

รายงานวิจัยเรื่อง

รักสองเพศของผู้หญิง :

ความปรารถนา ความสัมพันธ์ และอัตลักษณ์

(Bisexuality in Women : Sexual Desire, Relationship and Identity)

สนับสนุนการวิจัยโดย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

2555

บทนำ

ที่มาของการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการรักสองเพศ หรือ ไบเซ็กชวลลิตี้ (bisexuality) เป็นแนวคิดของการจัดแบ่งประเภทเรื่องเพศแบบตะวันตก ซึ่งเริ่มมีการเสนอแนวคิด และถกเถียงในประเด็นนี้มาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 คำว่า “bisexuality” ถูกใช้เป็นครั้งแรกในยุคนี้ เพื่อใช้อธิบายบุคคลที่มีลักษณะของความเป็นเพศทางสรีระทางธรรมชาติแบบ 2 เพศ หรือที่เรียกว่า “intersex” ในปัจจุบันตั้งนั้นในช่วงแรกมุมมองเกี่ยวกับการรักสองเพศ คือการมองว่าการรักสองเพศประกอบขึ้นจากลักษณะความเป็นชายทางกายภาพ (maleness) และลักษณะความเป็นหญิงทางกายภาพ (femaleness) ซึ่งเป็นความหมายที่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปในแวดวงทางการแพทย์ และ เพศศาสตร์ศึกษา ในเวลาต่อมางานศึกษาทางด้านจิตวิทยาของ Sigmund Freud ก็ได้เปลี่ยนมุมมองแนวคิดเกี่ยวกับ “bisexuality” ในแง่ของลักษณะทางกายภาพมาสู่แนวคิดด้านจิตวิทยา ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยฟรอยด์มองว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะชอบได้ทั้งชาย และหญิง แต่ฟรอยด์ก็ยังยืนยันว่าเป็น bisexual เป็นอาการทางประสาท แนวคิดด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับการรักสองเพศ มองเรื่องการรักสองเพศประกอบขึ้นจาก ความเป็นชาย (masculinity) และ ความเป็นหญิง (femininity) อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องเจโนโน และบิงซ์ซีที่มีอิทธิพล และส่งผลยาวนานต่อเนื่อง ต่อการมองเรื่องการรักสองเพศมาตลอดก็คือ การมองว่าเพศวิถีแบบรักสองเพศ นั้นประกอบขึ้นจากรูปแบบเพศวิถีแบบรักต่างเพศ (heterosexuality) และรักเพศเดียวกัน (homosexuality) (Bowie, 1992 อ้างใน Storr, 1999)

การทำความเข้าใจในประเด็นเรื่องรูปแบบเพศวิถีแบบรักสองเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับทั้งเรื่อง อารมณ์ความรู้สึกความปรารถนาทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ จินตนาการทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ (หรือการนิยามตัวเองว่ามีวิถีทางเพศแบบใด) นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการให้ความหมายกับความ เป็นตัวตนระดับปัจเจก และการเกี่ยวข้อง และแสดงตัวตนทางสังคมทั้งในระดับกว้าง และระดับกลุ่มย่อย หรือกลุ่มกระแสหลัก และกลุ่มชายขอบ ซึ่งแม้ว่าแนวคิดในการจัดประเภท หรือตั้งคำถามกับเรื่องเพศวิถีของวงวิชาการด้านจิตวิทยา เพศศาสตร์ ประวัติศาสตร์เรื่องเพศ และการเคลื่อนไหวทางการเมืองเรื่องเพศของตะวันตก แต่ปรากฏการณ์การเพศวิถีแบบรักสองเพศนั้น ก็ปรากฏให้เห็นมาโดยตลอดในหลากหลายสังคมวัฒนธรรมทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นสังคมไหน ๆ จะมีค่านิยม หรือคำอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือมีบุคคลที่แสดงอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศหรือไม่ก็ตาม

สำหรับในสังคมไทย เรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือบุคคลที่นิยามตนเองว่ามี อัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศ ไม่ปรากฏให้เห็น หรืออยู่ในความรับรู้ และความสนใจของผู้คนมากนัก จนอาจเรียกได้ว่า ในสังคมไทยไม่มีประวัติศาสตร์ หรือปรากฏการณ์ของเพศวิถีแบบรักสองเพศอยู่ก็เป็นได้ แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าพฤติกรรมการที่บุคคลคนหนึ่งมีเพศสัมพันธ์ระหว่างคนต่างเพศ กับคนเพศเดียวกันจะไม่มีอยู่ เพียงแต่พฤติกรรมในลักษณะนี้ไม่ได้มีชื่อเรียก และไม่ได้มีบุคคลที่แสดงออกอย่างชัดเจนว่าตนเองมีความรู้สึก หรือความปรารถนาในทั้งสองเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์กับคนได้ทั้งสองเพศเท่านั้น โดยเราสามารถเทียบเคียงพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์แบบรักสองเพศได้ จากหลักฐานที่แสดงถึงการมีเพศสัมพันธ์

ระหว่างเพศเดียวกันที่พบจากบันทึกเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย วรรณกรรม หรือภาพจิตรกรรม ฝาผนัง ก็ได้แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมทางเพศ หรือมีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันนั้น ก็มีสถานะ หรือความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลกรีกต่างเพศด้วย ตัวอย่างเช่น ในพงศาวดารสมัยรัชกาลที่ 3 มีบันทึกที่แสดงถึงทัศนคติในเชิงตำหนิตัดเตือนเจ้านายบางพระองค์ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมโดยมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันทั้งที่มีลูกเมียแล้ว (ดูรายละเอียดใน เทอดศักดิ์ ร่มจำปา 2545 : 22) หรือกรณีของ “การเล่นเพื่อน” หรือการมีความสัมพันธ์อันชั่วร้ายของหมื่นางสนมกำนัลใน ที่ดูจะเป็นความประพฤติที่แพร่หลายในราชสำนักสยาม จากที่มีหลักฐานระบุถึง คำ ๆ นี้มากมาย ทั้งในแง่ของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และถือว่าเป็นความผิด (ดังปรากฏในบทลงโทษในกฎมณเฑียรบาลสมัยอยุธยา ในพระราชบัญญัติ เพลงยาวของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า ที่ทรงเห็นว่าพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องผิด และในพระราชหัตถเลขาห้ามไม่ให้พระราชธิดาเล่นเพื่อน ของรัชกาลที่ 4) และในแง่ของพฤติกรรมในเชิงล้อเลียนเสียดสี เป็นเรื่องสนุกสนาน (เช่นในเพลงยาวเรื่อง หม่อมเบ็ดสวรงค์ ของคุณสุวรรณ และงานของสุนทรภู่ หลายเรื่อง เช่น พระอภัยมณี สิงหไกรภพ ลักษณวงศ์ และนิราศพระบาทสมเด็จฯ) การที่พฤติกรรมเช่นนี้เกิดขึ้นในหมู่นางสนมกำนัล ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นชายาของเจ้านายชั้นสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่านางสนมกำนัลเหล่านี้มีเพศสัมพันธ์กับบุคคลทั้งสองเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม หรือกรณีที่นางสนมกำนัลเหล่านี้ถูกจากราชสำนักเพื่อไปแต่งงาน แม้จะไม่สามารถจะล่วงรู้ได้ว่าพวกเธอยังคงดำเนินพฤติกรรม “เล่นเพื่อน” อยู่ต่อไปหรือไม่ แต่สิ่งที่ชัดเจนก็คือพวกเธอต่างก็มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์กับทั้งสองเพศ (Wiresit et. al., 1991 อ้างใน Storr, 1999 :93)

ในแง่ของคำศัพท์ หรือคำนิยามที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของการรักได้สองเพศ ในภาษาไทยมีคำว่า “เสื่อใบ” ซึ่งเป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980s นี้เอง ในช่วงเวลาเดียวกันกับการเกิดขึ้นของคำว่า “ดี้” (dy) ที่เรียกผู้หญิงรักเพศเดียวกันที่มีลักษณะเป็นผู้หญิง และคำว่า “ทอม” ที่ใช้เรียก ผู้หญิงที่มีลักษณะเป็นผู้ชายว่า (tom) โดยคำว่า “เสื่อใบ” เป็นคำศัพท์แสดงที่ถูกนำมาใช้เรียก ผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์ทั้งกับเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม

แม้คำว่า “เสื่อใบ” จะเป็นคำในภาษาพูดทั่วไปที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศจะมีทั้งผู้ชาย และผู้หญิง แต่คำว่า “เสื่อใบ” ก็ยังคงจะถูกใช้กับ “ผู้ชาย” มากกว่า “ผู้หญิง” สังเกตได้จากกรณีที่พจนานุกรมซึ่งจัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ และราชบัณฑิตยสถาน ก็ยังคงนิยามคำว่า “เสื่อใบ” ว่าหมายถึง ผู้ชายที่รักสองเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศ นอกจากนี้คำว่า “เสื่อใบ” ดูจะเป็นคำที่ผู้อื่นใช้เรียกบุคคลที่รักสองเพศ มากกว่าบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศใช้นิยามตนเอง ขณะที่คำที่บุคคลซึ่งมีเพศวิถีแบบรักสองเพสนิยมใช้ในการนิยามตนเองมากกว่า จะเป็นคำว่า “ไบ” (bi ซึ่งย่อมาจาก bisexuality) ซึ่งเป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ชายที่รักสองเพศ โดยในสังคมไทย ชายรักชายส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะมองว่า ผู้ชายที่เป็น “ไบ” (หรือผู้ชายที่รักสองเพศ) และผู้ชายรักต่างเพศ มีเส้นที่ดึงดูดทางเพศมากกว่าเกย์ หรือชายรักชายด้วยกัน อาจเพราะผู้ชายทั้งสองแบบนี้หาได้ยากกว่า นอกจากนั้นชายรักชายไทยส่วนใหญ่ยังมีแนวโน้มจะมองว่าตนเองมีธรรมชาติของความเป็นผู้หญิงมากกว่า หรือไม่ก็มองว่าผู้ชายรักต่างเพศ และผู้ชายที่เป็น “ไบ” น่าจะใกล้เคียงมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าชายรักชาย หรือเกย์คนนั้นชอบที่จะเป็น “ฝ่ายรับ” ในการมีเพศสัมพันธ์ (Wiresit et. al., 1991 อ้างใน Storr, 1999 : 89)

การให้ความหมาย และคุณค่าในเรื่องเพศเหล่านี้เองที่มีส่วนสำคัญ และส่งผลถึงการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิง โดยในช่วงเวลาที่สังคมไทยรู้จักคำว่า “เลิบบ” หรือ “ผู้ชายที่รักหรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศ” (หรือมากกว่าสองเพศ) ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศไม่ได้นิยามตนเองด้วยคำว่า “ไบ” หรือนิยามตนเองว่าเป็น “ผู้หญิงรักสองเพศ” หากนิยามตนเองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” โดยบางคนอาจยอมรับคำว่า “ดี” มาใช้ในการนิยามตนเองบ้าง เมื่อมีความสัมพันธ์กับคู่ที่เป็น “ทอม” แต่บางคนก็ไม่ชอบที่จะถูกนิยามอัตลักษณ์ตัวเองด้วยคำว่า “ดี” และพอที่จะจะให้เรียกตนเองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” มากกว่า แม้จะหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะถูกเหมารวมโดยความเข้าใจจากสังคมให้เป็น “ดี” ไบโดยปริยายเมื่อมีความสัมพันธ์กับ “ทอม” ก็ตาม

กล่าวได้ว่าที่ผ่านมาในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเพศวิถี เพศภาวะ และอัตลักษณ์ทางเพศที่อยู่นอกกรอบเพศวิถีแบบรักต่างเพศ และอัตลักษณ์แบบชาย หญิง ซึ่งเป็นระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศกระแสหลักที่เป็นบรรทัดฐานเรื่องเพศของสังคมไทย มีงานศึกษาวิจัยจำนวนไม่น้อยที่ศึกษาถึงเพศวิถี เพศภาวะ อัตลักษณ์ทางเพศ วิถีชีวิตและการดำเนินความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน (หรือมีอัตลักษณ์ทางเพศเป็นบุคคลรักเพศเดียวกัน เป็นเกย์หรือบุคคลข้าม เพศ) หากไม่มีงานศึกษาใดเลยที่สนใจศึกษาถึงเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือการมีอัตลักษณ์เป็นบุคคลรักสองเพศโดยตรง (Wiresit et al., 1991 อ้างใน Storr, 1999 : 98) โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศึกษาเกี่ยวกับเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง และ/หรือผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ โดยงานศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงรักเพศเดียวกัน อาจกล่าวถึงผู้หญิงรักสองเพศบ้าง (โดยไม่ใช้คำ ๆ นี้ แต่ใช้คำว่า “ผู้หญิงธรรมดา” หรือ ไม่นิยาม) ในฐานะผู้หญิงที่เป็นคู่ของทอม ซึ่งมีทั้งคนที่นิยามตัวเองว่าเป็น “ดี” และคนที่ไม่นิยามตัวเอง โดยไม่ได้นำเอามิติเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศมาใช้ในการวิเคราะห์ แต่มุ่งเน้นไปที่การประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงรักเพศเดียวกันมากกว่า

นอกจากนี้หากเปรียบเทียบระหว่างการศึกษาเรื่องการมีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน หรือ อัตลักษณ์ของบุคคลรักเพศเดียวกัน ก็เห็นได้อย่างชัดเจนว่างานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงเป็นเรื่องของผู้ชาย หรือเป็นเรื่องของชายรักชาย (ภูกลาง จวนสาร, 2551: 34) และกะเทยมากกว่าผู้หญิงรักหญิง เช่นเดียวกับการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสื่อช่วงทศวรรษที่ 2540 ที่ส่วนใหญ่แล้วมักเป็นข่าวเกี่ยวกับชายรักชาย และกะเทยมากกว่าผู้หญิงรักหญิง โดยจากหัวข้อข่าวที่ยกมาเป็นตัวอย่างประกอบการสรุป ไม่มีข่าว หรือคำที่สะท้อนถึงเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือบุคคลที่รักสองเพศ ปรากฏอยู่เลย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นอัตลักษณ์ของผู้มีความหลากหลายทางเพศ อคติและการถูกเลือกปฏิบัติ การเคลื่อนไหวทางสังคม หรือภาษาในข่าว (ภูกลาง จวนสาร, 2551 : 59-63)

สถานการณ์การขาดข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือการเป็นบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ยังแสดงให้เห็นจากคำถามในหน้ากระดานถามตอบปัญหาสุขภาพจิต ในหมวดปัญหาทางเพศในเว็บไซต์ของกรมสุขภาพจิต โดยคำถามประเภทหนึ่งที่มีผู้หญิงเขียนเข้ามาถามจำนวนไม่น้อยก็คือคำถามที่แสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับเพศวิถี และ อัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง ที่ไม่แน่ใจว่าตนเองจะรู้สึกชอบเพศเดียวกัน หรือเป็นเลสเบี้ยนหรือไม่ โดยผู้ที่เขียนมาถามหลายคนมีแฟนเป็นผู้ชาย แต่ก็รู้สึกตัวเองว่าชอบมอง ชอบจินตนาการ หรือชอบสัมผัสใกล้ชิดกับผู้หญิง (<http://www.forums.dmh.go.th/index.php?board=20.0>) โดยคำถามเหล่านี้ส่วนใหญ่มักไม่ได้รับคำตอบจากทีมงานของกรมสุขภาพจิตแต่อย่างใด

การรักสองเพศของผู้หญิง หรือการที่ผู้หญิงนิยามตนเองว่าเป็นรักสองเพศ เป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการศึกษาทั้งในแง่ของมิติ เรื่องเพศวิถี เพศภาวะ ความสัมพันธ์ และอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงที่อยู่นอกกรอบบรรทัดฐานเรื่องที่สังคมกำหนด เพราะ นอกจากจะทำให้เราได้เข้าใจถึงมุมมองความคิดเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมทางเพศ การมอง และให้ความหมายกับนิยามความเป็นตนเอง รวมถึงการดำเนินชีวิตของผู้หญิงที่มีเพศวิถีนอกกรอบแล้ว การที่ผู้หญิงใช้ชีวิต และมีความสัมพันธ์อันคนรักทั้งกับ คนเพศเดียวกัน และคนต่างเพศแล้ว (ไม่ว่าจะเป็นเวลาเดียวกัน หรือต่างช่วงเวลาก็ตาม) ยังเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการทำความเข้าใจเรื่องเพศภาวะ เพศวิถี การนิยามความหมายเรื่องตัวตนทางเพศในระบบคิดเรื่องเพศของสังคมไทยในหลายมิติ และ จะช่วยให้เราได้เข้าใจถึงโยงใยความสัมพันธ์ทางเพศภาวะ เพศวิถี และทางสังคมของผู้หญิงรักสองเพศ กับบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบอื่น หรือมีเพศวิถีแบบอื่น ๆ ที่ผู้หญิงรักสองเพศเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยไม่ว่าจะในฐานะคนรัก คู่ชีวิต หรือคู่ เพศสัมพันธ์ก็ตามด้วย

ทั้งนี้แม้ว่างานวิจัยนี้จะมีจุดเริ่มต้นมาจากความตระหนักที่ว่าสังคมยังขาดมุมมอง และความเข้าใจต่อบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีเพศวิถี ที่แตกต่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลกลุ่มที่มีเพศภาวะเป็นผู้หญิง ซึ่งถูกควบคุม และจำกัดให้ไม่สามารถจะแสดงออกซึ่งอิสระ ความปรารถนาในเรื่องเพศได้เท่ากับผู้ชาย และแม้การศึกษาเรื่องการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือเรื่องอัตลักษณ์แบบผู้หญิง รักสองเพศ อาจดูเป็นการศึกษาที่ยังคงติดอยู่กับการกรอบการมองเรื่องเพศวิถีแบบเดิม ๆ คือการแบ่งเพศวิถี หรือ อัตลักษณ์ต่าง ๆ ของคนออกเป็นแบบต่าง ๆ ที่ตายตัวไม่เปลี่ยนแปลง แต่สำหรับผู้วิจัยแล้ว การศึกษาเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง หรือผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ ได้เปิดมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีให้กับผู้วิจัยอย่างมาก และทำให้ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามกับการแบ่งประเภทของเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศออกเป็นแค่ 2 แบบอยู่ตลอดเวลา

สำหรับผู้วิจัยแล้ว “เพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง” ในที่นี้ จึงไม่ได้หมายถึงแต่เฉพาะการมีเพศวิถีที่จำกัดเฉพาะแต่กับ บุคคลเพศเดียวกัน หรือบุคคลต่างเพศเท่านั้น ยังหมายรวมถึงการที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะสามารถรัก หรือมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มีเพศภาวะ หรือเพศวิถีแบบใดก็ได้ ซึ่งในภาษาไทยยังไม่มีคำจำกัดความให้กับเพศวิถีในรูปแบบนี้ ทั้งนี้เพราะความมุ่งหวังที่สำคัญที่สุดของงานศึกษานี้ก็คือ การทำให้สังคมได้รับรู้ ว่า แม้สังคมจะพยายามสร้างกฎเกณฑ์บรรทัดฐานในเรื่องเพศขึ้นมา ควบคุมผู้หญิงอย่างไร ในชีวิตจริงก็มีผู้หญิงมากมายที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตไปตามกรอบและกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด โดยผู้หญิงเลือกที่จะมีเพศวิถี หรือแสดงอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ และเพศวิถีแบบใดก็ได้ และไม่จำเป็นต้องเลือกจำกัดเพศวิถีของตนเองให้อยู่แค่ในการขอบของการมีเพศวิถีแค่แบบรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกันเท่านั้น นอกจากนี้ผู้หญิงเองยังอาจจะไม่ได้สนใจจะนิยามเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศของตนด้วยซ้ำไป และไม่ว่าพวกเขาจะนิยามอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองด้วย คำว่า “ผู้หญิงรักสองเพศ” “ไบ” หรือ “ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ” หรือไม่ แต่ที่แน่ ๆ ก็คือ มุมมองต่อเรื่องเพศวิถี และความเป็นตัวตนในเรื่องเพศของผู้หญิงนั้นมีความหลากหลาย และแม้แต่คนนี้นิยามตัวเองด้วยคำว่า “ไบ” ก็ยังใช้คำ ๆ นี้ ในความหมายที่ไม่เหมือนกันในต่างบริบทต่างเวลาด้วย

โทษยในการวิจัย

เนื่องจากที่ผ่านมา ยังไม่เคยมีงานวิจัยที่ศึกษาถึงเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงมาก่อน งานวิจัยนี้จึงต้องการที่จะทำความเข้าใจมุมมอง วิถีคิด และวิถีชีวิตของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ จากถ้อยคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลเองซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายทั้งภูมิภาค พื้นที่ที่อาศัยอยู่ อายุ อาชีพ ประสบการณ์การใช้ชีวิตคู่ (ทั้งในอดีตที่ผ่านมา และในปัจจุบัน) กับบุคคลเพศตรงข้าม และเพศเดียวกัน (หรืออื่น ๆ) โดยมีโจทย์คำถามหลักในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 1.การรักสองเพศของผู้หญิงเป็นเพศวิถีรูปแบบหนึ่ง หรือเป็นอัตลักษณ์ทางเพศวิถี
- 2.ผู้ให้ข้อมูลให้เหตุผล และให้ความหมาย กับเพศวิถีแบบรักสองเพศอย่างไร ผู้หญิงมองการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือนิยามตนเองว่าเป็นผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศอย่างไร
- 3.บริบททางด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมที่แตกต่างกันหลากหลาย ส่งผลต่อการรับรู้ การมองตนเอง และการนิยามความหมาย รวมถึงการดำเนินชีวิตของผู้หญิงรักสองเพศหรือไม่ อย่างไร
- 4.การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศในผู้หญิงนั้นเกี่ยวข้องกับการแบ่งบทบาทหน้าที่ทางเพศภาวะในการดำเนินความสัมพันธ์กับคู่ และสัมพันธ์กับเพศวิถี (และ/หรือ อัตลักษณ์ทางเพศ) ของบุคคลที่เป็นคู่ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งมีทั้งบุคคลที่มีเพศวิถี (และ/หรือ อัตลักษณ์ทางเพศ) แบบรักเพศเดียวกัน และบุคคลที่มีเพศวิถี (และ/หรืออัตลักษณ์) แบบรักต่างเพศอย่างไร
- 5.การดำเนินชีวิตเป็นบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศในสังคมไทยต้องเผชิญกับอุปสรรค ปัญหา และความกดดันจากสังคม ในฐานะเพศวิถีนอกกรอบหรือไม่ แตกต่างจากปัญหาที่บุคคลรักเพศเดียวกันเผชิญอย่างไร
- 6.อคติ ความเชื่อ และความเข้าใจผิดที่สังคมมีต่อผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ส่งผลต่อวิถีคิด และการดำเนินชีวิตของผู้หญิงอย่างไร เช่น
 - 6.1) การมองว่าผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศ หรือนิยามตนเองว่าเป็นผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ เป็นบุคคลที่โลเล สับสน หรือไม่รู้จักความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เพราะไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าตนเองมีเพศวิถีแบบรักต่างเพศ หรือแบบรักเพศเดียวกัน
 - 6.2) การมองว่าผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศ หรือนิยามตนเองว่าเป็นผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ เป็นผู้หญิงที่เจ้าชู้ เปลี่ยนคู่บ่อย หรือมีคู่พร้อมกันหลายคนในเวลาเดียวกัน เนื่องจากพวกเธอที่มีทางเลือกในการหาคู่มากกว่าผู้หญิงรักต่างเพศ และผู้หญิงรักเพศเดียวกัน
 - 6.3) คู่ของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศ หรือนิยามตนเองว่าเป็นผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ คือบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบตรงกันข้ามกับความเป็นผู้หญิง คือ ถ้าเป็นผู้ชายรักต่างเพศ ก็จะต้องเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะความเป็นผู้ชาย เช่น ทอม เท่านั้น และในการมีเพศสัมพันธ์ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศ หรือนิยามตนเองว่ามีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ จะต้องมีบทบาทเป็นฝ่ายรับเท่านั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปรากฏการณ์เพศวิถีแบบรักสองเพศในผู้หญิง
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิต พฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการให้ความหมายกับความเป็นตัวตนของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ
3. เพื่อศึกษาว่าปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมีส่วนต่อการเลือกที่จะมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือมีส่วนต่อการนิยามตนเองเป็นผู้หญิงรักสองเพศอย่างไร
4. เพื่อศึกษาว่าเพศวิถีและอัตลักษณ์ของผู้หญิงรักสองเพศ ดำรงอยู่อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือท้าทายระบบคิดในเรื่องเพศที่แบ่งออกเป็น ความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ และความสัมพันธ์แบบรักเพศเดียวกัน อย่างไร
5. เพื่อศึกษาว่าการเลือกที่จะมีเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง หรือมีตัวตนเป็นผู้หญิงรักสองเพศต้องเผชิญกับปัญหา และอุปสรรคจากการเลือกปฏิบัติ และการถูกตีตราด้วยเรื่องเพศภาวะ

เพศวิถีจากสังคมหรือไม่ อย่างไร

วิธีวิทยา (Methodology)

ในการทวียครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ร่วมกับการทวียเชิงคุณภาพ ตามแนวทางการเก็บข้อมูลแบบมานุษยวิทยา โดยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดกลุ่มสนทนา 1 ครั้ง และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะสะท้อนบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ โดยขอความช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคมในแวดวงที่นักกิจกรรมด้านสิทธิผู้หญิง สิทธิทางเพศ

ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้หญิงที่เคยมีประสบการณ์ในการมีคู่รักทั้งเพศเดียวกัน และต่างเพศ จำนวน 6 คนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน ทั้งในด้านของภูมิสำเนา อายุ การศึกษา ถิ่นที่อาศัย อาชีพ ศาสนสถานภาพสมรส รวมถึงจำนวนบุตร โดยทั้ง 6 คนนี้ได้อธิบายถึงความเป็นตนเองว่ายังคงมีความปรารถนาทางเพศได้กับทั้งเพศเดียวกัน และต่างเพศอยู่

นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 3 คน ซึ่งมีอัตลักษณ์ทางเพศแตกต่างกัน ได้แก่ ผู้หญิงที่มีลักษณะของความเป็นชาย 2 คน และผู้หญิงที่มองตนเองว่าเป็นสามารถรักได้กับทั้งเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม 1 คน และเพื่อนของผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งยังได้จัดกลุ่มสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มนักกิจกรรมผู้หญิงที่นิยามตนเองว่ารักได้ทั้งสองเพศ หรือมากกว่าสองเพศ จำนวน 6 คน 1 ครั้ง โดยผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 2 ใน 6 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือให้สัมภาษณ์เชิงลึกด้วย

สำหรับวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม หลากหลายวิธี ทั้งเดินทางกลับต่างจังหวัดไปพร้อมกับผู้ให้ข้อมูล เดินทางไปสังเกตการณ์ที่สถานบริการที่ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งทำงานอยู่ นัดสัมภาษณ์ตามสถานที่ต่าง ๆ

ตามแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย เช่น ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูล ที่วัด ที่โรงเรียน ที่สำนักงานของเพื่อนผู้ให้ข้อมูล ที่โรงแรมที่ผู้วิจัยไปพักระหว่างไปเก็บข้อมูล ที่สถานที่จัดฝึกอบรมที่ผู้ให้ข้อมูลไปเข้ารับการอบรม ระหว่างเดินทางบนรถไฟ ในรถยนต์ระหว่างไปส่งผู้ให้ข้อมูลกลับบ้าน จดบันทึก และบันทึกเสียงสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง เขียนอีเมลล์คุยกับผู้ให้ข้อมูล ถอดคำสัมภาษณ์ออกมาเป็นตัวหนังสือ และการศึกษาเรื่องเพศวินีแบบรักสองเพศของผู้หญิงจากเอกสาร และสื่อต่าง ๆ

ในส่วนของการจัดกลุ่มสนทนาอย่างไม่เป็นทางการนั้น เป็นการพูดคุยกันในเวลาก่อนเข้านอนคืนหนึ่งในระหว่างที่ผู้ให้ข้อมูลไปเข้ารับการอบรมที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเป็นนักกิจกรรมที่เดินทางมาจากจังหวัดต่าง ๆ เพื่อมาเข้ารับการฝึกอบรมฐานคิดด้านสิทธิ และเพศภาวะ เพศวินี

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ตามโครงร่างงานวิจัยเดิมผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนามไว้ในช่วงระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 หากในช่วงเดือนกรกฎาคมผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการฝึกอบรมกับนักกิจกรรมที่ทำงานด้านผู้หญิง และเพศวินี ซึ่งทำให้ได้พบกับเพื่อนนักกิจกรรมกลุ่มหนึ่งที่สนใจแลกเปลี่ยนพูดคุยในประเด็นเรื่องเพศวินีแบบรักสองเพศของผู้หญิงของตนเอง จึงได้จัดกลุ่มสนทนาย่อยเกี่ยวกับประเด็นนี้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิจัย และได้สัมภาษณ์บางคนในฐานะผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมด้วย

ภาษา และคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แม้ว่าผู้ให้ข้อมูลหลักจะมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการใช้ภาษาที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ทางภาคเหนือ 2 คน ภาคใต้ 1 คน ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 1 คน ผู้ที่มีภูมิลำเนามาจากภาคอีสาน 1 คน กรุงเทพฯ 1 คน แต่ทุกคนสามารถใช้ภาษาไทยกลางกลางในการสื่อสารได้ค่อนข้างดี จนถึงดีมาก เนื่องจากหลายคนใช้ภาษากลางเป็นภาษาที่สื่อสารเป็นหลักในชีวิตประจำวัน ดังนั้นทุกคนจึงใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับผู้วิจัยทั้งหมด แม้ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะบอกให้ตอบคำถามด้วยภาษาถิ่นได้ก็ตาม

ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยใช้คำว่า “ผู้หญิงที่ขอได้ทั้งผู้ชาย และผู้หญิง” แทนคำว่า “ไบเซ็กชวล” หรืออธิบายว่า “ผู้หญิงที่ปัจจุบันมีแฟนเป็นผู้หญิง แต่เคยมีแฟนเป็นผู้ชายมาก่อน” หรือ “ผู้หญิงที่ปัจจุบันมีแฟนเป็นผู้ชาย แต่เคยมีแฟนเป็นผู้หญิงมาก่อน” ในการอธิบายโครงการวิจัยเพื่อขอให้เพื่อน คนรู้จัก ช่วยหา หรือแนะนำผู้ให้ข้อมูลให้ และเพื่อหลีกเลี่ยงการนิยามตัวตนที่กำหนดขึ้นจากตัวผู้วิจัยเอง ยกเว้นในกรณีของผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยรู้จักคุ้นเคยมาก่อนจากแวดวงการทำงานเคลื่อนไหวในประเด็นสิทธิเรื่องผู้หญิง ทั้งนี้จากการพูดคุยโดยทั่วไปเมื่อเริ่มหาข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูล และคู่ ส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับคำและความหมายของคำว่า “ไบเซ็กชวล” สักเท่าไร หรือแม้แต่การใช้คำว่า “ผู้หญิงที่ขอได้ทั้งผู้ชาย และผู้หญิง” ก็ดูจะเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยมากนัก เนื่องจากโดยทั่วไปคนส่วนใหญ่ (ไม่ว่าจะในแวดวงนักกิจกรรมที่ทำงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ หรือผู้ที่ทำงานในธุรกิจบริการทางเพศโดยตรงก็ตาม) ก็ไม่ได้มีการพูดคุย หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในประเด็นเรื่อง “อัตลักษณ์ทางเพศ” ของกันและกันสักเท่าไร และมีน้อย

คนมากที่จะเปิดเผยว่าตนเองเป็นผู้หญิงที่รักได้ทั้งผู้ชาย และผู้หญิง ผู้วิจัยจึงใช้คำอธิบายว่า “ผู้หญิงที่เคยมีแฟนเป็นผู้ชาย แต่ปัจจุบันมีแฟนเป็นผู้หญิง หรือ ผู้หญิงที่มีแฟนเป็นผู้ชาย แต่เคยคบกับผู้หญิงมาก่อน” ซึ่งเป็นคำที่ทุกคนรับรู้ และเข้าใจ ความหมายในการแนะนำหัวข้อวิจัยขึ้นนี้กับผู้หญิงหาข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล

สำหรับคำศัพท์อื่น ๆ ในงานวิจัยนี้จะ เป็นคำที่ใช้ตามคำที่ผู้ให้ข้อมูลใช้ในการบอกเล่าเรื่องราวของพวกเขาเป็นหลัก เพื่อจะได้เข้าใจความเกี่ยวกับการอธิบายความเป็นตัวตนที่มาจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเอง

กรอบความคิด/ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

งานวิจัยเรื่องผู้หญิงที่รักสองเพศ หรือเพิร์วิแบริบสองเพศของผู้หญิงชั้นนี้ ใช้แนวคิดที่

สำคัญในการศึกษา ได้แก่

แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ

กรอบความคิดที่สำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาเรื่องคนรักเพศเดียวกัน ก็คือกรอบความคิดเรื่อง “อัตลักษณ์” หรือสำนึกเกี่ยวกับ ความเป็นตัวตน โดยอัตลักษณ์ที่สะท้อนว่าคนรักเพศเดียวกันแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ ก็คือ อัตลักษณ์ในเรื่องเพศภาวะ (gender identity) และอัตลักษณ์เรื่องเพิร์วิแบริ (sexual identity)

ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องคนรักเพศเดียวกันช่วงแรก ๆ งานศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การแสวงหาหลักฐาน เกี่ยวกับพฤติกรรม หรือการแสดงตัวตนของคนที่มีเพศที่แตกต่างไปจากชายหญิง โดยมุ่งที่จะอธิบายว่า อัตลักษณ์ความเป็น เกย์ หรือเลสเบียนเป็นสิ่งที่มีมาช้านานแล้วในประวัติศาสตร์ของหลาย ๆ สังคมและวัฒนธรรมทั่วโลก แนวคิดเรื่องความเป็น เกย์ เลสเบียน ในยุคแรกได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องสารัตถนิยม (Essentialism) ที่มองว่า อัตลักษณ์ทางเพศเป็น ปรากฏการณ์สากล เป็นสิ่งตายตัวที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาทางมานุษยวิทยาในหลายสังคม และ วัฒนธรรมก็ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเช่นนี้ไม่สามารถที่จะนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมรักเพศเดียวกันอย่างเป็นสากลได้เสมอไป เนื่องจากการเกิดขึ้นของพฤติกรรมรักเพศเดียวกันในแต่ละสังคมมีความแตกต่างหลากหลาย และกรรมวิธีพฤติกรรมแบบรักเพศ เดียวกันไม่ได้บ่งชี้ว่า คนที่มีพฤติกรรมเช่นนี้จะต้องมีอัตลักษณ์เป็นคนรักเพศเดียวกันเสมอไป

แนวคิดอีกแนวคิดที่ถูกนำมาใช้อธิบายอัตลักษณ์ความเป็นคนรักเพศเดียวกัน ก็คือแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างทางสังคม (Social Constructionism) ที่มองว่า อารมณ์ความรู้สึกทางเพศ และ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางเพศของคนเรา หรือวิธีที่ เราคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ รวมทั้งอัตลักษณ์ทางเพศ ล้วนเป็นผลผลิตจากพลังทางสังคมและประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น แม้กระนั้นก็ตี แนวคิดวิเคราะห์เรื่องอัตลักษณ์ทางเพศว่าเป็นการประกอบสร้างทางสังคมนี้ ก็ยังมีข้อจำกัดตรงที่ เป็นแนวคิดที่ยึดเอาโลกทัศน์ มุมมองทางสังคมและวัฒนธรรมแบบชนชั้นกลาง ผิวขาวเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึง หรือมองข้ามมิติของการประกอบสร้าง ทางเพศของกลุ่มคนในสังคม หรือชนชั้นอื่น ๆ เช่น คนอัฟริกัน-อเมริกัน หรือคนจากชนชั้นกรรมาชีพ ที่มาจากสังคม และ วัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป ทำให้ไม่สามารถจะเข้าใจความเป็นคนรักเพศเดียวกันภายใต้กลุ่มวัฒนธรรมย่อยนั้น ๆ ได้อย่าง

แท้จริง ทั้งนี้เพราะด้านหนึ่งมีอัตลักษณ์ของเกย์ และเลสเบียนจะเชื่อมโยงกันในเรื่องของการมีความสัมพันธ์แบบคนรักเพศเดียวกัน (homosexuality) หากความเป็นคนรักเพศเดียวกัน ทั้งในแง่มุมมองความคิด ทักษะคติในเรื่องเพศ การแสดงอารมณ์ความรู้สึกปรารถนา การเปิดเผยตัวของคนรักเพศเดียวกันในแต่ละบริบทพื้นที่ทางสังคมก็ยังคงแตกต่างกันหลาย ด้วยเงื่อนไขปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง เพศภาวะ สีผิว ความเชื่อทางศาสนา ความรู้ และสถานะทางเศรษฐกิจ องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จึงควรที่จะต้องถูกนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความเป็นคนรักเพศเดียวกันในสังคมนั้น ๆ ด้วย

แนวคิดทฤษฎีเควียร์

อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่า ไม่ว่าจะเป็นความคิดในเรื่องเพศ เพศภาวะ หรือเพศวิถีก็ตาม ก็ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเช่นกัน การแยกเพศภาวะ ออกจากเพศ เป็นผลผลิตจากแนวคิด และการเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมยุคแรกที่ยพยายามจะชี้ให้เห็นถึง ความไม่เท่าเทียมทางเพศ การให้คุณค่ากับระบบคิดแบบชายเป็นใหญ่ ขณะที่ความคิดเรื่องของ “อัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน” และ “เป็นเอกภาพ” ถูกนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวของขบวนการเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมของคนรักเพศเดียวกัน แต่การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ก็นำมาซึ่งการจัดประเภท แบ่งแยกคนออกเป็นกลุ่ม เป็นพวก โดยอาศัยความเหมือนกัน เป็นพวกเดียวกัน และกีดกันคนที่ไม่เหมือนกันออกเป็นพวกอื่น ภายใต้โยงความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วย ต่อมาภายหลังจึงเกิดแนวคิดที่วิพากษ์ และรื้อความหมายของอัตลักษณ์ทางเพศ ที่เรียกว่า Queer Theory ขึ้น โดยนักทฤษฎีในสายเควียร์พยายามชี้ให้เห็นว่า วาทกรรมกระแสหลัก ตั้งอยู่บนกระแสหลักมีแนวคิดที่เป็นคู่ตรงข้าม (Binary Pairs) อยู่ เช่น ชาย-หญิง-คนรัก-คนต่างเพศ-คนรักเพศเดียวกัน ซึ่งกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของเกย์และเลสเบียนต่างก็ทำเอา “เพศภาวะ” มาอธิบายอัตลักษณ์ของตัวเอง ทฤษฎีเควียร์จึงพยายามที่จะรื้อสร้าง และทำลายบรรทัดฐานเรื่องเพศที่เป็นปกติแบบรักต่างเพศ (heteronormativity) ที่เชื่อกันว่าเป็นธรรมชาติ รวมถึงตั้งคำถามกับกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ การสร้างความจริงในเรื่องเพศ โดยชี้ว่าอัตลักษณ์ทางเพศเป็นสิ่งที่ไม่มีเอกภาพ เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลาย และกระจุกกระจายไม่คงที่แน่นอนเปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคนและสังคม ระบบบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ ทำให้เกิดการกีดกัน และแบ่งแยกระหว่างเพศ

แนวคิดเรื่อง Performativity

แนวคิดที่สำคัญที่จะนำมาวิเคราะห์เรื่อง อัตลักษณ์ทางเพศ อีกแนวคิดหนึ่ง ก็คือ แนวคิดเรื่องตัวตนที่ผ่านภาวะแห่งการกระทำ (performativity) ของ Judith Butler โดย Butler ชี้ให้เห็นว่าตัวตนของเราเป็นสิ่งที่ไม่ได้สอดคล้องเป็นหนึ่งเดียว หากแตกหัก เลื่อนไหล แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ภาวะแห่งการแสดงนี้ไม่ได้หมายความว่าความชัดเจนแน่นอน หรือการเล่นบทบาท " ตัวตน " (self) ที่นิยามได้ แต่เป็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่ถูกสร้างขึ้นระหว่างองค์ประกอบและบทบาทต่าง ๆ ที่ตัวประธานเป็นผู้กระทำ (Pendleton 1997 : 80 อ้างใน สุไลพร ชวลี 2545 : 30)

Judith Butler (อ้างถึงในสุลพร ชวลีโล, 2545 : 30) มองอัตลักษณ์ในฐานะของการตกตะกอนทางความหมาย หรือผลที่ตามมาของปฏิบัติการให้ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้น ข้าฯ ในทัศนะของ Butler วิธีที่เรารับรู้เกี่ยวกับบทบาทของเพศสภาพวางอยู่บนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องเพศทางชีวภาพ (sexes) เพศภาวะของคนเราไม่ใช่แก่นแกนของอัตลักษณ์ หากเป็นเรื่องของการกระทำ (performance) ที่เราแสดงออกมาในแต่ละช่วงเวลาต่าง ๆ เราควรมองเพศภาวะในฐานะ ภาวะที่ต้องล่องลอยไปมาอย่างอิสระ และเลื่อนไหล มากกว่ามองว่าเป็นภาวะเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่าทุกครั้งที่เรา " ทำ " สิ่งที่เราคิดว่าเราควรจะเป็น ควรกระทำตามมาตรฐานทางเพศสภาพในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ การกระทำดังกล่าวนั้นก็จะนำไปสู่การสรรสร้างตัวตนทางเพศของเรา หรืออีกนัยหนึ่งคือ เพศสภาพนั้นอยู่ในกระบวนการของการสร้างสรรค์ตลอดเวลา (ซึ่งแปรเปลี่ยนเลื่อนไหลไปตามแต่ละสถานที่และเวลา) โดยไม่มีลักษณะของเพศสภาพใดที่ถือว่าเป็นเพศสภาพต้นฉบับให้กับการเลียนแบบ

แนวคิดมานุษยวิทยาสตรีนิยม

การศึกษาในแนวทางมานุษยวิทยาสตรีนิยม คือการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสตรีนิยม โดยมีแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมที่ต้องการจะลอคอดทิศทางเพศที่เกิดขึ้นในการศึกษาทางมานุษยวิทยา เนื่องจากงานทางด้านมานุษยวิทยาซึ่งเขียนโดยนักมานุษยวิทยาตะวันตกที่เป็นผู้ชาย ผู้ชาย มักไม่ได้ให้ความสำคัญกับการนำเอามิติเรื่องเพศภาวะ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หรือไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้หญิงที่อยู่ในสังคมนั้นซึ่งอาจจะมิมีสถานะทางสังคม หรือบทบาทที่ด้อยกว่าชาย ไปจนกระทั่งถึงการมองข้ามประเด็นของผู้หญิงชายขอบ อีกหลากหลายกลุ่ม เนื่องจากประเด็นของผู้หญิงไม่ได้อยู่ในความสนใจของพวกเขา การศึกษาในแนวทางมานุษยวิทยาสตรีนิยมเป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยาที่ให้ความสำคัญกับเสียง และความต้องการของผู้หญิง และได้ช่วยเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มอีกหลาย ๆ กลุ่มที่มีความหลากหลายในเรื่องราวของพวกเขาเป็นที่รับรู้ และถูกมองเห็น และในฐานะที่สตรีนิยมในตัวเองไม่ได้เป็นแค่แนวคิดทฤษฎีทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากยังเป็นการเคลื่อนไหวที่มุ่งหวังให้เกิดผลทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมในระบอบความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบชายเป็นใหญ่ไปพร้อม ๆ กัน การศึกษามานุษยวิทยาสตรีนิยมจึงเป็นงานซึ่งช่วยเสริมพลังอำนาจให้กับผู้หญิงอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่อไปด้วย

สำหรับการศึกษาวิจัยในเรื่องรักสองเพศของผู้หญิงนี้ แม้จะดูเป็นการศึกษาเพื่อสำรวจเพศวิถีแบบรักสองเพศ ในฐานะที่เป็นเพศวิถีอีกแบบหนึ่งนอกเหนือจาก เพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน รักต่างเพศ และ หรือศึกษาว่ามีผู้หญิงที่นิยมตนเองเป็นผู้หญิงรักสองเพศจริงหรือไม่ ราวกับว่า อัตลักษณ์ของผู้หญิงรักสองเพศจะเป็นสิ่งที่จับต้องได้ หากแท้จริงแล้วงานวิจัยนี้ไม่ต้องการจะตีกรอบว่า เพศวิถีจำกัอยู่แค่เพียง 3 รูปแบบเท่านั้น (คือรักเพศเดียวกัน รักต่างเพศ และรักสองเพศ) และไม่ได้คิดว่า จะต้องอธิบายได้ว่าผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศนั้นมีคุณลักษณะเป็นแบบใด หากแท้จริงแล้วงานวิจัยนี้ต้องการที่จะทำความเข้าใจในเรื่องราวของผู้หญิงที่มีเพศวิถีที่แตกต่างจากเพศวิถีแบบรักต่างเพศที่สังคมคาดหวังอีกกลุ่มหนึ่ง จากมุมมองของ

ผู้หญิงเอง ซึ่งพวกเขาก็จะนิยามมันว่าเป็นเพศวิธীরักสองเพศ หรือรักมากกว่าสองเพศ (หรือรักกี่เพศก็ได้) จะนิยามว่าตนเองมีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ หรือไม่ก็ได้ นอกจากนั้นการศึกษานี้ยังต้องการที่จะสังคมไทยได้หันมาสนใจเพศวิถีแบบรักสองเพศมากขึ้น เพื่อตั้งคำถามกับระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศในรอบเรื่องเพศที่มีแนวคิดเรื่องรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐาน และให้ความสำคัญกับเพศวิถีของผู้ชายเป็นใหญ่ โดยแบ่งเรื่องเพศออกเป็นสองระบบเพศวิถีคือรักต่างเพศ และรักเพศเดียวกัน โดยมองว่ารักเพศเดียวกัน เป็นเพศวิถีที่ผิดปกติ นอกจากนี้การทำความเข้าใจเรื่องเพศวิถีแบบรักต่างเพศของผู้หญิงยังทำให้เราได้ทบทวนแนวคิดเรื่องเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิง และเพศอื่น ๆ ที่ผ่านมามีสังคมไทยอีกครั้งหนึ่งที่มีความคล้ายคลึง สอดคล้อง ได้รับอิทธิพล หรือมีความแตกต่างจากระบบคิดในเรื่องเพศที่แบ่งคนออกเป็นกลุ่มตามเพศภาวะ และเพศวิถี ตามแนวคิดเรื่องการนิยามตัวตนด้วยอัตลักษณ์ทางเพศแบบตะวันตกอย่างไร โดยใช้แนวทางการเก็บข้อมูลทางมานุษยวิทยาที่ให้ความสำคัญกับเสียง และความต้องการของผู้หญิงเป็นศูนย์กลาง ภายใต้เงื่อนไข ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา ขนชั้น ในระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบชายเป็นใหญ่ที่ส่งผลต่อการรับรู้ และอธิบายความเป็นตัวเอง หรือเรื่องเพศวิถีของตนเองที่ปราศจากนิยามความเป็นตัวตนด้วย

มุมมองของสังคมไทยต่อเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง

เพศวิถีที่ไร้ประวัติศาสตร์

เนื่องจากแนวคิดเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือบุคคลที่รักและมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศเป็นแนวคิดที่เพิ่งเกิดขึ้นในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 นี้เอง เรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศ จึงไม่เคยถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ใด ๆ มาก่อน ขณะเดียวกับการเขียนประวัติศาสตร์เรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศจะเกิดขึ้นมาก็ต่อเมื่อผู้คนจะยอมรับความเป็นจริงว่ามีเพศวิถีอย่างน้อยอยู่เสียก่อน (Klein, 1993)

ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกันที่ไม่เคยมีหลักฐานใดที่แสดงให้เห็นเรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศมาก่อน ขณะที่เรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศเดียวกันกลับเป็นสิ่งที่มองห็น และถูกบันทึกไว้มากกว่า และแม้ว่าการ “เล่นเพื่อน” หรือการคบกันแบบรูสาวของนางในราชสำนักในสมัยโบราณจะเคยถูกระบุโทษไว้ในกฎหมายตราสามดวง และถูกห้ามปราม ตำหนิ และถูกล้อเลียนเสียดสี ดังมีปรากฏหลักฐานอยู่ในที่ต่างๆ ถึงกระนั้นก็ดูเหมือนว่าการ “เล่นเพื่อน” ของผู้หญิงชาววังนี้จะแค่เรื่องสนุกกันในหมู่นางใน (นายหรีด เรื่องอุทริ ในกรมศิลปากร, 2514) ไม่ใช่พฤติกรรมที่เป็นอันตรายร้ายแรงนัก เมื่อเทียบกับการที่ผู้หญิงไม่เคารพสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นซึ่งมีโทษระบุไว้หนักมาก เพราะถือว่าทำให้เสื่อมเสีย “เกียรติ” ของสามี และใน ประวัติศาสตร์ก็ยังไม่เคยพบว่ามีหม่อมห้ามนางในคนใดถูกลงโทษด้วยกฎหมายตราสามดวง ด้วยเหตุนี้การที่ผู้หญิงมีสามีแล้วและ “เล่นเพื่อน” ด้วย ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับการมีเพศสัมพันธ์กับคนทั้งสองเพศจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกมองห็น เพราะเรื่องเพศของผู้หญิง หรือระหว่างผู้หญิงไม่ได้ถูกนับ หรือให้คุณค่าในระดับเดียวกันกับผู้ชาย อีกทั้งถ้าพูดถึงเรื่องสถานภาพ บทบาท และอำนาจในทางสังคมแล้วผู้ชายที่เป็นสามีก็ยังมีความสำคัญมากกว่า ในทำนองเดียวกันกับการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้ชาย (ที่มีลูกมีเมียแล้ว) กับผู้ชายด้วยกันก็ไม่ได้

ถูกลงโทษร้ายแรงแต่อย่างใด มีเพียงกรณีของกรมหลวงรักษนเรศ พระโอรสของรัชกาลที่ 1 ที่ถูกตัดสินลงโทษประหารชีวิต แต่ก็ด้วยเหตุผลทางด้านการเมืองมากกว่าอคติต่อพฤติกรรมรักร่วมเพศ ที่ถูกกล่าวหาในเชิงตำหนิเตือนเท่านั้น เนื่องจากกรมหลวงเทพพลภักดิ์ พี่ชายของกรมหลวงรักษนเรศก็มีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเช่นกันแต่กลับไม่ถูกตำหนิใดเตือนจากเจ้านายผู้ใหญ่คนอื่น ๆ (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา ,2545 : 22) ซึ่งนอกจากจะเป็นเพราะสังคมไม่ได้ตัดสินว่าพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันจะเป็นความผิดที่ร้ายแรงแล้ว ก็อาจเป็นได้ว่าเพราะผู้ที่ประพฤติดังกล่าวนี้เป็นเจ้านายชั้นสูง และเป็นสามีซึ่งมีอำนาจ และสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าผู้หญิง หรือผู้ที่เป็นการขายอยู่แล้ว โดยเฉพาะยังในระบบมรดกหลายเมีย ดังนั้นแม้ว่าชายของกรมหลวงรักษนเรศ หรือกรมหลวงเทพพลภักดิ์จะเกิดความไม่พอใจในพฤติกรรมของสามีมากเพียงใด (ดังมีบันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารว่าชายของกรมหลวงรักษนเรศได้ออกมาเล่าเรื่องนี้ให้คนอื่นรู้กันทั่วไป) ก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้

เพศวิถีแบบรักสองเพศหน้าที่จะถูกพูดถึงมากขึ้นในสังคมไทย หลังจากการรับเอาอิทธิพลทางด้านวิชาการด้านจิตวิทยาจากตะวันตกเข้ามา ช่วงหลังปี พ.ศ.2500 ในปี พ.ศ. 2507 อุษณา เพลิงธรรม ได้เขียนนวนิยายเรื่อง “เรื่องของจัน คารา” ลงเป็นตอน ๆ ลงในนิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ซึ่งต่อมาได้มีการพิมพ์รวมเล่มเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2509 ซึ่งในนวนิยายที่มีเนื้อหากับเรื่องเพศ ความรุนแรงทางเพศ และกามารมณ์อย่างตรงไปตรงมาเรื่องนี้เอง ได้อายให้แก่นภาพของ “คุณบุญเลื่อง” ตัวละครหญิงสำคัญคนหนึ่งที่มีเพศสัมพันธ์ได้ทั้งกับชายและหญิง ควบคู่ไปกับภาพ “คุณแก้ว” ของผู้หญิงที่มีความปรารถนาในเพศเดียวกันมากกว่าต่างประเทศ

คุณบุญเลื่อง : ผู้หญิงในแบบที่คนทุกเพศปรารถนา

คุณบุญเลื่อง หรือ คุณปี่ เป็นภรรยาของคุณหลวงซึ่งเป็นพ่อเลี้ยงของ จัน ตัวละครเอกที่เป็นผู้เล่าเรื่อง คุณบุญเลื่องมีความสัมพันธ์ทางเพศทั้งกับจัน และคุณแก้ว น้องสาวซึ่งเป็นลูกสาวของคุณหลวงและน้าสาวของจัน คุณบุญเลื่องมีอายุมากกว่าจันราว 20 ปี เป็นผู้หญิงสวย มีเสน่ห์ดึงดูดทางเพศ สวมใส่เสื้อผ้าที่เปิดเผยให้เห็นเรือนร่างอย่างชัดเจน และเป็นผู้หญิงที่ฉันทิสนิยมทางกามารมณ์มาตลอด จนกระทั่งจันได้มีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย และไม่ใช่แค่จันเท่านั้นที่หลงใหลในตัวคุณบุญเลื่อง คุณแก้วน้องสาวของจัน (ที่ต่อมาภายหลังเข้าพิธีแต่งงานกับจัน และถูกจันข่มขืนจนท้อง) ซึ่งในนวนิยายให้ภาพว่าเป็นผู้หญิงที่มีความปรารถนาทางเพศกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ก็หลงใหลในตัวคุณบุญเลื่อง และมีเพศสัมพันธ์กับคุณบุญเลื่องด้วยเช่นกัน

ในนวนิยายเรื่องนี้เรื่องเพศคือแรงผลักดันหลักที่นำไปสู่การกระทำ และพฤติกรรมของตัวละคร ทุกตัวในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจัน กับคุณบุญเลื่อง เป็นความสัมพันธ์ของชายหนุ่มที่ปรารถนาที่จะมีประสบการณ์ทางเพศกับผู้หญิงที่กำลังเผชิญกับภาวะที่สามีนไม่สามารถตอบสนองเรื่องเพศให้กับเธอได้ ส่วนความสัมพันธ์ของคุณแก้วกับคุณบุญเลื่องจากการผูกเรื่องของผู้เขียนก็คล้ายคลึงกันจากการที่เพศสัมพันธ์ของทั้งคู่เกิดจากความต้องการให้อีกฝ่ายตอบสนองอารมณ์ความปรารถนาทางเพศของตน โดยคุณแก้วกับคุณบุญเลื่องเริ่มมีความสัมพันธ์กันตอนที่จันเดินทางไปอยู่ต่างจังหวัด 3 ปี

ผู้เขียนได้บอกเล่าถึงความรู้สึกของผู้ชายคนหนึ่งภายหลังจากที่ได้ไปเห็นเหตุการณ์ผู้หญิงที่ตนมีสัมพันธ์ด้วยกำลังมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ผ่านตัวละครจัน คารา ว่า

“ผมเห็นคุณแก้ว”

“ผมเห็นผู้หญิง”

“...ผมรู้สึกเขินมันจริง ๆ เพราะผมรู้สึกเหมือนโดนตบหน้า รู้สึกเหมือนโดนคุณแก้วตบหน้า และตอบอย่างที่ลูกผู้ชายตอบยกกันเองอย่างรุนแรง ไม่ใช่ตอบด้วยจิตอันใดก็ตามของอิสตรี ใครอาจจะเหวว่าผมคิดมากไปเองกับเด็กผู้หญิง แต่ใครอย่าลืมว่าเด็กผู้หญิงคนนั้นได้เข้าหาหน้าที่ประเลงเพลงกามแทนผมตั้งครึ่งค่อนแล้ว ความความรู้สึกของผม เธอไม่ใช่ผู้หญิงอย่าง

เดียวเสียแล้ว เธอเป็นกระเทย! กระเทยซึ่งเป็นคนสองเพศได้อย่างละเท่า ๆ กัน และยิ่งปีก็จะยิ่งเป็นช่างผู้ชายแก่กล้าขึ้นทุกที จนในที่สุดผู้ชายก็แทบจะจับถักกันตะได้โดยไม่ค่อยจะอายใจเท่าไรนัก.....”

“เอาเป็นว่าตอนนี้ผมโกรธคุณแก้ว อย่างโกรธผู้ชายคนหนึ่งแล้วกัน ผมจึงได้ทิ้งเธอ สำหรับความรู้สึกที่มีต่อคุณ บุญเลื่องในเรื่องนี้ ผมเพียงแค่นึกน้อยใจ รู้สึกเหมือนโดนเธอหักอกเอาด้วยความชุกชุมลับหลังผม โดยที่เธอไม่ได้มีเจตนาจริงใจ ผมรู้....แต่ผมก็อดรู้สึกหมองหมองน้ำใจไปไม่ได้สักใหญ่”

(อุณา เพลิงธรรม, 2529 : 333)

ต่อมาภายหลังเมื่อจำกลับไปหาคุณบุญเลื่องอีกครั้งตามคำขอร้องของคุณแก้ว และความต้องการของตนเอง บทสนทนาระหว่างจำกับคุณบุญเลื่องได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนต่อเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน และรักสองเพศ โดยแม้ผู้เขียนจะต้องการให้ความบันเทิงกับผู้อ่าน แต่ผู้เขียนเองก็ได้นำเอาความรู้ทางด้านจิตวิทยา และจิตวิเคราะห์มาใช้ประกอบการเขียนด้วย (อริน พินิจวรวัตร, 2527 อ้างใน เทตศักดิ์, 2545) โดยผู้เขียนใช้คำว่า “คนไบเซ็กซ์” อธิบายพฤติกรรมของคุณบุญเลื่องว่าหมายถึงคนที่สามารถมีความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์ได้กับคนทั้งสองเพศ ซึ่งจากการอธิบายของผู้เขียน แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนยอมรับการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศได้มากกว่าการมีเพศวิถีแบบเดียวกัน

“.....เพราะเธอถือว่าคนที่ผมกลับไปหาเธอ ก็เท่ากับผมได้ให้อภัยเธอแล้ว และเพื่อเป็นการตอบแทน เธอได้เป็นฝ่ายเผยเรื่องราวชีวิตระหว่างเธอกับคุณแก้วออกมาเองเป็นเชิงสารภาพ เรื่องราวจากปากของเธอเป็นสิ่งที่ตรงตรงกับที่ผมได้ยินจากคุณแก้ว และที่น่านับถือคือเธอไม่ได้พูดเป็นเชิงขัดโทษเด็ก เธอรับว่าผมแก้วได้ช่วยประคับประคองเธอที่นั่นต่อมาได้เป็นอย่างดี เพราะใจจริงเธอก็ไม่ได้มีใจที่จะจากไปเพื่อ “ตายเอาดาบหน้า” ถ้าไม่จำเป็น นอกจากนั้นเธอยังบอกกล่าวอย่างตรงไปตรงมาด้วยว่า ถึงแม้จะพอใจหรือไม่ก็ตาม เธอก็ยังคงเป็น”เพื่อนเล่น” กับคุณแก้วต่อไปอีกตามสมควรจนกว่าฝ่ายนั้นจะหาที่พึ่งใหม่ เธอพูดเป็นเชิงขอความเห็นใจแทนคุณแก้วในเรื่องที่ผมรู้ดีอยู่แล้วว่าเพราะคุณแก้วเป็นคนไม่ถูกโลกกับผู้ชาย (แต่เธอเข้าใจว่าเป็นเพราะเข็ดขามเรื่องที่จะต้องออกลูกอีก ถ้าขึ้นสมสู่กับผู้ชาย) เสร็จแล้วเธอก็จับหัวเข่าผม ถามผมว่า เมื่อรู้เช่นนี้แล้ว ผมยังจะรังเกียจเธออยู่อีกหรือไม่

“ ข้างผมก็ไม่เพียงแค่มองกว้างในเรื่องพันนี้แต่อย่างเดียว คำสารภาพอย่างน่านับถือ และพูดจาอย่างหยาบคายเลือกของ เธอ ได้ช่วยจัดให้ผมมองแล้วจากคามเกินทางโดยสิ้นเชิง ผมบอกเธอไปตามตรงเหมือนกันว่า ผมสบายใจแล้วที่รู้ว่าเธอเพียงแค่เป็นคนไบเซ็กซ์ ซึ่งสามารถร่วมรสได้กับคนทั้งสองเพศ และไม่ได้กลายเป็นคนไฮโซเซ็กซ์ ซึ่งพึงใจร่วมแต่เพศเดียวกันอย่างคุณแก้ว จากนั้นผมก็ได้พิสูจน์ให้ทราบโดยไม่ต้องตอบว่าผมมิได้รังเกียจอะไรจะอันเป็นทางร่วมของทั้งสองเพศของเธอ อย่างหนักหน่วงที่ในห้วงสมสู่อันเปลี่ยนปลอดของเธอครั้งนั้นเอง และโดยไม่นำพาเรื่องที่คุณแก้วอาจจะดราม่าเป็นอย่างแต่ก่อนด้วย”

(อุณา เพลิงธรรม, 2529 : 346-347)

นวนิยายเรื่องนี้ที่เขียนโดยผู้เขียนที่เป็นผู้ชาย สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการให้คุณค่ากับเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง เทียบเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงด้วยกัน และให้อำนาจกับเพศวิถีของผู้ชายมากกว่าเพศวิถีของผู้หญิง หรือกล่าวได้ว่าผู้ชาย

เป็นผู้ นำ เป็นผู้เชี่ยวชาญ และการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย (จีน) เป็นที่พึงปรารถนาสำหรับผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศ (คุณบุญเลื่อง) มากกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง(คุณแก้ว) สำหรับคุณบุญเลื่อง การมีเพศสัมพันธ์กับคุณแก้ว เป็นเพียงเพศสัมพันธ์ “แก้ขัด”และช่วยเป็น “เพื่อนเล่น” ให้กับคุณแก้วในช่วงระหว่างที่จีนไม่อยู่ ขณะที่คุณแก้วเองก็ตระหนักและยอมรับว่า ถึงอย่างไรคุณบุญเลื่องก็ต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับจีนมากกว่า เพราะเธอบอกกับคุณแก้วว่าถ้าไม่มีเพศสัมพันธ์กับจีน เธอก็จะเลิกกับคุณแก้วและกลับไปอยู่บ้าน

“ ทางคุณบุญเลื่องซึ่งไม่ใช่สตรีข้ามเพศอย่างจริงจังก็จะรู้สึกท้อแท้เมื่อต้องการที่จะเล่นเป็นคู่ตัวเมียให้แก่ลูกผู้หญิงด้วยกันที่อ่อนวัยกว่าอยู่เรื่อยไป เพราะถึงอย่างไรเธอก็มั่นคงต่อผู้ชายแท้ ๆ ซึ่งเธอเห็นงามและเข้าข้างยิ่งกว่า”

(อุษณา เพลิงธรรม,2529 : 355)

แม้กระนั้นก็ตามความพยายามของจีนที่จะมีลูกให้ได้ ทำให้จีนข่มขืนคุณแก้วมาตลอด ขณะเดียวกันก็หวังว่าเพศสัมพันธ์ของตนจะเปลี่ยนให้คุณแก้วหันมาชอบมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายได้ก็ไม่เคยประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจตีความได้ว่าแม้ผู้เขียนจะยกให้เพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงอยู่เหนือเพศสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพศเดียวกันก็ตาม แต่ถึงอย่างไรแล้วการมีเพศวิถีแบบเพศเดียวกัน (อย่างคุณแก้ว) ก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ไม่เหมือนเพศวิถีของผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศ ที่ในที่สุดก็พิสูจน์แล้วว่า เพศสัมพันธ์กับคนต่างเพศ ให้ความสุขทางเพศมากกว่าเพศสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกัน เพราะในที่สุดความสัมพันธ์ระหว่างคุณแก้ว กับ คุณบุญเลื่อง ก็จบลงในช่วงเวลาเพียงไม่กี่ปี ขณะที่ความสัมพันธ์ของจีนกับคุณบุญเลื่อง ยังคงดำเนินต่อมาอีกเป็นเวลานาน

ด้วยเนื้อหาที่เต็มไปด้วยเรื่องเพศ จีน คาวา เป็นนวนิยายที่โด่งดังที่ถูกนำมาพิมพ์ซ้ำ และนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์หลายครั้ง หากคำว่า “คนใบเล้กซ์” กลับไม่ได้เป็นที่นิยมนำมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นกับผู้ชาย หรือผู้หญิง พร้อม ๆ กันกับที่สังคมไทยไม่มีตัวละครผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศที่โด่งดังเท่ากับ “คุณบุญเลื่อง” อีกเลย

เพศวิถีแบบรักสองเพศในวาทกรรมทางการแพทย์ และจิตวิทยา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับเรื่องราวของ “คุณบุญเลื่อง” ใน นวนิยายปรากฏสู่สังคมเป็นครั้งแรก สังคมไทยเริ่มรับเอาความรู้ด้านการแพทย์และจิตวิทยาจากโลกตะวันตกเข้ามาอธิบายปรากฏการณ์ทางเพศแบบต่าง ๆ คนไทยก็เริ่มตื่นตัว และหันมาสนใจเรื่องความผิดปกติทางเพศมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 โดยในช่วงปี พ.ศ. 2516 มีงานวิชาการด้านจิตวิทยา ซึ่งเขียนโดยจิตแพทย์ออกมามากมาย (เทิดศักดิ์, 2545 : 94) ขณะเดียวกันก็มีผลงานต่างก็ให้ความสนใจนำเสนอเรื่องราววิถีการใช้ชีวิต และสังคมของเกย์ กะเทยมากขึ้นด้วย โดยในช่วงแรก ๆ ยังไม่มีการใช้คำนิยามศัพท์ในการอธิบายลักษณะของคนที่รักได้ทั้งเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม แม้ว่าในเวลาเดียวกันนั้นจะมีการใช้คำว่า homosexuality ในการอธิบายการมีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน หรือมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน เช่นที่ในปี พ.ศ. 2514 หนังสือ “โรงซ่อมสุขภาพ” ซึ่งรวบรวมจดหมายที่เขียนมาถึงคอลัมน์ ไขปัญหาทางเพศวิทยา ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้อธิบายว่า

“แพทย์ผู้ชำนาญทางเพศวิทยาหลายท่านกล่าวว่า คนที่มีการเล่นเพื่อน แบ่งออกเป็นสองพวก คือ พวกที่รักเฉพาะเพศเดียวกัน ชายรักชาย หญิงรักหญิง ไม่ปรารถนาเพศตรงข้ามอย่างเด็ดขาดทีเดียวพวกหนึ่ง และอีกพวกหนึ่งได้แก่พวกที่รักเพศเดียวกัน แต่ขณะเดียวกันก็รักเพศตรงข้ามด้วยเหมือนกัน”

(บพิธ เพ็ญนคร, 2514 : 64)

จนมาถึงปี พ.ศ.2520 คำว่า bisexual ถูกอธิบายในแวดวงจิตวิทยาในฐานะเป็นกร่วมเพศประเภทหนึ่ง

“พวกที่มีทั้งรักร่วมเพศ และรักต่างเพศอยู่ในบุคคลเดียวกัน หรือ Bisexual เป็นผู้ที่มีอาการกร่วม เพศไม่รุนแรงนัก และพบได้ทั้งเพศชายและหญิงในปริมาณเท่า ๆ กัน”

(สุชาติ และวรรณิ์ โสมประยูร 2521 อ้างในเทิดศักดิ์ 2545 : 145)

“ถาม ขอทราบว่า ผู้ชายบางคน ชอบร่วมเพศกับบุคคลสองเพศ คือคนเพศเดียวกัน และคนต่าง เพศ ด้วย คนพวกนี้มีจริงหรือไม่

ตอบ: ผู้ชายบางคนชอบร่วมเพศกับบุคคล ๒ เพศ คือ เพศเดียวกัน และคนต่างเพศ คนพวกนี้มี จริง เรียกว่า ไบเซกซวล”

(พญ.สุพัทธ พูลเกษ, 2521 : 7)

กร่วมเพศมี 2 แบบ คือกร่วมเพศแท้ exclusive homosexual หมายถึงคนที่มีเพศสัมพันธ์กับคน เพศเดียวกัน คนเท่านั้น และกร่วมเพศ bisexual หมายถึงคนที่มีเพศสัมพันธ์กับทั้งเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม

(สุวิธนา อารีพรค, 2524 อ้างใน เทิดศักดิ์, 2545 : 133)

กร่วมเพศที่สามารถแต่งงานกับเพศตรงข้ามได้ และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถมีความสัมพันธ์ ทางเพศกับเพศเดียวกันได้ (bisexual) หรือภายหลังการแต่งงานกับเพศตรงข้ามแล้วเกิดเป็นรัก ร่วมเพศ หรือไม่สามารถแต่งงาน หรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้ามได้เลย

(วันทนี วาสิกะสิน, 2529 อ้างในเทิดศักดิ์, 2545 : 149)

แม้ว่าในคำอธิบายของแพทย์ และจิตวิทยาจะระบุว่า bisexual หมายถึงบุคคลไม่ว่าจะชายหรือหญิงก็ได้ที่รักได้ทั้ง สองเพศ แต่ถึงคนส่วนใหญ่ก็ยังมองเห็น bisexual เป็นเพศวิธิต่างๆของผู้ชายมากกว่า เนื่องจากสังคมไทยเปิดพื้นที่ให้ผู้ชายมี โอกาสพูด ได้แสดงออกซึ่งความต้องการ และพฤติกรรมในเรื่องเพศในพื้นที่สาธารณะได้มากกว่าผู้หญิง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในช่วงที่วาทกรรมทางการเมืองพยายามที่จะอธิบายถึงสาเหตุ ลักษณะของเพศวิธิตี “ผิดปกติ” ต่าง ๆ ก็คือ สังคมเริ่ม มองเห็นตัวตนของกะเทย และผู้ชายที่เพศวิธิต่างๆของผู้ชายรักเพศเดียวกันมากขึ้น จากการมีสังคมของผู้ที่ไปใช้บริการตามสถาน บริการต่าง ๆ สำหรับกะเทย และจากการที่สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่นิยมนำเสนอวิถีชีวิตของกลุ่มกะเทย และกะเทย ทั้งสื่อกระแสหลัก หัวไป และสื่อที่มีคอนสลิ้นเกี่ยวกับ “กร่วมเพศ” อย่างนิตยสาร “แปลก” รวมถึงการเกิดขึ้นของนิตยสารเกย์ในช่วง พ.ศ. 2526

โดยก่อนหน้านี้ไม่นานก็มีการออกนิตยสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศสำหรับผู้ชายและผู้หญิงที่นำเสนอภาพเปลือยของผู้หญิงสอดแทรกภาพเปลือยของผู้ชายหลายฉบับ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ได้ขยายเรื่องราวเพศวิถีของผู้ชายรักเพศเดียวกัน และการนิยามตนเอง ซึ่งหมายรวมถึงผู้ชายที่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศที่ถูกมองว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มของผู้ชายที่มีพฤติกรรมรักเพศเดียวกันด้วย โดยเรียกผู้ชายกลุ่มนี้ว่า “เกย์คิง”

“ เกย์ คือพวกผู้ชายซึ่งมีทั้งเกย์คิงส์ และเกย์ควีน เรียกกันทั่วไปว่าเกย์...เกย์คิงส์ ชอบแต่งตัวเป็นผู้ชายธรรมดา แต่มีอุปนิสัยกระตือรือร้นทางผู้หญิง เวลาออกจุกจะรู้ทันที สำหรับเกย์ควีน ชอบแต่งตัวไปทางผู้หญิง หรือไม่ก็เป็นผู้หญิงเต็มตัวไปเลย...เกย์คิงส์อาจจะฉลาดกว่าเกย์ควีนตรงที่ว่า เขาสามารถร่วมเพศได้ทั้งหญิงและชาย คือเป็นคนกระทำได้หรือถูกกระทำได้ก็ได้ ส่วนเกย์ควีนนั้นมักจะเป่ย์ฝ่ายถูกกระทำอยู่เพียงฝ่ายเดียว”

(โก ปากน้ำ, 2518 :19 อ้างใน เทอดศักดิ์ 2545 : 108)

ถ้าพูดถึงตัวบุคคลที่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ทั้งกับชายและหญิง หรือบุคคลที่รักหรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศแล้ว คำที่สังคมไทยรู้จักกันเคยมากที่สุด ก็คือคำว่า “เสื่อใบ” ซึ่งเป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วงกลางทศวรรษที่ 1980s (ราวปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา) โดยเป็นคำที่ใช้แทนความหมายของผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม คำว่า “เสื่อใบ” (ซึ่งเป็นคำพ้องเสียงกับชื่อ “เสื่อใบ” โจรชื่อดังที่มีตัวตนอยู่จริง) ดูจะเป็นคำ ๆ เดียวที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของบุคคลที่รักสองเพศที่ยังคงเป็นที่รู้จักกันมาจนถึงปัจจุบัน และมักใช้เรียกเฉพาะกับผู้ชายที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศอีกเช่นเดียวกัน โดยมีนัยเชื่อมโยงอยู่กับความร้ายกาจ ความเป็นผู้ชาย ความเจ้าชู้ หรือข้าของในเรื่องเพศ นอกจากนั้นการรักสองเพศของผู้ชายไทยหรือผู้ชายที่เป็น “ใบ” นอกจากจะหมายถึง การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศคือแบบรักต่างเพศ และรักเพศเดียวกันแล้ว ยังอาจหมายถึง ผู้ชายที่มีความสนใจทางเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับบุคคลหลากหลายเพศภาวะด้วย (Prempreeda, 2008 อ้างใน Timo Ojanen, 2009 : 10) คำนิยามนี้อาจจะมาจากระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศในสังคมไทยที่มอง การรักสองเพศเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการมีคู่เพศสัมพันธ์หลาย ๆ คน ซึ่งสังคมมองว่าเป็นเพศวิถีของผู้ชาย มากกว่าของผู้หญิง (Prempreeda, 2008 อ้างใน Timo Ojanen, 2009 : 10) ผู้ชายที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศจึงถูกมองว่าอยู่ในกลุ่ม “ผิดปกติทางเพศ” เป็นผู้ที่ล่าสอนทางเพศ และเป็นกลุ่มที่ถ่ายทอดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ไปสู่กลุ่มอื่น ๆ ด้วย

“ นพ.วินิจ อัครเสนา อธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ เปิดเผยว่าขณะนี้ผู้ติดเชื้อโรคเอดส์โดยไม่มีอาการ 30 คน กรมจึงมีโครงการป้องกัน และควบคุมโรคเอดส์ขึ้นเป็นโครงการ 4 ปี (2531-2534) ขณะนี้กำลังดำเนินการค้นหาผู้ได้รับเชื้อโรคเอดส์ในพวเกย์ โสเภณี ตามแหล่งใหญ่ในกรุงเทพ พัทยา และจังหวัดท่องเที่ยวต่าง ๆ และทำการตรวจเข้ามาหลายครั้งแล้ว และยังได้ตรวจในนักโทษในบางขวาง และลาดยาวหลายพันคน ได้พบเลือดบวกบ้าง จึงได้เสนอให้แยกนักโทษเหล่านั้นไว้ต่างหาก ในโสเภณียังไม่พบว่ามีการติดเชื้อเอดส์เลย แต่ที่อันตรายมากคือพวกที่เป็นเกย์ที่ร่วมเพศได้ทั้งชาย และหญิง จึงอยากรณรงค์ให้นักเรียนนักศึกษา และกลุ่มเสี่ยงทั้งเกย์ และโสเภณีเรียนรู้วิธีการป้องกันโรคให้ดูอย่างอนามัยทุกครั้ง”

(ไทยรัฐ วันที่ 13 มิถุนายน 2530)

ผู้หญิงรักสองเพศ : อัตลักษณ์ทางเพศที่ว่างเปล่า

สำหรับในส่วนของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ วิถีชีวิต และตัวตนของพวกเขา ดูจะเป็นสิ่งไม่ถูกมองเห็น ไม่มีชื่อเรียก และไม่มีคำอธิบายมากนัก ทั้งนี้เพราะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้หญิงถูกสังคมคาดหวังให้ต้องนิ่งเงียบ เชื่อฟัง และรับผิดชอบต่อหน้าที่ของความเป็น “ลูกสาว” “เป็นเมีย” และ “เป็นแม่” ก่อนที่จะคิดถึงความรู้สึก และความต้องการของตนเองอยู่เสมอ ในวันธรรมดาวันเดียวหลายเมีย การแต่งงานเป็นเรื่องของการทำหน้าที่ ที่ถูกจำกัดโดยชนชั้น และสถานะทางสังคม (ชลิศานามณี ส่งสัมพันธ์, 2551 : 53) ผู้หญิงชาวบ้านอาจมีโอกาสในการเลือกคู่ครองมากกว่าผู้หญิงชนชั้นสูง แต่ผู้หญิงก็มีค่าเป็นเพียงทรัพย์สินสมบัติของพ่อแม่ หรือสามี และมีหน้าที่ผลิตลูกเท่านั้น เมื่อสังคมเปลี่ยนผ่านมาสู่การรับเอาค่านิยมแบบตัวเดียว-เมียเดียว และให้คุณค่ากับความรักโรแมนติก ผู้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษา ออกมาทำงานนอกบ้าน และตัวตนในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น หากผู้หญิงก็ยังคงถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่ “เมีย” และ “แม่” ที่ดีต้องคอยดูแลรักษา “ความเป็นครอบครัว” ไว้ให้ได้ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น

สถานะ และบทบาทความเป็นผู้หญิงที่ถูกคาดหวัง เกี่ยวข้องเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับการควบคุมเพศวิถี และการดำเนินของผู้หญิง ในสมัยโบราณมีกฎหมายที่ระบุถึงการลงโทษหญิงที่นอกใจชายรุนแรงกว่าชายซึ่งมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันมาก โดยผู้หญิงจะถูกลงโทษด้วยการฆ่า หรือประจาน ขณะที่ผู้ชายโดนลงโทษแค่ปรับไหม เว้นแต่ในกรณีที่ชายเป็นชู้กับนางใน (ดู พระเพทีย์ อันตระกุล , 2546 : 288) หรือ การมีกฎหมายลงโทษนางในที่คบกับฉันชั่วสาว แต่ไม่มีกฎหมายในลักษณะเดียวกันนี้ลงโทษสำหรับผู้ชาย เป็นต้น การที่ผู้หญิงถูกรบรมสั่งสอนให้ “รักษาลงสวนตัว” มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายเพียงคนเดียวภายใต้สถาบันการแต่งงาน คำนึงถึงความสุขของคนอื่นมากกว่าของตนเอง มีเพศสัมพันธ์เพื่อให้เกิดบุตร เพื่อจะได้ทำหน้าที่ในความเป็นหญิงให้สมบูรณ์ในความเป็น “เมีย” และ “แม่” เหล่านี้คือการออกแบบที่ส่งผลต่อการเรียนรู้เรื่องเพศ การแสดงออกซึ่งความต้องการทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ ของผู้หญิงแตกต่างไปจากผู้ชาย

ผู้หญิงที่ “ดี” ต้องไม่เปิดเผยเนื้อตัวร่างกาย อันจะนำไปสู่การกระตุ่นเร้าความต้องการของผู้ชายในทางเพศ ต้องไว้แต่สง่า ไม่พูด หรือแสดงความต้องการในเรื่องเพศ ไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่ส่วนตัว หรือสาธารณะ และ ต้องรับบทบาทเป็น “ฝ่ายรับ” และเป็นฝ่ายยอมตามความต้องการของสามี/คู่สมเอนในการมีเพศสัมพันธ์ เพศสัมพันธ์ของผู้หญิงควรเกิดขึ้นจากรักกับคนเพียงคนเดียว และดำเนินไปควบคู่ความรักกับคนเพียงคนเดียวเท่านั้น ไม่ใช่การทดลองหาประสบการณ์ใหม่ๆ หรือการตอบสนองอารมณ์ความรู้สึก ความพึงพอใจทางเพศของตนเองอย่างผู้ชาย ทั้งหมดนี้เมื่อรวมเข้ากับการที่วาทกรรมด้านการแพทย์และจิตวิทยาที่มีคำอธิบายมากมายต่อการรักเพศเดียวกันว่า เป็น “ความผิดปกติ” “เบี่ยงเบน” เช่นเดียวกันกับกรณีของผู้ชาย จึงไม่ง่ายสำหรับผู้หญิงที่จะออกมาประกาศตัวว่าตนเองมีเพศวิถี หรือมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศ หรือรักเพศเดียวกัน เพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกมองเห็น หรือเกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีอยู่ในภาพปรากฏ แต่การที่สังคมมองไม่เห็นนั้น ไม่ได้หมายความว่าในความเป็นจริงไม่มีผู้หญิงที่มีเพศวิถีเช่นนั้นอยู่ ในทางตรงข้ามเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงดำรงอยู่คู่กับเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันมาโดยตลอด เพียงแต่ในความรู้ของสังคมผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศนี้ ถูกจัดให้อยู่ในเพศวิถีแบบใดแบบหนึ่งในสองแบบ คือ รักเพศเดียวกัน กับรักต่างเพศ แบบที่สังคมรู้จักคุ้นเคยมากกว่า ดังนั้นได้จากภาพตัวแทนของคนที่เป็น “ดี” หรือผู้หญิงที่มีคู่เป็น “ทอม” ซึ่งสังคม (ทั้งภายใน และภายนอกกลุ่มหญิงรักหญิง) มักมองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” ที่สามารถชอบผู้ชายได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ เป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ เนื่องจากพวกเขาก็ไม่ได้แตกต่างจากผู้หญิงธรรมดาทั่วไปเมื่อมองดูจากภายนอก ส่วนในเรื่องของเพศวิถีที่เป็น

สิ่งที่เห็นได้ยากเช่นกัน เนื่องจากเพศวินแบบรักสองเพศเป็นสิ่งที่สังคมไม่ได้ตระหนัก หรือให้ความสนใจมากนัก หรือแม้จะตระหนักแต่เพศวินแบบรักสองเพศก็ถูกนำไปเชื่อมโยงกับเพศภาวะ และเพศวินแบบชายมากกว่าแบบหญิง

ตัวแทนทางเพศวินแบบรักสองเพศของผู้หญิงจะถูกมองเห็นต่อเมื่อ ต้องพิจารณาอัตลักษณ์ของความสัมพันธ์ พฤติกรรม ตลอดจนวิธีการดำเนินความสัมพันธ์กับคู่ของพวกเขาประกอบด้วยเท่านั้น ในสังคมสมัยใหม่ที่ผู้หญิงรักเพศเดียวกันมีการแสดงอัตลักษณ์ชัดเจนมากขึ้น อัตลักษณ์ของความสัมพันธ์ พฤติกรรม ตลอดจนวิธีการใช้ชีวิตอยู่เป็นคู่ของผู้หญิงรักเพศเดียวกัน ช่วยให้เพศวินแบบรักสองเพศของผู้หญิงถูกมองเห็นมากขึ้นตามไปด้วย โดยเมื่อมีคู่เป็นผู้ชาย สังคมก็จะมองเห็นว่าเธอก็เป็นผู้หญิงรักต่างเพศธรรมดาคนหนึ่ง ขณะที่เมื่อเธอมีคู่เป็นผู้หญิงด้วยกัน หากคู่ของเธอมีลักษณะเป็นผู้ชาย หรือแสดงออกอย่างชัดเจนว่ามีอัตลักษณ์เป็น “ทอม” เธอก็จะกลายเป็นผู้หญิงรักเพศเดียวกันที่เรียกว่า “ดี” อย่างไรก็ตามสิ่งที่สังคมมองเห็นยังคงเป็นแค่ “พฤติกรรม” ที่ไม่มีชื่อเรียกของผู้หญิงที่เพศวินเปลี่ยนจากผู้หญิงที่มีคู่เป็นผู้ชาย แล้วไม่มีคู่เป็นทอม หรือผู้หญิงที่มีคู่เป็นทอม แล้วเปลี่ยนไปมีคู่เป็นผู้ชาย มากกว่าการตระหนักถึงการมีอยู่ของ “เพศวินแบบรักสองเพศ” หรือ “อัตลักษณ์” ของผู้หญิงรักสองเพศ

“ทำไมเกย์และทอมจึงมีพฤติกรรมที่รุนแรง รำ หรือทำร้ายผู้อื่น

คำตอบคงหนีไม่พ้นจากความเป็นจริงที่ว่า เกย์ควินหาคู่ที่จริงจังยาวได้ยากมาก ในทำนองเดียวกัน ดีก็แสวงหาคู่ที่จะอยู่ด้วยกันอย่างยืนยาวได้ยากเช่นกัน ถ้าหากบังเอิญได้พบคู่ขาที่ถูกใจ จึงพยายามที่จะเป็นเจ้าของจริงจัง และทิ้งหวงมาก ซึ่งนั่นก็เป็นที่มาของการชิงรักหักสวาทกันอย่างถึงเลือด ถึงเนื้อ และชีวิต

สำหรับกรณีความรุนแรงระหว่างทอมกับดี นอกจากจะมีเหตุผลในทำนองเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ดียังมีลักษณะเฉพาะอย่างก็คือ ส่วนใหญ่มักไม่ใช้ศัพท์แท้จริง วันดีคืนดีเธอจึงเปลี่ยนสภาพคู่ขาเป็นชายจริง เหตุผลทั้งหมดตั้งแต่ต้นหรือข้อหนึ่งข้อใด อาจจะเป็นที่มาของความโกรธแค้น หึงหวงมาก จนถึงกับก่อเหตุทำร้าย และฆ่ากัน”

(นิภาภรณ์ บุญประเสริฐ. ”สดจากจิตวิทยา : เกย์ฆ่าเกย์ ทอมฆ่าดี” ข่าวสด 22 กุมภาพันธ์ 2539)

“ผมกับน้องจำคบกันเป็นแฟนได้ประมาณ 1 ปีแล้ว ก่อนเกิดเหตุช่วงหัวค่ำ พวกผมตั้งงินเหล้าที่บริเวณหลังเต็นท์ขายรถ ผมเห็นว่าน้องจำไม่อยู่ เลยพาทั้งสองมานั่งดื่มกินด้วย พอตกดึกน้องจำกลืนมาพร้อมกับดีคู่ขา ทำให้ต่างฝ่ายต่างไม่พอใจ นึกว่าความแค้นมาย้อนกันจึงเกิดมีปากเสียงกัน น้องจำตำหนิถึงพ่อแม่ ผมจึงไม่พอใจมีข้อแค้นจนสลบเหมือด โดยมีนายคมทวน คอยอุยงให้ผ้านุ่งยาง”

(จาก ข่าว “คำสารภาพเมื่อผานั่งยาง สังเวชพิทักษ์ 4 เล้าสวน ทอม ดี ก็ก ”

เกษม ขนาจินดา.14 สิงหาคม 2549)

“น.ส.ธนพร ให้การต่อตำรวจว่า นางสาวธยาเป็นแม่ของตน และตนมีน้องสาวชื่อ น.ส.เจี๊ยบ (นามสมมติ) อายุ 15 ปี ได้คบหาอยู่กับผู้ต้องหา (น.ส.โบทิพย์ ปทุมแก้ว อายุ 16 ปี – ผู้วิจัย) แต่ในระยะหลังน้องสาวตนพยายามตีตัวออกห่างจากผู้ต้องหา และได้ไปคบกับนายแว่น หนึ่งในผู้ต้องหา ซึ่งนางสนธยาก็เห็นดีด้วย ถึงขั้นจะให้แต่งงานกัน และพยายามขัดขวางผู้ต้องหาทุก

วิถีทาง แต่ผู้ตายไม่ยอมเลิกรากับ น.ส.เจี๊ยบ และคอยตามติดตลอดเวลา จนสร้างความไม่พอใจให้กับนางสนธยา จึงได้วางแผนฆ่า โดยชักชวนเพื่อนสนิทคือนางสารภี และนายแวน ว่าที่ลูกเขย พร้อมกับตน”

(“ตำรวจตราครุฑ 4 ผู้ต้องหา ฆ่าโหดสาวทอม” ไทยรัฐออนไลน์ 28 มิถุนายน 2554)

เรื่องราวอดีตการรักเพศเดียวกันของผู้หญิง และการหึงหวงจนเป็นข่าวของผู้หญิงต่อผู้หญิง เพราะฝ่ายหนึ่งเปลี่ยนไปมีแฟนเป็นผู้ชาย หรือผู้ชายหึงหวงผู้หญิงที่มีความสัมพันธ์กับทอม หรือแฟนที่เป็นทอมไปมีผู้หญิงอื่น เป็นเรื่องราวที่ปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้งตามหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่ใช่แต่เฉพาะในปัจจุบันนี้เท่านั้นที่มีข่าวในลักษณะนี้ ย้อนกลับไปเมื่อ 40 ปีก่อนก็เคยมีข่าวเกี่ยวกับการหึงหวงกันของผู้หญิงลงในหน้าหนังสือพิมพ์มาแล้ว

“กรณีรักพิสดารยุคอาภาส นส.โน้ แห้วก๊วย เกิดความหึงหวง นส.สมศรี เทียนสมประสงค์ เพศเดียวกันที่ครองรักกันฉันท์สามิภรรยามานานสิบปี เพราะพบว่าแฟนเก่าเข้ามาหัวพัน ออกจากบ้านตีแม่แล้วต่อว่าต่อขาน เอาปืนมาขู่ จนฝ่ายหญิงที่ทำได้เป็นเมียแย่งปืนได้ เข้าแจ้งความต่อตำรวจดำเนินคดีกับนส.โน้ สามิเพศเดียวกัน.....

“สาวลักเพศให้การกับตำรวจว่า หลังจากครองรักกันมานาน ๑๐ ปี เมื่อเดือนเมษายน นายเลียง แฟนเก่าของนส.สมศรี ก็เข้ามาตีตบฟันไปมาหาสู่อยู่เสมอ ตนจึงเกิดความหึงหวง เพราะสังเกตว่า นส.สมศรีเมียของตนก็ทำท่าจะคืนดีกับแฟนเก่า และมีเสียงร่ำลือจากเพื่อน ๆ ไปหาอยู่เสมอว่า นส.สมศรี ได้ละเมิดคำสาบานหยดรักตกเป็นของนายเลียง และก่อนเกิดเหตุ ขณะที่กลับจากจะไปที่ร้าน ก็สวนทางกับนายเลียงออกมาจากร้านเสริมสวยพอดี จึงเข้าไปต่อว่านส.สมศรี จนเกิดปากเสียทะเลาะกัน ออกจากร้านตีแม่แล้ว แล้วทะเลาะกันอีก จึงเอาปืนออกมาวางบนโต๊ะ และนส.สมศรีเข้าแจ้งความต่อตำรวจดังกล่าว”

(ไทยรัฐ 25 กันยายน 2515)

นอกจากข่าวอาชญากรรมที่เกิดจากความหึงหวง ข่าวอีกประเภทหนึ่งที่แสดงให้เห็นภาพของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ คือข่าวการประกาศตัวเป็น “ไบเซ็กชวล” ของดารานักแสดงหญิง

“Jessie J นักร้องวัย 23 ปี จากประเทศอังกฤษ เป็นนักร้องสาวคนล่าสุดที่ออกมาประกาศความเป็นไบเซ็กชวล โดยยอมรับว่าเคยคบทั้งผู้หญิง และผู้ชาย ซึ่งเป็นเรื่องที่คิดว่าไม่จำเป็นต้องปกปิด รวมทั้งเชื่อว่าคนรุ่นใหม่รับได้มากกว่าเมื่อก่อน นอกจากนี้ยังมีนักร้องนักแสดงอีกหลายคนที่ประกาศสนิยมทางเพศว่าเป็นไบเซ็กชวลอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นนักร้องขวัญใจเพศที่ 3 อย่าง “เลดี้ กาก้า” “เพอร์รี่” จากวงฮิพฮอปชื่อดัง Black Eyes Peas. Drew Barrymore, Megan Fox หรือ Evan Rachel Wood จากเรื่อง The Wrestler ที่เพิ่งประกาศว่าเป็นไบเซ็กชวล เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา”

ดารานักร้องกับการประกาศสนิยมทางเพศ

(ข่าวศิลปะบันเทิง สถานีโทรทัศน์ Thai PBS อ้างในเว็บไซต์ [http:// variety.thaia.com](http://variety.thaia.com))

“ด้วยภาพลักษณ์เรา เวลาที่ผู้หญิงเข้ามาจีบรู้สึกอย่างไร”

“เป็นเรื่องปกติ ต้องบอกว่าแฟนคลับหนู 90 เปอร์เซนต์เป็นผู้หญิง การที่มีผู้หญิงเข้ามาจึงไม่แปลก แต่ก็เชื่อว่าจะมีแค่ผู้หญิง ยังมีผู้ชายเข้ามาจับด้วย เราเองก็งงๆ ว่าเขาคิดอะไร ถ้ามีคนเข้ามาจับ 10 คน จะเป็นผู้หญิง 7 คน ผู้ชาย 3 คน”

“รสนิยมยังเหมือนเดิมหรือเปล่า เพราะก่อนหน้านี้ประกาศชัดว่าชอบได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย”

“ยังเหมือนเดิมค่ะ แต่ตอนนี้จะให้มาบอกว่าชอบผู้หญิงหรือผู้ชาย เพราะถ้าสมมติวันนี้มีคนเห็นหนูไปเดินกับผู้หญิง แล้วอีกวันไปเดินกับผู้ชาย เขาก็จะคิดว่าหนูเอาอย่างไรงั้นแน่ คือตอนนี้อังยังไม่เปิดใจให้ใครค่ะ และไม่ระบุว่าต้องคบเพศไหน เพราะยังไม่ได้เปิดใจใครค่ะ”

(ข่าว “ซานิ” แฉสัมพันธ์“บัสมีจิตร”-รู้จักกันตั้งแต่ก่อนเข้าบ้านเอเฟอ)

ข่าวสดออนไลน์ 25 กรกฎาคม 2555)

จากปรากฏการณ์ในสังคมที่เกิดขึ้น จะสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมไทยมีผู้หญิงมากมายที่เคยใช้ชีวิต หรือมีประสบการณ์มีคู่ที่สงเพศ แต่พวกเขาก็อาจไม่ได้มองตนเองว่ามีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือนิยมตนเองว่าเป็น ผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศ หรือ “ไบเซ็กชวล” ขณะที่สังคมกระแสหลักก็มองไม่เห็นถึงการมีอยู่ของเพศวิถีแบบรักสองเพศ โดยเฉพาะเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงมากนัก หรือไม่เคยมีมุมมองเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน นอกจากจัดประเภทให้อยู่ใน เพศวิถีที่ผิดปกติ เช่นเดียวกับเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาของตะวันตก

ในเวลาเดียวกันการที่ผู้หญิงสักคนจะออกมาเปิดเผยถึง ความรู้สึกรักได้ทั้งสองเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับคนทั้งสองเพศก็ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากพวกเธอต้องท้าทายทั้งกรอบของความเป็นผู้หญิงที่ดีที่ต้องไม่พูดไม่แสดงออก ไม่สนใจเรื่องเพศ และกรอบของการมีเพศวิถีที่ไม่เป็นไปตามสังคมคาดหวัง (คือเพศวิถีแบบรักต่างเพศ) ซึ่งยังเป็นเพศวิถีที่อยู่ในความรับรู้และเข้าใจของสังคมน้อยกว่าเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันเสียอีก

ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ในโลกของหญิงรักหญิง

สำหรับในมุมมองของกลุ่มหญิงรักหญิงต่อผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ซึ่งดูจะเป็นกลุ่มที่น่าจะเปิดรับและเข้าใจผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ได้มากกว่าสังคมของรักต่างเพศ ในแง่ของการที่ต้องเผชิญกับความกดดันจากสังคมจากการมีเพศวิถีนอกกรอบเช่นเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และซ้อนเหลื่อมกันในหลาย ๆ เรื่อง หากในความเป็นจริงแล้วสังคมของหญิงรักหญิงบางส่วนกลับไม่ได้ออมรับผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศสักเท่าไร

ฉันทลักษณ์ รักซาอยู่ บรรณาธิการสำนักพิมพ์สะพาน สำนักพิมพ์ที่ผลิตงานวรรณกรรมประเด็นความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะ และนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย มานานกว่า 10 ปีกล่าวว่า ในแวดวง

วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหญิงรักหญิง แทบไม่เคยเห็นตัวละครผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศเลย ถ้าจะมีก็จะเป็นในลักษณะของผู้หญิงที่เคยชอบ หรือมีคนรักเป็นชายมาก่อน แล้วในที่สุดก็มารักกับผู้หญิง

“การเกด ศรีปวิญญาศิลป์” นักเขียนที่เขียนงานในประเด็นหญิงรักหญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งมีผลงานตีพิมพ์ลงในนิตยสารวิเคราะห์การเมืองกระแสหลัก แสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่า ที่ผ่านมายังไม่เห็นงานวรรณกรรมหญิงรักหญิงที่พูดถึงประเด็นของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือมีตัวละครหลักของเรื่องเป็นผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศเลย การเกดมองว่า งานเขียนของหญิงรักหญิงส่วนใหญ่มีค่านิยมเรื่องด้วยตัวละครที่เป็นหญิงรักหญิง หรือเป็น “ทอม” “ดี้” เนื่องจากผู้เขียนซึ่งเป็นหญิงรักหญิง ต้องการจะถ่ายทอดความเป็นตัวของตัวเองผ่านงานเขียนในแบบที่ตนเองถนัด และมั่นใจว่าจะสามารถสื่อสารอารมณ์ความรู้สึก จินตนาการ ได้อย่างชัดเจนกว่าเขียนถึงตัวละครที่ตนเองไม่รู้สึกว่าจะมั่นใจในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกได้

โดยส่วนตัวทั้ง “การเกด” และฉันหลักชัยมองว่าการที่ผู้หญิงจะรักได้ทั้งสองเพศนั้นเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นเรื่องของการเลือกในการมีความสัมพันธ์ของผู้หญิง แต่ทั้งสองคนก็มองว่า สำหรับสังคมของหญิงรักหญิงแล้ว ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ อาจถูกมองในแง่ลบมากกว่าสังคมทั่วไปที่ยึดเอาเพศวิถีแบบรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐาน ทั้งนี้เพราะการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ทำให้หญิงรักหญิงรู้สึกไม่มั่นคง ไม่แน่ใจ เพราะคอยกังวลว่า คนรักของตนเองจะไปรักกับผู้ชายหรือไม่ เพราะอีกคนหนึ่งนั้นยังสามารถที่จะมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามได้อยู่ การที่หญิงรักหญิงคนหนึ่งมีคนรักเป็นผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศเป็นความเสี่ยงที่จะสูญเสียคนรักให้กับเพศตรงข้าม (การเกด ศรีปวิญญาศิลป์, สัมภาษณ์ 29 ส.ค. 2555)

ฉันหลักชัย เคยมีประสบการณ์กับการถูกตั้งคำถามว่า ทำไมไม่เลือกที่จะเป็นอะไรไปสักอย่าง ทำไมต้องเอาหมดแบบนี้ ซึ่งเธอมองว่าเพราะคนส่วนใหญ่ต้องการความชัดเจน และไม่สามารถจะยอมรับความกำกวมได้ เพราะความกำกวมทำให้พวกเขาไม่สบายใจ ไม่รู้จะปฏิบัติตัวอย่างไร

“สังคมทั่วไปจะมอง “ไบ” ในแง่บวกมากกว่าในวงหญิงรักหญิงนะคะ เขามองแบบไม่อะไรมาก หรืออาจจะซ้ำๆ ประมานนั้นมากกว่า คือรับได้มากกว่าในกลุ่มหญิงรักหญิงที่ “ไบ” ดูเป็นภาพลบมากๆ

มองว่าไบเป็นพวกมั่วเซ็กซ์ เป็นพวกหลอกลวง ได้ทั้งชายและหญิง เจ้าจะไม่คบ”ไบ”คะ เราจึงจะเห็นเขาประกาศหาเลสแท้ ทอมแท้ ดีแท้กันมากมาย”

(ฉันหลักชัย รักชายอยู่, สัมภาษณ์ 25 ส.ค. 2555)

จากโลกของรักต่างเพศถึงรักเพศเดียวกัน ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ดูเช่น ๆ เหมือนว่าพวกเธอจะมีอิสระทางเพศมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในแง่ที่สามารถจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มไหนก็ได้ หากในความเป็นจริงแล้วสังคมของเพศวิถีทั้งสองแบบกลับไม่ต้อนรับ และไม่ทำให้ทางให้กับผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศสักเท่าไร พวกเธอถูกมองว่าเป็นคนสับสน โลเล ไม่ชัดเจน ไม่น่าไว้วางใจ โดยเฉพาะสำหรับทอมหลายคนก็มักจะมองว่าสุดท้ายผู้หญิงที่มีวิถีแบบรักทั้งสองเพศ ก็ต้องทิ้งทอมกลับไปหาผู้ชายอยู่ดี เพราะสังคมให้การยอมรับความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศมากกว่า

ในการพูดคุยกับทั้งนักสังคมศาสตร์ และ “การเกย์” ผู้วิจัยใช้คำว่า “ไบ” ที่เป็นคำย่อมาจากคำว่า “ไบเซ็กชวล” (bisexual) แทนความหมายของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศ เนื่องจากทั้งสองคนต่างก็เข้าใจของคำ ๆ นี้อยู่แล้ว จากการทำงานเป็นนักกิจกรรม และนักเขียนที่สนใจวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน และตั้งคำถามในประเด็นสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย กะเทยมาโดยตลอด ในการทำความเข้าใจเรื่องราวของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาเรื่องของค่านิยมอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่าง ๆ ของผู้หญิงที่มีอยู่ไปด้วย ทั้งนี้เพราะค่านิยมต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนส่งผลต่อการทำความเข้าใจตนเอง การมีสำนึกในความเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และการมีปฏิสัมพันธ์กับหญิงรักหญิงด้วยกัน และกับสังคมภายนอกกลุ่ม รวมถึงส่งผลต่อความคาดหวังในเรื่องคู่ และการดำเนินความสัมพันธ์กับคู่ด้วย

อัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงไทย

ในภาษาไทยคำศัพท์ที่อธิบายถึงเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงนั้นเมื่อไม่นานมานี้ โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับผู้ชาย คำศัพท์ในปัจจุบันที่ใช้ในการจัดแบ่งประเภทอัตลักษณ์ทางเพศนอกกรอบของผู้หญิง ส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นคำศัพท์ที่เกิดขึ้นมาในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาเอง รวมทั้งยังเป็นคำศัพท์ที่หยาบคาย หรือดัดแปลงจากคำในภาษาอังกฤษมาใช้ทั้งสิ้น (ดู Morris, 1994) ยกเว้นเพียง 2 คำ คือ คำว่า “เล่นเพื่อน” หรือการที่มีความสัมพันธ์เชิงสุภาพ หรือการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง ซึ่งปัจจุบันเป็นคำที่ใช้เฉพาะในบริบทที่ต้องการอ้างอิงถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์เท่านั้น และคำว่า “กะเทย” ซึ่งในอดีตเคยใช้เรียกผู้หญิงที่แต่งกาย หรือมีลักษณะ หรือมีกิริยาท่าทางการแสดงออกเป็นผู้ชายด้วย หากปัจจุบันคำ ๆ นี้ถูกนำมาใช้เรียกผู้ชายที่แต่งกาย หรือมีการแสดงออก ไปจนกระทั่งถึงแปลงเพศเป็นผู้หญิงมากกว่า จะมีแค่ในบริบทสังคมนบพหรือในกลุ่มผู้ที่มีอายุเกินกว่า 50 ปีขึ้นไปเท่านั้นที่ยังคงใช้คำว่า “กะเทย” กับผู้หญิงที่มีลักษณะ หรือมีการแต่งกายข้ามเพศอยู่

อัตลักษณ์ของผู้หญิงรักเพศเดียวกัน : กะเทย บิ เลสเบียน ทอม

ในขณะที่ยังไม่ชัดเจนว่าคำว่า “ไบ” ที่ย่อมาจากคำว่า “ไบเซ็กชวล” (bisexual) เป็นค่านิยมของ อัตลักษณ์ทางเพศวิถี (sexual identity) เป็นที่เข้าใจกันในสังคมทั่วไป และเป็นคำที่บุคคลยอมรับมาใช้ในการนิยามตนเองหรือไม่ หากพูดถึงผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันแล้ว คำที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงซึ่งสังคมรู้จักดี อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มอัตลักษณ์ทางเพศที่มีลักษณะของความเป็นชาย (masculinity) เป็นคุณสมบัติหลัก ได้แก่การแต่งกาย ทรงผม การแสดงออก สำนึกในความเป็นตัวตน ไปจนกระทั่งถึงความรู้สึกต้องการจะแปลงเพศ และ กลุ่มอัตลักษณ์ทางเพศที่มีลักษณะของความเป็นหญิง เป็นคุณสมบัติหลัก ซึ่งโดยทั่วไปผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศจะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มหลัง และมักจะมี “คู่” เป็นบุคคลที่มีอัตลักษณ์อยู่ในกลุ่มแรก

กะเทย และ บิ

ก่อนหน้าที่จะมีคำว่า “ทอม” ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970s (ดู Jackson, 2000) คำว่า “กะเทย” ถูกนำมาใช้เรียก ผู้หญิงที่แต่งตัวข้ามเพศ หรือแสดงกริยาอาการเป็นผู้ชาย และมีคู่รักเป็นเพศเดียวกันด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่นวนิยายเรื่อง “เรื่องของจีน ดารา” ผู้เขียนใช้คำว่า “กะเทย” เพื่ออธิบายอัตลักษณ์ของ “คุณแก้ว” ซึ่งมีเพศสัมพันธ์กับ “คุณบุญเลื่อง” ตัวละครที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ โดยผู้เขียนบรรยายถึงบุคลิกของคุณแก้วว่าภายหลังจากที่จีนได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์ของ “คุณแก้ว” และ “คุณบุญเลื่อง” แล้ว คุณบุญเลื่องก็เริ่มแต่งตัว และแสดงกริยาอาการเป็นผู้ชายมากขึ้นทุกที จนกระทั่งเธอแยกไปอยู่ต่างหากและมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงในบ้านทุกคนอย่างเปิดเผย

“...ยิ่งเดือนยิ่งปีคุณแก้วก็ยิ่งมีอาการจำแลงไปข้างผู้ชายหนักเข้าทุกที จนท้ายที่สุดก็ถึงแก่ัดดมพระพรเอกละครแม่ขุนนาง และชอบสวมเสื้อคอกลมกางเกงแพรอยู่เป็นอาเจิน....”

“.....นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คุณแก้วก็ตั้งใจจะใจทำตัวเป็นคู่แข่งกับผมในการรณรงค์ทำเสน่ห์กับผู้หญิงในบ้านทั้งรุ่นเก่ารุ่นใหม่ เสือสนามแต่โดยดีอย่างผม ได้ถึงกาลดองผมมีคู่แข่งเป็นกะเทยเข้าให้แล้ว!”

(อุษณา เพลิงธรรม, 2529 : 355)

แม้ปัจจุบันคำว่า “กะเทย” จะเป็นที่เข้าใจ และถูกใช้เฉพาะในความหมายที่หมายถึง ผู้ชายที่แต่งตัวข้ามเพศ แสดงกริยาอาการเป็นผู้หญิง หรือผ่านการแปลงเพศแล้ว แต่ในสังคมชนบทก็ยังคงมีผู้ที่ใช้คำนี้กับกรณีของผู้หญิงที่แต่งตัว พุดจาหรือแสดงท่าทางเป็นผู้ชายอยู่ในการอภิปรายเรื่อง “ภาษาในแวดวงหญิงรักหญิงไทย” ซึ่งจัดขึ้นในงานประชุม “เครือข่ายศึกษา” เมื่อปี พ.ศ. 2548 ผู้เข้าร่วมสัมมนา 2 คน ที่มาจาก จ.สุรินทร์ และจ.สงขลา กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ในชนบททางภาคอีสาน และภาคใต้ ยังคงเรียก ผู้หญิงที่แต่งตัว และแสดงออกเป็นผู้ชายว่า “กะเทย” อยู่

สำหรับในภาคเหนือ ภาษาถิ่นล้านนามีคำศัพท์เก่าแก่ที่ใช้สำหรับเรียกผู้หญิงที่มีบุคลิก หรือมีพฤติกรรมเป็นชายว่า “ปู้” ซึ่งมีความหมายเหมือนกับคำว่า “ผู้” หรือ “ตัวผู้” โดยเป็นคำสร้อยที่นำมาเรียกต่อท้ายชื่อบุคคลที่ถูกมองว่าเป็น ปู้ เช่น คนที่ชื่อ หน้อยก็จะเป็น “หน้อยปู้” เป็นต้น

““ปู้” หมายถึง ทอม คือ เป็นปู้ คือคนที่แสดงตัวตน เลียนแบบความเป็นชาย และมีผู้หญิงชนาบข้าง ชอบผู้หญิงที่เป็นผู้หญิงจริงๆ และผู้หญิงก็เรียกว่า เมียของปู้ “ปู้” จะเรียกในชุมชน”

(ศรีนยา สิงห์ทองวรรณ จากกลุ่มหญิงรักหญิงภาคเหนือ, 2548

กล่าวในเวทีอภิปรายเรื่อง “ภาษาในแวดวงหญิงรักหญิงไทย”)

ทอม

“ทอม” เป็นคำเรียก ผู้หญิงที่มีบุคลิก มีการแต่งตัว มีท่าทางการแสดงออกแบบผู้ชายและมีบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรุก มีจิตใจรักชอบในเพศเดียวกันที่มีบุคลิก และกริยา การแสดงออกเป็นผู้หญิง และมีบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรับ เรียกว่า “ตุ้”

คำว่า “ทอม” มาจากคำต้นของคำในภาษาอังกฤษคำว่า “ทอมบอย” (tomboy) หมายถึง เด็กผู้หญิงที่แสดงพฤติกรรมคล้ายเด็กผู้ชาย เป็นคำที่ผู้หญิงรักเพศเดียวกันนำมาใช้นิยามตนเองในราวทศวรรษที่1980s โดยก่อนหน้านี้ในช่วงแรกใช้คำว่า “ทอมบอย” แต่ต่อมาย่อให้สั้นลงเหลือแค่คำว่า “ทอม” การที่ผู้หญิงรักเพศเดียวกันที่มีบุคลิกลักษณะเป็นชายนำเอาคำว่า “ทอม” มาใช้นิยามตนเอง ก็เพื่อจะหลีกเลี่ยงคำว่า “เลสเบียน” (lesbian) ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ได้รับอิทธิพลจากวิชาการด้านการแพทย์ และจิตวิทยาจากตะวันตก ที่ตีตราว่าการรักเพศเดียวกันเป็น “ความผิดปกติทางเพศ” ประเภทหนึ่ง

นับตั้งแต่หันมาใช้คำว่า “ทอม” ก็ถูกนำมาใช้แทนที่คำว่า “กะเทย” ในความหมายที่ใช้เรียกผู้หญิงที่แต่งตัวข้ามเพศหรือมีแสดงบุคลิกลักษณะเป็นชาย และเริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคมไทย จนถูกบรรจุอยู่ในพจนานุกรมคำใหม่ฉบับราชบัณฑิตยสถานในปี พ.ศ. 2551 ด้วย

ทอม น.๑ หญิงร่วมเพศที่ประพฤติตนเป็นชาย, คู่กับดี

๒.หญิงที่มีกิริยา หรือนิสัยคล้ายผู้ชาย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2551 : 80)

มณฑา อติสยเพทกุล ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ เลสล้าตอคอม ซึ่งถือเป็นชุมชนทอมดี้หญิงรักหญิงออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดในช่วงทศวรรษที่ 2540 กล่าวถึงความรู้สึกของคนที่เป็นทอม ต่อการนิยามอัตลักษณ์ความเป็น “ทอม” ว่า

“สมัยก่อนเข้าใจว่าคำว่า “เลสเบียน” อาจจะเป็นคำที่ไม่สวຍในความรู้สึกของคนที่เป็นทอมดี้ เพราะคนที่เป็นทอมเขาจะรู้สึกว่าเขาไม่ได้อยากเป็นผู้หญิง และเขาไม่ได้อยากเป็นผู้ชาย ทอมส่วนมากไม่ได้ชอบสรีระความเป็นผู้หญิงของตัวเอง แต่ไม่ได้หมายความว่า เขาอยากจะเป็นผู้ชายร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะถ้าอยากเป็นผู้ชายร้อยเปอร์เซ็นต์เขาจะไปแปลงเพศแล้ว”

สำหรับคนทั่วไป “ทอม” ก็คือผู้หญิงที่ทำตัวเป็นผู้ชาย แสดงตัวเป็นผู้ชาย หรืออยากจะเป็นผู้ชาย แต่จากการศึกษาพบว่า “ความเป็นผู้ชาย” ของ “ทอม” นั้นไม่ได้เหมือนกับ “ความเป็นผู้ชาย” ตามบรรทัดฐานของสังคมโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะความเป็นทอม เกิดจากการผสมกลมกลืนระหว่างความเป็นชาย (เช่นการมีเสรีภาพทางเพศ เสรีภาพทางสังคม) และความเป็นหญิง (ความรู้สึกใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่น เป็นพิเศษ) (Sinnott, 1999 : อ้างใน สุโลธร ชลวิไล)

ดี

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันกับที่สังคมไทยรู้จักคำว่า “ทอม” ผู้หญิงที่เป็นคู่รักของทอม ก็เรียกแทนตัวเองด้วยคำว่า “ดี” ซึ่งเป็นคำยืมมาจากศัพท์ในภาษาอังกฤษ “lady” หากมีความหมายที่ต่างออกไปจากความหมายเดิมของภาษาอังกฤษซึ่งเป็นคำเรียกสุภาพสตรี โดยคำว่า “ดี” นี้เอง ด้านหนึ่งแม้จะเป็นคำที่ถูกใช้ในลักษณะที่คำ (และความหมาย) ควบคู่/ตรงกันข้ามกับคำว่า “ทอม” แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่เข้าใจกันว่าผู้หญิงบางคนก็นิยามตนเอง หรือถูกนิยามว่าเป็น “ดี” นั้นในอีกด้านหนึ่งก็มองตนเอง หรือถูกมองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” ไปพร้อม ๆ กันด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อพวกเขาไม่ได้เป็นผู้ชายกับทอม แต่เปลี่ยนไปมีคู่เป็นผู้ชายอัตลักษณ์ความเป็น “ดี” ก็จะกลายเป็นสิ่งที่ไม่ถูกมองเห็นไปโดยปริยาย

อาจกล่าวได้ว่าคำนิยามให้ความหมายของคำนิยามความเป็น “ดี” นั้น ได้รวมเอาผู้หญิงที่มีความรักใคร่ และ/หรือมีเพศสัมพันธ์แบบรักสองเพศเข้าไว้ด้วย โดยที่พวกเขาเองไม่ได้มอง หรือใช้คำนิยามตนเองว่าเป็น “ผู้หญิงรักสองเพศ” หรือ “ไบเซ็กชวล” (bisexual) แต่นิยามตัวเองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” และเมื่อมีความสัมพันธ์กับทอม ก็อาจจะยอมรับคำว่า “ดี” มาใช้นิยามตนเองชั่วคราวเท่านั้น หรือไม่ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะถูกเหมารวมโดยความเข้าใจของสังคมว่าเป็น “ดี”

ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ทอม” และ “ดี” ของคู่ผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นโดยทั่วไป และกลายเป็นภาพตัวแทนความสัมพันธ์ของผู้หญิงรักเพศเดียวกันในลักษณะของความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม ที่ต้องมียาโดยฝ่ายหนึ่งมีลักษณะเป็นชาย ขณะที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีลักษณะเป็นหญิง ส่งผลให้ตัวตน หรือความสัมพันธ์ของผู้หญิงรักเพศเดียวกันที่ไม่ได้นิยามตนเองว่าเป็น “ทอม” หรือเป็น “ดี” ถูกมองข้าม หรือไม่ถูกมองเห็น เพราะสังคม (ทั้งในกลุ่มผู้หญิงรักหญิงเอง และสังคมทั่วไป) ต่างก็คุ้นชิน และคาดหวังว่าคู่ความสัมพันธ์ของผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันจะต้องเป็นไปในรูปแบบนี้เสมอ

ในขณะที่ผู้หญิงที่รักและมีความสัมพันธ์กับ “ทอม” แม้จะไม่ได้คิดว่าตนเองเป็น “ดี” เพราะยังสามารถมีความรู้สึก และความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามได้อยู่ แต่พวกเขาก็อาจต้องเก็บซ่อนความเป็นตัวตนในกรณี เพศวิถีแบบรักสองเพศไว้ เพราะมันอาจสั่นคลอนความรู้สึกของคู่รักที่เป็นผู้หญิงรักเพศเดียวกันได้ จากความรู้สึกกังวลว่าสักวันคนรักก็อาจจะไปมีแฟนเป็นผู้ชาย หรือแต่งงานในที่สุด เพราะถึงอย่างไรสังคมก็ยอมรับและให้คุณค่ากับรูปแบบเพศวิถีแบบรักต่างเพศมากกว่า

หญิงรักหญิง

“หญิงรักหญิง” เป็นคำที่ใช้สำหรับเรียกรวมผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน ไม่ว่าจะมีอัตลักษณ์เป็นแบบใด หมายถึง ผู้หญิงที่มีจิตใจรักใคร่ชอบพอกับผู้หญิงด้วยกัน โดยอาจจะมิ หรือไม่มีเพศสัมพันธ์กันก็ได้ (สุโลพร : 2551) “หญิงรักหญิง” เป็นคำที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเปิดตัวของกลุ่มนักกิจกรรมที่ทำงานในประเด็นเรื่องสิทธิของ “หญิงรักหญิง” ในนามของ “กลุ่มอัญญาจารี” ในปี พ.ศ. 2536 ที่ต้องการหลีกเลี่ยงการใช้คำนิยามคำทับศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า “เลสเบียน” ซึ่งมีที่มาจากชุดความรู้ด้านจิตวิทยาที่มองการรักเพศเดียวกันเป็นความผิดปกติทางจิต หรือเบี่ยงเบนทางเพศ ขณะเดียวกันก็ต้องการทำความเข้าใจกับสังคมว่าผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันมีอัตลักษณ์ และมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย ไม่ได้มีแต่เฉพาะผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบ “ทอม” และ “ดี” และมีความสัมพันธ์ในรูปแบบคู่ทอม-ดี เท่านั้น โดยภายใต้คำนิยามคำนี้ “ทอม” และ “ดี” ก็ถือเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ความเป็น “หญิงรักหญิง” ด้วย

เลส

เลส เป็นคำศัพท์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงไม่ถึง 10 ปีที่ผ่านมา โดยมาจากคำย่อของคำนิยามหญิงรักหญิงในภาษาอังกฤษว่า “เลสเบียน” (lesbian) ส่วนใหญ่เป็นคำที่ใช้ในสังคมของหญิงรักหญิง โดยมีที่มาจากการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ของหญิงรักหญิงรุ่นใหม่ที่ต้องการแสดงอัตลักษณ์ทางเพศภาวะภายนอกเป็นผู้หญิง และปฏิเสธอัตลักษณ์ความเป็น “ทอม” และ “ดี” และการอยู่ในกรอบความสัมพันธ์แบบทอม-ดี

“คำว่า “เลส”หมายถึงหญิงรักหญิงที่ไม่แบ่งว่าใครเป็นทอม หรือดี รวมไปถึงบุคลิกภายนอก การแต่งเนื้อแต่งตัวนั้น ด้วย เลสจะเหมือนกับผู้หญิงธรรมดาทั่วไป แต่งหน้า ทาปาก ounge ไปทำงานออฟฟิศ เพียงแต่เธอชอบผู้หญิงเช่นกัน เท่านั้น”

(ฉันทลักษณ์ รักชาอยู่, กลุ่มสะพาน : 2548)

“เลส” คือผู้หญิงสองคนที่มีความเป็นผู้หญิงทั้งสองคน ไม่มีความเป็นทอมเลย ไม่แต่งตัวเหมือนผู้ชายใดๆ ทั้งสิ้น เป็นผู้หญิงกับผู้หญิงที่รักชอบกัน เวลาเขามีอะไรกันเขาก็ปิ่นกัน ช่วยกัน ทั้งรักทั้งรับให้ความสุขต่อกัน”

(มันทนา อติสยเทพกุล,ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ เลสล้าตอหคอม : 2548)

ในระยะหลัง ๆ มา ในกลุ่มหญิงรักหญิงเอง นอกจากจะแบ่งอัตลักษณ์ความเป็นหญิงรักหญิงออกเป็น 2 ลักษณะคู่ตรงข้ามแล้ว ยังเพิ่มคำลงท้ายคำนิยามอัตลักษณ์เพื่อแสดงถึงบทบาททางเพศให้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วย เช่น

ทอมวันเวย์ หมายถึง ทอมที่มีบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรุก หรือฝ่ายกระทำเท่านั้น โดยไม่ยอมให้คู่เพศสัมพันธ์คือดี เป็นฝ่ายกระทำตนเองอย่างเด็ดขาด

ทอมทูเวย์ หมายถึง ทอมที่สามารถให้คู่รักของตนเอง (ดี) รับบทบาทเป็นฝ่ายรุกได้

เลสคิง หมายถึง เลสที่แสดงบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรุก หรือฝ่ายกระทำ

เลสควีน หมายถึง เลสที่แสดงบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรับ หรือฝ่ายถูกกระทำ

“ไบ”

ไบ เป็นคำย่อมาจากคำทับศัพท์ในภาษาอังกฤษ “ไบเซ็กชวล” (bisexual) ที่หมายถึงบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศ โดยที่บุคคลคนนั้นอาจจะจะมีเพศภาวะเป็นชาย หรือเป็นหญิงก็ได้ ในแวดวงหญิงรักหญิงส่วนใหญ่ มีผู้หญิงที่นิยามตนเองว่าเป็น “ไบ” อยู่ไม่มากนัก แม้ว่า “ดี” บางคน หรือ “ผู้หญิง” ที่มีคู่รักเป็นทอม (แต่ไม่ได้นิยามตนเองว่าเป็นดี) จำนวนมาก จะมองว่าตนเองสามารถชอบได้ทั้งสองเพศก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มองว่าตนเองมีอัตลักษณ์เป็น “ไบ” เนื่องจากเหตุปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการที่สังคม (ทั้งภายในกลุ่มหญิงรักหญิงเอง และสังคมภายนอก) ยังขาดความเข้าใจ หรือขาดมุมมองเกี่ยวกับ “เพศวิถีแบบรักสองเพศ” หรือการที่สังคมภายในกลุ่มหญิงรักหญิงมองว่าผู้หญิงที่เป็น “ไบ” ไม่ใช่พวกเดียวกัน (ที่รักและมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงเท่านั้น) หรือรับไม่ได้ที่จะยอมรับผู้หญิงที่ยังคงมีความรู้สึกรักเพศตรงข้าม หรือยังสามารถมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามได้อยู่ นอกจากนั้น การที่ “ไบ” เข้ามาอยู่ในสังคมหญิงรักหญิงในช่วงเวลาที่เธอมีคู่เป็นผู้หญิง ก็ทำให้อัตลักษณ์ความเป็น “ไบ” ของเธอถูกมองข้ามไป เนื่องจากกลุ่มหญิงรักหญิงก็เลือกที่จะมองตัวตนความสัมพันธ์ของเธอแค่จากแง่มุมของอัตลักษณ์ของความเป็น “หญิงรักหญิง” เท่านั้น ซึ่งทั้งหมดนี้ก็ทำให้ผู้หญิงที่เป็น “ไบ” เองรู้สึกว่าการเธอไม่สามารถที่จะแบ่งปันประสบการณ์ ความรู้สึก ปัญหาของตนเอง กับสังคมหญิงรักหญิงได้เต็มที่มากนัก

ในการแบ่งประเภทอัตลักษณ์ทางเพศของหญิงรักหญิงดังกล่าวมา จะสังเกตได้ว่า คำที่ใช้ในการนิยามส่วนใหญ่จะเป็นคำที่ยืมคำมาจากภาษาอังกฤษ โดยถูกนำมาดัดแปลง และให้ความหมายใหม่ เกิดเป็นคำใหม่ในภาษาไทยในสังคมของหญิงรักหญิง โดยที่แต่ละคำต่างก็มีระดับของการรับรู้ และได้รับความนิยมในการใช้แตกต่างกันออกไป เช่น คำว่า ทอม ดี และหญิงรักหญิง ในปัจจุบันเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลาย และเป็นที่ยอมรับกันเฉพาะแต่ในแวดวงหญิงรักหญิงเท่านั้น แต่ยังถูกนำไปใช้ในการสื่อสารกับสังคมทั่วไปด้วย ขณะที่คำว่า “เลส” และ “ไบ” ยังเป็นคำที่ค่อนข้างใหม่ และมักสื่อสารกันอยู่แต่ภายในกลุ่มหญิงรักหญิงเท่านั้น และแม้แต่ภายในกลุ่มหญิงรักหญิงเอง ก็ไม่ใช่ทุกคนที่จะรู้จัก หรือเข้าใจความหมายของคำว่า “ไบ” ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะภายในกลุ่มหญิงรักหญิง ก็ประกอบไปด้วยผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งระดับอายุ การศึกษา ขนชั้น สถานภาพทางเศรษฐกิจ ศาสนา โดยเฉพาะมุมมองในเรื่อง อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ และเพศวิถี ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศภาวะ เพศวิถีที่แต่ละคนมี

นอกจากนี้การแบ่งประเภทของอัตลักษณ์ทางเพศของหญิงรักหญิง ก็ยังอยู่ในกรอบแนวคิดการจัดประเภทแบบเป็นคู่ตรงข้ามคือ คุณลักษณะแบบหญิง หรือคุณลักษณะแบบชาย เช่นเดียวกับการจำแนกอัตลักษณ์ทางเพศประเภทอื่นๆ ในสังคมไทย ซึ่งน่าสนใจว่าถ้าเช่นนั้นแล้ว “เพศวิถีแบบรักสองเพศ”

ของผู้หญิง หรือ ผู้หญิงที่มี “อัตลักษณ์แบบรักสองเพศ” จะมีพื้นที่ หรือตัวตนอยู่ตรงไหนระหว่าง 1.การเป็นเพศวิถีที่อยู่ตรงกลางระหว่างเพศวิถีแบบรักต่างเพศ และรักเพศเดียวกัน หรือ 2.การเป็นเพศวิถีในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการรวมกันของเพศวิถีแบบรักต่างเพศ และรักเพศเดียวกันเข้าด้วยกัน

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง (Related Studies)

ในสังคมไทยยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิชาการที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการรักสองเพศของผู้หญิง หรือผู้หญิงรักสองเพศมาก่อน การศึกษาที่นับว่าใกล้เคียงที่สุดสุดแทรกอยู่ในการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นหญิงรักหญิง ในของผู้หญิงที่เป็นคู่ของทอม หรือ “ดี” ซึ่งก็ยังไม่มีผู้ศึกษาในเรื่องนี้โดยตรงน้อยมาก งานที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นดีที่ผู้วิจัยสำรวจพบ มีเพียงงานวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง ความเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมของ “ดี” และกลยุทธ์ในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้หญิงที่มีคนรักเป็นทอม” (มานิตดา ขาญไชย, 2546) เรื่องเดียวเท่านั้น โดยผลจากการศึกษายังพบว่า “ดี” ไม่ถูกจัดเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม แบบเดียวกับทอม เนื่องจาก ดีแต่ละคนต่างก็ให้ความหมายต่อนิยามความเป็นดีไม่ชัดเจน และมีคำอธิบายที่แตกต่างกันออกไปจนไม่สามารถจะหาข้อสรุป หรือหาคำนิยามร่วมของอัตลักษณ์ดี ได้ โดยผู้หญิงที่มีคนรักเป็นทอม 8 คนจาก 13 คน เรียกตัวเองว่า “ผู้หญิง” และกล่าวว่าพวกเขายังไม่แน่ใจว่าจะจัดตัวเองอยู่ในกลุ่มอัตลักษณ์แบบใด หรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ดี” (มานิตดา ขาญไชย, อ้างถึงใน Sinnott M. 2004)

Megan Sinnott กล่าวถึงการนิยามตนเองของดี ในงานเรื่อง “Toms and Dees : Transgender Identity and female same-sex relationship in Thailand” (2004) ว่า

“ดี” วางตัวเองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” (ordinary women) แม้แต่ผู้หญิงที่มีคู่เป็นทอมมาตลอดก็ยังเรียกตัวเองว่าเป็นผู้หญิงธรรมดาที่ชอบทอม ทอมและดีบางคนแบ่งดีออกเป็น 2 ประเภท คือ ดีแท้ (real dees) และ ดีไม่แท้ (fake dees) โดย ดีแท้ หมายถึง ดีที่อยู่กับทอมเท่านั้น ส่วนดีไม่แท้ก็คือ ดีที่อยู่กับทอมก็ได้ หรืออยู่กับผู้ชายก็ได้”

ผู้หญิงซึ่งมีแฟนเป็นทอม แต่ปฏิเสธที่จะนิยามตัวเองเป็นคีนคนหนึ่ง พูดถึงความหมายของดีในความเข้าใจของเธอว่า “ดี ไม่ได้เหมือนกับผู้หญิงทั่วไป บางคนก็ไม่ใช่ผู้หญิงรักหญิงจริง ๆ พวกเธอสามารถจะเป็นผู้หญิงของผู้ชายได้ด้วย แต่ก็มีบางคนนะที่คิดว่าถ้าแต่งงาน ก็จะมีคนรักผู้หญิงด้วย คนเราไม่สามารถบอกจากการดูแต่ภายนอกได้หรอกว่าคนไหนมีแฟนเป็นผู้ชาย หรือคนไหนมีแฟนเป็นผู้หญิง ต้องดูที่ใจของเธอนั่นแหละถึงจะบอกได้ว่าเธอชอบผู้หญิง” ทอมทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยของ Sinnott บอกว่า ดี ก็คือผู้หญิงธรรมดาที่อาจจะชอบทอมด้วยเหตุผลบางอย่าง พวกเธอไม่ได้แตกต่างไปจากผู้หญิงที่ชอบผู้ชายแต่อย่างใด (Sinnott 2004, 81)

Sinnott อธิบายว่า การที่ดีไม่ถูกมองว่าเป็น “รักร่วมเพศ” เนื่องจากพวกเธอแต่งกาย ประพฤติปฏิบัติ พูด รวมทั้งแสดงท่าทางให้เห็นแบบผู้หญิง แม้กระทั่งในเรื่องเพศ ดีก็ถูกมองว่าถูกดึงดูด หรือมีความปรารถนาในความเป็นชาย (ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ตรงข้ามกับความเป็นหญิง) จากการวิเคราะห์เรื่องอัตลักษณ์ของดีที่กล่าวมานี้ อาจกล่าวได้ว่า ผู้หญิงซึ่งมีคู่เป็นทอม ที่ไม่ได้นิยามตัวเองเป็นดี หากมองตัวเองเป็น ผู้หญิงธรรมดา (ด้วยเหตุผลที่ว่าเธอสามารถที่จะคบกับทอม หรือผู้ชายก็ได้) นั้นน่าจะเทียบเคียงได้กับ การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรืออัตลักษณ์ความเป็นรักสองเพศของผู้หญิง ที่ทิ้งผู้ให้ข้อมูล และผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึง หรือใช้แนวคิดนี้มีวิเคราะห แต่จากงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มีผู้หญิงจำนวนมากซึ่งอยู่ในความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิง ที่มองว่าตนเองสามารถจะมีคู่เป็นผู้ชายได้ หรือไม่ได้คิดว่าตนเองมีอารมณ์ปรารถนารักใคร่เฉพาะแต่กับเพศเดียวกันเท่านั้น

งานวิจัยของนภภรณ์ หวานนท์ และธีรวิทย์ วรธโนทัย เรื่อง “ การสร้างความฉลาดรู้เรื่องเพศในวัฒนธรรมบริโภค ” (2554) จะเป็นงานวิจัยเรื่องเดียวในเวลานี้ที่นำเสนอประเด็น เพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง ไว้เป็นประเด็นหนึ่งในการศึกษาเพศวิถีนอกกรอบรักต่างเพศ โดยเล่าถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ในชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศ โดยที่ตนเองไม่ได้มอง หรือตระหนักในความเป็นผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักทั้งสองเพศ แม้ว่าเธอจะไม่ปฏิเสธว่าตนเองสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศได้ทั้งกับผู้ชายและผู้หญิง จากแฟนคนแรกที่เป็นเพศเดียวกันแต่ไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศ มาสู่การแต่งงานและมีลูก แล้วกลับมามีความสัมพันธ์กับแฟนคนเดิมที่เป็นผู้หญิงอีกครั้ง และตระหนักว่าความสัมพันธ์กับผู้หญิงให้ความสุข และความพึงพอใจ มากกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย ซึ่งสุดท้ายแล้วเธอจะเลือกเพศวิถีแบบหญิงรักหญิงให้ ความรู้สึกอบอุ่น และเป็นสุขกว่า จากเรื่องราวของผู้หญิงคนนี้นัภภรณ์ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องวิถีทางเพศ (sexual orientation) พยายามจะอธิบายว่า ปึงถูกบุคคลละปรับตัวทิศทางเพศของตนเองว่ามีลักษณะของการรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกัน (นภภรณ์ และธีรวิทย์, 2554 :137) ซึ่งมีนัยว่า ความพึงพอใจทางเพศ (sexual preference) เป็นสิ่งที่คงทน และเมื่อปรับตัวทิศทางเพศของตนเองเป็นบุคคลรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกันแล้ว บุคคลนั้นก็จะดำรงชีวิตทางเพศของตนเองในลักษณะนั้นต่อไปโดยไม่เปลี่ยนแปลง การมองเรื่องเพศในลักษณะนี้ ไม่เปิดพื้นที่สำหรับการมองเรื่องความสัมพันธ์แบบรักสองเพศ (bisexuality) ว่าเป็นเรื่องปกติ และมีแนวโน้มจะเชื่อว่า ผู้ที่รักสองเพศมีความสับสนเกี่ยวกับวิถีทางเพศของตนเอง คนที่รักสองเพศอาจรู้สึกว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะยอมรับอัตลักษณ์ของการเป็นคนรักเพศเดียวกัน หรือรักต่างเพศ ใน

ขณะเดียวกับการรักสองเพศก็ไม่มีหมวดหมู่ หรือนิยามที่แน่ชัด คนบางคนไม่รู้เลยว่าตนเองมีอัตลักษณ์แบบคนรักสองเพศ และรู้สึกผิดกับการกระทำหรือความรู้สึกของตนเอง และอาจพยายามเก็บ หรือซ่อนความรู้สึก หรือความพึงพอใจทางเพศของตนเองไว้ (นากาณณ์ และธีรวัลย์ , 2554: 139)

งานของนากาณณ์สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง ซึ่งมีคนศึกษาในเรื่องนี้น้อยมาก โดยประเด็นที่น่าสนใจ เป็นประเด็นที่อยู่ผู้สนใจศึกษาเรื่องราวเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรืออัตลักษณ์แบบรักสองเพศ จะต้องทำความเข้าใจ แต่นากาณณ์ก็ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นอกจากสังคมจะไม่เปิดพื้นที่ให้กับเพศวิถีนอกกรอบแบบรักสองเพศ หรือการมีอัตลักษณ์ของความเป็นบุคคลรักสองเพศแล้ว สังคมยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ และไม่ได้ทำความเข้าใจกับผู้คนที่มีความเข้าใจในตัวเองคนเดียวที่ไม่ชัดเจนว่าในที่สุดแล้วผู้หญิงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนนี้นิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์แบบใด และสามารถเชื่อมโยงเพศภาวะของตนเองเข้ากับเพศวิถีได้หรือไม่ หรือรู้สึกอย่างไรในอัตลักษณ์ที่เป็น และเพศวิถีที่เลือก และเธอต้องการที่จะมีพื้นที่ในการทำความเข้าใจ และพัฒนาอัตลักษณ์ “ความเป็นบุคคลรักสองเพศ” ของเธอหรือไม่

ไม่ใช่แต่เฉพาะในประเทศไทยที่แทบจะไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือผู้หญิงรักสองเพศเลย แม้ในประเทศแถบตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกาเอง ก็มีความวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ในประเทศนี้ไม่มากนักเช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเชื่อที่ว่า การรักสองเพศ (bisexuality) เป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง ทำให้งานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์เลยประเด็นนี้ (Mcdonald 1983 อ้างใน Rust 2011) หรือแม้กระทั่งประเด็นนี้เข้ากับหัวข้อการศึกษาชาย หรือผู้หญิงรักเพศเดียวกัน บางครั้งงานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 1960s จนถึง 1980s ได้รวมเอาประเด็น “การรักสองเพศ” เข้าไปอยู่ภายใต้มุมมองเรื่อง “ภาวะรักเพศเดียวกันชั่วคราว” (situational homosexuality) เช่น การที่ผู้หญิงบางคนได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์ หรือสถานที่ที่มีแต่ผู้หญิงล้วน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรักเพศเดียวกันขึ้น โดยใช้คู่รักเดียวกันของตนในฐานะตัวแทนของเพศตรงข้ามที่ตนปรารถนามากกว่า

อย่างไรก็ตามงานวิจัยเกี่ยวกับผู้หญิงที่รักสองเพศในช่วงหลัง สะท้อนให้เห็นว่า การรักสองเพศในผู้หญิง ไม่ใช่เรื่องของทางเลือก หรือเป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนผ่านที่ผู้หญิงบางคนก้าวเดินไปสู่หนทางของการรักเพศเดียวกัน โดยจากการศึกษาผู้หญิงที่ไม่ได้นิยามตนเองเป็นผู้หญิงรักต่างเพศ จำนวน 79 คนในช่วงเวลาจาก 10 ปี พบว่าผู้หญิงรักสองเพศมีความรู้สึกตึงตังต่อทั้งเพศตรงข้าม และเพศเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ (Lisa Diamond, 2008 อ้างถึงใน Rust, 2011) ขณะเดียวกันที่ในงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับผู้หญิงที่รักสองเพศก็พบว่า พฤติกรรมการรักสองเพศนั้นเป็นสิ่งที่พบมากกว่าพฤติกรรมความรักเพศเดียวกัน โดยเฉพาะอีกด้วย โดยในการสำรวจระดับชาติของสหรัฐอเมริกาชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงรู้สึกได้ถึงแรงดึงดูดที่มีต่อเพศตรงข้ามและเพศเดียวกันมากกว่าที่จะไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้าม และเพศเดียวกัน นอกจากนี้การนิยามตนเองว่าเป็น “บุคคลรักสองเพศ” ก็ยังเป็นสิ่งที่พบได้น้อยกว่า ความรู้สึกว่าตนเองมีอารมณ์ความรู้สึกแบบรักสองเพศ หรือมีพฤติกรรมแบบรักสองเพศด้วย (Rust, 2011)

การทำความเข้าใจในเรื่องการรักสองเพศของผู้หญิงจึงถือเป็นกุญแจสำคัญต่อการทำความเข้าใจปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ส่งผลไม่เพียงแต่กับผู้หญิงที่รักสองเพศเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อผู้หญิงรักหญิง หรือผู้หญิงรักเพศเดียวกัน และ

ผู้หญิงที่รักต่างเพศไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ความคิดเกี่ยวกับการนิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์ทางเพศของคนเรานั้น เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิดทางด้านสังคม และวัฒนธรรม โดยแต่ละสังคม และวัฒนธรรมต่างก็มีคำอธิบาย และมีการบวนการสร้างการถ่ายทอดระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศให้กับคนในสังคมแตกต่างกัน เช่นในขณะที่ผู้หญิงในสังคมตะวันตกมองว่า การเลือกมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ เป็นการแสดงออกถึงสิทธิ ความเป็นตัวตน และความคิดทางการเมืองในเรื่องเพศแบบหนึ่ง คือการไม่ยอมตกอยู่ภายใต้กรอบของการแบ่งแยกเพศภาวะ หรือเพศวิถีออกเป็นชั่วครั้งชั่วคราว เช่น ถ้าตนเองไม่เป็นชาย ก็ต้องเป็นหญิง หรือไม่มีคู่เป็นชาย ก็ต้องมีคู่เป็นหญิง ไม่รักต่างเพศ ก็ต้องรักเพศเดียวกัน ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศในสังคมไทยอาจไม่ได้มองเรื่องการรักสองเพศเป็นเรื่องการต่อสู้ทางการเมืองแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะยังมีผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมากที่อาจไม่ได้ตั้งคำถาม หรือทำความเข้าใจกับเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง และมองไม่เห็นว่าการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศจะทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต หรือถูกเลือกปฏิบัติจากสังคมที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐานหลัก หรือ จากการมองเพศวิถีที่แบ่งเป็นแค่เพศวิถีแบบรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกัน แต่อย่างใด แม้ว่าหลายคนอาจจะรู้สึกอึดอัดใจ กับข้อเท็จจริงที่ถูกตีกรอบ หรือถูกบีบบังคับไม่ให้พูด หรือแสดงตัวตนอย่างที่ตัวเองเป็นในความเป็นจริงได้ แต่พวกเขาก็อาจจะมองไม่เห็นว่าเป็นปัญหาที่มาจากระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศที่มองไม่เห็น เพศวิถีแบบรักสองเพศ นอกจากนี้นักายได้บริบทของสังคมไทยผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ก็ยังไม่แตกต่างไปจากผู้หญิงทั่วไป และผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน ตรงที่พวกเขาต่างก็มาจากบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสถานภาพที่แตกต่างกันหลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อการมีประสบการณ์ และการเรียนรู้ตนเองผ่านประสบการณ์ ที่นำมาสู่การอธิบายเกี่ยวกับ การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศของตนเองแตกต่างกันไปด้วย ในศึกษาวิจัยด้านเพศวิถีในอนาคต จึงน่าที่จะคำนึงถึงประเด็นเรื่องการรักสองเพศ (หรือมากกว่า) หรือสนับสนุนให้เกิดการวิจัยในประเด็นนี้ให้มากขึ้น โดยที่จะต้องคำนึงถึงความซับซ้อนของเพศวิถีแบบรักสองเพศ (โดยเฉพาะเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง) ควบคู่ไปกับการพิจารณาบริบทเงื่อนไขความเป็นพลสังคมน และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเพศวิถีแบบรักสองเพศด้วย

และความสัมพันธ์ที่หลากหลาย ของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ

ครั้งแรกที่ตัดสินใจจะทำเรื่องผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ แม้ผู้วิจัยจะเชื่อไว้ในสังคมไทยมีผู้หญิงจำนวนมาก ที่เคยผ่านประสบการณ์การมีคู่รักทั้งเพศเดียวกัน และต่างเพศมาก่อน แต่ก็ไม่นับใจเลยแม้แต่ร้อยละ 1 จะสามารถหาบุคคลที่จะมาเป็นผู้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ได้มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกำหนดเงื่อนไขว่าอยากจะได้ผู้ให้ข้อมูลที่มาจากบริบทความคิดความเชื่อ วัฒนธรรมการใช้ชีวิต และสถานภาพที่หลากหลาย ยิ่งเป็นเรื่องที่ยากมากขึ้นไปอีกหลายเท่า อย่างไรก็ตามความยากลำบากนี้ได้กลายเป็นความท้าทายที่ชวนหลงใหลให้ค้นหาคำตอบ และพิสูจน์ความเชื่อของผู้วิจัยที่ว่า การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศเดียวกัน และรักสองเพศของผู้หญิง เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในทุกชนชั้น และในทุกของบริบทสังคมวัฒนธรรม

ด้วยเป้าหมายที่อยากจะได้ผู้ให้ข้อมูลที่มาจากบริบทที่หลากหลายทั้งในแง่ของภูมิภาค อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ชาติพันธุ์ สถานภาพการมีคู่ และสถานภาพการอยู่ร่วมกับเอชไอวี ผู้วิจัยจึงได้เริ่มสื่อสารกับเพื่อนเอ็นจีโอในวงเอชไอวี/เอดส์ วงผู้หญิง และหญิงรักหญิง ผ่านทั้งทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ และทางเครือข่ายทางสังคมของนักกิจกรรมที่ทำงานในประเด็นเรื่องเยาวชน ผู้หญิง และเอชไอวี/เอดส์ โดยการไปโพสต์ในเฟซบุ๊กกลุ่มนักกิจกรรมหญิงรักหญิง และกลุ่มนักกิจกรรมด้านสิทธิความหลากหลายทางเพศ เพื่อขอความช่วยเหลือแนะนำผู้ให้ข้อมูล และโทรศัพท์ถึงเพื่อนที่เป็นแกนนำนักกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ และเพื่อนที่ทำงานในประเด็นผู้หญิงจนผ่านพื้นที่สูงทางภาคเหนือ

จากการติดต่อสื่อสารผ่านทั้ง 2 ช่องทางดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าผู้หญิงที่ผ่านประสบการณ์การมีคู่เพศหนึ่ง และเปลี่ยนมาใช้ชีวิตคู่กับอีกเพศหนึ่งนั้นมีเป็นจำนวนมากไม่น้อย และพบได้ในทุกสังคม แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะติดต่อขอสัมภาษณ์หรือพูดคุย โดยเฉพาะถ้าความสัมพันธ์ของพวกเขายังเป็นที่ไม่เปิดเผย เพื่อนของผู้วิจัยซึ่งเป็นแกนนำผู้หญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เล่าให้ฟังถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของผู้หญิงหลายคู่ ซึ่งบางคนเคยผ่านการมีสามีมาก่อน แต่ก็ไม่ใคร่กล้าถามพวกเขาตรง ๆ ว่า ทั้งสองคนมีความสัมพันธ์กันแบบไหน เพราะเคยมีคนถามแล้ว เจ้าตัวแสดงปฏิกิริยาไม่พอใจการเปิดประเด็นพูดคุยในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องยาก

ในเบื้องต้นด้วยผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือ และการสนับสนุนจากเพื่อน ๆ ในแวดวงนักกิจกรรมเป็นอย่างดี ทั้งในส่วนที่ช่วยแนะนำ และติดต่อพูดคุยเบื้องต้นกับผู้ให้ข้อมูลให้ และยินดีให้บอกเล่าเรื่องราวของตนเองในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลัก สุดท้ายผู้วิจัยได้มีโอกาสดูคุยกับผู้หญิงที่มีความแตกต่างกันทั้งถิ่นที่อยู่ อายุ อาชีพ การศึกษา และสถานภาพต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 11 คน (และคู่ของผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 คน) ประกอบด้วย

1. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงที่มีภูมิสำเนาอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน 2 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคเหนือ 2 คน
3. ผู้ให้ข้อมูลที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 คน
4. ผู้ให้ข้อมูลที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคใต้ 1 คน
5. ผู้ให้ข้อมูลที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคกลาง 2 คน

(ในจำนวนนี้มีเยาวชนหญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีซึ่งมีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคเหนือ 1 คน และแกนนำผู้หญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีจากภาคใต้ 1 คน)

อย่างไรก็ตามด้วยเงื่อนไขของเวลา การทำงาน และปัญหาส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลักบางคน ทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องลดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักลงเหลือเพียง 6 คน แม้ว่าจะได้สัมภาษณ์ และพูดคุยกันไปบางส่วนแล้วก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์มาแล้ว แต่ไม่สามารถจะนำเรื่องราวของแต่ละคนมาเล่าได้อย่างละเอียด ด้วยเวลาในการวิจัยที่มีจำกัด 2 คน ประกอบไปด้วย

1.เล็ก ผู้หญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี จากภาคอีสาน วัย 39 ที่เคยมีความสัมพันธ์กับทอม เคยมีสามี และเคยทำงานบริการทางเพศ ปัจจุบันแต่งงานมาแล้ว 13 ปี และใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกับสามีซึ่งมีผลเลือดต่าง ที่จังหวัด ๆ ทางภาคกลางซึ่งอยู่ติดกับกรุงเทพฯ ขณะเดียวกันก็ยังคงติดต่อ และมีความสัมพันธ์แบบห่าง ๆ กับรุ่นพี่ที่เป็นทอม ซึ่งตระเวนค้าขายเสื้อผ้าไปเรื่อย ๆ โดยจะเจอกันนาน ๆ ครั้งที่กรุงเทพฯ หากมีเวลาตรงกัน

2.พิศ ผู้หญิงชนชั้นกลางที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว วัย 29 ปี ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในภาคกลาง ซึ่งเคยมีแฟนเป็นทอม ปัจจุบันมีแฟนเป็นผู้ชายซึ่งคบกันมา 8 ปี และมีแผนว่าจะแต่งงานกัน ในอนาคตอันใกล้ แต่เธอเองกลับรู้สึกไม่มีความสุขเลย ทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับแฟน และยังคงชอบที่จะใช้ชีวิต คบเพื่อนกลุ่มหญิงรักหญิง ชอบมองทอม และยังคงคิดถึงแฟนเก่าคนแรกที่เป็นทอมอยู่ (ภายหลังการเก็บข้อมูลภาคสนามสิ้นสุดลง ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการพูดคุยกับเธออีกครั้งทางเฟซบุ๊ก และเธอได้บอกว่า เธอเลิกกับแฟนผู้ชายแล้ว และยังไม่คิดเรื่องที่จะมีแฟนใหม่แต่อย่างใด)

นอกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 คนที่เก็บข้อมูลภาคสนามเสร็จสิ้นในเบื้องต้น ยังมีผู้หญิงอีก 3 คนที่ต้องยุติการเก็บข้อมูลกลางคัน ได้แก่

- 1.ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงอายุ 28 ปี ที่ลงมาทำงานเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ ซึ่งไม่สามารถจะปลิกเวลา มาพบ หรือพูดคุยกับผู้วิจัยได้เลย เนื่องจากต้องคอยผลัดเปลี่ยนเวรดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นมารดาของนายจ้างเกือบตลอด 24 ชั่วโมง
- 2.ผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งซึ่งทำงานเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน หากเป็นผู้หญิงวัย 40 ปี ซึ่งมีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคอีสาน ซึ่งผู้วิจัยได้รับการแนะนำให้รู้จักกับเธอผ่านทางรุ่นพี่ที่เป็นญาติกับนายจ้างของเธอ ภายหลังจากที่ได้พบ และพูดคุยกัน

ไปแล้วครั้งหนึ่ง เธอก็โทรมาบอกกับผู้วิจัยว่าคงไม่สะดวกที่จะให้สัมภาษณ์อีก เนื่องจากเธอมีปัญหาทั้งเรื่องส่วนตัว และกับ นายจ้าง

3. ผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่ง เธอทำงานเป็น "มามาซิง" ผู้ดูแลบาร์แห่งหนึ่งอยู่ที่พญา เคยผ่านการแต่งงานมีสามี มีลูก และมีแฟนเป็นหมามา แต่เนื่องจากเธอต้องทำงานในเวลากลางคืน และเป็นผู้วิจัยเองที่ไม่สามารถจะหาเวลาตามไปสัมภาษณ์ เธออย่างต้องเนื่องได้ จึงจำเป็นต้องตัดข้อมูลในส่วนของเธอออกไปอย่างน่าเสียดาย

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งการเดินทางไปพบกับผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดที่ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ เดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลนัดหมาย หรือเดินทางไปส่งผู้ให้ข้อมูลที่บ้าน ส่งอีเมลล์คำถามไปให้ผู้ให้ข้อมูลตอบกลับ โทรศัพท์สัมภาษณ์เพิ่มเติม รวมถึงการติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลบางคนผ่านทางเฟซบุ๊กเป็นระยะ ๆ (ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 คนมีผู้ใช้เฟซบุ๊กอยู่ 4 คน)

เช่นเดียวกับสถานที่ในการพูดคุยระหว่างผู้ให้ข้อมูลซึ่งก็มีหลากหลาย ตั้งแต่ที่บ้าน ที่ร้านค้าและในมหาวิทยาลัย ที่สถานศึกษาซึ่งผู้ให้ข้อมูลศึกษาอยู่ ที่โรงแรมซึ่งผู้ให้ข้อมูลมาพักระหว่างเดินทางมาสัมภาษณ์ที่กรุงเทพฯ หรือที่โรงแรมในจังหวัดที่ผู้วิจัยพักในระหว่างการเดินทางไปเก็บข้อมูล ที่สำนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เพื่อนของผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้นำให้รู้จักกับผู้ให้ข้อมูลทำงานอยู่ ที่ศูนย์ฝึกอบรมที่ผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูลเดินทางไปอบรมด้วยกัน ที่วัดใกล้กับบ้านพักของผู้ให้ข้อมูล ที่สวนอุทยานแห่งชาติที่อยู่ในเขตอำเภอที่ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ รวมทั้งในรถไฟ และรถยนต์ ระหว่างที่ผู้วิจัยเดินทางตามผู้ให้ข้อมูลกลับบ้าน นอกเหนือจากสถานที่พบปะพูดคุยเพื่อบันทึกข้อมูลข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังตามไปเยี่ยมบ้าน และสถานที่ทำงานของผู้ให้ข้อมูลหลักบางคน และได้พบ และสนทนากับผู้คนที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งผู้ปกครอง เพื่อน เจ้าของสถานบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 คนด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัย กับผู้ให้ข้อมูล

ในจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 คน 2 คน (หนึ่ง และเมย์) เป็นเพื่อนรุ่นน้องที่ผู้วิจัยมีโอกาสได้รู้จักจากการได้ร่วมทำกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของผู้หญิง และสิทธิของหญิงรักหญิงด้วยกันมาก่อน ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักอีก 4 คนที่เหลือ (หวาน ปี ดัน และ เวิร์ด) มาจากการแนะนำของเพื่อนในแวดวงนักกิจกรรมที่ทำงานในประเด็นเรื่องเพศ เยาวชน ผู้หญิง พนักงานบริการ และเอชไอวี/เอดส์ ซึ่งทำงานอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนผู้วิจัยจำได้ว่าเคยเจอกันบ้างในงานประชุม สัมมนา แต่ไม่เคยพูดคุยกันมาก่อน หรือรู้จักชีวิตส่วนตัวของกันและกันสักเท่าไรนัก เช่นเดียวกับเพื่อนรุ่นน้องทั้ง 2 คนที่แม้จะรู้จักกันเคยกัน แต่ก็ไม่ได้สนิทมากพอที่จะรับรู้เรื่องราวชีวิต และมุมมองความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีของแต่ละคนมากนัก การที่ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เคยผ่านกระบวนการพูดคุย หรือเรียนรู้เรื่องเพศจากแวดวงการทำกิจกรรมในประเด็นเรื่องเพศ เอชไอวี/เอดส์ และหญิงรักหญิง (สำหรับบางคน) มาบ้าง เป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยมีความกังวลบ้างเล็กน้อยว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักอาจจะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเพศแตกต่างจากผู้หญิงทั่วไปมาจากภูมิหลังทางสังคมคล้ายกัน อย่างไรก็ตามภายหลังการเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักหลายคนจะผ่านประสบการณ์เรียนรู้ และ ทบทวนตัวเองในเรื่องเพศ จากการทำกิจกรรมมา หากแต่ละคนต่างก็มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป อีกทั้งบาง

คนก็ยังคงมีตัวชีวิตในเรื่องเพศไม่แตกต่างไปจากกรอบแนวคิดเรื่องเพศของสังคมกระแสหลักเท่าไร อย่างไรก็ตามสำหรับบางคนแล้วก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการได้มีโอกาสเข้ามาเรียนรู้ในเรื่องเพศภาวะ เพศวิถี สิทธิทางเพศ นั้นได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานเข้าใจ อัตลักษณ์ทางเพศ และเพศวิถีของตนเองเป็นอย่างมากด้วยเช่นกัน

การมีเพื่อนที่เป็นสื่อกลางคนเดียวกัน บวกกับการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นหญิงรักหญิงของผู้วิจัยอย่างเปิดเผย และการไม่ใช้บรรทัดฐานทางเพศของสังคมบางอย่าง เช่นการให้คุณค่ากับรูปแบบความสัมพันธ์แบบผัวเดียวเมียเดียว หรือการมีเพศสัมพันธ์ที่ต้องเกิดขึ้นจากความรักเท่านั้น มาเป็นมาตรฐานในการตัดสินคุณค่า มีส่วนช่วยเป็นอย่างมากต่อการทำความเข้าใจ ค้นเคย และพัฒนาความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน พี่ น้อง กับผู้ให้ข้อมูลหลักในเวลาอันสั้น รวมถึงช่วยให้การพูดคุยในเรื่องที่ยาก ๆ หลายเรื่องดำเนินไปได้อย่างราบรื่น อย่างเช่น การมีอารมณ์ความรู้สึกทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ หรือการแสดงบทบาทในการมีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสพูดคุยกับเพื่อนบางคนที่เป็นคนแนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งบุคคลรอบข้างที่รับรู้ถึงเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศของผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการพูดคุยกับบุคคลที่เป็นคู่ของผู้ให้ข้อมูลหลักถึง 3 คน โดยที่ผู้ให้ข้อมูลหลักเองก็รับรู้ และบางครั้งก็ร่วมสนทนาไปพร้อม ๆ กันด้วย

ภายหลังการเก็บข้อมูลภาคสนามสิ้นสุดลงในเดือนมีนาคม ในช่วงระหว่างถอดเทปสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยมีโอกาสร่วมการอบรมแกนนำกลุ่มหญิงรักหญิงครั้งหนึ่งที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโอกาสให้ได้พบกับเพื่อนนักกิจกรรมที่ทำงานด้านสิทธิของผู้หญิง และสิทธิในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิงหลายคน ซึ่งครั้งหนึ่งผู้วิจัยเคยคุยกับเพื่อนคนหนึ่งว่า ถ้ามีโอกาสได้มาเจอกัน เราน่าจะได้ตั้งวงสนทนากันเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงกันสักครั้ง เนื่องจากเพื่อน ๆ ในกลุ่มนี้ก็มีหลายคนที่มีมองว่าตนเองสามารถที่จะรักได้มากกว่าหนึ่ง หรือสองเพศ และก็ยังไม่มีใครชวนกันคุยในประเด็นนี้มาก่อน และนั่นก็เป็นที่มาของการจัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนมุมมองความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศในระหว่างกลุ่มนักกิจกรรมด้านสิทธิผู้หญิงด้วยกัน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ตั้งคำถาม และดำเนินการสนทนา และได้นำเอาข้อมูลจากบันทึกการสนทนาในครั้งนั้นมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ด้วย

อย่างไรก็ตามด้วยระยะเวลาที่จำกัดในการวิจัย ผู้วิจัยไม่สามารถนำเอาเรื่องราววิถีชีวิต มุมมองและประสบการณ์ความรัก ความสัมพันธ์ของผู้หญิงทุกคนที่ได้คุยด้วย มาถ่ายทอดในที่นี้ได้หมด จึงต้องใช้วิธีเล่าเรื่องหลากหลายแบบผสมกันไประหว่างการเล่าถึงประวัติชีวิต ที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม พื้นฐานครอบครัว ประสบการณ์ความรักความสัมพันธ์ ไปจนกระทั่งถึงมุมมองต่อความเป็นตัวตนของบางคนอย่างละเอียด กับการบอกเล่าเรื่องราวชีวิตเพียงบางส่วนของบางคน แต่จะใช้การดึงประเด็นที่น่าสนใจจากแง่มุมชีวิตออกมาวิเคราะห์มากกว่าจะลงลึกในประสบการณ์ความเข้มแข็งของชีวิต ไป

เรื่องเล่าของผู้หญิง

ตารางที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	ที่อยู่ปัจจุบัน	การศึกษา	อาชีพ	ชาติพันธุ์ / ศาสนา
หวาน*	17	ชนบทภาคเหนือตอนบน	ชนบทภาคเหนือตอนบน	กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 5)	นักเรียน	ไทลื้อ พุทธ
ปี	19	ชนบทภาคเหนือตอนบน	เชียงใหม่	กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา ชั้นปีที่ 1	นักศึกษา	กะเหรี่ยงคริสต์
หนึ่ง	35	เชียงใหม่ ในเมือง	ภาคใต้ตอนล่าง	กำลังศึกษาในระดับปริญญาเอก	อาจารย์	จีนแคะและไทลื้อพุทธ
ตัน	25	ขอนแก่น ในเมือง	ภาคกลาง จังหวัดติดทะเล	มัธยมศึกษาปีที่ 3	พนักงานบริการ	พุทธ ความเชื่อเรื่องดวง
เบิร์ต*	27	พัทลุง	พัทลุง	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	กริดขาย อาสาสมัครศูนย์องคร่วม	พุทธ
เมย์	37	กรุงเทพ	เชียงใหม่	ปริญญาตรี	เอ็นจีโออิสระ	พุทธ

หมายเหตุ : * หวาน และเบิร์ต เป็นเยาวชนหญิง และผู้หญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี โดยหวานเป็นเด็กที่เกิดมาพร้อมกับเอชไอวีอยู่ในร่างกาย ขณะที่เบิร์ต รับเชื้อจากอดีตสามีที่เสียชีวิตไปแล้ว

ตารางที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐานของคู่

ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	ที่อยู่ปัจจุบัน	การศึกษา	อาชีพ	ศาสนา
บิว (คู่ของเบิร์ต)	20	พัทลุง	พัทลุง	จบชั้นม.6 จากศก.	กริดขาย	พุทธ
กั้ง (คู่ของหนึ่ง)	26	กรุงเทพ	ในเมืองภาคใต้ตอนล่าง	ปริญญาตรี	เจ้าของกิจการร้านกาแฟ	พุทธ
น้ำ (คู่ของตัน)	33	เลย	ในเมือง ภาคกลาง จังหวัดติดทะเล	ไม่ระบุ	พนักงานบริการ	พุทธ

1.เรื่องเล่าของหวาน : วัยรุ่นที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี ที่รักทอม

พื้นฐานครอบครัว

หวาน เป็นเด็กสาววัย 17 ปี ที่มีรูปร่างผอมบาง ผิวขาว ตัวเล็ก คาโต ไว้ผมทรงหน้าม้าปรกหน้า ด้านหลังยาวเลยไหล่ สวมเสื้อผ้าแบบผู้หญิงทำงานซึ่งดูเป็นผู้ใหญ่กว่าวัย ทำทางมันใจในตนเอง กล้าแสดงออกมากกว่าเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกัน ผู้วิจัยรู้จักกับหวานผ่านการแนะนำของเพื่อนแกนนำผู้หญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีในพื้นที่ ซึ่งเมื่อได้พบกันผู้วิจัยก็จำได้ว่าเคยพบกับหวาน 2-3 ครั้งในงานสัมมนาประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเอชไอวี/เอดส์ที่กรุงเทพฯ แต่ไม่เคยมีโอกาสดูคุยกับหวานมาก่อน ปัจจุบันหวานกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนประจำอำเภอที่บ้านเกิดในจังหวัดทางภาคเหนือแห่งหนึ่ง

หวานเป็นลูกคนเดียว ที่พ่อแม่เสียชีวิตจากเอชไอวีตั้งแต่หวานอายุไม่ถึง 3 ขวบ และหวานก็เป็นเยาวชนที่เกิดมาพร้อมกับมีเอชไอวีในร่างกาย ปัจจุบันหวานอาศัยอยู่กับพี่สาวของพ่อ (ซึ่งหวานเรียกว่า “ยาย”) 2 คน ในหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งทางภาคเหนือที่ติดกับชายแดนไทย-ลาว ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่รวมทั้งครอบครัวของหวานด้วย มีเชื้อสายไทลื้อ “ยาย”ของหวานมีลูก 3 คน เสียชีวิตไปหนึ่งคน ลูกชายคนโตของ“ยาย”ทำงานเป็นพ่อครัวอยู่ที่ร้านอาหารในต่างประเทศ ส่วนลูกสาวแต่งงานมีครอบครัวไปอยู่กับสามีที่จังหวัดอื่น หวานบอกว่าตั้งแต่โตมาจำความได้ก็อยู่กับ“ยาย” และครอบครัวญาติพี่น้องทางพม่าตลอด ส่วนญาติพี่น้องทางแม่ซึ่งก็เป็นคนในอำเภอเดียวกัน หวานบอกว่า แทบจะไม่ได้ติดต่อกัน เพราะ “ยาย”เคยบอกว่าเขารักเกียรติหวานมีเอชไอวี แต่หวานก็ไม่รู้ว่าจริงหรือเปล่า หมู่บ้านที่หวานอยู่เป็นหมู่บ้านในอำเภอเล็ก ๆ ที่ไม่มีโรงพยาบาลประจำอำเภอ ทำให้หวานต้องไปรับยาที่อีกโรงพยาบาลประจำอำเภออีกอำเภอหนึ่งที่เป็นอำเภอใหญ่กว่าซึ่งอยู่ติดกัน ซึ่งใช้เวลาเดินทางประมาณครึ่งชั่วโมง โดยส่วนใหญ่แล้วหวานมักจะเดินทางไปมา อยู่ระหว่าง 2 อำเภออยู่เป็นประจำ และมีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันมากมายอยู่ในทั้ง 2 อำเภอ

“ยาย”ของหวานมีอาชีพรับจ้างทำขนมจีนอยู่ที่โรงงานทำขนมจีนเล็ก ๆ ของพี่สาว “ยาย” มีรายได้วันละ 200 บาท พร้อมกับรายได้ส่วนหนึ่งที่ลูกชายคนโตส่งมาให้ ตอนกลางวันที่บ้านของหวานจะไม่มีใครอยู่ เพราะหวานจะไปโรงเรียน ส่วน“ยาย”ก็ไปทำงานที่โรงงานทำขนมจีน จะกลับมาเจอกันก็เฉพาะในตอนเย็น “ยาย”ของหวานเป็นคนขยันขันแข็ง นอกจากทำงานที่โรงงานแล้ว ถ้ามีเวลา“ยาย”ก็จะไปยกยอบ้าง ปั่นหมบบ้าง ไม่ค่อยมีเวลาให้กับหวานสักเท่าไร แต่“ยาย” ก็ยังเคยไปร่วมกิจกรรมเข้าค่ายกับหวานที่องค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งทำงานกับเยาวชนที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีจัดอยู่หลายครั้ง

หวานเล่าว่าตนเองเริ่มทำกิจกรรมกลุ่มเยาวชนที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี มาตั้งแต่ ป.6 จากการชักชวนของพี่ ๆ ที่ไปรับยาที่โรงพยาบาลด้วยกัน การได้ทำกิจกรรมทำให้หวานมีโอกาสได้เดินทางไปยังที่ต่าง ๆ พบเพื่อนใหม่ ๆ มากมาย และมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออกมากขึ้น เฉลี่ยแล้วใน 1 เทอมหวานมักจะไปเข้าร่วมกิจกรรมไม่ต่ำกว่า 4-5 ครั้ง

บรรทัดฐาน อุดลัคนิยม และค่านิยมเรื่องเพศในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น

หวานบอกว่าในภาษาไทลื้อ ไม่มีคำเรียกคนที่ไม่เป็นผู้หญิง ผู้ชายโดยเฉพาะ แต่เมื่อผู้วิจัยถามว่า แล้วหวานเคยได้ยินคำว่า “ปู้” ไหม หวานก็ตอบทันทีว่า เคยได้ยิน สำหรับหวาน “ปู้” หมายถึง

“ผู้หญิงหัว ๆ ที่ไม่ตรงกับเป็นทอมนะค่ะ คือทำนิสัยแบบผู้ชายแต่ไม่ใช่ทอม อย่างเช่น ชอบปีนปายคันไม้ ขมวอย ไม่ชอบแต่งตัวเป็นผู้หญิง เขาเรียกว่า “ เปนปู้” อื่นะ แต่ตอนนี้เขาคงจะคิดว่า ผู้หญิงที่เป็น “ปู้” นะ เป็นทอม”

ในสังฆมณูบ้านที่หวานอยู่ หวานบอกว่าคนที่เป็น “ปู้” ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่น นอกจากคำว่า “ปู้” แล้ว บางครั้งชาวบ้านซึ่งอายุไม่มากเท่าไร เขาก็อาจจะเรียกคนที่มีบุคลิกแบบ “ปู้” ว่า “สาวหล่อ” แต่ล้อเหยียดกับผู้ชายที่เป็นผู้หญิงหรือ “กะเทย” แล้ว หวานบอกว่า “กะเทย” มีเยอะกว่า “ปู้” มาก เมื่อถามว่า แล้วมีผู้หญิงที่ใช้ชีวิตอยู่เป็นคู่ด้วยกันไหม หวานตอบว่า ที่หวานเห็นมีประมาณ 1-2 คู่ ที่อยู่ด้วยกันเป็นแฟนกัน โดยคนหนึ่งจะมีลักษณะเป็น “ปู้” ส่วนอีกคนหนึ่งเป็น “ผู้หญิง” และมักจะเป็นคนรุ่นเดียวกับแม่ของหวาน ไม่มีที่แกกว่านั้น

ในมุมมองของหวานชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับเรื่องคนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบ “กะเทย” และ “ปู้” แต่มักจะไม่แสดงออกตรง ๆ จะใช้วิธีนินทาลับหลังมากกว่า เว้นแต่ในกรณีที่เป็นวัยรุ่น ก็อาจจะใช้คำพูดว่าตรง ๆ เช่นว่าเด็กวัยรุ่นที่เป็น “กะเทย” ว่า “สลิดนิก” แต่จะไม่ใช้คำ ๆ นี้กับวัยรุ่นที่เป็น “ปู้” หรือเป็น “ทอม”

ผู้วิจัย : แล้ววัยรุ่นที่เป็นทอมจะโดนว่าเหมือนกันไหม

หวาน : บางคนที่อยู่ไม่ออก เขาก็จะไม่ว่า

ผู้วิจัย : แล้วคนที่เป็นผู้ชายมากเลยล่ะ

หวาน : เขาก็จะสงสัยว่าเป็นผู้หญิง หรือเป็นผู้ชาย

ผู้วิจัย : แล้วเขาจะว่าไหม

หวาน : เขาก็จะไม่ว่าต่อหน้า แต่จะว่าลับหลังว่ามัน “ชิต” ว่า นาลือลือ

ผู้วิจัย : ชิต นี่จะแปลว่าอะไร

หวาน : (ตอบเป็นภาษาเหนือ) มันผิดอื้ออื้อ มันผิดฟ้าผิดดิน

ตอนที่คุยกันเรื่องนี้ครั้งแรก หวานไม่ได้ใส่ใจกับคำว่า “ชิต” หรือคำว่า “ปู้” มากนัก หวานมักจะใช้คำพูดว่าชาวบ้านจะพูดถึงคนที่เป็น “ปู้” หรือ เป็น “ทอม” ว่า “ให้เป็นผู้หญิง แล้วไม่เป็น ให้ชอบผู้ชายก็ไม่ชอบ” ในสังคมที่หวานอยู่การคบกับทอม หรือคบกับผู้ชายไม่ได้แตกต่างกันในสายตาของคนในวัยรุ่นราวคราวเดียวกันกับหวาน แต่ถ้าเป็นรุ่นผู้ใหญ่การมีแฟนเป็นเพศเดียวกันจะถูกมองด้วยสายตาอีกแบบหนึ่งว่า “ มันไม่ควร มันผิดเพศ ผิดประเพณี” จากการพูดคุยกับเพื่อนสนิทของหวานผู้หญิง 2 คน ที่มีแฟนเป็นผู้ชาย ทั้งสองคนบอกว่าพอกับแม่ไม่ชอบทอม โดยคนหนึ่งกล่าวว่า แต่พูดลงท้ายคำเล่น ๆ ว่า “ครับ” ก็ยังไม่ได้ ขณะที่อีกคนหนึ่งบอกว่า “พอบอกว่าเกิดมาเพศไหน ก็ต้องเป็นเพศนั้น” ทั้งสองคนบอกว่าตนเองไม่ได้รังเกียจเพื่อนที่เป็นทอม แต่ “ไม่นิยมเป็นแฟนด้วย” และเล่าถึงกรณีที่มีเพื่อนเป็นทอม ถูกที่บ้านบังคับให้แต่งตัวเป็นผู้หญิง อย่างไรก็ตามหากจะเปรียบเทียบระหว่าง การคบกับของผู้หญิงกับผู้หญิง (หรือผู้หญิงกับทอม) และการคบกับของผู้ชายกับผู้ชาย แล้ว สังคมในหมู่บ้านดูจะยอมรับการคบกันของผู้หญิงมากกว่า เพราะแม้แต่เพื่อนของหวานที่ผู้วิจัยได้

คุยด้วย ก็ยังบอกว่า เธอเองยอมรับความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงมากกว่า ความสัมพันธ์แบบชายรักชาย เพราะ “ผู้ชายกับผู้ชายหนูนาน่าเกลียดยิ่งก็ไม่ว่า แต่ผู้หญิงกับผู้หญิง บางทีมองเหมือนเพื่อนกันมากกว่า” สิ่งที่เป็นของหวานพูด ตรงกับที่ผู้วิจัยได้คุยกับเพื่อนในกลุ่มแกนนำผู้หญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น และทำงานความคิดเรื่องเพศกับคนในชุมชนว่า ในวัฒนธรรมไทยแล้ว จะให้ความสำคัญกับผู้ชายมาก การที่ผู้ชายชอบผู้ชาย หรือมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายด้วยกัน เป็นเรื่องที่สังคมรังเกียจ และไม่ยอมรับมากกว่า การมีความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิง

สำหรับที่บ้านหวาน แม้ “ยาย” จะเลี้ยงหวานมาอย่างค่อนข้างที่จะให้อิสระ และสอนให้หวานรู้จักดูแลรับผิดชอบตัวเอง และเป็นลูกปกครองที่ในสายตาของเพื่อน ๆ หวานมองว่า เข้าใจวัยรุ่น มากกว่าพ่อแม่ของเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกัน แต่ “ยาย” ก็แสดงออกให้หวานรับรู้ได้ว่า ยายไม่ชอบที่หวานมีแฟนเป็นทอม ทำให้หวานไม่กล้าที่จะพาแฟนไปบ้านทำไร่น้ำ และต้องคอยแอบพบกับแฟนโดยไม่ให้ “ยาย” รู้ โดยหวานเปรียบเทียบกับว่าสมัยที่หวานเคยคบกับแฟนเป็นผู้ชายซึ่งเป็นวัยรุ่นที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีเหมือนกัน และพาไปที่บ้าน “ยาย” ก็ดูเหมือนจะรับรู้ในความสัมพันธ์นั้น แต่ก็ไม่ “ยาย” ไม่เคยมีปฏิกิริยาอะไร ทั้งยังเคยถามถึงแฟนผู้ชายคนนั้นของหวานด้วย

ความรัก ความสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก

ในวัย 17 ปีของหวาน หวานผ่านประสบการณ์การมีแฟนทั้งผู้ชาย และทอมมาแล้ว 4 คน ไม่นับรวมคนที่ “คุยโทรศัพท์” ด้วยเลย ๆ อีกมากมายนับไม่ถ้วน ความเป็นตัวเด็กที่กล้าพูด กล้าแสดงออก และเป็นนักกิจกรรม ทำให้หวานมีโอกาสได้พบเพื่อนใหม่ ๆ ทุกเพศทุกวัยอยู่ตลอดเวลา ในเพศบุคของหวานมีเพื่อนรวมกันถึง 3 พันกว่าคน ผู้วิจัยถามหวานว่า ทำไมมีแฟนแล้ว ก็ยังต้องแอบคุยกับคนอื่น ๆ อีก หวานบอกว่า

หวาน : คุยกับคนเดิม ๆ พูดเรื่องเดิม ๆ ก็พากันทะเลาะกัน ถ้ามีอีกคนที่คุยด้วยแล้วสบายใจ ก็จะได้ระบายให้เขาฟัง ก็คุยกันแบบเพื่อน แต่คนรอบข้างอาจจะคิดว่า เรามีแฟนอยู่แล้วไปคุยกับคนอื่นเป็นกิ๊กกัน แต่ในความคิดของเราไม่ใช่ เป็นแค่คนคุยด้วย

หวานอธิบายว่า ไม่ใช่วัยรุ่นทุกคนที่คุยกับคนหลาย ๆ คนในเวลาเดียวกัน บางคนก็มีแฟนคนเดียวตลอด ส่วนใหญ่ถ้าคบกันแรก ๆ ก็มักจะคุยกับคน ๆ เดียว แต่ถ้านาน ๆ ไป (2-3 เดือน) ก็อาจจะมีคนทั้ง 2 คนที่ 3 แล้วแต่บางคนก็ทำให้เบื่อ หวานบอกว่าที่เบื่อเพราะเขาไม่เข้าใจนิสัยของหวาน ทนรับนิสัยของหวานที่เป็นคนซี้หึง ชอบเข้าซี้ชวนใจไม่ได้

ในเรื่องของความสัมพันธ์แบบแฟน หวานคบกับ “ทิม” แฟนคนแรกตอนอายุ 13 ปี เป็นเพื่อนเยาวชนชายที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีเหมือนกัน เจอกันในค่ายอบรมเยาวชนที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีของโรงพยาบาลที่หวานไปรับยา ทิมอายุแก่กว่าหวานปีหนึ่ง เป็นคนจังหวัดเดียวกันกับหวาน แต่อยู่ต่างอำเภอ หวานกับทิมคบกัน คุยกันผ่านทางโทรศัพท์ และเจอกันที่ค่ายอบรมนาน ๆ ครั้ง หวานบอกว่า เป็นแฟนกันอยู่ประมาณ 7-8 เดือน ก็เลิกกัน สาเหตุเพราะ ทิมติดเกมส์ ไม่สนใจโทรมาหาหวาน หวานเลิกรส และบอกเลิก

หลังจากเลิกกับ “ทิม” ไม่นาน หวานก็คุยเรื่อย ๆ กับทุกคนที่เข้ามา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทอม แต่ก็ยังไม่ได้คบกับใคร จนมาเจอกับ “เอ” แฟนคนที่สองของหวาน โดยการชักนำของ “นา” เพื่อนผู้หญิงที่รับยาอยู่ที่โรงพยาบาลเดียวกัน “เอ” ซึ่ง

เป็นหอม บอกกับ “นา” ซึ่งเป็นเพื่อนของทั้งเอ และหวานว่า ให้ช่วยติดต่อหาสาวให้หน่อย นารู้ว่าหวานชอบหอม ก็เลยเอาเบอร์ของหวานไปให้เอ จากนั้นหวานกับเอก็พัฒนาความสัมพันธ์เป็นแฟนกัน เริ่มจากคุยกันทางโทรศัพท์ แล้วก็มารับหวานที่โรงเรียน หลังเลิกเรียน (บ้านของ“เอ” อยู่อำเภอเดียวกับโรงพยาบาลที่หวานไปรับยา) หวานคบกับเอได้ประมาณ 2-3 อาทิตย์ เอก็ไปทำงานที่กรุงเทพประมาณเดือนหนึ่ง หลังจากเอกลับมาก็คบกันได้อีกแค่ 2-3 อาทิตย์ หวานก็บอกเลิกกับ“เอ” เพราะ “เอ” เจ้าชู้ และติดเกมส์

ถัดจาก “เอ” หวานกลับมามีแฟนเป็นผู้ชายอีกครั้ง ตอนอยู่ชั้น. 4 แฟนคนที่ 3 ของหวานชื่อ “บอย” เป็นเยาวชนที่อยู่ร่วมกับเอไอที่รับยาที่โรงพยาบาลเดียวกันกับหวาน โดยทั้งคู่พบกันจากการมาเข้าค่ายอบรมเยาวชนที่อยู่ร่วมกับเอไอ ซึ่งในการคบกันของหวานกับบอยนั้น มีผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายรับรู้ความสัมพันธ์ด้วย

แต่ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ของหวานกับบอยจะดูไปได้ดี เพราะต่างก็มีความเข้าใจในการเป็นวัยรุ่นที่อยู่ร่วมกับเอไอเหมือนกัน และได้รับการยอมรับจากทางบ้าน แต่หลังจากเป็นแฟนกันได้ไม่กี่เดือน บอยก็บอกเลิกกับหวาน โดยหวานบอกว่า บอยน่าจะมีคนใหม่ ตอนที่บอยบอกเลิกกับหวาน ๆ บอกว่าหวานรู้สึกเสียใจมาก ซึ่งจากการพูดคุยกับหวานถึงการเลิกกับแฟนแต่ละคน หวานไม่เคยพูดว่าเลิกกับใครแล้วเสียใจเหมือนกับเลิกกับบอยมาก่อน

“ซี” คือแฟนคนที่ต่อมาของหวานต่อจากบอย ที่หวานบอกว่า เป็นเพื่อนของเพื่อนที่เคยคุยกันมานานก่อนจะเป็นแฟนกัน ซีอยู่อำเภอเดียวกันกับบอย และเอ อายุมากกว่าหวาน 1 ปี ดูหวานจะคลั่งวังกับความสัมพันธ์กับซีค่อนข้างมาก เพราะซีไม่ได้เป็นหอมจริง ๆ ในสายตาของหวาน แบบที่หวานชอบ หวานบอกกับผู้วิจัยว่าซีเป็น..

“หอมที่ไม่ใช่หอม...หอมเกย์อะไรพวกนี้...คือเขาชอบหญิงก็ได้ชอบชายก็ได้”

หวานเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ซีถูกพ่อแม่บังคับให้แต่งงานกับผู้หญิง ทั้งที่ซีไม่ชอบ พ่อแม่บังคับให้ซีใส่กางเกงขาสั้น ใส่เสื้อยทรง แต่ซีอยากจะใส่เสื้อยรัดหน้าอกแบบที่หอมทั่วไปใส่มากกว่า นอกจากนั้นแม่ของซียังโทรมาขอให้หวานเลิกกับซีอีก แม้ว่า ซีจะบอกว่าซีอยากเป็นหอมจริง ๆ และไม่ยอมเลิกกับหวาน แต่ซีก็ขัดแย้งไม่ได้

หวานให้เหตุผลว่า หวานบอกเลิกกับซี เพราะที่บ้านของซีไม่ยอมรับ โดยหวานบอกกับซีว่า ถ้าที่บ้านไม่ยอมรับ ก็ไม่เป็นไร ก็คุยกันแบบที่แบบน้องไปก็ได้ แต่ซีไม่ยอม บังเอิญว่าช่วงนั้นบอยพยายามจะมาขอคืนดีกับหวาน ๆ ก็เลยบอกซีไปว่าหวานมีคนใหม่ จึงเลิกกับซีได้ แต่หวานก็กลับมากับบอยได้เพียงแค่เดือนเดียวก็เลิกกันอีกครั้ง เพราะบอยมีคนใหม่อีก

ในระหว่างที่หวานไม่มีใคร หวานก็จะคุยกับทั้งหอม และผู้ชายไปเรื่อย ๆ แต่ไม่ได้ตกลงว่าจะเป็นแฟนกับใคร หวานบอกว่า “ใครโทรมาจีบ เราก็คุยด้วย” จนกระทั่งหวานมาเจอกับ “กูก” แฟนที่เป็น “หอม” คนปัจจุบันที่คบกันมาประมาณ 8 เดือน โดนจับได้เบอร์ของหวานมาจากเพื่อนผู้ชายของหวานคนหนึ่ง แล้วก็โทรมาจีบ กูกเป็นหอมที่อยู่ในอำเภอเดียวกับ เอ บอย และซี และเคยเห็นหวานนั่งซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์เอบอย ๆ ก็รู้ว่าหวานเป็น “ดี” และรู้ว่าหวานเคยเป็นแฟนเก่าของบอยที่อยู่บ้านเดียวกับกูกด้วย เพราะกูกก็รู้จักกับบอย เพราะบอยเคยเป็นแฟนกับน้องสาวกูกมาก่อนที่จะมาเป็นแฟนกับหวาน

ทุกวันนี้ความสามารถค่าเงินความสัมพันธ์กับถูกได้อย่างเปิดเผยในพื้นที่อำเภอที่ถูกอยู่ โดยพ่อแม่ของถูก เพื่อนสนิทของหวานทั้งที่โรงเรียน และที่ทำงานกิจกรรม รวมทั้งหมอและพยาบาลที่โรงพยาบาลซึ่งหวานไปรับยาต่างก็รับรู้ว่ายานกับถูกเป็นแฟนกัน แต่หวานก็ยังคงต้องปิดเรื่องนี้เป็นความลับไม่ให้ยารู้ และพยายามไม่พาถูกไปเที่ยวอำเภอของหวาน ซึ่งใคร ๆ ต่างก็รู้จักหวาน และยายของหวาน เพราะยายไม่ชอบให้หวานคบกับหอม นอกจากนั้นการที่ถูกเคยมีประวัติถูกคุมประพฤติด้วยเรื่องการเสพยามาก่อน ก็ทำให้ยายยังไม่สบายใจมากขึ้นอีกด้วย เพราะเป็นห่วงหวาน ขณะที่หวานบอกกับผู้วิจัยว่าหลังจากที่คบกับหวานแล้ว ถูกซึ่งเคยเป็นเด็กเกเรมากก็เลิกพฤติกรรมในทางที่ไม่ดีทุกอย่าง เพราะหวานยื่นคำขาดให้เลิกและก็จะจะเป็นเหตุผลนี้ด้วยก็ได้ที่ทำให้พ่อแม่ของถูกชอบหวาน

“เมื่อก่อนเขาไม่เข้าบ้าน “โดยป้อชายนัก” กันหล้า สูบบุหรี่ หนะ คือ คิดเพื่อนผู้ชาย ไม่มีดั่งค์ เพื่อนชวนไปกินเหล้าที่ไหนก็ไป เพื่อนเลี้ยง ไปนอนบ้านเพื่อน ตอนนั้นมันเคยโดนตรวจเจออีมั้ง ก็โดนจับมาครั้งหนึ่ง ทอมมาเป็นแฟนกับหนู ๆ บอกให้มันเลิกทุกอย่าง มันก็เลิก ตอนเป็นแฟนใหม่ ๆ หนูบังคับให้มันไปบำบัดด้วย หลังบำบัดมา ก็เลิกการใช้อยาหมดเลย”

เกือบทุกครั้งที่ยานมาค้างกับจูบในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หวานจะต้องอ้างกับยายว่า หวานไปทำกิจกรรมที่ต่างอำเภอ 2-3 วัน หวานไม่สบายใจนักที่ต้องทำอย่างนี้ แต่ถ้าไม่ทำ ก็จะไม่สามารถจะได้ใช้เวลากับถูกได้ ครั้งสุดท้ายที่ผู้วิจัยได้เจอกับหวานช่วงเดือนมีนาคม หวานบอกกับผู้วิจัยว่า ถูกเพิ่งจะตามเพื่อนรุ่นพี่ที่เป็นหอมในหมู่บ้านลงมาทำงานโรงงานอยู่แถวปทุมธานี และไม่รู้ว่าจะกลับไปบ้านเมื่อไร ความสัมพันธ์ระหว่างหวานกับถูกก็เลิกละห่าง ๆ กัน และมักจะทะเลาะกันทางโทรศัพท์บ่อย ๆ เพราะต่างคนต่างก็หึงกัน เพราะรู้ว่าอีกคนก็คุยกับคนอื่นด้วย

เพศภาวะ เพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ และเอชไอวี/เอดส์

เมื่อถามถึงความรู้สึกในการที่เคยมีประสบการณ์มีแฟนมาแล้วทั้งสองเพศ หวานเล่าว่า ก่อนหน้าที่หวานจะคบกับหอมแฟนผู้ชายคนแรก หวานก็เคยมีแฟนมาก่อน แต่ไม่ได้คิดจะชอบ เพราะตอนนั้นยังคิดว่ามัน “คืด” อยู่ แต่หลังจากที่ได้มาเรียนรู้เรื่องเพศจากการมีโอกาสได้เข้าร่วมการอบรมเรื่อย ๆ หวานก็เลยเปลี่ยนความคิด และเมื่อมีแฟนเป็นหอมคนแรก คือ เอ เอก็ทำให้หวานรู้สึกประทับใจ เพราะเอเคยขอเพศแคร์ดูแล และเข้าใจหวาน หลังจากนั้นหวานก็เลยชอบหอม คุยกับหอมมาเรื่อย ๆ โดยในระหว่างที่คบกับแฟนที่เป็นหอม หวานจะไม่คุยกับผู้ชาย และไม่มองผู้ชายเลย หวานบอกว่า แฟนที่เป็นหอมของหวานทุกคน ไม่ชอบผู้หญิงที่มีเคยคบกับผู้ชายมาก่อน และจะไม่ชอบมาถ้ารู้ว่าหลังจากเลิกกับหอมก็ไปคบกับผู้ชาย แฟนที่เป็นหอมทุกคนของหวาน จะคอยถามสั้น และพูดแทนตัวเองว่า “ผม” และใช้คำลงท้ายว่า “ครับ” สำหรับหวาน เวลาที่หวานคบกับหอม หวานก็จะ เป็น “ดี” ถ้าไม่ได้คบกับหอม หวานก็ เป็น “ผู้หญิง”

หวานบอกว่าตนเองไม่ได้รู้สึกไม่ดีกับคำว่า “ดี” และคนส่วนใหญ่ก็มักจะมองว่าหวานเป็น “ดี” แต่หวานรู้สึกว่า ตัวเอง ชอบหอมกับชอบผู้ชายได้เท่า ๆ กัน เพียงแต่ไม่สามารถจะบอกกับแฟนที่เป็นหอมได้ เพราะรู้สึกว่ายานไม่ชอบ

หวานบอกว่า เพื่อนในห้อยบางคนก็เห็นหวานมีแฟนเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาเรียกหวานว่าเป็น “โບ” ซึ่งหวานก็ไม่ค่อยเข้าใจความหมายสักเท่าไร และไม่รู้คำว่า โບ นี้มีที่มาอย่างไร รู้แต่ว่า ที่เพื่อนเรียกแบบนั้น เพราะว่าหวานคบได้ทั้งสองเพศผู้ชาย และผู้หญิง และเมื่อถามว่าแล้วหวานชอบคำ ๆ นี้ไหม หวานก็ตอบอย่างลังเล ไม่แน่ใจว่า

“บางทีก็คิดว่าใช่ บางทีก็คิดว่าไม่...ถ้าหนูไปเจอผู้ชายที่หนูชอบ หนูก็...ถ้าไปเจอหอมด้วยที่หนูชอบ ที่ดูดี ก็คิดว่า เออ ...ตัวเองน่าจะเป็นโบ โอะอะไรพวกนี้”

เมื่อผู้วิจัยถามว่า การชอบได้ทั้งสองเพศทำให้รู้สึกตัวเองไม่เป็นพวกเดียวกับใครสักกลุ่มไหม หวานตอบว่า ตนเองกลัวสิ่งที่เข้าได้ทั้งสองกลุ่ม ตีความเป็นตัวอย่างเดียว หรือเป็นผู้หญิงที่ชอบผู้ชายอย่างเดียวเสียอีก และยังเล่าให้ฟังอีกด้วยว่า ในอำเภอกันที่อยู่กับกลุ่มผู้หญิง 3-4 คนที่ชอบได้ทั้งสองเพศเหมือนหวานอยู่เหมือนกัน เวลาเจอกัน ก็จะจับกลุ่มคุยกันว่า ถ้ามีหอม กับผู้ชายเดินมา จะให้คะแนนคนที่เป็นหอมมากกว่า แต่ถ้าเจอผู้ชายหน้าตาดี ตรงสเปค จริง ๆ ก็อาจจะชอบผู้ชายได้

สำหรับความรู้สึกเวลาที่คบกับแฟนแต่ละเพศ หวานบอกว่า

“ถ้าไปกับหอม เราจะใช้ชีวิตคล้าย ๆ กับผู้หญิง จะเข้าใจกัน จะพูดกันได้มากกว่าผู้ชาย เวลาไปกับเพื่อนผู้ชาย แฟนผู้ชายจะรู้สึกเกร็ง ๆ บางครั้งเขาก็พาไปเจอเพื่อนผู้ชาย เราจะรู้สึกอึดอัด ไม่ค่อยกล้าพูดเรื่องผู้หญิงเท่าไร คือเราไม่รู้จะอะไรมากเกี่ยวกับเรื่องผู้ชาย หอมเข้าใจความเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย”

“แต่ผู้ชาย บางทีอาจจะดูเราได้ เรื่องกายอมรับ การเข้าใจในความเป็นตัวเรา”

ผู้ชายที่หวานพูดถึง หวานหมายถึง การยอมรับและความเข้าใจในเรื่องการเป็นคนที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีเหมือนกัน เพราะ แฟนเก่าซึ่งเป็นเยาวชนที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี โดยหวานบอกว่า เคยเจอสถานการณ์หวานตัดสินใจได้ยากมาก คือช่วงที่หวานคบกับเอ และมาเจอบอย สุดท้ายหวานก็ตัดสินใจคบกับบอย เพราะ

“เขาเป็นผู้ชาย มีคนยอมรับด้วย แล้วเขาก็เข้าใจความรู้สึกของหนู เพราะเขาก็กินยาเหมือนกัน ตอนนั้นรักเท่ากัน ตอนนั้นหนูอาจจะเชื่อเพื่อนด้วย เพื่อนบอกว่า ถ้าเป็นผู้ชาย ก็สามารถคบกันได้ แต่งงานกันได้ แต่ถ้าเป็นผู้หญิง ก็อาจจะอยู่กันไม่ได้ไม่นาน”

ในจำนวนแฟนทั้ง 4 คนที่หวานคบด้วย หวานเลือกที่จะมีเพศสัมพันธ์กับแฟนที่เป็นหอมเท่านั้น โดยหวานให้เหตุผลว่า มีเชื้อกับหอม ไม่ใช่เรื่องเสียหาย ไม่เหมือนมีเชื้อกับผู้ชาย แม้ว่าหวานจะเคยถูกแฟนผู้ชายขอมิเพศสัมพันธ์ด้วย แต่หวานก็ปฏิเสธไป โดยบอกว่า ตนเองยังไม่พร้อม เพราะหวานกลัวท้อง เมื่อผู้วิจัยถามว่า การเลือกที่จะมีเพศสัมพันธ์กับแฟนเพศไหนเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการเป็นผู้ที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีด้วยหรือไม่ หวานตอบว่า

“ก็อาจจะเกี่ยวด้วย เพราะตัวเราเองก็รู้ว่าเราเป็นอะไรอยู่ ถ้าเราไปคบกับผู้ชาย แล้วผู้ชายคนนั้นเขาไม่มีเอชไอวี หนูก็จะกังวลว่า ถ้าเขาว่าไม่มีเชื้อ แล้วเราไปมีเพศสัมพันธ์กับเขา แล้วเขาจะคิดใหม่ว่า เขาจะคิดเชื่อจากเรา ก็รู้สึกผิดค่ะ เพราะเราว่าการมีเพศสัมพันธ์มันติดต่อกันง่าย”

หวานมองว่าเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น เป็นเรื่องธรรมดา และสำหรับหวานนอกจากจะรู้สึกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง หรือหอมจะเสี่ยงต่อการถ่ายทอด และรับเอชไอวีน้อยกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายแล้ว การมีแฟนเป็นผู้หญิงยังมีผลต่อการตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย และเร็วขึ้นด้วย

“คือมันเป็นเพศเดียวกัน ก็ทำให้เรารู้สึกว่า มีเช็กส์เร็วได้ สามารถพูดคุยกันได้ ไม่อาย แต่ถ้าสำหรับผู้ชาย มันเหมือนจะเกร็ง ๆ”

เพศสัมพันธ์ครั้งแรกของหวาน เกิดขึ้นตอนที่หวานอายุ 15 ปี กับเอ ซึ่งเป็นแฟนทอมคนแรก หวานพูดถึงบทบาทในการมีเพศสัมพันธ์กับทอมว่า ส่วนใหญ่หวานจะเป็นฝ่ายรุกก่อน แต่จะชอบให้อีกฝ่ายรุกก่อนมากกว่า อย่างไรก็ตามหวานเองก็ไม่ได้ชอบที่จะต้องรับทอมเป็นฝ่ายรับอย่างเดียว หากชอบที่จะเป็นฝ่ายรับและรุกด้วย ที่ผ่านหวานเคยมีเพศสัมพันธ์กับทอมแค่ 2 คนคือ เอ และกุก ซึ่งทั้งสองคนก็ไม่เหมือนกัน โดย เอ ไม่ยอมให้หวานจับหน้าอก และจะเป็นฝ่ายรุกหวานอย่างเดียว ขณะที่กุกยอมให้หวานเป็นฝ่ายรุกได้ ซึ่งหวานชอบอย่างหลังมากกว่า เพราะรู้สึกว่าเป็นการมีเพศสัมพันธ์ที่เปิดเผยมตกันมากกว่า

ในประเด็นการอยู่ร่วมกับเออี หวานเล่าว่า โดยทั่วไปหวานไม่ได้เปิดเผยสถานภาพการเป็นผู้รักร่วมกับเออีไว้กับใคร แต่ก็มีเพื่อนบางคนก็รู้ และมักจะไปบอกกับแฟนที่หวานกำลังคบอยู่ หวานบอกว่าตนเองรู้สึกอึดอัดเหมือนกัน จากความกลัวว่า เพื่อนของกุกจะรู้ว่าหวานเป็นอะไร แล้วจะมาว่ากุกว่าได้รับเออีจากหวาน แต่พอลามกุกว่ากุกรู้สึกอึดอัดเหมือนกัน แฟนที่อึดอัด กุกก็ตอบว่า ไม่เห็นเป็นไรเลย และบอกว่ารู้สึกไม่ชอบที่มีคนมาถามเขาบ่อย ๆ ว่า ไม่กลัวหรือที่คบกับหวาน เพราะหวานมีเออีไว้ ทั้ง ๆ ที่กุกเคยบอกอยู่ตลอดว่า มันไม่เห็นเป็นอะไรเลยสำหรับกุก สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดในความสัมพันธ์ระหว่างกุกกับหวาน ไม่ใช่เรื่องขอสถานะการันตีแต่เชื่อ แต่เป็นเรื่องความหึงหวงที่ต่างฝ่ายต่างมีต่อกันมากกว่า โดยเฉพาะกุกจะหึงหวานมาก ๆ เวลาที่หวานไปอยู่ใกล้ หรือคุยกับทอมคนอื่น ๆ

“เขาจะ “ช่างใจทอม” อย่างเดียว คืออยู่ใกล้ทอมไม่ได้ จะหึง...ถ้าใกล้ผู้ชายก็...ไม่ให้อยู่ใกล้เหมือนกัน ช่างเหมือนกัน แต่จะช่างใจทอมมากกว่า คือ เขามองว่าหนูเป็นดี ก็ต้องชอบทอมมากกว่า”

ในเรื่องของบทบาทความรับผิดชอบต่องานภายในบ้าน หวานบอกว่า ยายไม่ได้คาดหวังให้หวานต้องทำงานบ้านอะไรมากนัก หวานบอกว่าเนื่องจากตอนกลางวันทั้งยายและหวานต่างก็ไม่อยู่บ้าน ก็ไม่จำเป็นต้องทำความสะอาดบ้านมาก หวานจะกวาดบ้าน ถูบ้าน แค่ 2-3 วันครั้ง หรือไม่ก็อาทิตย์ละครั้ง ส่วนเรื่องอาหารการกิน ยายก็บอกให้หวานดูแลตัวเอง เพราะกว่ายายจะกลับก็เย็นมากแล้ว ก็ให้หวานซื้อบ๊อง หรือไม่มีก็ไปกินที่ร้านน้ำบ๊อง ตัวหวานเองก็เลยทำกับข้าวไม่เป็น เวลาที่หวานไปอยู่กับกุก กุกจะมีหน้าที่นั่งข้างตอมเข้า ล้างจาน ล้างถ้วย หวานก็จะช่วยกุกทำ ก่อนหน้าที่จะมาเจอหวาน กุกบอกว่า แฟนเก่าของกุกจะเป็นคนที่ทำงานบ้านให้ทุกอย่าง กุกใช้คำพูดว่า “เป็นเมียก็ต้องอยู่ (ทำ) ทุกอย่าง” หวานบอกกุกว่า หวานไม่ใช่แฟนเก่าของกุก ต้องช่วยกันทำ ถ้าไม่ช่วยกัน หวานก็จะไม่อยู่กับกุก กุกกับหวานก็เลยช่วยกันทำงานทุกอย่าง ยกเว้นเรื่องทำกับข้าวที่หวานทำไม่เป็น กุกก็จะเป็นคนทำ

2.เรื่องเล่าของบี : สาเกะเหรียญรุ่นใหม่กับความชอบที่ไม่จำกัดเพศ

พื้นฐานครอบครัว

ครั้งแรกที่ผู้วิจัยมองให้ผู้ให้ข้อมูลหลักจากกลุ่มชนเผ่า เพื่อนรุ่นน้องคนหนึ่งผู้วิจัยโทรหาที่คือปลาซึ่งทำงานใน ประเด็นเรื่องสุขภาพ เรื่องเพศ กับเยาวชนที่เป็นชนเผ่า และหาทุนสนับสนุนด้านการศึกษาให้กับเยาวชนชนเผ่าให้มีโอกาสมา เรียนต่อในสถาบันการศึกษาที่อยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ ในจำนวนเยาวชนชาย และหญิงที่มาพักอยู่กับปลา และช่วยปลาทำงาน ค่ายเยาวชนนั้น ก็มี “บี” สาวลูกครึ่งกะเหรี่ยงสะกอกับไปรวมอยู่ด้วย

ปลาแนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับบีสัน ๆ แต่เพียงว่า บีเคยผ่านประสบการณ์การมีแฟนทั้งสองเพศ ซึ่งปลาเองก็ไม่ได้รู้ รายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ผ่านมาของบีมากนัก เพราะเพิ่มโอกาสได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ก็ตอนที่บีย้ายมาพักอยู่กับปลา เมื่อปีที่ผ่านมานี้เอง โดยก่อนหน้านั้นบีเคยเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนที่ปลาไปจัดที่โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอหลาย ครั้ง นับตั้งแต่ที่ได้รู้จักกับปลาตอนอยู่ชั้น ม.2

บี เป็นเด็กสาววัยรุ่นหนุ่มสาว อายุ 19 ปี รูปร่างสมส่วน ผิวสองสี สูงประมาณ 160 เซนติเมตร พูดภาษาไทยสำเนียง เหนือได้ค่อนข้างชัดเจน แทบจะไม่ติดสำเนียงแบบชนเผ่าเลย ถ้าไม่ตั้งใจฟังให้ดี บีเล่าถึงเรื่องตัวเองให้ผู้วิจัยฟังว่าเธอเกิดใน หมู่บ้านของชนเผ่ากะเหรี่ยง ในจังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือตอนบน พ่อเป็นกะเหรี่ยงสะกอ ส่วนแม่เป็นกะเหรี่ยงโป มีอาชีพ ทำไร่ทำนาที่คืนทำกินของตนเอง ฐานะปานกลางเมื่อเทียบกับคนในหมู่บ้านทั่วไป บีมีพี่น้อง 5 คน ตนเองเป็นคนพี่ที่ 4 และเป็นลูกสาวคนสุดท้าย โดยเอมีพี่สาว 1 คน พี่ชาย 2 คน และน้องชายอีก 1 คน พี่สาวคนโต และพี่ชายคนโตแต่งงานแล้ว เหลือแต่พี่ชายคนที่ 3 ซึ่งกำลังเรียนหนังสืออยู่กรุงเทพฯ และเธอที่กำลังเรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 ของคณะครุศาสตร์ เอกภาษาไทย ที่สถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนน้องชายลาออกจากโรงเรียน มาช่วยงานที่บ้าน เพราะไม่ชอบเรียน หนังสือ บีบอกว่าครอบครัวของเธอนับถือศาสนาคริสต์ นิกายแคธอลิก โดยในหมู่บ้านของเธอ ซึ่งถือเป็นคนส่วนน้อยของ หมู่บ้าน โดยชาวบ้านประมาณครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านนับถือผี รองลงมาก็นับถือศาสนาพุทธ และคริสต์ตามลำดับ เมื่อก่อน ตอนเด็ก ๆ ที่บ้านบีก็เลี้ยงผีเหมือนกัน ก่อนที่ต่อมาจะเปลี่ยนเป็นพุทธ และสุดท้ายก็เปลี่ยนมาเป็นคริสต์อย่างในปัจจุบัน แต่ สำหรับบีแล้ว เรื่องศาสนาเธอมีจะสนใจไม่มีอิทธิพลกับตัวเธอเท่าไร เพราะถึงแม้จะบอกว่าตัวเองนับถือคริสต์ก็ตาม แต่เธอก็ไม่เคยไปโบสถ์ และยังไม่เคยได้อ่าน หรือศึกษาพระคัมภีร์เลย บีพูดถึงตัวเองว่า เธอเป็นคนหัวดี เป็นคนที่ปฏิบัติตนนอกกรอบ ความคาดหวังของครอบครัว และสังคมมาตลอด เช่น ในขณะที่คนในหมู่บ้านของเธอส่วนใหญ่มีค่านิยมว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้อง เรียนหนังสือสูง ๆ แต่พอถึงกับของเธอลกลับไม่ได้ว่าจะอะไรที่เธออยากเรียนต่อ ทุกวันนีในหมู่บ้านของเอมีเยาวชนทั้งชายและ หญิง (รวมทั้งบีด้วย) ไม่ถึง 10 คนที่มีโอกาสได้เรียนต่อในชั้นอุดมศึกษา

บรรทัดฐาน ค่านิยมเรื่องเพศในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น

บีบอกว่าในสังคมชนเผ่าของเธอ คาดหวังให้ผู้หญิงแต่งงานอายุไม่เกิน 17-18 ปี เนื่องจากมองว่า ผู้หญิงเมื่อเข้าสู่วัย นี้ก็โตพอที่จะมีครอบครัว สามารถช่วยสามีทำงานในไร่ในนาได้ และเป็นวัยที่พร้อมที่จะมีลูกได้แล้ว คุณสมบัติของความ เป็นผู้หญิงที่ดีตามบรรทัดฐานค่านิยมของสังคมกะเหรี่ยงก็คือ ความเป็นผู้หญิงที่แข็งแรง สามารถสู้งานหนัก อย่างงานในไร่ในนา บนเขาบนดอยได้ ผู้หญิงที่อายุเลยวัยที่สมควรจะแต่งงานแล้ว และยังไม่ได้แต่งงานจะถูกมองว่าเป็น “สาวเผ่า” เป็นผู้หญิงที่ไม่มีคุณค่า หรือไม่มีใครต้องการ ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้ชื่อว่าเป็นชนเผ่าที่ยึดมั่นในระบบคหบดีวัยเดียวเมียเดียว และมีข้อห้ามอย่าง เคร่งครัดไม่ให้ชายและหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน เยาวชนที่ออกจากหมู่บ้านไปเรียนต่อในเมืองมักจะถูกมองว่าคงจะมี

พฤติกรรมทางเพศอย่างอิสระเหมือนคนที่อยู่ในเมือง ทำให้ปี ป้อม และสุ ไม่กล้าที่จะพาแฟนมาที่บ้าน เพราะกลัวจะถูกจับแต่งงาน เพราะที่บ้านอาจจะคิด หรือรู้ว่าพวกเธอคงมีอะไรกับแฟนไปแล้ว

จากการพูดคุยกับปี ป้อม และสุ เพื่อนผู้หญิงของเธอก็สองคนซึ่งเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงที่มาจากต่างหมู่บ้านกัน ซึ่งมาเรียนหนังสือ และพักกับปลาที่เชียงใหม่เหมือนกัน ทั้ง 3 คนกล่าวว่าในภาษากะเหรี่ยง (หังโป และสะกอ) ไม่มีคำที่ใช้เรียกผู้ชายหรือผู้หญิงที่ที่แสดงพฤติกรรมไม่เป็นไปตามเพศกำเนิด และในหมู่บ้านของป้อม และสุ ก็ไม่เคยเจอใครที่เป็น “กะเทย” หรือ คนที่แต่งตัว หรือมีพฤติกรรมตรงข้ามกับเพศของตนเองเลยสักคน จะมีแต่ในหมู่บ้านของปีเท่านั้น (ซึ่งทั้งป้อม และสุ บอกว่า เป็นหมู่บ้านที่ทันสมัยกว่าหมู่บ้านของทั้งสองคน) ที่มีกะเทยคนหนึ่ง แต่งตัวแบบผู้หญิง คือ โทผ้าแดง นุ่งผ้าถุง และทอผ้าด้วย ปีเล่าว่ากะเทยคนนี้แยกตัวออกมาอาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน ทั้งที่คนในหมู่บ้านไม่ได้ไล่เขาออกมา ขณะที่ป้อมบอกว่า ถึงจะปฏิบัติตัวเหมือนผู้หญิงทุกอย่าง แต่ก็ต้องแต่งงานกับผู้หญิงอยู่ดี ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าครอบครัวของเขาจะยอมรับได้มากน้อยแค่ไหน ป้อมซึ่งเป็นผู้หญิงที่พูดจาโผงผาง ท่าทางกระดิกกระเดก บอกว่า หลังจากได้มาเข้าค่ายเรียนรู้เรื่องเพศกับปลาแล้ว เธอมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป โดยมีความเข้าใจในคนที่เป็นคนกะเทยมากขึ้น และบางครั้งก็คิดว่า เธอเองอาจจะชอบผู้หญิงก็ได้ ป้อมบอกว่า พ่อของเธอก็ยังเคยเรียกเธอว่ากะเทย เพราะไม่รู้ว่าเป็นผู้ชาย และตัวเธอเองก็มีบุคลิกเหมือนกับผู้ชายด้วย

ทั้งป้อม สุ และปีบอกว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่รู้จัก ไม่เคยเห็น และไม่เข้าใจคนที่มีเพศที่แตกต่างจากผู้ชาย และผู้หญิง เขาอาจจะได้เห็นบ้าง และได้ยินคำว่า กะเทย จากในทีวี แต่เขาก็จะแยกไม่ออกระหว่าง เกย์ กับกะเทย และเรียกรวม ๆ กันว่าเป็นกะเทย สุบอกว่า ชาวบ้านจะไม่ยอมรับ และตั้งคำถามว่า ทำไมเป็นแบบนี้ โดยเขาจะคิดว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะผิดวัฒนธรรม ประเพณี จะไม่ได้ถือป้ายว่าผิด เพราะขัดกับหลักศาสนา เพราะคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ก็ยังคงนับถือผีมากกว่า ไม่ได้เคร่งศาสนาเท่าไร ป้อมบอกว่า ถึงแม้จะเห็นจากในทีวี แต่ชาวบ้านก็คงจะไม่เชื่ออยู่ดี ว่ามีคนแบบนี้อยู่จริง ๆ ผู้วิจัยถามป้อม กับสุว่า ถ้าในหมู่บ้านมีคนเพศเดียวกันใช้ชีวิตคู่ด้วยกันจะเกิดอะไรขึ้น ป้อมตอบว่า คู่นั้นก็คงจะโดนคนในหมู่บ้านนินทาว่าให้ อย่างมากแน่นอน

ความรัก ความสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก

ในเรื่องความรัก ปีบอกว่าหลังจากที่ผู้ชายคนหนึ่งตอนเรียนอยู่ชั้น ป.5 ชื่อ พันท์ พันท์เป็นคนเมือง อายุห่างกับปี 4 ปี รูปร่างผอม สูง หน้าตาดี เป็นนักกีฬา แต่เขามีแฟนแล้ว เป็นรุ่นที่ผู้หญิงที่เรียนอยู่ห้องเดียวกันที่ชายของปี ปีจึงได้แต่แอบมองอยู่ห่าง ๆ ไม่ได้แสดงอาการอะไรให้ใครรู้ จนกระทั่งตอน 4 ปีได้มาเจอรุ่นน้องที่เป็นเพื่อนคนหนึ่ง เป็นคนเมือง ที่เรียนอยู่ต่างอำเภอ เขามาเข้าค่ายนักศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนของปีช่วงปิดเทอม ชื่อโอ (ปีพักอยู่ที่โรงเรียน เนื่องจากหมู่บ้านกับโรงเรียนของปีอยู่ใกล้กันมาก เดินทางไปกลับไม่สะดวก) ปีบอกว่าปีชอบโอ เพราะเขาน่ารัก ตาโต จึงฝากเพื่อนไปชม แล้วต่อมาก็ได้คบกันเป็นแฟนอยู่ช่วงสั้น ๆ ในระหว่างที่โอเข้าค่ายอยู่ที่โรงเรียน ประมาณ 3 เดือน ในช่วงเดียวกับที่คบกับโออยู่ ปีได้รู้จักกับแมนซึ่งเป็นลูกครึ่งกะเหรี่ยง เรียนอยู่ต่างโรงเรียน และเป็นเพื่อนกับเพื่อนของปีทำงานลอยกระทง หลังจากนั้นมาแมนก็โทรมาจีบปี จนพัฒนาความสัมพันธ์เป็นแฟน และเป็นแฟนคนเดียวที่คบนานที่สุด คือ 3 ปี ปีเพิ่งบอกเลิกกับ

แมนไปเมื่อไม่นานก่อนที่จะมาให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย ด้วยเหตุผลที่ว่า ปิไม่มีใจแมน และคิดว่าแมนคบคนอื่น ช่วงที่ปิกลับบ้าน แล้วขาดการติดต่อ เพราะที่บ้านของปิไม่มีสัญญาณโทรศัพท์

เรื่องราวความสัมพันธ์ของปิค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากตลอดเวลาที่ผ่านมาปิได้คบแต่กับคนที่เป้นแฟนแค่เพียงคนเดียว อย่างในช่วงปีแรกตอนม. 5 ที่ปิไปทำงานพิเศษ และได้ไปเจอกับหอมรุ่นน้องอีกคนหนึ่งชื่อ ฝ่าย เป็นคนเมืองที่มาจากอีกจังหวัดหนึ่ง ปิกับกับฝ่าย ในขณะที่ยังคบกับแมนอยู่ด้วย โดยปิบอกกับฝ่ายว่า ปิไม่มีแฟน แม้แมนจะจะไปหาปีที่ทำงานบ้าง แต่ปิก็บอกว่าแมนเป็นแค่เพื่อน ปิกับกับฝ่ายแค่เพียงช่วงสั้น ๆ ที่ทำงานพิเศษด้วยกัน พอหลังจากเปิดเทอมมาต่างคนต่างก็ต้องกลับไปเรียนหนังสือตามเดิม ทำให้ต้องห่างกันไปโดยปริยาย และปิก็กลับไปคบกับแมนเหมือนเดิม แม้ว่าช่วง 2-3 เดือนแรกหลังเปิดเทอม จะยังคุยโทรศัพท์กันอยู่ แต่ผ่านไปนาน ๆ เข้าปิก็ตัดสินใจเลิกรับโทรศัพท์ เพราะต้องการจะตัดขาดกับฝ่าย ปิกังจะใช้วิธีการเงียบ และไม่สื่อสารอย่างนี้เสมอ เมื่อต้องการจะยุติความสัมพันธ์กับคนที่คบด้วย หลังจากฝ่ายปิมีโอกาสได้กลับมาเจอที่นั่น ผู้ชายคนที่ปิแอบชอบมาตลอดอีกครั้ง ตอนที่เข้ามาเรียนในเชียงใหม่ และได้พัฒนาความสัมพันธ์กัน ที่ปิบอกว่า ไม่รู้ว่าจะใช้คำว่าอะไร เพราะปิรู้สึกไม่ใช่แฟน แต่ปิก็มีเพศสัมพันธ์กับเขา พอที่จะจะคุยกับเขา และรู้สึกว่ารักเขา แต่ที่นั่นก็ยังคงฝังใจกับแฟนเก่าที่เลิกไป ซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่ปิรู้จัก และปิก็อยากจะให้เขากลับไปคืนดีกัน

นอกจากโอ แมน ฝ่าย และที่นั่น ที่ปิมีความสัมพันธ์ด้วยในระดับที่แตกต่างหลากหลายแล้ว ยังมีเพื่อนผู้หญิงอีกคนที่ปิรู้สึกสนิท สนิทสนม และผูกพันด้วยอย่างมาก และเป็นผู้หญิงคนเดียวที่ปิบอกว่า ถ้าปิจะมีแฟนเป็นผู้หญิง ก็อยากจะเป็นแฟน และใช้ชีวิตคู่กับเพื่อนคนนี้เพียงคนเดียวเท่านั้น เพื่อนคนที่ปิพูดถึงคนนี้ก็คือ สู่ ที่ผู้วิจัยมีโอกาสได้เจอพร้อมกับปิ และปิอมในงานเสวนาครั้งหนึ่ง สู่ เป็นเด็กสาวชาวกะเหรี่ยงเหมือนกับปิ แต่อยู่คนละหมู่บ้าน สุเรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน รุ่นเดียวกับปิ แต่อยู่คนละแผนก และไม่ได้พักอยู่หอเดียวกัน แต่ปิก็มักจะใช้เวลาหลังเลิกเรียนตอนเย็น อยู่กับสู่ พุดคุย ทำการบ้าน กินข้าวเย็นด้วยกันมาตลอด ตั้งแต่ ม.1 ถึงม.6 และจนกระทั่งถึงปัจจุบันทั้งคู่ต่างก็มาเรียนหนังสือต่อในเชียงใหม่ ก็ได้มาพักอยู่ด้วยกันที่บ้านของปลา และเป็นเพื่อนร่วมห้องกันด้วย

สู่ เป็นเด็กสาวที่หน้าตาน่ารัก คาโต ตัวไม่สูงเท่ากับปิ ซื่อซาย และดูเรียบร้อย ปิบอกว่าสุมีแฟนแล้ว เป็นเพื่อนผู้ชายที่เรียนห้องเดียวกับปิ ที่คบกันเป็นแฟนมาตั้งแต่ ม.2 ปัจจุบันแฟนของสุเรียนอยู่ที่พะเยา ไม่ค่อยมีโอกาสได้เจอกับปินัก และบางครั้งก็มักจะมามีเรื่องระหองระแหงกันบ้าง ซึ่งสุก็จะมาปรึกษากับปิอยู่ตลอด ขณะที่สุเองก็รับรู้เรื่องราวความสัมพันธ์ และความเป็นไปในชีวิตของปิอยู่ตลอดด้วยเช่นกัน

ปิพูดถึงความรู้สึกของตัวเองต่อความสัมพันธ์นี้ต่างคนต่าง ๆ ว่า

“ความสัมพันธ์ของหนูกับแต่ละคนนี่มันซับซ้อนนะคะ ไม่ใช่ว่าคนนี้จบแล้วถึงมีอีกคน แต่มันเหมือนว่า เราไม่ได้พอต่อกับแค่คน ๆ หนึ่ง โอเค เรารักกันหนึ่ง แต่เราก็กว้างได้หลายคน เราก็พร้อมอยู่กับคนอื่นทุกคน แต่ว่าคนที่เรารู้สึกจริง ๆ จัง ๆ จะมีคนเดียว เป็นแฟน ตอนนี้นะหนูจับได้ว่า คนที่หนูรักจริง ๆ มีสองคน คือ แมน กับที่นั่น แล้วก็ถ้าจะมีอีกคนหนึ่งที่จะเป็นคนที่ต่อไป คือ สู่”

กับสุ ปิ๋วสึกผูกพันมาก เพราะใช้เวลาอยู่ด้วยกันตลอด ปิ๋วบอกว่า ปิ๋วสึกเหมือนสนิทกับสุมาก จนขาดกันไม่ได้ ถ้าคน
หนึ่งไม่อยู่บ้าน อีกคนจะรู้สึกไม่มีความสุขเลย เพราะจะรู้สึกเหมือนขาดอะไรไปสักอย่าง ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่า สุนัขจะรู้สึกแบบ
เดียวกันกับบีบี หรือเปล่า เพราะจากที่ได้คุยกับปลา และจากการฟังเรื่องที่บีบีเล่า ๗ สุนัขเป็นผู้หญิงที่ยึดมั่นในกรอบวัฒนธรรม
ประเพณีมาก รักแฟนผู้ชายที่คบกันมาตั้งแต่ ๒. ๓ มา และดูเหมือนว่าทั้งสองจะชอบสุนัขได้แบบบี หลายครั้งที่บี บอกกับสุถ้าสุ
เลิกกับแฟนเมื่อไร บีก็พร้อมจะเลิกกับแฟนผู้ชายที่คบอยู่ด้วยทันที มาคบกับสุ แต่สุก็ไม่ได้ตอบอะไร ฟังดูเหมือนบีจะมี
ความรู้สึกชอบสุ แบบแฟนอยู่ฝ่ายเดียวมากกว่า บียอมรับว่า บางครั้งบีก็แอบทิ้งสุกับแฟน และอยากจะยุ่งให้สุเลิกกับแฟน
เพื่อจะได้มาคบกับ แต่สุก็ไม่เคยบอกกับบีว่า สุกินรักกับบี เหมือนกับที่ปิ๋วสึกกับสุ

เพศภาวะ เพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ

ด้วยความเป็นคนชอบอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ และใช้ชีวิตอยู่ที่โรงเรียน ในสังคมหมู่บ้านที่ค่อนข้างจะมีความเจริญ
กว่าหมู่บ้านอื่นๆ เพราะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามาได้ง่าย ทำให้บีแทบจะ
ดูไม่มีอะไรแตกต่างไปจากเด็กสาวชาวเหนือทั่วไป โดยไม่หลงเหลือร่องรอยความเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงให้เห็นเลย และก็ไม่ใช่แค่
เรื่องของการแต่งกาย หรือสำเนียงการพูดเท่านั้น หากยังมีความคิด และมีพฤติกรรมนอกกรอบกฎเกณฑ์ความคิดความ
เชื่อในเรื่องเพศในวิถีชนเผ่าอีกด้วย แม้กระนั้นก็ตีหลายสิ่งหลายอย่างที่บีพูด กับกรกฎาบ้างครั้งก็ดูเหมือนจะชัดเจน แต่
บางครั้งก็ดูขัดแย้ง และไม่ได้ไปด้วยกัน เหมือนเช่นที่บีชัดเจนว่า บีไม่ต้องการกลับไปมีวิถีชีวิตแบบชนเผ่าในสังคมหมู่บ้าน
เหมือนกับคนอื่น ๆ ทั่วไป คือ แต่งงานกับคนเผ่าเดียวกัน ทำงานในไร่ มีลูก เลี้ยงลูก แต่ต้องการใช้ชีวิตอยู่ในเมือง อาจจะ
แต่งงานกับผู้ชายชนเผ่าเดียวกัน หรือผู้ชายที่ไม่ใช่ชนเผ่าเดียวกันก็ได้ ที่สำคัญคือ ผู้ชายคนนั้นจะต้องมีการศึกษา มีวิถีชีวิต
แบบชนชั้นกลางในเมือง และที่สำคัญ บีไม่ต้องการที่จะมีลูก คลอดลูก ดังนั้นผู้ชายที่จะแต่งงานกับบี ก็จะต้องยอมรับเงื่อนไข
ของบีตรงนี้ด้วย

“ มันก็มีคนมาจีบเหมือนกัน แต่หนูไม่เอาเลยละเผ่าเดียวกัน คือ เราเห็นใจ ถ้าคบกับกะเหรี่ยง แต่งงานกัน เราก็ต้อง
กลับไปอยู่บ้าน ทำงานแบบที่พ่อแม่เราทำ เราไม่ชอบงานแบบนั้น ที่บอกว่าไม่ชอบกะเหรี่ยงคือคนที่ไม่ได้ไปเรียนที่ไหน ถ้าคนที่
ที่ไปเรียน ไปทำงานที่อื่น ก็อาจจะคบกันได้”

“หนูไม่ยากทอง กลัว กลัวตอนคลอด ยังเคยคุยกับพี่ปลาว่า ถ้าสมมติว่าต้องแต่งงานกับผู้ชายสักคนใหม่ หนูก็จะ
ถามเขาว่า จะมีลูกไหม จะ कैसेดูแลไหม รับได้ไหม ถ้าเขาอ้างอิง ก็แสดงว่าเขารับไม่ได้ ก็ไม่ต้องให้เวลาเขาคิดแล้ว คือจบ
เลย”

ในแง่ของเพศวิถี ความชอบ ความปรารถนา และอัตลักษณ์ทางเพศ ปิ๋วบอกว่า ปิ๋วชอบได้หมดทุกเพศ ที่ผู้ชาย โหมด
และผู้หญิง และเคยมีครั้งหนึ่งที่เคยชอบขอเพื่อนที่เป็นกะเหรี่ยงด้วย แต่เพื่อนคนนั้นตอบว่า เขาเป็นกะเหรี่ยง เขาชอบผู้ชาย ก็
เลยไม่ได้พัฒนาความสัมพันธ์อะไรต่อ ก่อนหน้าที่จะได้มาเรียนรู้เรื่องเพศภาวะ เพศวิถี กับปลา บีมองว่าตัวเองเป็น ผู้หญิงคน
หนึ่งที่รักได้ทุกเพศ

“ ไม่เป็นดี ไม่เป็นอะไรสักอย่าง ก็คือเป็น ผู้หญิงคนหนึ่งที่รักได้ทุกเพศ”

แต่เมื่อได้มาเรียนรู้เรื่องเพศมากขึ้น ปีก็ได้รู้จักคำใหม่ ๆ อย่างเพอร์วิที เพคภาวะ เพคสรีระ โอโม และ โบ และนิยามตัวเองว่าเป็น “โบ” ตามที่ได้เรียนรู้ใหม่

ปี : หนูที่ว่าหนูไม่ใช่ดี เพราะหนูไม่ได้ชอบแค่หอม หนูเรียกตัวเองว่า “โบโอ” อันนี้รู้มาจากพี่ปลา “โบโอเช็กขวล”
“ ผู้วิจัย : มันคืออะไร ?

ปี : คนรักได้ทุกเพศ

ผู้วิจัย : ทุกเพศหมายถึง ?

ปี : ผู้หญิง ผู้ชาย เกย์ ดี เกย์ หมด

ผู้วิจัย : พอมิคำนี้ แล้วเรารู้สึกว่าใช่เรามากขึ้นหรือ

ปี : ใช่มากขึ้น (ตอบเร็ว)

สำหรับปี บุคลิกของคนที่เป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าความเป็นเพศ หรืออัตลักษณ์ทางเพศของคน ๆ นั้น

ปี : คือที่หนูเลือกคบแต่ละคน ไม่ได้แบ่งแยกว่าชอบผู้หญิง ผู้ชาย หอมนะ คือหนูชอบคนไหน อันนี้แรกนี่คือพุ่งไปที่หน้าตาเขาก่อนเลย ถ้าคนนี้ดูดี หล่อ สวย น่ารัก ก็ชอบ

ผู้วิจัย : ต้องหน้าตาอย่างไร ?

ปี : ผู้ชายนี่ต้อง หอม สูง เขาจะได้ดูแล ปกป้องเราได้ แต่ทอมนี่จะแบบไหนก็ได้ ช่วยกันดูแลกัน ผู้หญิงนี่ น่ารัก ตัวเล็ก ๆ กระฉุกกระจิก

แต่ถึงแม้ปีจะบอกว่ารักได้ทุกเพศ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าปีจะมีเพศสัมพันธ์ได้กับคนทุกเพศที่บอกว่าชอบได้ จากความสัมพันธ์ที่ผ่านมา ๆ มา ปียังไม่เคยมีเพศสัมพันธ์กับแฟนที่เป็นทอม หรือกับผู้หญิงที่ชอบ แต่มีเพศสัมพันธ์กับแฟนผู้ชาย บ๊อบบอกว่า ที่จริงเธอไม่ได้เลือกว่าจะมีเพศสัมพันธ์กับเพศไหน และไม่มีเพศสัมพันธ์กับเพศไหน แต่ที่ไม่มีเพศสัมพันธ์กับทอม ก็เพราะยังไม่มีโอกาสที่จะใช้เวลาอยู่ด้วยกันมากพอ เนื่องจากแฟนแต่ละคน ต่างก็อยู่ไกลกัน แต่ที่มีเพศสัมพันธ์กับแฟนที่เป็นผู้ชาย ก็เพราะผู้ชายเป็นฝ่ายเริ่ม ขณะที่กับลุ ซึ่งนอนห้องเดียวกันทุกวัน แต่ไม่ได้มีอะไรกัน เพราะไม่มีใครชวนใครคนหนึ่งเป็นฝ่ายเริ่ม

ปี : เราไม่ได้เลือกว่าจะมีกับผู้ชาย แต่คือแบบ ผู้ชายเขาอาจจะเป็นคนเริ่มก่อนใช้ไหม ถ้าเราตัดสินใจที่จะไปกับเขา เราก็ปฏิเสธไม่ได้แล้วอย่างนี้ คราวนี้เรากับผู้หญิงด้วยกันนี่ โอ้กับฝ่ายนี้ตัดไปเลย เพราะว่าอยู่ห่างกัน มันก็ไม่มีโอกาสด้วยกัน กับลุนี้ เรานอนด้วยกันตลอด แต่ไม่มีคนหนึ่งคนไหนเริ่ม แล้วเราก็ไม่มีความคิดแบบนั้นด้วย เราคิดว่ามันยังไม่ใช่ มันยังไม่ถึงเวลา เราก็แค่นอนกอดกันเฉย ๆ

ผู้วิจัย : ถึงเวลานี้คือเวลาตอนไหน ?

ปี : ตอนที่ต่างคนต่างไม่มีใครแล้ว

เมื่อถามว่า แล้วเวลาที่อยู่กับแฟนที่เป็นผู้ชาย กับแฟนที่เป็นทอม หรือนอนกอดกับสุ ความรู้สึกเหมือนหรือแตกต่างกันไหม ปีตอบว่า

“กับฝ่ายนี้ที่ทำงานด้วยกัน นอนอยู่ห้องเดียวกัน กินนอนกอดกัน ก็มีความสุขที่ได้อยู่กับเขา มันรู้สึกอบอุ่น แล้วก็กับแมน กับพินท์นี่ก็...สองคนนี้ก็ต่างกันอีกนะ คือ นนนี่เหมือนว่า...จะทะนุถนอม ให้ความรักกับเรา นอนกอดเรา แต่กับแมนนี่จะไม่แสดงออก เลย ๆ เย็นชา อือ แต่เราก็รักเขาก็ ชอบ แต่กับสุนี่คือ...ก็มีความสุข รู้สึกปลอดภัย อยู่ด้วยกัน”

ปีวิเคราะห์ตัวเองว่า การที่เธอไม่กล้าที่จะมีอะไรกับผู้ชาย อาจจะเพราะรัก ๆ แล้ว ตัวเองอาจจะจะไม่ยอมรับความสัมพันธ์ หรือการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันอยู่ก็ได้

“ไม่รู้สิ หนูยังติดอยู่มั้ง คิดในเรื่องเพศ...นี่คือ.....คือ คบกันได้ หนูคบได้ผู้หญิง ผู้ชาย แต่ว่าในเรื่องเพศนี่คือ...เหมือนว่าหนูยังไม่ยอมรับเท่าไร ความสัมพันธ์ เพศสัมพันธ์เพศเดียวกันนี้ ยังติดอยู่ ยังรู้สึกว่ามันไม่โอเคนะ ถ้าทอมนี้หนูว่ายังได้อยู่นะ แต่ถ้าเป็นผู้หญิงกับผู้หญิงด้วยกัน มันยังไม่ใช่”

ปีบอกว่าจริง ๆ แล้วเธอไม่ได้ชอบการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย บางครั้งเธอเองแค่อยากจะนอนกอดเฉย ๆ ไม่ได้อยากจะมีเพศสัมพันธ์ด้วยซ้ำ แต่เพราะผู้ชายมักจะเป็นฝ่ายเริ่มก่อน และเธอก็มักจะปฏิเสธไม่ได้ ผู้วิจัยถามปีว่าในเมื่อเธอไม่ได้ต้องการจะมีลูก ทำไมถึงไม่เลือกจะเป็นแฟน หรือใช้ชีวิตกับผู้หญิง ปีตอบว่า

“ใช่ หนูก็คิดนะ แบบ ไปไหนมาไหนด้วยกัน ก็เหมือนเพื่อน แฟน อยู่ด้วยกันมีความสุขจะตาย เลือดฝาด ข้าวของเครื่องใช้ก็ใช้ร่วมกันได้ ลูกก็ต้องมี อาจจะเป็นตอนมีมึง ที่หนูชอบผู้ชายมากกว่า เพราะมีสัมพันธ์ลึกซึ้ง เพราะผู้ชาย เรานอนด้วย ก็ผูกพันมากกว่า แต่อนาคตก็ไม่แน่มันนอน”

ในเรื่องมุมมองเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และการแสดงตัวตน เพื่อนส่วนใหญ่จะรู้ว่า เธอสามารถชอบได้ทุกเพศ ปีบอกว่าเธอไม่ได้ปิดบังอะไร ใครมาถามก็บอก และก็ไม่เห็นจะมีใครว่าอะไร แต่คนส่วนใหญ่อาจจะไม่รู้ถึงคนที่她是แบบนี้นัก เมื่อผู้วิจัยถามว่าแล้วปีคิดว่าตัวเองอยู่ในกลุ่ม “เพศที่สาม” ไหม ปีตอบว่า เธอไม่อยู่ในกลุ่มใดเลย ไม่ได้อยู่ในกลุ่มผู้ชาย ผู้หญิง แล้วก็อยู่ในกลุ่มเพศอื่น ๆ ด้วย กับคนในครอบครัว ปีเคยบอกพี่ชายว่า ตัวเองชอบทั้งหมดทั้งผู้หญิง ผู้ชาย บางครั้งก็เคยบอกว่ามีแฟนเป็นทอม แต่พี่ชายก็ไม่เชื่อ เขาคิดว่า ปีแค่ทำตัวตามกระแสมากกว่า เห็นคนอื่นมีแฟนเป็นทอม ก็เลยอยากมีบ้าง บางครั้งพอบอกว่ามีแฟนเป็นผู้หญิง พี่ชายก็จะถามว่าปีเป็นทอมหรือ พอบอกว่าไม่ได้เป็น ก็เป็นผู้หญิง เขาก็จะถามว่า แล้วผู้ชายล่ะ “ก็ชอบ” ปีคิดว่าคนที่บ้านคงจะชินกับความเป็นคนที่ไม่เหมือนใครของปีแล้ว ก็เลยไม่ได้คิดอะไรมาก

เมื่อถามว่าในอนาคตปีมีความหวังต่อความสัมพันธ์อย่างไร เธอบอกว่าถ้าคบกับผู้ชายก็คงต้องแต่งงาน แต่ไม่อยากจะลูก แต่ถ้าเป็นผู้หญิงกับผู้หญิง มันไม่มีอะไรมาให้แต่งงานกันอยู่แล้ว ก็คงจะอยู่ด้วยกันเลย ถึงเวลานั้นที่บ้านก็คงจะไม่ว่าอะไร ถ้าเราดูแลตัวเองได้แล้ว มีงานทำแล้ว

พื้นฐานครอบครัว

ในจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดที่ผู้วิจัยคุยด้วย หนึ่งในเพื่อนรุ่นน้องที่ผู้วิจัยสนิทสนมคุ้นเคยด้วยมากที่สุด การได้รู้จักกับหนึ่งและก๊วย แฟนของหนึ่ง เป็นหนึ่งในแรงบันดาลใจที่สำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะคอยถามจะศึกษาประเด็นเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศของผุ้หญิง เมื่อได้รู้ว่าทั้งคังคังก็เป็นผู้หญิงที่เพศวิถีแบบรักสองเพศ และใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันในฐานะคนรัก

ผู้วิจัยพบหนึ่งครั้งแรกที่งานกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนหนังสือของหญิงรักหญิง และหลังจากนั้นก็มีโอกาสได้พบกับหญิงอีกบ่อยครั้งทั้งงานประชุม และงานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องการเคลื่อนไหวของกลุ่มหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย หนึ่งเป็นผู้หญิงผิวขาว หน้าตาเป็นคนมีเชื้อสายจีนอย่างเห็นได้ชัด ใบหน้ารูปกลม ผมยาว สวมแว่นสายตาดูตลอดเวลา แต่งตัวเรียบร้อย ชอบสวมชุดกระโปรง บุคลิกสมกับเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย งานอาชีพหลักที่เธอทำอยู่โดยทั่วไปหนึ่งเป็นคนร่าเริงแจ่มใส ใช้เส้น แต่เมื่อพูดถึงเรื่องความความคิดในเชิงสังคม การเมือง เธอก็จะดูเป็นคนจริงจัง และดูเป็นนักวิชาการขึ้นมาได้ในฉับพลันทันที

ทุกวันนี้หนึ่งใช้ชีวิตอยู่กับกุ้ง แพนของหนึ่งซึ่งอายุมากกว่าหนึ่งเกือบสิบปี ที่จังหวัด ๆ หนึ่งทางภาคใต้ ที่หนึ่งทำงานเป็นอาจารย์ประจำสอนหนังสืออยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ตั้งอยู่ที่นี่ และเข้าหากับกุ้งเปิดร้านกาแฟเล็ก ๆ ด้วยกัน โดยมีกุ้งเป็นผู้จัดการร้านคอยดูแล

หนึ่งเล่าถึงเรื่องราวความเป็นมาของตัวเองให้ผู้วิจัยฟังในระหว่างที่เรานั่งรถไปจากกรุงเทพ เดินทางกลับไปที่บ้านของทั้งคู่ที่ภาคใต้ว่า หนึ่งเป็นลูกคนสุดท้อง ในจำนวนพี่น้อง 4 คน มีพี่สาว 2 คน พี่ชาย 1 คน พ่อเป็นคนจีนและ เป็นทหาร ก็กินดื่มทั้งที่ต่างกองอยู่บนคอยแผลงล่อ ส่วนแม่เป็นคนไทย บ้านเดิมอยู่ที่เมืองสา ในสิบสองปันนา พ่อกับแม่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ตั้งแต่หนึ่งยังไม่ได้ หลังเลิกเป็นทหาร พ่อก็ไปหามาค้าขายอยู่ที่เชียงราย ส่วนแม่ก็เงินแม่บ้าน แม่กับพ่อเลิกกันตอนหนึ่งอายุได้ 3 ขวบ ซึ่งหนึ่งก็พี่ชายราย แต่มาโดนพี่ชายใหม่ ช่วงที่พ่อกับแม่เลิกกัน ที่ ๆ ของหนึ่งได้เป็นวัยรุ่นกันหมดแล้ว ต่างคนต่างก็มีชีวิตของตัวเอง หนึ่งก็เลยอยู่กับแม่ 2 คน โดยแม่มาค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ในตลาดในเมืองเชียงใหม่

หนึ่งบอกว่าหนึ่งสนิทกับแม่ เพราะโตมากับแม่ แม่เลี้ยงหนึ่งให้โตมาแบบคนเหนือที่อยู่ในเมือง ทุกภาษาในเมือง ได้โดยที่หนึ่งไม่เคยรู้เรื่องวัฒนธรรมความเป็นไทย เพราะแม่ไม่ไดสอน อาจจะเป็นเพราะแม่อพยพเข้ามาอยู่เมืองไทยตั้งแต่ยังเด็ก (อายุ 16 ปี) และแม่ก็ไม่ค่อยได้สนใจเรื่องศาสนามากมาย ไม่ได้เข้าวัด ชีวิตตอนเด็ก ๆ ล่าปาก เพราะบางช่วงก็ไม่มีสตางค์ซื้อหนึ่งจะคุ้นเคยกับการทำงานไป เรียนไปมาตั้งแต่เรียนมัธยม จนกระทั่งจบมหาวิทยาลัย โดยใช้ชีวิตอยู่ที่เชียงใหม่มาโดยตลอด

บรรทัดฐาน อัตลักษณ์ และการหล่อหลอมค่านิยมเรื่องเพศในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชีวิตในวัยเด็กของหนึ่ง ส่วนใหญ่จะใช้เวลากับเพื่อนที่โรงเรียนมากกว่า เพราะแม่ไม่ค่อยมีเวลาให้หนึ่งเท่าไรแม่จะเลี้ยงหนึ่งแบบค่อนข้างปล่อยให้อิสระดูแลตัวเอง ตอนสมัยประถมหนึ่งเรียนโรงเรียนวัด ซึ่งเป็นโรงเรียนสหศึกษา ที่มีทั้งนักเรียนที่เป็นผู้ชาย ผู้หญิง และกะเทย หนึ่งบอกว่าหนึ่งชอบดูคนที่แปลกๆ เป็นกะเทยมาก หนึ่งบอกว่ารู้จักคำว่า กะเทย ตั้งแต่เด็ก ๆ และจะเห็นกะเทยอยู่ทั่วไปในสังคมรอบบ้าน และที่โรงเรียน

ตอนสมัยมัธยมหนึ่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีแต่ผู้หญิงล้วน เริ่มได้เห็นความสัมพันธ์ของเพื่อนที่มีแฟนเป็นเพศเดียวกัน อยู่กันเป็นคู่ แต่ก็ไม่ได้สนใจมาก เพราะมันแค่สนใจการทำกิจกรรมมากกว่า หนึ่งอยู่ชมรมดุริยางค์ และต้องซ้อมดนตรีหนักมาก จนไม่มีเวลาสนใจเรื่องอื่น หนึ่งเริ่มรู้จักคำว่า “ทอม” “ดี้” ตอนช่วงที่อยู่ ม.2 -ม. 3 ขณะที่ตัวเองก็มีบุคลิกคล้าย ๆ ทอม ตัดผมสั้น แต่ไม่เคยรู้สึกตัวเองเป็นทอม เพราะหนึ่งไม่ได้อยากจะเป็นผู้ชาย หนึ่งมองว่าเพื่อนผู้หญิงที่คบกัน รักกัน เป็นเองปกติ ไม่เคยรู้สึกว่ารักใคร่ หรือมองเป็นเรื่องผิดปกติ ผู้วิจัยถามว่าแล้วหนึ่งรู้จักคำว่า “ปู” ไหม หนึ่งบอกว่า รู้จัก พร้อม ๆ กับตอนที่รู้จักคำว่า “ทอม” ซึ่งในมุมมองของหนึ่ง คำว่า “ปู” หมายถึง ผู้หญิงที่มีบุคลิกเหมือนผู้ชาย ซึ่งหนึ่งจำได้ว่า หนึ่งเริ่มสังเกตเห็นผู้หญิงที่มีบุคลิกเหมือนผู้ชาย หรือที่เรียกว่า “ปู” นี้ตั้งแต่ตอนอยู่ชั้นประถมตอนปลาย ก็จะเห็นตามพื้นที่สาธารณะทั่วไป แต่ไม่มีใครที่หนึ่งรู้จักเป็นการส่วนตัว หนึ่งบอกว่าคนที่ใช้คำว่า คำว่า “ปู” เป็นคำที่ฟังดูโบราณ คนที่ใช้คำว่า “ปู” ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่รุ่นแม่ หรือเป็นเด็กที่มีพื้นฐานครอบครัวมาจากชนบทมากกว่า อย่างหนึ่งซึ่งโตมาในเมือง และเป็นเด็กที่ใช้ทั้งสองภาษา คือ ภาษาไทยกลาง และภาษาคำเมือง ก็จะไม่ค่อยเรียกได้ว่า “ปู” หนึ่งยังบอกอีกด้วยว่า คำว่า “ปู” เป็นคำที่มีนัยแบบดูถูก และเชื่อมโยงกับคำว่า “ซัด” คนที่เรียกตัวเองว่าเป็นทอม ก็จะไม่ชอบให้ใครเรียกว่า “ปู” แต่คำว่า “ปู” จะมีนัยที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้ชายมากกว่าคำว่าทอม

“คือปูนี่คือจะดูเป็นผู้ชายมาก ๆ เลย ทางเหนือเขาไม่ใช้คำว่า กะเทย กับผู้หญิงนะ เขาจะเรียกว่า เป็นปู้มากกว่า”

ความรัก ความสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก

ในช่วงสมัยเรียน หนึ่งบอกว่าหนึ่งไม่ค่อยได้ให้ความสนใจกับการมีแฟน หรือมีความรักสักเท่าไร เพราะมันแค่ไปสนใจเรื่องการทำงาน การทำกิจกรรมมากกว่า ทั้ง ๆ ที่เพื่อนที่อยู่ในกลุ่มที่เล่นดุริยางค์ด้วยกัน หลายคนก็มีแฟน แต่หนึ่งก็ไม่ได้สนใจ ตอนเรียนมัธยมหนึ่งเคยมีเด็กผู้หญิงรุ่นน้องมาชอบ เพราะคิดว่าหนึ่งเป็นทอม แต่หนึ่งก็วิ่งหนี เพราะรู้สึกตัวตัวเองไม่ใช่ ไม่ได้รู้สึกตัวตัวเองเป็นผู้ชาย หรืออยากจะเป็นผู้ชาย

“เขาชอบมาถีนั่นถีนี่มาจิบเรา เพื่อนก็จะล้อว่าน้องนี่ชอบเรา แต่เราไม่ชอบ ุง วังหนี่เลย ตอนนั้นไม่ได้คิดว่าเรา จะชอบผู้หญิงนะ ไม่ได้คิดว่าเป็นทอมด้วย แต่รู้สึกว่ สงสัยเราอาจจะเหมือนมัน เขาก็เลยเข้าใจอย่างนั้น แต่ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าทำไมไม่บอกเขาไปตรง ๆ “

แต่หนึ่งก็ยอมรับว่า เคยรู้สึกแปลก ๆ กับเพื่อนผู้หญิงที่เรียนดุริยางค์ด้วยกัน เป็นเพื่อนที่สนิทด้วย และเขาก็มีแฟนเป็นผู้หญิง ตอนนั้นหนึ่งรู้สึกผูกพันกับเขามาก หัวใจเขามาก แต่ก็ไม่ใช่เข้าใจว่าความรู้สึกนั้นมันคืออะไร

“เราเข้าใจเขาอยู่ที่เขาถาม ๆ แต่ไม่ใช่เข้าใจมันเป็นลักษณะความรักแบบนี้ เราคิดว่าเราคงจะหาเพื่อน ก็เลยพยายามแก้ปัญหาด้วยการไปเฮฮากับคนอื่น ถ้าตอนนั้นเกิดสำนึกสำนึก (ว่ามีความรู้สึกชอบผู้หญิง) ชีวิตคงจะเปลี่ยนไปจาก

นี้มาก ไม่เข้าใจจริง ๆ ว่า ทำไม ตัวเองอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เอือมระอาตลอด แล้วก็ยอมรับเรื่องนี้ด้วยนะ ไม่ได้ตั้งข้อรังเกียจ หรือรู้สึกว่ามันแย่นะ แต่เรากลับไม่สำนึกเลย”

หลังจบม. 3 ด้วยผลการเรียนที่แย่มาก หนึ่งในใจเรียนต่อที่โรงเรียนเดิมจนจบม.4 แล้วเปลี่ยนสายมาเรียนศิลปะ และเริ่มตั้งใจเรียนมากขึ้น ตอนนั้นหนึ่งยังไว้ผมสั้นอยู่ และชอบแต่งตัวด้วยชุดสบาย ๆ เสื้อยืด กางเกงยีนส์ รองเท้าผ้าใบ ไม่ชอบใส่กระโปรง เพราะรู้สึกว่าถ้าใส่กระโปรงแล้วจะต้องนั่งเรียบร้อย ก็เลยไม่ชอบ ช่วงนั้นมีผู้ชายเข้ามาจีบหนึ่งอยู่บ้าง 2-3 คน แต่ก็ไม่ได้เป็นแฟนกับใคร ช่วงที่เรียนอยู่ ปี 3 ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มเริ่มรู้สึกเหงา เพราะเพื่อนส่วนใหญ่ก็พากันมีแฟนกันหมด ประกอบกับเพื่อน ๆ ในคณะมีการแอบตั้งวงคุยกันว่า มีใครบ้างในคณะที่ยัง “เวอร์จิ้น” อยู่ ทำให้หนึ่งรู้สึกผิดปกติมากที่ตัวเองยังไม่เคยมีแฟน และไม่เคยมีอะไรกับใครเลย และเริ่มมองหาใครสักคน จนกระทั่งได้มาเจอกับ “พีต้อม” แฟนผู้ชายคนแรก และเป็นคนเดียวที่หนึ่งแต่งงาน และมีลูกด้วย

“เขาเป็นเพื่อนของเพื่อน ได้รู้จักกันก็รู้สึกว่าเขาเป็นผู้ชายเรียบร้อย เป็นอาจารย์ เขาทำหนักนิน ไม่เกะกะแหย่ใคร แล้วเขาก็มีความสนใจคล้าย ๆ เรา ชอบอ่านหนังสือ หน้าที่ก่ฝ่านะ ไม่ได้น่าเกลียด หนึ่งชอบคนที่ตัวโตกว่าหนึ่ง รู้สึกว่าเขาเป็นผู้ชาย เป็นแฟนกันควรจะตัวโตกว่าหนึ่งนะ สูงกว่า ไม่น่าจะเป็นคนตัวเล็กเท่าเรา เขาตัวสูงกว่า ทำงานเป็นเรื่องเป็นราว สุภาพ ไม่เคยมาแตะเนื้อต้องตัวให้เรารู้สึกว่าเขาคือ เป็นคนเรียบร้อยมาก ๆ ก็คบกันมาตลอดยาวเลย ตั้งแต่ปี 41 จนถึงเลิกกัน เต็ดขาดเมื่อประมาณปีที่แล้ว ก็ประมาณ 13 ปี”

หนึ่งเล่าว่าในช่วงที่คบกับพีต้อม เคยมีผู้ชายอีกคนหนึ่งที่เขาเข้ามาในชีวิต เป็นช่วงเวลาที่ยาวนานมาก ๆ แต่เพราะหนึ่งมีแฟนแล้ว และหนึ่งกับพีต้อมก็รักกันดี ก็เลยไม่คิดว่าเขาจะพัฒนาความสัมพันธ์กับใครอีก แม้จะรู้สึกว่ามีอะไรหลาย ๆ อย่างที่เข้ากับผู้ชายคนนั้นได้เป็นอย่างดีไม่แพ้เขา

ความสัมพันธ์ของหนึ่งกับพีต้อมเริ่มถูกทดสอบหลังจากที่ทั้งคู่แต่งงานกัน หนึ่งเริ่มรู้สึกว่าชีวิตเปลี่ยนแปลงไป มีความคาดหวังกับพีต้อมในฐานะสามี ในฐานะของผู้ปกครองตัวโตมากขึ้น จากสมัยก่อนตอนที่ยังเป็นแฟนกันอยู่ ไม่เคยคาดหวังอะไรจากเขา

“ตอนแรกเราคิดว่าเราไม่ได้คาดหวังกับเขา ไม่ได้ไปกดดัน อยากให้เขาทำนั่นทำนี่ให้ครบครัน เราคิดว่าเราไม่ แต่จริง ๆ แล้วเรา “คิด” (เบนเสียง) จริง ๆ เรายิ่งเติมเลย แล้วมันเลย ทำให้เราผิดหวัง ไม่พอใจ หรือว่าตั้งคำถามกับเขามาก ๆ อย่างเช่น ทำไมคุณไม่พยายามที่จะทำอะไร เพื่อที่จะให้อันนี้ได้อยู่กับคุณ ทำไมคุณไม่พยายามที่จะหาเงินให้เราน้อยด้วยก็ได้ ทำไมคุณไม่พยายามที่จะทำอะไรให้กับครอบครัว”

“คือเราทำกันใกล้กัน หนึ่งทำงานที่ได้ แล้วเขาทำงานเชียงใหม่ ถ้าเกิดให้หนึ่งลาออก แลตรวจว่าเขาต้องทำอะไรบางอย่างที่รองรับหนึ่งนะ อย่างน้อยเขาต้องดูแลเราได้ ถ้าไม่เช่นนั้น มันก็ไม่มีอะไรสำหรับหนึ่งนะ แล้วอีกอย่างหนึ่ง หนึ่งกลับไปแล้วหนึ่งจะทำอะไร อยู่ยังไง แต่เขาก็จะคิดง่าย ๆ ว่า เออ กลับมาเถอะ เดี่ยวมันก็มีอะไรให้ทำเองแหละ”

ช่วงก่อนที่จะแต่งงาน หนึ่งได้งานเป็นอาจารย์ที่ต้อมมาสอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยทางภาคใต้ ทำให้ต้องคิดถึงเรื่องความก้าวหน้าในหน้าที่การงานมากขึ้น หนึ่งเริ่มคุยกับพีต้อมบ่อยขึ้นว่ายังไม่อยากกลับไปอยู่เชียงใหม่ เพราะอยากจะทำงาน

ให้ได้ผลงานก่อน ถึงจะกลับไป ขณะที่ต้องต้องการให้หนึ่งกลับไปด้วยกัน หลังจากนั้นหนึ่งก็ห้อง หนึ่งบอกว่ามีความตั้งใจของพี่ต้อม ที่ไม่คุ้ม เลยเป็นที่มาให้ทั้งคู่ต้องแต่งงานกัน

“จริง ๆ รู้สึกดีใจนะ พี่ต้อม อยากมีลูก (หัวเราะ) ตอนนั้นจิตเหวี่ยงแล้ว แต่มันก็มีความยุ่งยากบางอย่างในชีวิตส่วนตัว ต้องบอกพ่อแม่เขา ต้องจัดพิธีแต่งงาน แล้วมันก็เลยไปถึงจุดที่ว่าต้องเข้าไปอยู่ในครอบครัวสามีนั่นกัน ทั้ง ๆ ที่ตอนนั้นเราเคยมีชีวิตที่อิสระ เราคบกัน ก็คบกันอย่างอิสระ แต่พอแต่งงานปุ๊บมันมีเรื่องอื่นเข้ามาด้วย ซึ่งเราไม่เคยคำนวณเข้าไปอยู่ในความสัมพันธ์เรามาก่อน เราไม่เคยคิดว่าจะมีปัญหานี้ ก็มันตั้งใจว่าจะต้องตอนนั้น พอแต่งงานปุ๊บ มีลูกด้วย แล้วเราอยู่ห่างกัน มันก็หนักหน่วงมาก”

หลังคลอดลูก หนึ่งต้องเอาลูกฝากไว้กับพ่อแม่สามีที่กรุงเทพฯ แล้วตัวเองก็ต้องกลับไปทำงานที่ภาคใต้ ขณะที่พี่ต้อมก็ยังทำงานอยู่ที่เชียงใหม่ ช่วงที่กลับลงมาครั้งนั้นเอง หนึ่งได้มาพบกับ นี แฟนผู้หญิงคนแรกในชีวิตของหนึ่ง ที่มหาวิทยาลัย และพัฒนาความสัมพันธ์กัน โดยที่ทั้งคู่ต่างก็ไม่เคยมีแฟนเป็นผู้หญิงมาก่อน หรือรู้จัก และเข้าใจในความรู้สึกชอบผู้หญิงที่เกิดขึ้น เพราะนี่เองที่เคยแต่มีแฟนเป็นผู้ชายมาตลอดเช่นกัน

“ หลังแต่งงานก็กลับมาทำงานที่มหาวิทยาลัย ไม่ได้อยู่กับพี่ต้อม พอห้องแก่ ก็ลาไปคลอด เอาลูกไปฝากให้พ่อแม่ของพี่ต้อมเลี้ยง พอกลับมาอีกที ก็มาเจอเขาตอนนั้น เขาเพิ่งเข้ามาเป็นอาจารย์ใหม่ แล้วในกลุ่มเพื่อนอาจารย์ที่เราสนิท ๆ ก็มีผู้หญิงอยู่แค่ 2 คน คือ หนึ่ง กับเขา เราก็เลยจะคุยกันมาก ก็ค่อย ๆ สนิทกันมากขึ้น ๆ จะใช้เวลาอยู่ด้วยกันบ่อยมาก แทบจะตลอดเวลา เพียงแต่เรานอนกันคนละห้องเท่านั้นเอง ”

หนึ่งรู้สึกสับสน กับความรู้สึกที่มีต่อ นี ไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวเอง และพยายามหาคำตอบว่า เป็นเพราะหนึ่งกับพี่ต้อมอยู่ไกลกัน หรือทะเลาะกันบ่อย ๆ หรือเปล่า แต่สุดท้ายแล้วหนึ่งก็มาถึงคำตอบที่ว่า สงสัยว่าตัวเองจะชอบผู้หญิง ความรู้สึกสับสนที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ ผู้หญิงคนที่หนึ่งชอบ ไม่ได้มีบุคลิกลักษณะเป็น “ชาย” แบบที่หนึ่งคุ้นเคยว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง จะต้องมีฝ่ายหนึ่งที่แสดงออกชัดเจนว่าเป็น “ทอม” หรือเป็น “ชาย” มากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ในขณะที่ “นี” เป็นผู้หญิงที่ใสสะอาด แต่งหน้า ผมหักยาวประบ่า ทั้งยังมาคุยกับหนึ่งถึงเรื่องความรู้สึกที่ไปแอบชอบผู้ชายอีกคนหนึ่งอยู่ด้วย หนึ่งบอกว่าตอนที่ทั้งคู่รับรู้ความรู้สึกที่มีต่อกัน “นี” เองก็อยู่ในสภาวะที่สับสน และงงกับตัวเองเหมือนกัน

“ความรู้สึกของเราเนะ คือ แค่ว่ามีแฟนคนหนึ่งที่เราหาที่ไหนมานาน แล้วแฟนเราก็ไม่ได้คิดอะไร อยู่ดี ๆ เราดันชอบไปชอบคนอื่น แล้วเราดันอยากอยู่กับคนนั้น มากกว่าอยู่กับแฟนของเรา มันก็รู้สึกผิดกับแฟนในระดับหนึ่งอยู่แล้ว แต่นี่ไม่ใช่แค่เนี่ย ยังมีเรื่องความรู้สึกที่ว่า เราเป็นผู้หญิงธรรมดา ๆ ทำไมเราถึงไปชอบผู้หญิงได้ มันไม่ใช่เข้าใจตัวเอง มันเหมือนไม่รู้จิกตัวเอง คือความรู้สึกแย ๆ มันบอกทบทวนนะ บอกที่หนึ่งมา บอกที่สอง บอกที่สาม คือ เรื่องลูก เรื่องแต่งงาน เรื่องสถานภาพ ทั้งหมดนี้จะทำยังไง บอกที่สี่อีกก็ได้ คือไม่รู้จะทำยังไงกับเขา ผู้หญิงคนที่เราชอบ ไม่รู้จะทำยังไงในความสัมพันธ์นี้ดี”

หลังจากเริ่มแน่ใจในความรู้สึกของผู้หญิงของตัวเอง หนึ่งในพยายามหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องหญิงรักหญิงมากขึ้น ขณะเดียวกันก็พยายามคิดที่จะหาวิธีแก้ปัญหาความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างเธอ นี่ และ ที่ต่อมาไปด้วย แต่ก็พบว่าเธอเองไม่สามารถจะหาทางออกให้กับตัวเองได้เลย นานกว่า 4 เดือนที่หนึ่งจมอยู่กับความทุกข์ และปัญหาที่ไม่มีทางออก หนึ่งรู้สึกว่าจะไม่สามารถจะกลับไปใช้ชีวิตที่เหมือนเดิมกับสามีได้อีก แต่ก็ไม่สามารถจะบอกเลิกกับสามีได้อย่างง่าย ๆ เพราะรู้สึกว่าสามีของเธอไม่ได้ทำอะไรผิดเลย และเธอเองก็ไม่ต้องการที่จะเห็นเขาเจ็บปวด สุดท้าย “นี่” จึงเป็นฝ่ายตัดใจเลิกกับหนึ่ง โดยคาดหวังว่าอยากจะทำให้หนึ่งกลับไปอยู่กับสามี และใช้ชีวิตครอบครัวที่ราบรื่นเป็นสุข หนึ่งบอกว่าเธอเสียใจมาก เพราะเธอเชื่อว่า เธอจะต้องแก้ปัญหากับสามีได้ ถ้าเพียงแต่ “นี่” จะอดทนรออีกสักหน่อย แต่หนึ่งก็บอกไม่ได้จริง ๆ ว่าจะให้ “นี่” รอไปอีกนานเท่าไร

“ใช่ ในสายตาของสังคม เหมือนเราทำในสิ่งที่ถูกต้อง แต่ตอนนั้นหนึ่งรู้สึกแย่มาก คนที่เราต้องการจะอยู่ด้วยคือเขา แต่เราอยู่ในสภาพที่เราทำอะไรไม่ได้เลย ตอนนั้นหนึ่งกำลังดูสถานการณ์ คิดว่าจะบอกสามี แล้วก็ค่อย ๆ เลิกกับเขา”

หลังจากเลิกกับหนึ่ง ได้ไม่ถึงหนึ่งอาทิตย์ หนึ่งก็ตัดสินใจเล่าเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับหนึ่งให้กับพี่ต้อมฟัง โดยที่ไม่ได้คิดว่าจะกลับไปหาหนึ่ง แม้ว่าจะยังรักนี้อยู่มากก็ตาม เหตุผลที่หนึ่งตัดสินใจบอกกับพี่ต้อม เพราะหนึ่งรู้สึกว่า หนึ่งได้ค้นพบตัวตนใหม่ที่ตัวเองมี และสิ่งนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากกับชีวิตของหนึ่ง เพราะมันเปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนชีวิตของหนึ่งไปอย่างสิ้นเชิง

“หนึ่งมีความสุขกับตัวคนอื่นนี้ รู้สึกพึงพอใจกับตัวคนที่ค้นพบว่า อ้อ ฉันชอบผู้หญิงได้ หนึ่งรู้สึกว่าการมีมันสำคัญกับชีวิต และหนึ่งไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตต่อไป โดยที่มอญเป็นแค่ความฝันครั้งหนึ่ง แล้วก็บอกว่า เอ้ย มันไม่สำคัญหรอก”

หลังจากเลิกกับหนึ่ง หนึ่งคิดถึงการใช้ชีวิตที่ต้อมอยู่ตลอดเวลา แม้ตอนแรกจะพยายามกลับมาเริ่มต้นความสัมพันธ์กับพี่ต้อมใหม่อีกครั้ง แต่กลับพบว่าตัวเองไม่ได้รักพี่ต้อมแบบที่เคยรักอีกต่อไปแล้ว แต่เพราะหนึ่งบอกกับพี่ต้อมว่า หนึ่งได้เลิกกับผู้หญิงคนที่คบด้วยแล้ว ทำให้พี่ต้อมรู้สึกว่า ไม่เป็นไร และไม่ยอมเลิกกับหนึ่ง แต่พยายามที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์ที่เคยมีกลับคืนมา

ความรู้สึกของหนึ่งที่มีต่อผู้หญิงกลับมาชัดเจนอีกครั้ง เมื่อหนึ่งได้มาเจอกับหนึ่งในอีก 2 ปีต่อมา หนึ่งพบกับกิ่งจาก การที่ทั้งคู่ต่างเขียนเรื่องส่งไปที่สำนักพิมพ์สะพาน ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่ตีพิมพ์งานเขียนในแนวหญิงรักหญิง ชายรักชาย และเรื่องของทั้งคู่ก็ได้รับเลือกลงตีพิมพ์ในรวมเรื่องสั้นฉบับเดียวกัน ทั้งคู่จึงได้ทำความรู้จักกันเริ่มจากการเป็นเพื่อนกันในเฟซบุ๊ก ช่วงนั้นเป็นช่วงที่หนึ่งมาเรียนปริญญาเอกต่อที่กรุงเทพ ขณะที่กิ่งเองก็ทำงานเป็นผู้จัดการร้านกาแฟอยู่ กิ่งอายุอ่อนกว่าหนึ่งเกือบ 10 ปี เป็นผู้หญิงรูปร่างผอม สูง ผอมยาว ใส่แว่น รักหนังสือ รักแมวเป็นชีวิตจิตใจ ดูเ็น ๆ เป็นคนเรียบร้อย แต่ก็ถ้าได้รู้จักกันแล้ว จะพบว่ากิ่งเป็นคนชอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางทฤษฎีการวิจารณ์เรื่องราวประเด็นทางสังคม การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนหนังสือ ทั้งหนึ่งและกิ่งต่างก็ชอบที่จะวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวทางสังคมการเมือง และมีความสนใจในเรื่องของการเขียนหนังสือ อ่านหนังสือคล้ายกัน จึงคุยกันถูกคอ หนึ่งบอกว่า สิ่งหนึ่งที่ทำให้หนึ่งกับกิ่งคุยกันถูกคอ และพัฒนาความสัมพันธ์ได้อย่างรวดเร็ว ก็เพราะต่างคนต่างเคยมีประสบการณ์หลาย ๆ อย่างใน

ชีวิตที่คล้ายกัน โดยเฉพาะ การที่ทั้งสองคนต่างก็เคยมีแฟนเป็นผู้ชายมาก่อน แต่เมื่อทั้งคู่รู้ว่าหนึ่งมีครอบครัว และมีลูก ก็ยังไม่แน่ใจว่า จะพัฒนาความสัมพันธ์กับหนึ่งต่อไปได้หรือไม่

กุง : ตอนแรกเราก็นึกว่าการเหมือนกันว่าเราจะเป็นผู้หญิงประมาณไหน แต่จินตนาการไม่ออก แต่ภาพมันไม่ชัดเจน เพราะว่าเราไม่ได้เปิดเผยตัวตน ส่วนใหญ่จะคุยกันเรื่องเพลง เรื่องหนังสือ เรื่องการเมือง สาธารณะ มีความสนใจในเรื่องที่เป็นหัวข้อเดียวกัน มากอกกัน ไม่ได้เห็นเหมือนกัน ตอนนั้นไม่รู้ว่าจะสานภาพเขาเป็นอย่างไร เพราะเขาไม่ได้บอก เราไม่รู้เขาแต่งงานร้อย จดทะเบียนมัย แต่เห็นเขามีแฟนผู้ชาย แล้วมีลูกแล้ว ครั้งแรกที่รู้ว่ามีลูก รู้สึกในใจนิดหน่อยว่า อ๊ะ มีครอบครัวแล้วนี่หว่า ตอนแรกเราจะคุยต่อ พัฒนาความสัมพันธ์ต่อสักหน่อย พอเจอเรื่องนี้ ก็เหมือนกับสว่นท่าที่มากขึ้น แต่ก็คิดว่า เขาก็น่าจะมีความรู้สึกพอ ๆ กันกับเรา ช่วงนั้นมันค่อยจะได้ตอบ คุยกันตลอดเวลา ท้ายที่สุดแล้วก็ห้ามตัวเองไม่ได้ ก็ยังคุยแบบนั้นต่อไปปกติ โดยไม่ได้สนใจว่า เขามีครอบครัวแล้ว

ในช่วงที่หนึ่งและกุงพัฒนาความสัมพันธ์จนใกล้ชิด และคบกัน ที่ต่อมายังอยู่ที่เชียงใหม่ แล้วก็มาถึงจุดที่หนึ่งต้องตัดสินใจครั้งว่าจะแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ์นี้อย่างไร เพราะกุงเองก็ไม่ต้องการที่จะอยู่ในสถานะที่ไม่มีตัวตน เมื่อสามของหนึ่งลงมากลางเทพ และทั้งกุงกับหนึ่งก็ต้องการที่จะอยู่ด้วยกัน ครั้งนั้นหนึ่งได้บอกกับที่ต่อมไปตรง ๆ ว่าหนึ่งคบกับกุงและทางออกหนึ่งที่ทั้งคู่คิดคือ เล่นอกับที่ต่อมว่า ให้อยู่ด้วยกันในความสัมพันธ์แบบ 3 คน ขณะเดียวกันในอีกทางหนึ่งก็บอกกับที่ต่อมว่าจะขอหย่าด้วย แต่ที่ต่อมก็ไม่เลือกทั้ง 2 อย่าง

ความสัมพันธ์ของหนึ่ง และสามมาถึงจุดแตกหักอย่างแท้จริง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ต้องทำร้ายร่างกายกุง ในคืนที่กุงอยู่ดูแลหนึ่ง และลูกที่บ้านหนึ่ง หนึ่งกับกุงเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า วันนั้นเป็นวันเกิดของหนึ่ง และที่ต่อมนัดกับหนึ่งว่าจะเอาของขวัญมาให้ แต่เกิดอุบัติเหตุเครื่องบินจากเชียงใหม่มาถึงกรุงเทพฯช้ากว่ากำหนด หนึ่งเลยกลับมาบ้านพร้อมกับกุงและลูก บังเอิญคืนนั้นหนึ่งประสบอุบัติเหตุ น้ำร้อนลวก หนึ่งจึงบอกให้ที่ต่อมแวะเอายามาให้ ขณะที่กุงช่วยดูแลลูกที่กำลังหลับอยู่ แต่เมื่อที่ต่อมเห็นแผลของหนึ่ง ก็พยายามที่จะไล่ให้กุงกลับบ้านไป เพื่อที่จะดูแลหนึ่งเอง แต่กุงไม่สามารถจะกลับไปไหนได้ เพราะตอนนั้นกุงย้ายมาอยู่กับหนึ่งแล้ว ที่ต่อมไล่กุงอยู่หลายครั้ง ก่อนที่จะตรงเข้ามาขอมกุง หนึ่งซึ่งอยู่ในเหตุการณ์พยายามดึงที่ต่อมไว้ แต่ก็ห้ามไม่อยู่ เพราะสู้แรงสามไม่ไหว และเมื่อหนึ่งเข้ามากักกุง ก็โดนทำร้ายไปด้วย วันถัดมาหนึ่งกับกุงไปลงบันที่กประจักษ์ว่าสถานี่ตำรวจถูกทำร้ายร่างกาย และหลังจากเหตุการณ์วันนั้นที่ต่อมาก็ไม่ได้ติดต่อกับหนึ่งอีกเลย เพราะกลัวว่าหนึ่งจะแจ้งความเอาเรื่อง โดยเขาใช้วิธีโทรไปฟ้องแม่ และพี่สาวของหนึ่งแทน ทำให้แม่หนึ่งโทรมาติดต่อลูกกับหนึ่ง ซึ่งกุงเล่าถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า

กุง : คือเขาไปเล่าอีกอย่างหนึ่งเลยนะ..สิ่งที่เขาพูดถึงเราคือสภาพเราน่ากลัวมาก ๆ มาหลอกเขา มาทำให้เขาเป็นแบบนี่ แล้วทางฐาน (แม่ของหนึ่ง) ขาก็สนับสนุนให้ทำร้ายเราด้วยนะ “ดี มีเงินก็ดีแล้ว” คือเราไม่มีโอกาสได้พูดอะไรเลย ไม่มีโอกาสได้ปฏิเสธ หรือไปฟ้องใคร เราอยู่กับสองคนเงียบ ๆ เราไม่ได้บอกพ่อแม่เราเลย ยกเว้นเจ้านายที่ต้องบอกข้อเท็จจริงคือเรารู้สึกว่า เราไม่อยากจะฟ้องใคร อะไร ยังไงทั้งนั้นนะ เราอยากจะทำอะไรกับแค่คนภายในที่มันเกิดขึ้น แต่ทางฐานเขาไปใส่กฎหมาย ไปใส่ทุกคน ตั้งแต่นั้นมาหนึ่งก็ไม่ได้เจอลูกอีกเลย จนกระทั่งเมื่อเร็ว ๆ นี้

ก็บอกว่าคุณเองรู้สึกเจ็บปวด โกรธแค้น และรู้สึกแย่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นมาก ขณะที่หนึ่งเองก็เผชิญกับปัญหามากมาย ทั้งจากเรื่องที่ไม่ได้เจอลูก เรื่องที่โดนที่สาวกับแม่ประณาม ช่วงนั้นทั้งสองคนได้แต่ช่วยสลับใจซึ่งกันและกันหลายครั้งก็รู้สึกว่ารู้สึกผิดว่าตนเองเป็นต้นเหตุที่ทำให้หนึ่งไม่ได้เจอกับลูกสาวอีก

ทั้งหนึ่งและกึ่งใช้ชีวิตถอนร้อ และค่อย ๆ พยายามทำความเข้าใจกับครอบครัวของหนึ่ง และผู้คนที่เกี่ยวข้อง หนึ่งบอกว่าหลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น หนึ่งไม่ได้คุยกับแม่นานมาก แต่ใช้วิธีคุยกับพี่ชาย และพี่สาวที่คิดว่าเขาพอจะฟังหนึ่งได้ โดยเล่าให้พวกเธอฟังตามความเป็นจริงทุกอย่าง โดยบอกว่า ตัวหนึ่งเองรับรู้ถึงความรู้สึกที่มีต่อผู้หญิงมานานแล้ว และเคยพยายามเลิกกับพี่ต้อมหลายครั้ง แต่พี่ต้อมไม่ยอม แม้หนึ่งจะบอกว่า หนึ่งไม่คิดว่าการเลิกกัน จะทำให้เกิดปัญหากับการเลี้ยงดูลูก เพราะต่างคนต่างก็ยังช่วยกันเลี้ยงได้ ทุกวันนี้หนึ่งหย่ากับพี่ต้อมแล้ว และครอบครัวของหนึ่งก็รับรู้ว่าหนึ่งอยู่กับกึ่ง และแม่ของหนึ่งกำลังจะมาเยี่ยมหนึ่งกับกึ่งที่ร้านที่ทั้งสองคนใช้ชีวิตด้วยกันเร็ว ๆ นี้

เพศภาวะ เพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ

ก่อนหน้าที่จะมาเจอกับ “นิ” หนึ่งมองตัวเองอย่างชัดเจนมาก ว่าตัวเองก็เป็นผู้หญิงธรรมดา ๆ คนหนึ่ง ที่ใช้ชีวิตเหมือนเด็กผู้หญิงปกติทั่วไป แม้ว่า หนึ่งจะมีบุคลิกห้าว ๆ ไว้ผมสั้น สวมเสื้อยืด กางเกงยีนส์ รองเท้าผ้าใบ แต่หนึ่งก็ไม่ได้คิดที่อยากจะเป็นผู้ชาย หรือเป็นทอม หนึ่งใช้คำว่า “คิดว่าตัวเองเป็นผู้หญิงปกติมาก ๆ แต่จะชอบมองผู้หญิง เวลาเจอผู้หญิงเท่า ๆ หรือผู้หญิงสวย ๆ ก็จะชื่น ในขณะที่จะไม่ค่อยชอบมองผู้ชายเท่าไร เพราะ คิดว่าการมองผู้ชาย มีนัยในเรื่องเพศ รู้สึกว่าไม่เรียบร้อย”

เมื่อมาพบกับ “พี่ต้อม” แฟนคนแรกที่กลายมาเป็นสามีในเวลาต่อมา หนึ่งอยู่ในวัยที่โตพอที่จะรับผิดชอบกับการมีความสัมพันธ์ทางเพศได้แล้ว หนึ่งจึงไม่ได้คิดมากกับการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนที่จะแต่งงาน นอกจากนี้หนึ่งยังไม่กังวลหรือเครียดกับการที่แฟนของหนึ่งไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงบริการด้วย เพราะหนึ่งมั่นใจว่า พี่ต้อมไม่ใช่คนเจ้าชู้ และรู้จักดูแลตัวเอง ขณะเดียวกันหนึ่งก็ไม่ได้ใส่ใจกับการคุมกำเนิด และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยอย่างจริงจังเลย แม้ว่าจะไม่อยากท้องก็ตาม และยังมีคามเชื่อที่ผิด ๆ อีกด้วย เกี่ยวกับเรื่อง การหลังข้างนอกจะช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ได้

“เรื่องคุมไม่มีเลย ไม่ชอบ เป็นคนไม่มีระเบียบวินัยในการกิน กินแล้วปวดหัว ตั้งแต่คบกันมาก็เลยไม่ได้กินยา กินยาคุมฉุกเฉินบ้างแต่น้อยครั้ง เราเองก็ไม่ค่อยชอบใช้ถุงยาง เชื้อมัยว่า เราไม่มีความรู้เรื่องพวกนี้กันทั้งคู่ พี่ต้อมเขาก็มีหนึ่งเป็นแฟนคนแรก เขาสนใจแต่เรื่องคอมพิวเตอร์ บ้าเทคโนโลยี เราที่สนใจแต่เรื่องเรียน ไม่ได้สนใจเรื่องพวกนี้”

กับ “นิ” แฟนผู้หญิงคนแรกของกันและกัน ทั้งหนึ่ง และนิ ต่างก็ไม่เคยมีประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงด้วยกันมาก่อนทั้งคู่ เช็กส์ครั้งแรกของทั้งสองคนจะเป็นอะไรที่หนึ่งบอกว่าสนุกไปอีกแบบหนึ่ง

“เฟิร์ส เซกซ์ (First sex) กับผู้หญิง มันก็ออกแนวสนุกดี คือมันไม่รู้จะทำอะไรแน่ๆ แล้วบ๊องเอ๊ยไอคนที่ทำกับเรา ก็ไม่รู้ว่าจะทำยังไง มันก็เลยกลายเป็นความสนุก ที่เราจะได้ทดลองทำอะไรบางอย่าง คือ เราไม่ได้มองว่าเรื่องเซกซ์เป็นเรื่องซีเรียส เธอต้องถึง เธอต้องเป็นมืออาชีพ แต่เซกซ์สำหรับหนึ่ง มันคือสัมผัสกันใกล้ชิดนะ”

เมื่อถามถึงความรู้สึกในการที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย หนึ่งอธิบายว่า

“ถ้าเป็นกับผู้ชาย เราจะพาสีฟ (passive—เป็นฝ่ายรับ) มากกว่า การ passive บางทีมันก็ทำให้เรารู้สึกแสบขี้ด้วย นิดหน่อย แต่เราก็รักที่แอคทีฟ (active—เป็นฝ่ายรุก) ด้วย แต่มันไม่มาก แต่กับผู้หญิงเปอร์เซ็นต์ แอคทีฟ มันพอๆ กัน มันไม่ได้มีใครมากกว่า อันแอคทีฟ หรืออันพาสีฟ อยู่ฝ่ายเดียว ไม่ได้ผูกขาดตรงนั้น อารมณ์บางอย่างอารมณ์เราอยาก ในบางครั้ง เราอยาก แอคทีฟ เราก็ แอคทีฟ ของเรา ก็ดูอารมณ์ของคนที่มีความสัมพันธ์กับเรา ในบางครั้งเราอยากพาสีฟ เราเห็นเขา แอคทีฟ เอาละ เราก็สอคล้องกับเขาได้ ถ้าเป็นผู้หญิงกับผู้หญิง แล้วผู้หญิงแต่ละคนต่างกัน บางคนอาจจะชอบพาสีฟ มากกว่า แอคทีฟ มันไม่ได้จำเป็นว่า เป็นผู้หญิง แล้วจะเท่ากัน สำหรับหนึ่ง ๆ ได้ทั้งสองอย่าง ชอบทั้งสองอย่างเลย”

“กับผู้ชาย บางครั้งเราก็ชอบ แอคทีฟ เราก็ต่อรองได้ สำหรับหนึ่งการมีเซ็กส์ไม่ตายตัวเลย มี เซ็กส์ไม่ได้แปลว่า นุ่มนวล หรือต้องเร้าร้อน แล้วแต่ด้วยนะ บางครั้งมีเซ็กส์ก็เสร็จ หรือบางครั้งมีเซ็กส์ ก็ไม่จำเป็นต้องเสร็จ แค่อิมเมจ หรืออะไร อย่างนี้ ก็มีความสุขได้ (ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย) สำหรับหนึ่งการมีเซ็กส์ไม่ได้แปลว่าเสร็จอย่างเดียว แต่มันคือการได้สัมผัส การได้ใกล้ชิดกันมาก ๆ ในเรื่องร่างกาย ในเรื่องความรู้สึก จากผู้หญิง และจากผู้ชายจะได้แตกต่างกัน) คนละรูปแบบ ซึ่งเรารู้สึกโอเคกับทั้งสองรูปแบบ ต่างกันตรง ความเป็น masculine ของผู้ชาย มันทำให้เรารู้สึกถูกกระทำมันก็ทำให้เรารู้สึกดี พึ่งพอใจกับการมีเซ็กส์แบบนั้น ไม่ว่า (สรีระ) ของผู้หญิง หรือของผู้ชาย เราก็อยากสัมผัสทั้งคู่ ก็ให้ความพึงพอใจได้ทั้งคู่”

ทั้งเอง ก็เคยมีแฟนผู้ชาย และมีเพศสัมพันธ์กับแฟนผู้ชายมาก่อน ที่จะมาเจอกับหนึ่ง ก็พูดในทำนองที่คล้าย ๆ กันว่า

ทั้ง : กับผู้ชาย เรารู้สึกว่าเราเป็นผู้ถูกกระทำมากกว่า ยอมรับในบทบาทนั้นได้มากกว่าเลยแหละ รู้สึกว่าอยากให้เขาเป็นผู้กระทำด้วยซ้ำ บางทีเราก็อยากเป็นฝ่ายกระทำบ้าง แต่ไม่ได้ตลอดเวลา นาน ๆ ที มีเซ็กส์กับผู้ชาย ไม่ได้หมายถึง รู้สึกดีว่า แต่เสร็จได้มากกว่า ด้วยสรีระร่างกายของเราเนะ เป็นอย่างนั้น แต่กับผู้หญิงก็คือ มีความสุขปกติมันแหละ เซ็กส์ของเรา มันไม่ใช่อะไรที่มันคือการสัมผัสกันนะ

สำหรับในเรื่องการใช้ชีวิตอยู่กับผู้หญิง อยู่กับผู้ชาย จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้มันคิดว่ามันจะให้เลือก หนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะเลือกอยู่กับผู้หญิงมากกว่า

“เพราะหนึ่งเรียนรู้มาเรื่องว่า ในความสัมพันธ์บางอย่างเนี่ย อย่างเช่น ความเข้าใจกัน เรื่องสรีระร่างกาย มันอยู่กับผู้หญิงแล้วมันง่ายใจ มันมีความสุขมากกว่า การเอาใจใส่ดูแลกัน ความละเอียดอ่อน ความเข้าอกเข้าใจในความรู้สึก อารมณ์ ความอ่อนไหว รวมทั้งพื้นฐานประสบการณ์ในชีวิตที่เจอปัญหาในความเป็นเพศเดียวกัน มันมองเห็นในมุมมองบางอย่างที่คล้ายคลึงกันบ้าง มันทำให้เรารู้สึกอุ่นใจ มันดีจังเลยที่เราไม่ต้องไปนั่งอธิบาย ในบางเรื่องก็อธิบายให้ผู้ชายฟัง แล้วเขาไม่เข้าใจ อยู่กับผู้หญิงบางทีมันง่ายกว่า แต่ก็ไม่ได้คิดว่าผู้ชายกับผู้หญิงทุกคนจะเป็นแบบนี้”

ในแง่ของอัตลักษณ์ หนึ่งซึ่งเป็นคนชอบตั้งคำถาม และหาคำตอบให้กับตัวเองเยอะ มีคำตอบว่า

หนึ่งบอกว่าตอนที่หาข้อมูลส่วนตัวเองเป็นอะไร หนึ่งคืนพบว่า

“หนึ่งไม่ได้เข้าใจตัวตัวเองเป็นไปเช็กข้อมูลผ่านคำอธิบายของคนอื่น ไม่เลย แต่เราเข้าใจผ่านตัวเราเองว่า โอ้ ตามแล้วเรารู้สึกแบบกับผู้ชาย และเรารู้สึกอย่างนั้นกับผู้หญิงได้ แล้วตอนนั้นมันก็ไม่ใช่ว่า อยู่ดี ๆ เราก็ตลกรู้หัวเลิกรากับกับสามเราที่เป็นผู้ชายได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เรายังรักเขาอยู่ แคร่เขา กับผู้หญิงอีกคน เรายังรัก ไม่อยากอยู่ห่างจากด้วย ตอนนั้นก็ไม่ได้ชัดเจนในเรื่องพวกนี้ แต่จะชัดเจนมากในบางประเด็น เราไม่ใช้ดี เราไม่ใช่มุม แล้วเราจะใช่ เลสเบี้ยนน้อย เอ้ย เราไม่ได้รังเกียจผู้ชายถึงขนาดมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายไม่ได้ โกล่เคียงที่สุด คล้าย ๆ ในโรงที่มันจะเข้าไปได้ ก็เป็น “ใบ” มั้ง “

“แฟนเราก็คือผู้หญิงที่รักกับผู้หญิงอย่างเราได้ (หัวเราะ) เขาอาจจะรักผู้ชายได้ด้วยอะไรอย่างนี้ ก็แล้วแต่เขา”

“เราเป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่สามารถรักได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ผู้หญิงทั่วไปหมายถึง ฉันไม่อยากจะแต่งตัวเป็นทอม จะใส่กระโปรงก็ได้ ขึ้นจะใส่กางเกงก็ได้แล้วแต่ความพอใจ บ้างวันอยากแต่งหน้าก็แต่ง ไม่อยากแต่งก็ไม่ต้อง แต่งไม่ได้ชอบผู้หญิงอย่างที่เราเคยับแซวรักกษัตริย์ และฉันก็มีชีวิตปกติ ก็เป็นผู้หญิงคนหนึ่งในสังคมทั่วไป ไม่ได้ทอม แมน หรือแบบจะปฏิเสธผู้ชายในชีวิต”

“เขาจะช่วยดูลูกบ้าง เปลี่ยนผ้าอ้อมไม่ค่อย แต่จะขงนม ล้างขวดนม ตากผ้า ซักผ้า ทำกับข้าวบ้าง แต่เขาจะเป็นคนทำเรื่องเยอะ คือหนึ่งอย่าให้เขาทำอะไรเลย ๆ ให้นับกับมือไปพอมีก็พอ แล้วก็ช่วยดูลูกหน่อย เพราะเหนื่อยมากแล้ว บางทีเราก็อยากหักบ้าง เพราะไม่ได้นอน แต่เขาก็จะใช้เวลาครึ่งวันให้เขาหลับนอนหนึ่ง

59

แค่นั้น เขายังมีอะไรหลาย ๆ อย่างที่เอาแต่ใจ คล้ายเด็ก ในขณะที่เขามีลูกนะ มีเราที่ต้องดูแล แต่เขายังเล่นเกมส้อมพิวเตอร์หนึ่งก็ไม่ว่าเขามีอะไรยุ่งมากมายในชีวิต”

เมื่อมาอยู่กับก๊ง ก๊งสามารถช่วยดูแลลูกสาวให้กับหนึ่ง และดูแลหนึ่ง แบบที่หนึ่งต้องการ

“ก๊งช่วยหนึ่งได้เยอะ ตอนที่หนึ่งเรียนหนัก ก๊งช่วยดูแล เลี้ยงลูกให้หนึ่งได้ แบบที่พี่ด้อมไม่เคยทำ นี่คือการที่หนึ่งต้องการ ก๊งสามารถนั่งเล่นกับลูกหนึ่ง ดูแลลูก ให้หนึ่งสามารถออกไปข้างนอกได้ แต่ด้อมเป็นพี่ด้อม เขาก็จะได้แต่หอบลูกไปให้พ่อกับแม่เขาดู”

ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ผู้วิจัยมีโอกาสได้ไปพักอยู่กับก๊ง และหนึ่งที่ร้านกาแฟของทั้งคู่ ซึ่งใช้เป็นที่พักอาศัยด้วย สิ่งที่คุณวิจัยเห็นคือ ทั้งคู่จะช่วยกันทำงานต่าง ๆ ภายในบ้าน แต่ดูเหมือนก๊งจะมีบทบาทมากกว่า ขณะที่หนึ่งบอกว่า หนึ่งไม่ชอบทำงานบ้าน แต่จะกดดันเรื่องของการช่าง งานออกแบบตกแต่งร้าน

ก๊ง : เราเป็นคนอย่างนี้ตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว ก๊ง ๆ เป็นแม่บ้านนะ กวาดบ้าน ถูบ้าน เท่าที่เราอยากทำ เราจะชอบในเวลาที่ยากทำ ไม่ชอบในเวลาที่ยังง่าย แล้วเราไม่ใช่คนที่ทำงานบ้านเรียบร้อย แต่ทำได้ แต่บางทีเหนื่อย ๆ ก็ขี้เกียจทำ ตอนอยู่กับผู้ชาย เขาก็มาช่วยบ้าง ซักผ้า ตักน้ำ แต่ส่วนใหญ่เราก็กินด้วยความเต็มใจ ทำเพราะอยากทำ ไม่ได้มีใครมาสั่ง อย่างมาอยู่กับหนึ่งอย่างนี้ เราก็ทำมาตลอด เพราะบ้านเขารกรมาก เขาไม่ทำอะไรเลย เขาบอกว่าเก็บแล้วนะ

4.เรื่องเล่าของต้น : ชีวิตนับหนึ่งใหม่เมื่อได้มาเจอกับผู้หญิง

พื้นฐานครอบครัว

ต้นเป็นหญิงสาวอายุ 25 ปี รูปร่าง ผอม เพียว ผิวสีน้ำตาล ไร้ผมทรงบ๊อบสั้น ทำทางคล่องแคล่ว คุยเก่ง พูดจาสนุกสนาน ด้วยภาษาไทยภาคกลาง ติดสำเนียงอีสาน เป็นคนที่ร่าเริง สนุกสนาน วันที่ผู้วิจัยพบกับต้นครั้งแรก ต้นสวมเสื้อยืดกางเกงยีนส์ขาสั้นจู้จู้ ทาอายไลน์เนอร์สีเข้ม ทาปากสีแดงสด ตรงข้ามกับน้ำ แพนของต้นที่อายุมากกว่าต้น 8 ปี โดยบุคลิกของน้ำ ถ้าดูจากการแต่งตัว ทรงผม และการพูดจา ก็เหมือนกับผู้หญิงทั่วไป น้ำ เป็นผู้หญิงหน้าตาดี ผิวขาว งามยาว หน้าตาสุ่อ่อนกว่าวัย เวลาพูดจะลงท้ายประโยคคำพูดด้วยคำว่า “ค่ะ” ตลอด แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคนนิ่ง ๆ ไม่ค่อยพูด ใบหน้าปราศจากเครื่องสำอาง สีหน้าเรียบเฉย แต่เวลาที่พูดจะเห็นว่าน้ำ เป็นคนที่มีบุคลิกที่แข็ง ๆ หัว ๆ ไม่เหมือนตอนเวลาทำงานกลางคืน ที่น้ำจะแต่งหน้า แต่งตัวเป็นผู้หญิงที่มีเสน่ห์ แววตาเป็นประกายวิบวับ

ผู้วิจัยรู้จักกับต้น และน้ำ ผ่านการแนะนำของताल ผู้ประสานงานขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งที่ทำงานกับผู้หญิงบริการในจังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคกลางที่อยู่ติดทะเล ทุกครั้งที่ผู้วิจัยต้องการจะนัดกับต้น तालจะคอยเป็นธุระจัดการให้ ต้นเป็นคนจังหวัดขอนแก่น ต้นมีน้องสาวคนเดียว อายุห่างกันถึง 20 ปี เพราะแม่ของต้นเกิดหมั่นหลด ตอนเด็ก ๆ ต้นก็เลยเหมือนจะเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัว ที่แม่ตั้งความหวังไว้มาก ฐานะทางบ้านของต้นยากจน ต้นโดนแม่ขยายพ่อกับแม่ทำงานก่อสร้าง ก่อนจะย้ายมาทำงานโรงงานที่ชลบุรี ต้นมีโอกาสได้เจอกับแม่แต่เฉพาะตอนปิดเทอมที่ต้นมาอยู่กับ

พวกเธอเท่านั้น ต้นเรียนหนังสือที่ขอนแก่นจนจบ ป. 6 ก็ย้ายมาเรียนมัธยมที่ชลบุรี มาอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งทำงานเก็บหอมรอมริบจนซื้อบ้านอยู่ที่นี้ แม้จะเหมือนเป็นลูกสาวคนเดียวของที่บ้าน พ่อแม่ก็อยู่ด้วยกัน แต่ต้นบอกว่า ต้นไม่มีความสุขที่มาอยู่กับพ่อแม่ ตอนที่อยู่กับยายยังรู้สึกอบอุ่นกว่า เพราะแม่ของต้นเป็นคนที่ดี และเข้มงวดกับต้นมาก เมื่อมาอยู่กับพ่อแม่ ต้นมีหน้าที่ต้องทำงานบ้านทุกอย่าง ตั้งแต่ตื่นมาหุงข้าวตอนตี 5 กวาดบ้านดูบ้าน ซักผ้ารีดผ้าให้พ่อกับแม่ ทำกับข้าว และต้องอ่านหนังสือตั้งแต่หนึ่งทุ่ม ถึงสองทุ่มครึ่งทุกวัน ชีวิตของต้นเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ที่แม่กำหนดเอาไว้ แม่ห้ามไม่ให้เพื่อนมาหาต้นที่บ้าน เพราะแม่ไม่ชอบความวุ่นวาย ขณะเดียวกันแม่ก็ไม่อนุญาตให้ต้นออกไปเล่นกับเพื่อนข้างนอก นอกจากไปโรงเรียน แม่บอกว่าถ้าต้นจะเสียคน ไปมีเพื่อนเล่นเลเหลเมา ชีวิตต้นส่วนใหญ่จึงเก็บตัวอยู่แต่ในห้อง ทั้งที่ต้นเป็นคนเฮฮา ร่าเริงสนุกสนาน เวลาที่อยู่กับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน

“แม่หนูคุมมาก ๆ ปกติเวลาหนูอยู่กับเพื่อนจะเป็นคนเฮฮา สนุกสนาน แต่พอกลับบ้านปั๊บ จะต้องเปลี่ยนเป็นเรียบร้อยทันที”

ต้นบอกว่ายายเคยเล่าให้ต้นฟังว่าแม่ต้นเข้มงวดกับต้นมาก ๆ เพราะ แม่เองเคยทำให้ยายขายหน้ามาก่อน ที่แม่กับพ่อลักลอบไปเสียกัน แล้วหนีออกจากบ้าน แม่ถึงไม่อยากให้ต้นเป็นแบบแม่ ที่ทำให้ตกหน้าขายหน้าคนอื่น แม่ไม่อยากให้ต้นเสียคนเหมือนลูกของคนอื่น ๆ ตอนที่ต้นเล่ามาถึงตรงนี้ เสียงต้นเริ่มสั่น ๆ เมื่อบอกกับผู้วิจัยว่า “แต่หนูมาทำงานอย่างนี้ แม่ไม่รู้ นะ”

หลังเรียนจบ. 3 ต้นหนีออกจากบ้าน เพราะทะเลาะกับแม่เรื่องเรียนต่อ แม่อยากให้ต้นเรียนสายสามัญ อยากให้ต้นเป็นครู แต่ต้นคิดว่าตัวเองไม่เก่งพอ ต้นอยากเรียนสายอาชีพ แล้วก็ทำงานไปด้วยมากกว่า แต่แม่ไม่ชอบเด็กที่เรียนสายอาชีพ เพราะแม่มองว่า คนที่เรียนสายอาชีพ จะไม่ค่อยเรียนหนังสือ และเสียคนมากกว่า ต้นสอบเข้าเรียนต่อสายอาชีพได้ แต่แม่ไม่ยอมให้ไปเรียน ต้นก็เลยโกรธแม่ และหนีออกจากบ้านมา กลับไปอยู่ที่ขอนแก่นกับยาย หลังจากแม่รู้ แม่ไม่ได้โกรธต้น ยังส่งเงินให้ต้นไปซื้อของ แต่ต้นรู้สึกว่าเป็นคนคนเดียว ถ้าไม่เรียนต่อ เขาก็ทำงานกันหมด ต้นไม่อยากอยู่บ้านเฉย ๆ ให้แม่เสียใจ หนูมาอยู่กับญาติที่เพื่อนชวน เพื่อนมาหาทำงานทำ ช่วงนั้นแม่ของต้นชวนให้ต้นกลับไปอยู่กับแม่ ไปทำงานทำที่โรงงานเยว กับแม่ก็ได้ แต่ต้นรู้สึกว่า อยู่กับแม่ แม่ชอบบังคับ และมีกฎเกณฑ์เยอะ ต้นรู้สึกอึดอัด จึงตัดสินใจ ไม่กลับไปหาแม่

ความรัก ความสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก

ก่อนมาเจอกับน้ำ ต้นเคยมีแฟนที่เป็นผู้ชายมาตลอด แฟนคนแรกของต้น เป็นผู้ชาย มาเจอกันตอนที่ต้นมาทำงานโรงงานอยู่ที่นคร แฟนของต้นเป็นคนเก่าแก่งเพชร อายุแก่กว่าต้น 5 ปี กับกันได้ประมาณหนึ่งเดือน ต้นก็ท้อง เพราะไม่ได้กินยาคุม ตอนแรกต้นคิดจะเอาเด็กออก เพราะรู้สึกตัวเองยังไม่มีความพร้อมที่จะเลี้ยงลูกได้ แต่แฟนไม่ยอมให้เอาออก ต้นเลยลาออกจากงาน แล้วกลับไปอยู่กับยายที่ขอนแก่นตลอด ต้นพูดถึงแฟนแรกที่เป็นพ่อของลูกชายว่า ช่วงแรกเขาก็เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ ดูแลต้น ต้นบอกไม่ได้กินเหล้า สูบบุหรี่ เขาก็ไม่ทำ แต่ช่วงหลังเขาเปลี่ยนไปเป็นคนสะคน เพราะอยู่ห่างกัน และเขาก็กลับไปอยู่กับพี่ชาย น้องชาย ไปทำงานที่ภาคใต้

ช่วงที่ห่างกัน ต้นบอกว่าเวลาโทรหาแฟน จะได้ยินเสียงเพลงคาราโอเกะดังตลอด วันที่ต้นจะคลอคลุก ต้นขอให้เขา มาหา เขาก็บอกว่าเขาติดงาน ต้นต้องให้เพื่อนเป็นคนเซ็นคีย์ยอมให้ผ่าตลอด แทนชื่อสามี หลังคลอคลุกได้อาติดยึดด้วยต้น ก็ได้ข่าวว่าเขาถูกจับ ข้อหาค้ายา

หลังคลอคลุก เสียงลูกได้ประมาณ 1 ปี ต้นก็ออกจากบ้านมาทำงานอีกครั้ง มาได้งานที่บริษัททำเฟอร์นิเจอร์อยู่ที่โรงงานในจังหวัดที่ปัจจุบันต้นอาศัยอยู่ ต้นมาเจอกับแฟนคนที่สองที่ทำงานในโรงงานเดียวกัน อายุมากกว่าต้น 2 ปี ผู้ชาย คนนี้มีเมียแล้ว แต่บอกกับต้นว่าเขาเลิกกับเมีย โดยที่ต้นไม่รู้เลยว่าเมียเขาท้องอยู่ ในขณะที่คนในโรงงานพากันมองต้นด้วย สายตาแปลก ๆ จนกระทั่งวันหนึ่งเมียเขาลุ่มหลงมาตามหาเขาที่ห้องต้น ทำให้ต้นได้รู้ความจริง แต่แฟนของต้นก็ยังบอกว่าจะ เลิกกับเมีย และมาอยู่กับต้น แต่เขายากจะได้อีก เขาพาต้นออกมาอยู่ข้างนอกประมาณ 2 เดือน จนกระทั่งหลังเมียเขาคลอด ลูกสาว เขาก็พาต้นมาไว้ที่หอเพื่อนในโรงงาน บอกว่าให้ต้นรอเขา เขาจะกลับมา แล้วเขาก็ไม่กลับมาอีกเลย ต้นบอกว่าตอนที่ เมียเขามาตาม ต้นตั้งใจจะเลิกกับเขาอยู่แล้ว เพราะทำใจไม่ได้ที่จะต้องเป็นเมียน้อย แต่เขาก็พาต้นออกมา โดยที่ต้นยังไม่ได้ ตั้งหลัก ตอนที่ต้นพักอยู่ที่ห้องของเพื่อนแฟนที่เขาพาต้นมาฝากไว้ ต้นมีเงินติดตัวอยู่แค่ 1 ร้อยบาท หลังจากผ่านไป 2 วัน ต้นก็รู้ว่า แฟนคงจะไม่กลับมาอีกแล้ว เมียของเพื่อนแฟนที่ต้นพักอยู่ด้วย เลยชวนต้นมาทำงานที่ร้านคาราโอเกะ ซึ่งจริง ๆ แล้ว คือ บ้านสาว หรือสถานบริการที่เปิดเปิดบริการโอเกะบิงหน่า ต้นเข้าใจว่า แค่ไปทำงานเสิร์ฟเหล้าเบียร์ และนั่งจ้องคัฟเท่านั้น จึง คิดสินใจไปกับเขา เพราะตอนนั้นต้นไม่มีเงินแล้ว ที่ผู้หญิงคนนั้นให้เงินต้น 500 แล้วก็พาไปค้นหาซื้อเสื้อผ้า ก่อนจะพามาส่งที่ ร้าน ซึ่งต้นรู้ที่หลังว่า เขาได้คิดตัวต้นไปสองพันบาท เขาบอกกับต้นว่า ให้ต้น “ทำงานแบบนี้ละ” ต้นบอกว่าต้นไม่เข้าใจว่า คำว่า ทำงานแบบนี้แปลว่าอะไร เพราะเมื่อมองเข้าไปในร้าน ก็เห็นแต่เก้าอี้ และตู้ไม้ได้กั้นโซฟา กับห้องนอนติดกันเป็นแถวที่ที่อยู่ ข้างใน

“ช่วงนั้น หนูสงสัย สองใจอยู่ คือหนึ่ง หนูไม่กล้า เพราะหนูไม่เคยทำ สอง ชีวิตมันไม่เหลืออะไรแล้ว ไม่มีดังค์ด้วย พึ่ง เขาก็ไม่ได้ เขาก็มีครอบครัว พอหนูรู้ว่าจะต้องทำงานแบบนี้ หนูปึป เป็นคนดีมันไม่ได้ใจไหน หนูก็คิดแค่นี้...เอ่อ...มีคนเดียวมัน ก็ไม่ได้แล้ว...ชีวิตมันก็ไม่ได้แล้วละ...ไม่รู้จะมีไปทำไมแล้ว ทำงานอย่างนี้ดีกว่า หนึ่งได้ดังค์ สองไม่ต้องขอใครกิน สามหนูเสี่ยง ทางบ้านได้ด้วย หนูเลยตัดสินใจภายในวันนั้น เขาก็พาซื้อเครื่องใช้กลับไปหอพัก ไปเอาเสื้อผ้า เข้าไปอยู่ในร้านเลย ผ่านไป สักประมาณอาทิตย์หนึ่ง หนูเริ่มมากินเบียร์ สูบบุหรี่ แก้วเบียร์ อยู่ที่ร้านได้ประมาณอาทิตย์หนึ่งมั้ง ทุกอย่างลืมไปหมดเลย มี เพื่อนฝูง เอาปาร์ตี้ ไปวัน ๆ เขาก็พากันนั่งกินเบียร์ สูบบุหรี่ เล่นยา

หลังจากงานไปได้ 4-5 เดือน แฟนคนที่ทั้งต้นก็กลับมา เขาบอกกับต้นว่าเขาเลิกกับเมียแล้ว และอยากกลับมาคืนดีกับ ต้น แต่ต้นบอกว่าต้นไม่คิดจะกลับไปอยู่กับเขาอีกแล้ว

“เขาถามว่า “ทำไมถึงมาทำอย่างนี้” หนูก็บอกเขาว่าถามตัวที่เองดีกว่ามัย ที่ชีวิตหนูเป็นแบบนี้ หนูไม่ได้คิดให้หนู เติบโตมาละ แต่มันมีทางให้หนูเลือก 2 ทาง 3 ทางแค่นั้น หนึ่งกลับบ้าน สองทำงานคาราโอเกะอย่างนี้ สามเกาะที่เขายู่ หนูจะ เอาอะไร หนูเสี่ยงตัวหนูเองดีกว่า...ซมซานกลับบ้าน หนูไม่ยากให้พ่อกับแม่...ทุกซ์ หนูไม่ยากให้ตากับยายผิดหวัง แค ผิดหวังเรื่องหนูลูกก็พอแล้ว หนูทำงานได้ 4 เดือน หนูส่งคัคกลับบ้าน 15 วันหนึ่ง ๆ (พูดซ้ำสองครั้ง) เขาก็บอกให้หนู กลับบ้านหนู ๆ ก็บอกว่าใครจะเลี้ยงหนูละ”

ช่วงที่มาทำงานอยู่ที่ร้านคาราโอเกะ ดันคิดว่าจะไม่มีแฟนอีกแล้ว เพราะเชื่อชีวิตความสัมพันธ์ที่ผ่านมา แต่กลับมีผู้ชายอายุน้อยกว่ามาติดพันดัน ดันไม่ได้รักเขา แต่ทำเขาไปว่า ถ้ารักจริง ก็ให้พ่อแม่ไปขอต้นกับตายายสิ เขาก็พาพ่อกับแม่ไปขอจริง ๆ ดันเลยเลิกทำงานที่ร้านคาราโอเกะ และออกไปอยู่กับแฟนคนที่ที่บ้านเกิดเขาที่อุดรฯ ดันอยู่กับเขาได้เพียงแค่ 5 เดือน ก็หนีเขามา เพราะเขาจับดันขังไว้ในบ้าน ไม่ให้ไปไหน เพราะเขาเป็นคนซีหึง และซีแหวะมาก เหมือนคนสติไม่ดี แม้แต่จะเข้าห้องน้ำ เขาก็ยังตามไปเฝ้าดันไม่ให้คลาดสายตา หลังจากนั้นมาดันก็กลับมาทำงานที่ร้านคาราโอเกะอีกครั้ง แม้แฟนคนนี้จะมาตามจ้อขอคืนดีเท่าไร ดันก็ไม่สนใจเขาอีกแล้ว เพราะตอนที่ทะเลาะกันเขาทำร้ายร่างกายดันด้วย

ดันทำงานอยู่ที่ร้านคาราโอเกะเดิม จนกระทั่งเจ้าของร้านเสียชีวิต ดันจึงเปลี่ยนมาทำงานแบบอิสระ จนที่ที่ทำงานบริการมาด้วยกันซึ่งเป็นเจ้าของร้านที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน มาชวนว่าเขาจะเปิดร้านใหม่ ดันจึงย้ายมาทำงานกับเขา และได้มาเจอกับน้ำ ตอนที่ดันเจอกับน้ำนั้น น้ำมี “เมีย” อยู่แล้ว แต่ดันไม่ได้มีใคร ตอนที่หลังแฟนของน้ำกลับไปเป็นแฟนกับผู้ชายที่เป็นคนเซี่ยร่นแชกที่อยู่ในร้านเดียวกันนั่นเอง ดันเห็นน้ำเสียใจก็คอยปล่อยใจให้กำลังใจน้ำ ในฐานะพี่น้องที่ทำงานอยู่ที่นี่ด้วยกัน จนเกิดเป็นความผูกพัน โดยที่ไม่รู้ว่าน้ำแอบชอบดัน จนน้ำมาสารภาพกับดัน ทั้ง ๆ ที่น้ำก็ไม่แน่ใจว่าดันจะชอบผู้หญิงได้หรือเปล่า ผ่าดันเองก็อยากรู้ อยากรอง มีความสัมพันธ์กับผู้หญิง แต่ก็ไม่กล้า เพราะยังมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงเป็นเรื่องผิดปกติดูอยู่ และไม่รู้ว่าถ้าจะต้องมีอะไรกับผู้หญิง จะต้องทำอย่างไร

เทศกาล เทศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ

คำพูดที่ดันใช้พูดถึงตัวเองบ่อย ๆ ถ้าถามว่าดันมองตัวเองอย่างไร ก็คือ ดันรู้สึกว่าเป็นผู้หญิงเต็มตัว และก่อนหน้านี้ที่จะมาเป็นแฟนกับน้ำ แม้ดันจะเคยเห็นความสัมพันธ์แบบนี้นมาก่อนจากคนรอบข้าง ทั้งเพื่อน และที่สาวที่เป็นญาติกันที่มีแฟนเป็นทอม และมองว่ามันเป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าเป็นตัวเองแล้ว ก็ดูเหมือนว่าดันยังจะมีทัศนคติต่อการชอบเพศเดียวกันของผู้หญิงว่าเป็นเรื่องแปลก....สงสัยว่าเป็นโรคจิตหรือเปล่า...เป็นไปได้ และที่แน่ ๆ คือ “มันไม่ใช่สำหรับดัน”

“ที่หนูเคยมองปะนะ หนูเคยว่านะเนะ ผู้หญิงกับผู้หญิงจะเอากัน เออ...อยู่กันยังไงวะ ผู้หญิงกับผู้หญิงซีหึงนะ ผู้หญิงซีหึง ซีน้อยใจ เอาแต่ใจตัวเอง แล้วพอมายู่ด้วยกันอย่างนี้ ต่างคนต่างแซ่ ต่างคนต่างก็ไม่ยอมกันใจ มันก็... อ้อ มันยังไม่รู้”

แต่ในขณะเดียวกัน ใจดันเองก็มีความรู้สึกว่ายากจะลง อยากรู้ว่าเป็นอย่างไร ตั้งแต่ตอนที่ยังไม่ได้คบกับน้ำ ดันก็เคยถามกับแฟนของน้ำเล่น ๆ อยู่หลายครั้งว่า

“ที่น้ำกับพี่มีติดนอนกันยังไงเหอ”

ครั้งหนึ่งที่มีแชกที่เป็นทอม มาขึ้นห้องกับดัน โดยที่ดันไม่รู้ว่าเป็นทอม คนในร้านก็ไม่มีใครรู้ว่าเขาเป็นทอม แต่พอดันบอกให้เขาถอดเสื้อ แล้วเขาไม่ถอด พอรู้ว่าเขาเป็นทอม ดันก็ยิ่งวิ่งออกมาจากห้อง เพราะกลัว

“ยังเกร็ง...ทั้ง ๆ ที่หนูเป็นคนค่อนนะ...เป็นคนมีนะ อยากรู้นะ เออ...มันทำยังไง อะไรยังไง ใจหนึ่งก็อยากจะลอง อยากรู้ คบกับทอมครั้งหนึ่งจะเป็นยังไง ชีวิตนี้ อีกใจหนึ่งก็...หิ... ไม่เอา ไม่กล้า กลัวคนรอบข้างเขามองยังไม่รู้ละ หนูก็

คิดอย่างนี้ คิดไปวันละ...จริง ๆ ตอนนั้นหนูกลัวมาก ถ้าเป็นผู้ชายยังพอจะรู้ว่าทำยังไง แต่หนูไม่กล้า...ก็วิ่งออกมา ไม่เอา...
เขาไม่เอาเงินคืน เขายกขาว่า ไม่เป็นไร แรก ๆ ไม่กล้าไม่เป็นไร เคี้ยวที่นั่นใหม่

“เขาก็ค่อย ๆ เวียน ๆ มา ก็ยังไม่ได้... คือไปมาหาสู่ คอยห่วงใยหนู หนูก็...เออมันดีไปอย่างหนึ่งนะ คือ ผู้หญิง
ผู้หญิงจะรู้จักกัน จ่ายดั่งคั่นห้อง แต่ไม่ขึ้น...เขามาเที่ยว 5 ครั้ง แต่ไม่เคยนอนด้วยกันเลย ได้คุยกันมากขึ้น สนุกกันมากขึ้น คือ
เขาจะรู้ว่า.....หนูต้องการอะไร หนูอะไรยังงั้น...คือเข้าใจกัน”

ในขณะที่ต้น รู้สึกไม่กล้าที่จะลองมีอะไรกับหอม ทางฝั่งของน้ำที่แอบชอบต้นอยู่ ก็ไม่กล้าบอกกับต้นตรง ๆ ว่าชอบต้น
น้ำเลยใช้ชีวิตกับต้นด้วยการจ่ายเงินคั่นห้องกับต้น น้ำเล่าให้ฟังอย่างอารมณ์ดีว่า

น้ำ : ได้เขา ไม่ใช้เพราะอะไร ต้องจ่ายดั่งคั่นห้อง เอาละยอมใจ...กินเบียร์ มาติดหนึ่ง จ่ายค่าง นอนเลย แล้วก็จ่ายมา
เรื่อย ๆ จ่ายทุกวันค่ะ (พุดเน้นเสียง)

ผู้วิจัย : ตอนนั้นต้นคิดยังไง ไม่กลัวแล้วเหรอ

ต้น : (ทำเสียงแบบเขิน ๆ ตอบไม่ถูก) ไม่รู้คิด...คือ มันไม่เหมือนกันนะ...คือหนูเป็นคนหัวเขาเอง ตอนที่เขาจ่ายค่าง
คนที่ร้านเขาก็รู้ เขาก็หัว พอเขาจ่ายดั่งคั่นห้องจริง ๆ หนูก็เกร็งนะ

ผู้วิจัย : แล้วรู้มั้ยว่าที่เขาจ่ายดั่งคั่นห้องนี่แปลว่าเขาชอบ

ต้น : (พุดเบา ๆ แบบรำพึง) ไม่รู้ เพราะอะไร...คล้าย ๆ กับว่าเขาเพิ่งจะเจอกับแฟน แล้วเขาเราเป็นแบบ...นัก
เหงาไปก่อน ที่หนูมองตอนนั้น หนูไม่ได้คิดว่าเขาจะจริงจังอะไร

ผู้วิจัย : แล้วมารู้ว่าเขาชอบตอนไหน

ต้น : ตอนเขามาสารภาพกับหนูนั่นแหละ (พุดแบบเขิน ๆ)

ผู้วิจัย : แต่เราก็ไม่ได้ชอบผู้หญิงมาก่อนนี่)

ต้น : อืมม...มันก็ดี...เออ...ในเมื่อที่ผ่าน ๆ มาเราคบผู้ชาย มันไม่มีอะไรดีขึ้นมาเลย ลองดู...ผู้หญิงกับผู้หญิงดูบ้างสิ...
มันเข้าใจกว่ากัน เออละ มันเข้าใจกัน

หลังตกลงเป็นแฟนกับน้ำ ต้นพูดถึงมุมมองต่อเรื่องความรักความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงที่เปลี่ยนไปว่า

“พอหนูมีเพื่อนที่เป็นแฟน หนูถึงรู้ว่าเออ...คนรอบข้างเขามองกันผิดเลย มันไม่เกี่ยวกับเลยว่าผู้หญิงกับผู้หญิงจะคบ
กันไม่ได้ การที่ผู้หญิงกับผู้หญิงคบกัน มันขึ้นอยู่กับใจ แล้วก็ความเข้าใจกัน ในเมื่อที่ผ่านมามารับรู้กับผู้ชาย มันไม่ได้เรื่องเลยสัก
คน หนูก็เลยลองคบกับผู้หญิงดูซักตั้ง จนมาถึงทุกวันนี้”

“ถ้าถามว่าหนูชอบผู้ชายได้อยู่มั้ย ก็...ได้ แต่ว่าไม่ดีกว่า...เพราะที่ผ่านมา...มันไม่ใช่อย่างที่เราคิด ไม่ใช่อย่างที่เราหวัง มันพังมาตลอด ทั้งชีวิตที่ผ่านมา... มันไม่มีอะไรดีขึ้นมาเลย จนมาคบกับพี่น้ำ หนูก็มานับหนึ่งใหม่ หนูบอกว่า พี่น้ำ (เน้นเสียง) กับพี่นิดเล็กกัน พี่น้ำเหลือศูนย์...ชีวิตหนูก็ไม่มีใคร จนหนูมานับหนึ่งกับพี่น้ำ นับหนึ่งมาด้วยกันตลอด”

ผู้วิจัยถามกันว่า การคบกับผู้หญิง ต่างกับตอนที่ต้นคบกับผู้ชายไหม ต้นตอบโดยแทบจะไม่ต้องคิดเลยว่า

“ค่ามาก มันก็เปลี่ยนหลาย ๆ อย่าง จากที่เรา...ไม่เคยเรียนรู้ว่าผู้หญิง ผู้หญิงมันอะไรยังไงกัน เราก็ได้รู้ว่า เอา การที่มีชีวิตคู่ผู้หญิงกับผู้หญิง ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ชาย ผู้หญิงกับผู้หญิงเราก็เข้าใจกันได้ ขึ้นอยู่กับความห่วงใย เอาใจใส่ดูแล ขอแค่ ว่าเขาเข้าใจเรา เราเข้าใจเขา เขาเข้าใจเราได้ทุกเรื่อง ก็พอ เวลาหนูไม่โอหะ เขาจะลง เวลาเขาโอหะ หนูจะลง”

ในเรื่องมุมมอง บทบาทความสัมพันธ์ในชีวิตคู่ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการใช้ชีวิตร่วมกัน น้ำจึงรู้สึกตัวเองเป็นผู้ชาย อาจจะกลายเป็นฝ่ายทำงานคนเดียว ส่วนหนึ่งเพราะน้ำไม่อยากจะให้ต้นต้องเหนื่อย แต่อีกส่วนหนึ่งก็อาจจะเพราะเสีย ๆ แล้วน้ำก็ยังกลัวว่าต้นจะกลับไปชอบผู้ชายอีกก็ได้ เพราะที่ผ่านมาต้นมีแต่แฟนผู้ชายมาตลอด ขณะที่น้ำชัดเจนว่า พี่น้ำยอมแถมตัว ยอมทำงานบริการอยู่ตรงนี้ ก็เพื่อเงินเท่านั้น น้ำไม่เคยมีอารมณ์ความรู้สึกกับผู้ชายเลย ต้นจึงมั่นใจได้ว่าน้ำจะไม่มีทางชอบผู้ชายที่มาขึ้นห้องกับน้ำอย่างแน่นอน น้ำบอกกับต้นว่าน้ำอยากจะเป็นฝ่ายหาเลี้ยงคนเดียว แต่ต้นไม่ยอม

ต้น : เขาไม่ยอมให้หนูทำงาน เขาบอกหนูตลอดว่า ให้หนูเลิกทำงานซะ หนูก็เลยบอกว่า (พูดย่อๆ พยายามเน้นสิ่งที่พูด) ถ้าจะให้หนูเลิกทำงานตรงนี้ แล้วอยู่กับพี่ แล้วให้พี่ทำงานคนเดียว เสียเงินๆ ไม่ มันไม่ใช่นิสัยหนู ภาระทางบ้านหนูมีทางบ้านที่มี

น้ำ : อยากหาเลี้ยงคนเดียว แต่มันก็...อย่างที่เขาว่าแหละ... อยากดูแลเขาแค่นั้น อยากให้เขาอยู่เฉย ๆ แต่เขาจะไม่ต้องการ น้ำไม่ยอมให้เขาทำอะไรเลยด้วยซ้ำ แต่เขาบอกว่าอยากทำ ก็ทำ แต่อยากให้เขาทำ คือไม่ยอมให้เขาทำตรงนี้ งานอย่างนี้

ทุกวันนี้เงินจากการทำงานที่ได้มาน้ำจะยกให้ต้นเป็นคนดูแลทั้งหมด

น้ำ : เรื่องเงินเรื่องทองนี้ไม่ค่อยให้เขาหมดเลย น้ำมีหน้าที่ให้เขาอย่างเดียว ดีปอกก็ยื่นให้เขา น้ำจะไม่อึดอัด ๆ มีเท่านั้น ๆ ไม่ได้คือไม่ได้ อยากได้อะไรก็บอกเขา เขาซื้อให้ คือเป็นหน้าที่ของเขา อันนี้ ขอให้บอก แต่ส่วนมากไม่ค่อยบอกเขาหรอก นอกจากว่าเธอ ก็บอกเขาแล้วนะ เขาก็จะรู้ เขาจำได้ แต่ยังไม่มีโอกาสเท่านั้นเอง เพราะเงินมันอยู่ที่เจ้าของร้านเก็บหมด บางทีพอ เหนื่อย กำลังใจอยู่ที่เขาเท่านั้น คือรออ้อม ให้สู้ เขาจะคอยปลอบเราอย่างนี้ ๆ นะ อยู่เคียงข้างเรา ไม่ทิ้งเรา ก็พอ

ผู้วิจัยถามน้ำว่า การที่น้ำรู้สึกตัวเองเป็นผู้ชายมากกว่า ทำให้น้ำต้องการแฟนที่มีความเป็นผู้หญิงมากกว่าหรือไม่ น้ำบอกว่า

“ ก็มีส่วน แต่จะให้เขามานั่งดูแลเรา เป็นไปไม่ได้ เราก็ต้องดูแลเขาด้วย ต่างคนต่างต้องช่วยกัน ไม่ใช่จะให้เขาทำฝ่ายเดียว เขาก็เหนื่อย เราก็เหนื่อยเหมือนกัน จะไม่มีใครเป็นผู้นำใคร คือเท่าเทียมกัน บางอย่างเขาอาจจะรู้สึกท้อว่า น้ำ อาจจะไม่มีเลย ก็ต้องยอมเขา ยอมเฉพาะในบางเรื่อง”

อย่างไรก็ตามในเรื่องของบทบาททางเพศ น้ำกับต้นดูจะเข้ากันได้ดี โดยน้ำพึงพอใจที่จะรับบทบาทเป็นฝ่ายรุกเท่านั้น และต้นก็ดูจะยอมรับบทบาทเป็นฝ่ายรับได้ไม่มีปัญหา

น้ำ : ส่วนมากน้ำไม่ค่อยให้เขาทำอะไรนะคะ ส่วนมากน้ำจะทำฝ่ายเดียวถ้าจะให้มาแลกเปลี่ยนกันทำเธอ (ทำเสียงส่าย ๆ) มันเหมือนอะไรไม่รู้ น้ำไม่เข้าใจตรงนี้ มันไม่ใช่แล้วอะ ผู้หญิงกับผู้ชาย คือ ต่างคนต่าง แบบ...มาทำให้กัน น้ำไม่ชอบ คือน้ำอยากทำฝ่ายเดียว... เออ ถ้าเขาอยากทำ นาน ๆ ทีก็ปล่อยให้ เขาทำ

ต้น : ปกติหนูจะเป็นฝ่ายให้เขาทำ แต่พอเรามา...เออ ในเมื่อเรามีความสุขแล้ว เออ...ทำให้เขามีความสุขบ้างจะเป็นไร แต่เขาไม่ให้ทำ เขาไม่ชอบ

ผู้วิจัย : ตัวอย่างนั้นความสุขในการมีเพศสัมพันธ์ของน้ำอยู่ตรงไหน

น้ำ : น้ำถือว่าน้ำทำให้เขามีความสุขกับน้ำเนี่ย น้ำก็พอใจแล้ว ไม่ใช่เขามานั่งทำให้ น้ำไม่จำเป็น น้ำต้องการแค่ความสุขที่เขาเข้าใจน้ำก็พอ แล้วเรื่องบนเตียงนี้ ไข่ มันก็มีบ้าง คนเราก็อยากจะให้แฟนเราทำ แต่จริงๆ แล้วเราอยากทำฝ่ายเดียวมากกว่า อยากให้เขามีความสุข อยากให้เขาแบบ เอา พูดตรง ๆ เลยนะคะ (พูดเสียงดังขึ้น) อยากให้เขามีเรากคนเดียว ไม่ต้องไปติดใจคนอื่น ไม่ต้องไป...อะไรกับผู้ชายเลยนะอะ

แม้ว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายของทั้งคู่ จะเป็นเรื่องของ “งาน” เพื่ออย่างเดียว แต่การที่ต้นเคยมีแต่แฟนที่เป็นผู้ชายมาก่อน และยังสามารถชอบผู้ชายได้ ในขณะที่น้ำมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายด้วยเหตุผลในเรื่องงานอย่างเดียวเท่านั้น ทำให้น้ำกลัวว่า ต้นจะทิ้งน้ำแล้วกลับไปรักผู้ชายในวันหนึ่งก็ได้ ไม่ว่าต้นจะยืนยันกับน้ำอย่างไรก็ตามว่า ต้นไม่คิดอยากที่จะใช้ชีวิตคู่กับใครอีกแล้ว หากความสัมพันธ์กับน้ำมีอันต้องยุติลง

น้ำ : น้ำมั่นใจในตัวน้ำแน่นอนว่าน้ำไม่ชอบผู้ชาย ที่ทำทุกวันนี้ ทำเพื่อเงิน ทุกวันนี้ก็ยังกลัวเลยว้า กลัวว่าเขาชอบผู้ชาย จากร้อยเปอร์เซ็นต์เนี่ย น้ำให้ต้นแค่ 70 เปอร์เซ็นต์ อีก 30 เปอร์เซ็นต์เมื่อเจ็บ

ต้น : ถ้าหนูจะชอบผู้ชาย หนูชอบตั้งนานแล้ว หนูไม่เลือกเขามาเป็นไอน์หрок เพราะว่าที่ผ่าน ๆ มา ไม่มีใครดีซึกคนผู้ชาย ผู้ชายเข้ามาในชีวิตแต่ละคนไม่มี.....(หยุดไปพักหนึ่ง) ทำให้มีความสุข หรือทำให้ไอน์ได้ คือผู้หญิงกับผู้ชาย...คือเขาทำให้หนูมีความสุข เป็นเพื่อน เป็นพี่ เป็นแฟน เป็นได้ทุกอย่าง ในเวลาเดียวกัน ชอบอย่างนี้มากกว่า ชอบกันแบบหัวมียอเลย ๆ ไม่ใช่ ชอบเพื่อน พี่ แฟน อย่างนี้ในเวลาเดียวกัน

น้ำ : ทุกวันนี้ก็ยังไม่ค่อยไวใจเท่าไร น้ำกลัวอย่างเดียว กลัวต้นไปกับผู้ชาย กลัวใจเขาไป...ยังงั้น กลัวเขาทิ้งน้ำมากกว่า

ผู้วิจัย : แล้วต้นมีความเชื่อมั่นอะไรกับเขามั้ย (ถามต้น)

ต้น: อี๋ (เสียงสูง) หนูไม่ทั้งใครก่อนอยู่แล้ว ไม่ทั้ง (เสียงสูง) หนูหยุดแค่ครั้งนี้แล้ว...มีเขาแค่คนเดียวแล้ว ไม่ไฉนแล้ว... คือว่าถ้าทั้งทั้ง ถ้าชีวิตทั้งทั้งก็ขอจบขี้

ผู้วิจัย : ต้นไม่เคยกลัวว่าเขาจะไปกับผู้ชายใช่ไหม

ต้น: ไม่คิดเลย

ผู้วิจัย : แต่เป็นผู้หญิง ไม่นะ

ต้น : ไข่ เขาไม่ชอบผู้ชาย เขาชอบผู้หญิง

ผู้วิจัย : น้ำก็ไม่กลัวว่าต้นจะไปกับหอม ไปกับผู้หญิงใช่ไหม ก้าวเขาไปกับผู้ชายอย่างเดียว

น้ำ : ถูกค่ะ

เมื่อถามว่า แต่ละคนนิยามตัวเองว่าอะไร และรู้สึกอย่างไรบ้างกับการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย ต้นและน้ำมีคำตอบที่แตกต่างกัน น้ำบอกกับต้นว่าเป็นหอม ในขณะที่เมื่อผู้วิจัยถามน้ำตรง ๆ ว่าน้ำนิยามตัวเองว่าหอมหรือไม่ น้ำพยายามหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำว่าหอม อาจจะเพราะน้ำไม่เคยคิดผสมกัน ไม่เคยแต่งตัวเป็นผู้ชาย และจะมีรูปลักษณ์เป็นผู้หญิงผอมยาวมาตลอดก็ได้ แต่น้ำจะพูดถึงตัวเองอย่างชัดเจนและไม่ลังเลว่า ตัวเองชอบผู้หญิง น้ำบอกว่าน้ำก็อยากจะแต่งตัวเป็นผู้ชาย ผิดคนแบบผู้ชายเหมือนกัน แต่ก็ทำไม่ได้

น้ำ : ใจน้ำก็อยากจะเป็นอย่างนั้น... (หมายถึงตัดผม แต่งตัวเป็นผู้ชาย) คือพูดจริง ๆ นะคะ...อย่างที่น้ำเรียกเขาว่าแม่ เขาเรียกน้ำว่าพ่อ...อยากจะ...เอาแบบอย่างนั้นเลย แต่ว่าทำงานตรงนี้น้ำทำไม่ได้ มันบังคับ

ในมุมมองของต้นที่มีต่อน้ำ ดูเหมือนต้นจะมั่นใจว่าน้ำไม่ชอบผู้ชาย แต่การที่น้ำยังมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายได้ ทำให้ต้นมองว่า น้ำไม่โซซัดผ่น แม้ว่าน้ำจะเคยบอกต้นว่าน้ำเป็นหอมก็ตาม

“เขาบอกว่าเขาเป็นหอม จะไม่เอา (ผู้ชาย) แล้ว หนูก็คอยพูดแย้งเขาตลอดนะว่า “หญิงก็ได้ชายก็ได้สิรีเปล่า” (ทำเสียงล้อ ๆ) ที่ เขาบอกเขาเป็นหอม แต่สำหรับหนูคิด ที่เขาไม่โซซัดผ่น แต่เป็นเลสเบี้ยน คือ.....เขานอนกับผู้ชายก็ได้ หนูก็ถามเขาตลอดว่า มีความรู้สึกอะไรกับแขกไหม เขาก็บอกว่า ไม่ คือทำงานปกติ”

“คือกลางวันเขาเนี่ย เขาจะเป็นผู้ชาย เขาจะทำตัวเป็นเหมือนผู้ชายเลย เขาจะดูตั้งตั้งมันวลเหมือนผู้หญิง แต่เขาเป็นผู้ชาย ความอบอุ่นเวลาที่ได้อยู่กับเขาเนี่ย เขาเป็นผู้ชาย แต่กลางคืนเขาเป็นผู้หญิง นั่งดูทำงาน “

จากการชวนคุยไปเรื่อย ๆ ต้นใช้คำ 2 คำในการอธิบายตัวเองคือคำว่า ผู้หญิง กับคำว่า เลสเบี้ยน (ต้นออกเสียงเป็น “เลสเบี้ยน”) โดยต้นจะใช้คำว่า “เลสเบี้ยน” ในกรณีที่อยู่คนเดียว ตนเองสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ทั้งกับผู้ชาย และผู้หญิง ซึ่งต้นก็มองว่าน้ำเองก็น่าจะเป็น “เลสเบี้ยน” ในความหมายนี้เช่นเดียวกัน แต่เมื่อถามว่าต้นสามารถมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหรือไม่ ไข่มีบุคลิกลักษณะแบบหอมได้ไหม ต้นปฏิเสธทันทีว่าไม่ได้ โดยให้เหตุผลว่า เพราะตัวเองเป็น ผู้หญิง

ตัน : หนูก็คิดว่าตัวหนูเองนะ หนูจึงก็ได้ ขายก็ได้ แต่หนูไม่เคยนอนกับผู้หญิงนะ แบบ หนูมีแต่นอน กับหอม แต่กลัวว่าให้หนูกับ...พวกผู้หญิงที่ไม่ใช่หอม..ผู้หญิงผู้หญิงด้วยกัน...ไม่ได้ เพราะหนู ไม่เคย

ผู้วิจัย : เพราะอะไร

ตัน : ไม่รู้...หนูเป็นผู้หญิงเต็มตัว...หนูเป็นผู้หญิงเต็มตัว (หุคซ้ำ แบบรำพึง ๆ)

สำหรับน้ำ การที่ตันไม่เคยชอบผู้หญิง และไม่เคยมีแฟนเป็นผู้หญิงมาก่อน การที่ตันยังคงต้องทำงานรับแขกอยู่ในทุก ๆ วัน ทำให้น้ำกับตันจะมีปัญหาเรื่องการหึงหวงกันอยู่ตลอด โดยที่ต่างฝ่ายต่างก็หึงด้วยกันทั้งคู่ เพียงแต่น้ำกับตันกับผู้หญิงคนอื่น ๆ ในร้าน ขณะที่น้ำหึงตั้งแต่ตอนที่ตันไปกับแขกผู้ชาย

น้ำ : ก็ทุกวันนี้ไม่ยอมให้เขาหา เขาจับแค่ที่สะคน ๆ หนูก็ยังแทบจะลัดใจเลย เก๊ไปโว้ยใจว่า อดทน ๆ เราไม่รู้เขาเป็นยังไงนะข้างใน ไม่อยากให้เขาเป็นของใคร อยากให้เขาเป็นของเรา คนเดียวค่ะ

ผู้วิจัย : แต่เขาไม่ได้รักนี่

น้ำ : ก็รู้ว่าเขาไม่ได้รัก แต่บางทีไม่ยอมให้เขาไปเปลี่ยนตัวอย่างนั้น กลัวเขาเสียใจ เพราะเขา เคยชอบผู้ชายมาแล้ว

สำหรับตัน แม้ว่าตอนนี้ตันจะยังชอบผู้ชายได้อยู่ แต่ความรู้สึกเวลาที่สัมผัสกับผู้ชายของตันก็เปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิมนับตั้งแต่สัมผัสกับน้ำ

“เมื่อก่อน ตันมีความรู้สึกกับผู้ชายนะ แต่ตั้งแต่มาคบกับเขา นอนกับผู้ชายกลับไม่มีความสุข เลย ๆ หรือเป็นเพราะว่าเราไม่ได้รับรู้ผู้ชายมั้ง พออนกับเขา มีความรู้สึกดี นอนกับผู้ชาย เป็นรำคาญ เป็นหงุดหงิดไปเลย จากปกติ เออเราอึ้งพอไอนี่หน่อย แต่เดี๋ยวนี้ไม่เลย หนู กลับเป็นรำคาญผู้ชาย หงุดหงิดผู้ชาย ไม่ชอบผู้ชาย อยู่กับผู้หญิง กลับทำให้เรารู้สึกมากกว่า”

การยอมรับของครอบครัว กับการรับรู้เรื่องเพศที่แตกต่างในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตันไม่ค่อยได้คุยถึงเรื่องชีวิตสมัยเมื่อเป็นเด็กมากนัก สมัยเรียนตันไม่เคยสนใจเรื่องการมีแฟน สนใจแต่สนุกสนานเฮฮากับเพื่อนไปวัน ๆ มีเพื่อนกลุ่มใหญ่ 10 กว่าคนไปไหนมาไหนด้วยกัน ในกลุ่มก็จะมีทั้งเพื่อนที่เป็นผู้หญิง ผู้ชาย และหอม ตันบอกว่า ตันรู้จักตัวหอม ตอนอยู่ ม. 3 และมองว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติ เพราะเห็นเพื่อนที่เป็นคู่กัน ก็เข้าใจกันดี แต่ตันก็ยังรู้สึกว่ ตันไม่คิดที่จะมีแฟนเป็นผู้หญิง เพราะกลัวว่าที่บ้านจะว่า แม่ของตันห้ามไม่ให้ตันมีแฟน ไม่ให้ซื้อโทรศัพท์ เพราะกลัวว่าตันจะเอาไปโทรคุยกับผู้ชาย แล้วไม่ตั้งใจเรียน นอกจากจะกลัวที่บ้านว่าแล้ว ตันยังมองว่า ตัวเองเป็น “ผู้หญิงเต็มตัว” ไม่เคยคิดที่จะมีแฟนเป็นผู้หญิงด้วยกัน

“เมื่อก่อนหนูคิดอย่างนี้ละ โรคจิตรีเปล่า ผู้หญิงกับผู้หญิง แทนที่สวรรค์เขาสร้างมาให้ผู้หญิงกับผู้ชายคู่กัน”

หลังจากดื่มมาเป็นพันกับน้ำ ดันพาน้ำไปเจอกับยายกับตา ตันกลัวว่าตากับยายจะรับไม่ได้ แต่พอตันบอกความจริงกับยายว่า น้ำเป็น “ผัว” ของตัน ตอนแรกยายทำหน้างง แต่ยายก็บอกว่า “เออ เอาซึ่งใจก็เอากัน ไม่เห็นแปลกเลย คนอื่นเขาก็ยังคบกันได้” ตันบอกว่า ที่ยายพูดแบบนั้น เพราะจริง ๆ แล้วในหมู่บ้านที่ตันอยู่ ก็มีทั้งกะเทย และทอม ซึ่งตันเห็นมาแต่เด็ก ๆ ตันพูดถึงเรื่องด้วยน้ำเสียงที่เป็นเรื่องธรรมดามาก ตันบอกว่าตากับยายรับได้ที่ตันมีแฟนเป็นผู้หญิง

ยาย : คนนั้นนะ ที่สาวที่ทำงานด้วยกันเธอ

ตัน : ไม่ใช่ (เสียงสูง) ยาย ผัวหนูเอง.....ที่ นียายหนู

ยาย : มึงพูดใหม่ซิ

ตัน : ผัวหนู

ยาย : เออ....เอางี้ก็เอากัน ไม่เห็นแปลก ที่คนอื่นเขาก็ยังคบกันได้ ครอบครัวอื่นเขายังมีได้ ผัวเป็นผู้หญิงด้วยกัน

ตันบอกว่าตอนที้นะมน้ำมาให้รู้จักกับยาย ตอนนั้นตายังไม่รู้ เพราะตาไม่อยู่ ตอนหลังยายบอกกับตาว่า ตันได้ผัวเป็นผู้หญิง ตันมองว่า ตาคงจะรับไม่ได้อยู่ช่วงหนึ่ง ผ่านไปสักพักหนึ่งตันก็ใช้ชีวิตเรื่อย ๆ ขึ้นมาให้ตา ซึ่งมันอยู่กันอย่างบ้านได้ชื่อว่า “ที่ผ่านมามีมือเอ่โสดีขึ้นเลยชีวิตหนู...มีผัวเป็นผู้ชาย...แค่นี้จะรับไม่ได้เลยหรือ” แล้วตาก็ตะโกนตอบกลับมาว่า

“ใครบอกว่ากูรับไม่ได้”

ตันบอกว่าตาพูดเป็นภาษาอีสานว่า

“คือว่า แลแล้วแต่ คั้นคบกันได้ หยุ่วมกันได้ คือเลี้ยงกันไป กูบได้ว่า สิหญิงหรือชาย”

(“ ก็แล้วแต่ ถ้าคบกันได้ อยู่ด้วยกันได้ ก็เลี้ยงกันไป กูไม่ได้ติว่าเป็นผู้หญิงผู้ชาย” –ผู้วิจัย)

ทุกวันนี้ตारेียน้ำว่า “หลานเขย” และตันก็บอกให้ลูกของตันเรียน้ำว่า “พ่อ” ตันบอกว่าตอนแรกลูกชายตันก็งออยู่พักหนึ่ง บอกตันว่า ป๊า ไม่ใช่หรือ แต่ตันก็บอกลูกว่า ไม่ใช่ นั่นนะทอม ตันบอกว่าตันก็ไม่รู้เหมือนกันว่าลูกจะรู้จักทอมไหม แต่บอกลูกว่า ทอม เป็น ผู้หญิง แต่ใจเป็นผู้ชาย และตันก็คิดว่าลูกของตันคงจะเข้าใจ ตันเองยังคิดว่า ไม่น่ว่าลูกของตันอาจจะโตขึ้นมาเป็นกะเทยก็ได้ ตากับยายที่เลี้ยงลูกให้ตัน ก็มองแบบเดียวกัน เพราะลูกชายตันจะมีลักษณะออกตุ้งติ้ง และชอบเล่นกับผู้หญิง ซึ่งถ้าลูกของตันเป็นกะเทยจริง ๆ ตันก็ไม่ว่าอะไร เพราะตันไม่อยากบังคับลูก จากที่ตัวเองเคยถูกบังคับมา ตันเข้าใจดีว่ามันอึดอัดอย่างไร ตันขอแค่ให้ลูกเป็นคนดีก็พอ ส่วนตากับยายก็มองว่า ถ้าลูกของตันจะเป็นกะเทย ก็ดีเหมือนกัน เพราะหลานเป็นเด็กที่ช่วยตากับยายทำงานบ้าน รักสะอาด น้ำก็บอกว่า ถ้าลูกตันเป็นกะเทยก็ดี จะได้ช่วยดูแลตากับยาย

“เขาก็กัก ๆ ตามประสาเขานั่นแหละ ช่วยตาไปเลี้ยงวัว ก็ปล่อยเขา ไม่ห้ามเขาว่าจะต้องเป็นผู้ชายนะ จะต้องเป็นแมนนะ หนูไม่ห้าม หนูถือว่าเขาเลือกทางเดินของเขาแล้ว เขาเลือกที่จะเป็นแบบนี้ ก็ปล่อยเขา หนูปล่อย อีสระ ขอแค่เขาเป็นคนดีก็พอ.....ไม่ห้าม หนูถือว่าที่ผ่านมามีลูกเคยถูกบังคับ เคยถูกห้าม เคยถูกขีดเส้นตรงแล้ว รู้ว่าบ้านยังโอ ความอึดอัด หนูก็

เลยปล่อยลูกแพร์ ๆ แล้วแต่ลูกจะเป็นอะไร ขอแค่ลูกอย่าไปยุ่งกับเรื่องยา ขอแค่เป็นคนดี เลือกทำกับยาย อย่าเรียกพ่อ ไม่ว่าลูกจะเป็นอะไรก็ช่าง ตามสบาย”

ส่วนครอบครัว พ่อแม่ของน้ำ ซึ่งก็เป็นคนอีสานเหมือนกัน (น้ำเป็นคนจังหวัดเลย แต่จะไม่ค่อยชอบพูดภาษาอีสานเท่าไร เพราะสำเนียงจะออกเหนือ ๆ) ก็รับรู้ว่ามีคนกับต้น และไม่ได้ทำอะไร แต่ต้นยังไม่เคยไปเจอกับพ่อแม่ของน้ำ น้ำเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า น้ำชอบผู้หญิงมาตั้งแต่สมัยเรียน พ่อแม่ก็คงจะรู้ แต่รับไม่ได้ น้ำเคยคบกับผู้ชาย เพื่อความสบายใจของพ่อแม่ แต่ก็ไปกันไม่รอด ตั้งแต่นั้นมาน้ำก็ไม่คิดที่จะคบกับผู้ชายอีก คิดว่าพ่อแม่ก็คงปล่อย ไม่ว่าจะไรแล้ว น้ำเคยพาแฟนผู้หญิงไปบ้าน แต่ไม่ได้บอกพ่อกับแม่ว่าเป็นอะไรกัน แต่น้ำก็คิดว่าเขาคงจะดูออก แต่ถ้าเป็นต้น น้ำคิดว่าจะบอกกับพ่อกับแม่ เพราะน้ำจริงจังกับต้นมาก

5.เรื่องเล่าของเบิร์ต : หญิงรักหญิง เอชไอวี กับอุปสรรคที่ต้องก้าวข้าม

พื้นฐานครอบครัว

เบิร์ต เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักอีกคนหนึ่งที่ผู้วิจัยรู้จักจากโดยการแนะนำของ จิว เพื่อนแกนนำผู้หญิงที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีภาคใต้ จิวบอกกับผู้วิจัยว่า เบิร์ต กับบิว เป็นคู่หญิงรักหญิงที่ใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันอย่างเปิดเผย และไปไหนมาไหนด้วยกันเป็นคู่ตลอด ไม่เคยแยกจากกัน เบิร์ต เป็นสาวขาวได้ ผิวคล้ำ รูปร่างออกท้วมนิด ๆ สูงประมาณ 150 เซนติเมตร ไร้ผมยาว รอบผม สวมแว่นสายตา ใส่ตุ้มหู และติดกับ ขอบใส่เสื้อยืดสีสดใสลายการ์ตูน เป็นคนอารมณ์ดี อึดแอ่ อายุ 27 ปี ส่วนบิว สูงกว่า เบิร์ตเล็กน้อย ขอยผมสั้น เหมือนผู้ชาย ผิวคล้ำ แต่งตัวทะมัดทะแมงเหมือนผู้ชาย ขอบใส่เสื้อยืดคอปก หรือ เสื้อเจ็ต อายุ น้อยกว่าเบิร์ต 7 ปี เบิร์ตกับบิวยู่บ้านเดียวกันกับพ่อของบิว และหมาอีก 2 ตัวที่ทั้งคู่รักเหมือนลูก บิวกับเบิร์ตมีอาชีพฟรีแลนซ์ ซึ่งเป็นสวนของพ่อของบิวเอง

เบิร์ต เล่าถึงเรื่องราวความเป็นมาของตัวเองให้ผู้วิจัยฟังว่า เบิร์ตเกิดในครอบครัวที่มีฐานะยากจน เป็นน้องคนสุดท้องในบรรดาพี่น้องทั้งหมดรวม 5 คน เป็นพี่ชาย 3 คน และพี่สาว 1 คน แม่มีอาชีพรับจ้างตัดยาง แบบแบ่งเปอร์เซ็นต์ ส่วนพ่อทำงานรับจ้างทั่วไป รับจ้างลัดมือตัดยางบ้าง ทำไม้กวาดบ้าง ที่ ๆ ของเบิร์ตทุกคนเรียนจบเพียงแค่ชั้น ป.6 เพราะครอบครัวลำบากมาก แม่ไม่มีเงินส่งให้เรียน มีแต่เบิร์ตคนเดียวที่เรียนต่อจนถึงชั้นปวส. เพราะแม่ และพี่ ๆ ช่วยกันส่ง หลังจบปวส. เบิร์ตตั้งใจจะเรียนต่อปริญญาตรี แต่บังเอิญมาเจอกับแฟนเสียก่อน และแฟนยื่นคำขาดให้เลือกระหว่างอยู่กับเขา หรือไปเรียนต่อ ถ้าเรียนต่อก็ต้องเลิกกัน เบิร์ต จึงตัดสินใจออกมาทำงาน และใช้ชีวิตอยู่กับแฟน หลังเรียนจบ

สังคม วัฒนธรรมกับการหล่อหลอมค่านิยมเรื่องเพศ

เมื่อมองย้อนกลับไปที่ เบิร์ต บอกว่า สมัยที่เรียนอยู่ชั้นประถม ไม่เคยรู้จักความสัมพันธ์แบบผู้หญิงกับผู้หญิงเลย ไม่เคยเห็นคนเพศเดียวกันเป็นแฟนกัน เบิร์ตเองมารู้จักคำว่า “ทอม” ตอนสมัยเรียนมัธยมต้น แต่ไม่เคยมีเพื่อนที่เป็นทอม มีแต่รุ่นน้อง เบิร์ตไม่รู้ว่ามีแฟนของทอมเรียกว่าอะไร ไม่รู้จักคำว่า “ดี้” รู้แค่ผู้หญิงกับผู้หญิงเป็นแฟนกัน และจะมีฝ่ายหนึ่งเป็น

สถานการณ์ติดเชื้อมีที่บ้านในวันเดียวกันกับที่รู้ผลเลือด และก็โชคดีที่แม่และพี่สาวของเบิร์ดคอยเป็นกำลังใจให้ เบิร์ดย้ายกลับมาอยู่บ้านกับแม่ หลังสามี่เสียชีวิตแม่บอกให้เบิร์ดอยู่บ้านเฉย ๆ ไม่ต้องทำงานอะไร แม่จะเลี้ยงเบิร์ดเอง และขอไม่ให้เบิร์ดมีแฟนใหม่อีก เบิร์ดเองก็ไม่คิดว่าจะมีคู่อีกด้วยเหตุผลที่ตนเองอยู่ร่วมกับเชอวี่ จนกระทั่งเบิร์ดได้มาเจอกับบิวเมื่อ 4 ปีที่แล้ว

“ ตอนนั้นคิดในใจนะ คือแม่ไม่ให้เอาใครแล้ว ไม่อยากมีแล้ว เพราะว่าน้อยคนที่จะรักเรา นอกจากเราจะเจอผู้ติดเชื้อมด้วยกัน ก็จะต้องอยู่ด้วยกันได้ ในใจน้อ อยากได้คนที่ไม่ติดเชื้อมากกว่า แต่เขาจะรับเราไหม ”

เมื่อสุขภาพดีขึ้น เบิร์ดเริ่มไปช่วยแม่เก็บยาง และทำงานเป็นอาสาสมัครที่ศูนย์รวมที่โรงพยาบาลในอำเภอ เบิร์ดใช้ชีวิตโดยไม่ได้ปกปิดผลเลือด แต่ก็ไม่ถึงกับประกาศให้ทุกคนรู้ว่าตนเองอยู่ร่วมกับเชอวี่ เบิร์ดได้มาเจอกับบิวครั้งแรกตอนที่เบิร์ดไปเยี่ยมลูกพี่ลูกน้องที่บวชชีพรหมณ้อยู่ที่วัดที่บิวเองก็ไปบวชกับลูกพี่ลูกน้องอยู่ด้วย เบิร์ดบอกว่าบิวนั่งจ้องหน้าเบิร์ด จนเบิร์ดเขิน แต่เบิร์ดก็ไม่รู้ว่าบิวเป็นทอม เพราะตอนนั้นบิวโกนหัว เบิร์ดก็เลยดูไม่ออก หลังจากนั้นต่อมาประมาณเดือนหนึ่ง เบิร์ดเห็นบิวซื้อเครื่องใช้ผ่านหน้าบ้านไป พอรู้ว่าบิวเรียนที่โรงเรียนเดียวกับที่หลานเบิร์ด เบิร์ดจึงให้หลานไปขอเบอร์ของบิวมา และก็โทรหาบิว

เบิร์ดบอกว่า เบิร์ดชอบมองทอมมาตั้งนานแล้ว พอมาเห็นหน้าบิวแล้วรู้สึก “ถูกสเปค” อยากได้มาเป็นแฟน ผู้วิจัยถามเบิร์ดว่าตอนแรกเบิร์ดบอกไม่ยอมมีแฟนอีกแล้วไม่ใช่หรือ เบิร์ดรับคำว่าใช่ ตอนที่ย้ายมาอยู่ที่บ้านเบิร์ดกลัวมาก กลัวว่าถ้ามีแฟนใหม่ เขาอาจจะยอมรับในความที่เบิร์ดอยู่ร่วมกับเชอวี่ไม่ได้ แต่กับทอมเบิร์ดมีความคิดอีกอย่าง

เบิร์ด : คือถ้าเรามีแฟนเป็นทอมเนี่ย เราไม่เหมือนผู้ชายกับผู้หญิงอยู่แล้วนะ เขาอาจจะรับได้มากกว่าผู้ชายมัง ผู้ชายบางคนเขาเห็นแก่ตัวมากกว่า

ผู้วิจัย : แต่เราก็ไม่เคยมีแฟนเป็นทอม ไม่เคยมีแฟนเป็นผู้หญิง ไม่รู้จักใครที่มีแฟนเป็นผู้หญิงมาก่อนเลย

เบิร์ด : ไม่มีเลย แต่คิดว่า เขาจะดูแลเราได้

เบิร์ดชอบบิวเพราะบิวเป็นคนอึดแอ่ง แต่งตัวเรียบง่ายแต่ดูดี เป็นนักกีฬา เบิร์ดเริ่มโทรหาบิว โดยที่คิดว่าถ้าบิวมีแฟนแล้วก็จะจะเป็นเพื่อน แต่ถ้าบิวยังไม่มีแฟน ก็จะจีบเลย ช่วงนั้นเป็นช่วงที่บิวเพิ่งเลิกกับแฟนพอดี เบิร์ดกับบิวจึงได้คุยกันมาเรื่อย ๆ พัฒนาคาวมาสัมพันธ์จนมาคบกัน แต่เบิร์ดก็ไม่กล้าเปิดเผยผลเลือดกับบิว แม้ว่าหลังจากเป็นแฟนกันแล้ว บิวจะคอยมาช่วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อที่เบิร์ดทำงานอยู่ก็ตาม

ทางฝั่งของบิว ตอนที่มาเจอกับเบิร์ด บิวกำลังเรียนอยู่ชั้นม.5 พร้อมกับเชอวี่บิวแยกทางกัน โดยมีบิวเป็นลูกคนเดียวของพ่อกับแม่ ตอนเด็ก ๆ บิวอยู่กับปู่ป้าอย่างมากตลอด และเป็นหลานที่ปู่กับย่ารักมาก บิวเพิ่งย้ายมาอยู่กับพ่อ 2 คนไม่กี่ปีก่อนที่จะมาเจอกับเบิร์ด เพราะพ่อของบิวสุขภาพไม่แข็งแรงนัก ไม่มีใครดูแล บุคลิกของบิว บิวไม่ได้นิยมตัวเองว่าเป็นทอม แต่อยากให้คนอื่นมองบิวเป็นผู้ชายมากกว่า บิวเป็นคนรูปร่างสันทัด สูงใกล้เคียงกับบอย ผิวคล้ำ ขอยิ้มสั้น รัดหน้าอก ใช้สรพพนามแทนตัวเองว่าหม่ทุเก๊า และลงท้ายประโยคด้วยคำว่าครบตลอด ผู้วิจัยถามว่า บิวคิดจะตัดสินใจนอกใจไหม หรือแปลง

เพศไหน ในเมื่อปวียากจะเป็นผู้ชาย ปวีปวีสุธ และบอกว่าตัวเองพึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่แล้ว ปวีบอกว่าปู่กับย่าไม่เคยทำอะไรที่ปวีมีแฟนเป็นผู้หญิง เพราะปวีก็เคยพาแฟนมาที่บ้านปู่กับย่าตัว แต่เมื่อปู่กับย่ารู้ว่าปวีมาคบกับเบิร์ต ก็กลายเป็นเรื่องราวใหญ่โตขึ้นมา โดยปู่กับย่าพยายามทุกวิถีทางที่จะแยกปวีจากเบิร์ต เพราะปู่กับย่ารักไม่ได้ที่เบิร์ตเป็นผู้ดีดีเชื้อ

ปวีบอกว่ารู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไรที่รู้สถานะของเบิร์ตจากปากคนอื่น เพราะอยากให้เบิร์ตบอกกับปวี ตรง ๆ มากกว่า แต่ไม่ว่าจะรับรู้ผลเสียของเบิร์ตก่อน หรือหลังจากที่คบกัน สิ่งนี้ก็ไม่ส่งผลต่อความรักที่ปวีมีต่อเบิร์ตอยู่ดี และปวีเองก็ไม่เคยกลัวว่าปวีจะได้รับอะไรจากเบิร์ตเลย

กว่าที่ปวีกับเบิร์ตจะมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างในทุกวันนี้ได้ ทั้งคู่ต้องเผชิญกับการกีดกัน การบีบบังคับ และการใช้ความรุนแรง อันเนื่องมาจากความรังเกียจบุคคลที่มีเชื้อเอชไอวีหลายต่อหลายครั้ง โดยปู่กับย่าและพ่อของปวีพยายามทำทุกวิถีทางที่จะไม่ให้ปวีคบกับเบิร์ต ถึงขนาดที่เอาตัวรวมมาลากตัวปวีไปจากบ้านเบิร์ต พ่อเอาไม้มาตี และจับปวีขังไว้ในบ้านไม่ให้ไปเรียนหนังสือเพื่อที่จะได้ไม่ต้องติดต่อกับเบิร์ตอีก แต่ปวีก็แอบหนีออกมาอยู่ดี เบิร์ตบอกว่าแม่ของเบิร์ตเองก็ไม่ได้อยากให้เบิร์ตคบกับปวีเหมือนกัน เพราะไม่อยากจะมีปัญหาเกี่ยวกับย่าของปวีที่เป็นคนแรร่มาก เบิร์ตเล่าว่า ปู่กับย่าของปวีเคยพูดว่า ถ้ามีปวี จะยึดเอาหัวใจ จะทำให้ปวีติดๆ แล้วไม่ต้องคบกับเบิร์ตอีก ที่มากไปกว่านั้นก็คือปวีเล่าว่า ปู่กับย่าเคยพูดกับปวีถึงขนาดว่า ถ้าปู่กับย่ามีเงิน จะจ้างคนมาฆ่าเบิร์ต ซึ่งทำให้ปวีโกรธมาก และพูดสวนปู่กับย่ากลับว่า

“ถ้าอยากฆ่าก็ตามสบาย แต่.....คือ...(เสียงเครือ ๆ).....ถ้าจะฆ่าเขา หรือรู้ว่าเขาเสียไปแล้ว ก็จะไม่มาให้เห็นหน้าอีก”

ท้ายที่สุดปวีกับเบิร์ตก็พากันหนีออกจากบ้านไปพักหนึ่ง ก่อนที่จะกลับมาอยู่ที่บ้านของเบิร์ต แล้วปู่กับย่าก็ไม่มาตามอีก ในช่วงระหว่างที่ปวีอยู่ที่บ้านเบิร์ต ปวีคิดว่าปู่คงไปหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการอยู่ร่วมกันผู้ติดเชื้อ และเข้าใจมากขึ้นเพราะตอนหลังปู่เคยพูดกับปวีว่า “เฮดส์ไมได้ติดกันง่าย ๆ” หลังสถานการณ์ค่อย ๆ คลี่คลาย ปวีกับเบิร์ตถึงได้ย้ายมาอยู่กันที่พ่อของปวีที่บ้านที่อยู่กันทุกวันนี้

เทศกาลเวทวี่ อีตส์ลัคน์ทางเทศ

ปัจจุบันเบิร์ตกับปวี ใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันมาเกือบ 4 ปีแล้ว โดยทั้งคู่ช่วยกันกรัดยางที่สวนของพ่อของปวี และทำงานเป็นอาสาสมัครที่ศูนย์ถ่วงศรัณของโรงพยาบาลประจำอำเภอไปด้วย ปวีไม่ได้นิยามตัวเองว่าเป็น “ทอม” แต่ก็ไม่ได้รู้สึกไม่ชอบคำว่า “ทอม” ขณะที่เบิร์ตก็ไม่ได้นิยามตัวเองว่าเป็น “ดี” เพราะเบิร์ตไม่รู้จัก ไม่เข้าใจความหมายของคำว่า “ดี” แต่มองว่าตัวเองเป็นผู้หญิงธรรมดา เช่นเดียวกับที่ปวีก็มองเบิร์ตว่าเป็นผู้หญิงธรรมดา แต่ทั้งคู่รู้จักคำว่า “หญิงรักหญิง” ที่หมายถึงผู้หญิง 2 คนคบกันเป็นแฟนกัน โดยที่มีฝ่ายหนึ่งเป็น “ทอม” ทั้งเบิร์ตและปวีต่างก็เคยได้ยินคำว่า “เสียใจ” แต่มีความเข้าใจต่อคำ ๆ นี้เหมือนกัน เบิร์ต บอกว่าเคยได้ยินคำนี้จากในหนัง แต่ไม่แน่ใจว่าหมายถึงอะไร เบิร์ตถามผู้วิจัยกลับว่า “ใช่ ผู้ชายที่เฝ้าผู้หญิงไหม” ขณะที่ปวีบอกว่า เคยได้ยินคำนี้ และคิดว่ามันหมายถึง “ผู้หญิงที่เอาดีทั้งผู้หญิงและชาย” แต่ไม่ได้หมายถึง “ผู้ชายที่เอาดีทั้งผู้ชายและผู้หญิง” ด้วย

ปวีมองว่าเบิร์ตเป็นเมีย และรู้สึกดีที่คนอื่น ๆ มองเห็น และยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างปวีกับเบิร์ตด้วย เหมือนอย่างตอนที่ปวีป่วยเข้าโรงพยาบาล แล้วเบิร์ตไปเฝ้าไข้ พยาบาลถามว่าอะไรหล่อเชื้อปวีว่าเป็นอะไรกับปวี ๆ ตอบว่า ลงว่าเป็น

แฟนได้ไหม และพยาบาลก็ตอบว่าได้ เป็นเพราะโรงพยาบาลนี้เป็นโรงพยาบาลที่บิวกับเบิร์ดทำงานเป็นอาสาสมัครอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เกือบทุกคนก็เคยคุ้นเคยและสนิทสนมกับทั้งบิวและเบิร์ด ก่อนหน้าที่จะมาจะเป็นแฟนกับบิว เบิร์ดคาดหวังว่าอยากจะมีแฟนที่คอยดูแลเอาใจใส่ และมองว่าคนที่เขาน่าจะเป็นเพื่อนน่าจะมีลักษณะเป็นแบบนั้น (บางครั้งเบิร์ดก็ใช้คำว่า ทอม เวลาที่พูดถึงบิว บางครั้งก็ไม่ใช้) ซึ่งบิวก็คอยดูแลเบิร์ดแบบที่เบิร์ดต้องการจริง ๆ และไม่เคยกลัวว่าจะได้รับ เอชไอวีจากเบิร์ดเลย

เบิร์ด : ไม่รู้นะบิวเขาดูทุกอย่างเลย ถ้างานหนักจะไม่ยอมให้ทำเลย แต่ว่าน้องคือ เหมือนบ้านเราเขาเรียกว่าหวดปายาง (ถางปายาง) หวดกับเครื่อง(เครื่องตัดหญ้า) เขาจะทำเองน้องก็บอกว่าน้องจะทำด้วย เวลาไปปายางน้องก็หอบมาทำเลย คือสิ่งไหนที่เขาทำได้เราก็ต้องทำได้ เราไม่อยากให้เขาเหนื่อยคนเดียว

เบิร์ดบอกว่าสมัยที่แต่งงานอยู่กับแฟนที่เป็นผู้ชาย เบิร์ดยอมรับบทบาทในความเป็นเมียที่ต้องทำงานบ้านทุกอย่างโดยไม่ตั้งคำถาม โดยเบิร์ดมองว่ามันเป็นหน้าที่ ที่สังคมบอกว่าผู้หญิงที่ออกเรือนแล้วต้องทำงานนี้ แต่อยู่กับบิว ทั้งคู่จะช่วยกันมากกว่า แต่ส่วนใหญ่แล้วบิวจะรับหน้าที่ทำงานหนักคนเดียวหมด ให้เบิร์ดทำแต่งานเบา ๆ มากกว่า เพราะบิวเป็นห่วงเรื่องสุขภาพของเบิร์ดที่ไม่แข็งแรง เบิร์ดบอกว่าเบิร์ดเองก็อยากช่วยบิว แต่บิวไม่ยอมให้ช่วย

ในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศ เบิร์ดบอกว่า ส่วนใหญ่บิวจะเป็นคนเริ่มก่อนเกือบทุกครั้ง ในมุมของบิว ๆ มองว่าบิวกับเบิร์ดเข้ากันได้ดีในเรื่องนี้ บิวยอมให้เบิร์ดจับหน้าอกได้ และเป็นฝ่ายเริ่มได้ในบางครั้ง แต่ที่บิวไม่ค่อยให้เบิร์ดเป็นฝ่ายรุก เพราะเบิร์ดมักจะช้า ไม่ทันใจบิวมากกว่า ขณะที่เบิร์ดรู้สึกว่ามีบิวจะทำให้เบิร์ด "เสร็จ" ได้ทุกครั้ง แต่เบิร์ดก็ยังรู้สึกเหมือนขาดอะไรไปบางอย่าง และคิดถึงการใช้เพศสัมพันธ์กับผู้ชายที่ทำให้รู้สึกมากกว่า แต่เบิร์ดก็ไม่คิดจะเลิกกับบิว แม้ว่าเบิร์ดจะยังชอบผู้ชายได้ และมองผู้ชาย เพราะเบิร์ดรักบิวมาก มากกว่าสมัยที่เบิร์ดอยู่กับแฟนที่เป็นผู้ชายอีก

ในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ เบิร์ดกับบิวมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงมีโอกาสเสี่ยงต่อการถ่ายทอด และรับเอชไอวีน้อยกว่า การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย การที่ทั้งคู่ทำงานเป็นอาสาสมัครอบรมเรื่องเอชไอวี/เอดส์ ทำให้มีความมั่นใจว่าบิวจะไม่ได้รับเอชไอวีจากเบิร์ดได้ง่าย ในการมีเพศสัมพันธ์กันจึงไม่ได้มีการป้องกันการติดเชื้อด้วยวิธีการใดเลย

เบิร์ด : มันไม่มาจะเสียใจนะ แต่ว่าสำหรับน้องนะ แต่สำหรับคนอื่นน้องก็ไม่แน่เหมือนกันเพราะว่าเขาอาจจะใช้อย่างอื่นด้วยอะไรอย่างนี้

เบิร์ดมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ของคู่ตนเองไม่เสี่ยง เพราะไม่ได้ใช้อุปกรณ์อย่าง อวัยวะเพศเทียม ในการมีเพศสัมพันธ์ที่อาจทำให้เกิดการติดเชื้อได้ หากไม่ระมัดระวัง วิธีการป้องกันอีกอย่างหนึ่งของเบิร์ดก็คือ เบิร์ดจะไม่เป็นฝ่ายทำให้บิว แต่จะให้เป็นฝ่ายทำมากกว่า เพราะเคยมีอยู่ครั้งหนึ่งที่เบิร์ดใช้นิ้ว แล้วทำให้บิวเสียดอกที่อวัยวะเพศ เบิร์ดก็เลยกลัว ไม่กล้าที่จะเป็นฝ่ายทำให้บิวอีก อย่างไรก็ตามดูเหมือนบิวจะไม่มีอาการกังวลในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับเบิร์ดเลย เพราะนอกจากจะมั่นใจว่าตนเองมีความรู้ในเรื่องการป้องกันดีพอแล้ว บิวยังไม่กลัว หากจะได้รับเอชไอวีจากเบิร์ดด้วย

เบิร์ด : ตามมันว่า บิวกลัวไหม กลัวจะเหมือนเบิร์ดไหม มันบอกว่า ไม่กลัว เป็นก็ตาย ไม่เป็นก็ตาย อะไรอย่างนี้

สำหรับบิว บิวบอกว่าบิวไม่เคยกลัวว่าจะติดเชื้อจากเบิร์ดเลย การที่เบิร์ดอยู่ร่วมกับเอชไอวี ทำให้บิวเปลี่ยนแปลงมุมมองความคิดหลายอย่าง จากคนที่เคยเจ้าชู้ มาเป็นคนไม่เจ้าชู้ แม้ในความสัมพันธ์หลายครั้งจะมีปัญหาทะเลาะกันบ้าง เพราะเบิร์ดมักจะชอบเอาแต่ใจ แต่บิวก็ไม่เคยคิดที่จะเลิกกับเบิร์ด สิ่งที่บิวกังวลมีเพียงอย่างเดียวก็คือ ความกลัวว่าจะต้องสูญเสียเบิร์ดไปด้วยเอชไอวี

บิว : “ถ้าเขาเป็นปกติเหมือนคนอื่นอาจจะไม่ได้อยู่ถึงขนาดนี้ก็ได้ ไม่อยากหาเรื่องให้เขาปวดหัว เพราะไม่อยากให้เขาไม่สบาย เวลาทะเลาะเขาก็ไม่อยากทะเลาะกันแรงจนเกินไป เพราะรู้ว่าเขาไม่สบาย ตอนนี้อยากใช้ชีวิตที่มีค่าที่สุด แบบที่ผ่านมามันก็เยอะแล้ว”

6.เรื่องของเมย์ : สถานภาพ ความสัมพันธ์ ที่ไม่ชัดเจน กับการปฏิเสธการนิยามตัวตน

เมย์เป็นเพื่อนรุ่นน้องคนแรก ๆ ที่ผู้วิจัยติดต่อเพื่อขอให้ช่วยแนะนำ ผู้ให้ข้อมูลหลักสักคนที่ เป็นสมาชิกจากกลุ่มชนเผ่าให้ เพราะเมย์ทำงานอยู่กับผู้หญิงชนเผ่า และเคยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า เมย์รู้จักกับน้องบางคนที่เขาชอบผู้หญิง แต่ไม่สามารถจะเปิดเผยกับทางบ้านได้ และต้องเผชิญกับความกดดันอย่างมากจากครอบครัวที่ต้องการจะให้เขาแต่งงานกับผู้ชาย ด้วยความยากลำบากในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากเมย์เดินทางอยู่ตลอด และบางครั้งไม่สามารถติดต่อได้ เพราะพื้นที่ที่เมย์อยู่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ประกอบกับน้องคนที่เมย์แนะนำ ซึ่งมาทำงานเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุอยู่ที่กรุงเทพ และไม่สามารถจะปลีกเวลามากคุยกับผู้วิจัยได้ ทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจสังเกตความพยายามในการที่จะสัมภาษณ์น้องผู้หญิงชนเผ่าคนที่เมย์แนะนำไปในที่สุด ก่อนหน้านั้นเคยมีเพื่อนรุ่นน้องคนหนึ่งซึ่งเป็นเพื่อนกับผู้วิจัยและเมย์แนะนำให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เมย์ แต่ด้วยอุปสรรคเรื่องการติดต่อสื่อสาร และความต้องการของผู้วิจัยที่อยากจะให้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่ได้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องเพศจากดวงนักกิจกรรม ทำให้ผู้วิจัยมองข้ามเรื่องของเมย์ไป จนกระทั่งผู้วิจัยมีโอกาสดูเจอเมย์อีกครั้ง ในการอบรมการทำงานด้านสิทธิของผู้หญิงที่เชียงใหม่ ซึ่ง ทำให้เราได้มีโอกาสคุยกันมากขึ้น จากการใช้ชีวิตอยู่ในกระบวนการอบรมหลายวัน ในที่สุดผู้วิจัยจึงได้ตัดสินใจขอสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้รับฟังเรื่องราวความรู้สึกของเมย์ เกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน และความกดดันจากความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้หญิงที่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว ที่เกิดหลงรักผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งก็ถูกรอบของสังคม และศาสนาบีบบังคับไม่ให้สามารถจะใช้ชีวิตของตัวเอง และมีความสัมพันธ์แบบเบญจรักหญิงได้

พื้นฐานครอบครัว

สำหรับคนที่มารู้จักกับเมย์มาก่อน อาจมองว่าเมย์เป็นพอม เนื่องจากลักษณะท่าทาง พระหม การแต่งตัว การแสดงออกภายนอก เมย์เป็นผู้หญิงผิวขาว เชื้อสายจีน ที่ชอบเล่นสเก็ต ใส่เสื้อผ้าสตั๊ดเสื้อผ้าฝ้ายพื้นเมืองทางเหนือ กางเกงยีนส์ แต่งตัวทะมัดทะแมง เหมือนเอ็นจีโอทั่วไป และมักจะไปไหนมาไหนกับเพื่อนสนิทที่มีบุคลิกเป็นผู้หญิงมากกว่า เมย์บอกว่าเมย์แต่ตัวสตั๊ดนี้มาตั้งแต่สมัยเรียน แต่สมัยก่อนเคยไว้ผมยาว และมัดผม ช่วงที่เรียนมหาวิทยาลัย แต่ด้วยบุคลิกแบบนี้ ก็ทำให้มีทั้งผู้หญิง และผู้ชาย เข้ามาแสดงความสนใจอยู่เรื่อย ๆ

เมย์เกิดที่กรุงเทพฯ ในครอบครัวชนชั้นกลาง ที่มีฐานะปานกลาง พ่อเป็นคนไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว ที่มีครอบครัวญาติพี่น้องทั้งจากรากอยู่ที่จังหวัดตรัง แม่เป็นคนจังหวัดนครราชสีมา พ่อกับแม่มีอาชีพค้าขาย เมย์เป็นลูกสาวคนโต และมีน้องชาย 2 คน ที่สนิทกันดี อายุห่างจากเมย์ประมาณ 3-4 ปี เมย์บอกว่าพ่อเลี้ยงเมย์อย่างให้อิสระ สอนให้เมย์รู้จักเข้มแข็ง และพาเมย์ทำอะไรมากมาย อย่างที่พ่อทำ เช่น หัดขี่รถให้ตั้งแต่เมย์ อายุ 13-14 พาไปส่งของกับพ่อ อาบน้ำกับพ่อ ตรงข้ามกับญาติทางฝ่ายพ่อคนอื่น ๆ ที่เขาจะให้ความสำคัญกับลูกผู้ชายคนโตมากกว่าตามค่านิยมสังคมของไทยเชื้อสายจีน แต่ก็ไม่รู้ว่าพ่อจะเลี้ยงเมย์ให้เป็นเด็กผู้ชาย เพราะพ่อก็ซื้อเสื้อผ้าแบบผู้หญิงให้เมย์ใส่ ชีวิตของเมย์เริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อแม่เลิกกับพ่อ ตอนช่วงที่เมย์เรียนมัธยมต้น เมย์ย้ายออกจากบ้านไป และพ่อก็เริ่มพาผู้หญิงคนใหม่เข้ามาในบ้าน เมย์เริ่มคบเพื่อนที่เรียนสายศิลป์ด้วยกัน พวกกันโดดเรียน และหัดสูบบุหรี่ จนช่วงเรียนมหาวิทยาลัยปี 3 เมย์ทะเลาะกับแฟนของพ่ออย่างรุนแรง เลยตัดสินใจขอพ่อออกจากบ้านมาอยู่ข้างนอกเองกับเพื่อน แล้วก็ไม่ได้กลับไปอยู่ที่บ้านอีกหลังจากนั้น

สังคมและวัฒนธรรม การบวกลบหลวมค่านิยมเรื่องเพศ

เมย์เกิดในครอบครัวที่มีพ่อเป็นคนเชื้อสายจีน แต่ก็ดูเหมือนว่าเมย์จะโตมาอย่างค่อนข้างมีอิสระ และไม่ได้ถูกคาดหวัง หรือกดดันจากที่บ้านมากนัก ตอนเด็ก ๆ เมย์เคยสนิทกับเพื่อนผู้หญิงคนหนึ่งมาก และเคยรู้สึกโกรธอย่างไม่มีสาเหตุที่เพื่อนคนนี้ชอบ ไปสนิทกับเพื่อนคนอื่น แต่ก็ไม่ได้คิดว่านั่นคือการมีความรู้สึกพิเศษกับผู้หญิง เมย์เคยส่งจดหมายรักให้เพื่อนผู้หญิงที่แอบชอบผู้หญิงอีกคน โดยไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงเป็นเรื่องผิดปกติ ตัวเมย์เองก็มีบุคลิกออกห้าว ๆ มาตั้งแต่สมัยเรียน คล้ายกับเพื่อนที่ชอบผู้หญิงคนนั้น แต่เมย์ไม่เคยถามว่าตัวเองชอบผู้หญิงหรือเปล่า ในช่วงที่เรียนมัธยมเมย์ก็จะชกอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่มีทั้งผู้หญิง และผู้ชายตลอด มีเพื่อนผู้ชายที่สนิทด้วย มากคุยกับเมย์ในเรื่องที่เขาไม่กล้าคุยกับผู้หญิงคนอื่น สมัยที่เรียนประถม มัธยม แม้จะมีผู้ชาย และผู้หญิงเข้ามาแสดงอาการชอบอยู่บ้าง แต่เมย์ไม่เคยเป็นแฟนกับใคร

เมย์เริ่มมารู้จักกับความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงตอนเรียนมหาวิทยาลัย จากการที่เห็นเพื่อนเป็นแฟนกัน บวกกับการที่มีรุ่นน้องผู้หญิงคนหนึ่งมาแสดงท่าทางว่าชอบ ไปโหมกโหมกด้วยกัน และให้ความสำคัญกับเมย์มากกว่าคนอื่น ๆ ถึงแม้ว่าจะรู้สึกดีที่มีคนมาชอบ แต่เมย์ก็ยังคิดว่าตัวเองไม่ใช่

“ ก็ถามตัวเอง แต่สุดท้าย ไม่ใช่ เราไม่ชอบการโอบกอด หรือการจับมือที่เราทำกับเรา เรารู้สึกว่าเขาที่ดีกับเราเนอะ เป็นเพื่อนเราด้วย แต่เราไม่ชอบการสัมผัสแบบนี้ เราพยายามเลี่ยงเวลาที่เขาจะกอดเรา”

ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่มีเพื่อนผู้หญิงมาชอบ เป็นช่วงเวลาที่ไม่ค่อยชอบ “ปู—อัญชลี จงคดีกิจ” คารานักร้องหญิงที่บุคลิกการแสดงออกที่เป็นผู้ชายมาก เมย์บอกว่า “ปู อัญชลี” เป็นไอดอล (idol) ของเมย์ แต่เมย์ก็ไม่เคยคิดเรื่องความรู้สึก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงอยู่ดี ไม่รู้จักคำความเป็นทอม เป็นดี จนกระทั่งเรียนจบ และได้เห็นกระแสข่าวเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้จากสื่อที่นำเสนอภาพของดารานักร้องผู้หญิงที่ใช้ชีวิตคู่กับผู้หญิงด้วยกัน

ความรัก ความสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก

เมย์มีแม่แฟนแรก เป็นเพื่อนผู้ชายที่รู้จัก และสนิทกันตอนเรียนอยู่มหาวิทยาลัยปีสุดท้าย ตอนช่วงที่เมย์มาทำงานในประเด็นเรื่องชนเผ่าทางภาคเหนือ แฟนของเมย์เป็นผู้ชายชนเผ่า อายุเท่ากัน เรียนจบปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเดียวกัน เจอกันในแวดวงนักกิจกรรมที่ทำงานเคลื่อนไหวประเด็นเรื่องสิทธิของชนเผ่า เมย์พูดถึงแฟนผู้ชายคนนั้นว่า เป็นคนดี หลังจากที่ไม่เจอกับเขา พัฒนความสัมพันธ์กันได้ประมาณ 3-4 ปี เขาก็ขอเมย์แต่งงาน แต่การแต่งงานตามประเพณีชนเผ่าของเขา จะไม่มีการจดทะเบียนสมรส มีเพียงความเชื่อใจ ไว้วางใจกันและกัน และในการทำพิธีแต่งงานผู้หญิงจะต้องเป็นฝ่ายไปขอผู้ชาย เมย์ตอบตกลงแต่งงานกับเขา ด้วยเหตุผลที่ว่า

“เราชอบชนเผ่าอยู่แล้ว เราโตมาในเมือง เรามาค้นพบว่า เราชอบชีวิตที่เรียบง่าย เราชอบธรรมชาติ คือมันกลับกันหมดเลย เขาพึ่งตัวเองทุกอย่าง แล้วสมัยนั้น ไม่ต้องใช้เงินก็อยู่ได้ ทุกคนมีน้ำใจ สภาพแวดล้อมตอนนั้น เราน่าจะอยู่ได้นะ นี่น่าจะเป็นชีวิตเราได้นะ

“ช่วงนั้น มันเร็วมาก เขากำหนดวันมาอุปภิเษกแต่งงาน เราก็ทำตามธรรมเนียมของเขาทุกอย่าง วันแต่งงานไม่ได้บอกครอบครัวเลย อาจจะเพราะเราไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแต่งงานอะไรด้วย แล้วเราก็เป็นตัวของตัวเองมาก ก็ไปบอกที่บ้านหลังจากเราแต่งงานแล้วอาทิตย์หนึ่ง”

หลังแต่งงานเมย์กับสามียังทำงาน และใช้ชีวิตอยู่ในเมืองเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ จะกลับไปที่บ้านสามีเพียงบางครั้ง สามีมีลูก เมย์บอกว่า สามีจะรับหน้าที่เป็นคนเลี้ยงลูกเป็นหลัก ส่วนเมย์ก็ออกมาทำงานข้างนอก เวลาที่ออกมาทำงานบางครั้งก็จะเจอทั้งผู้หญิง และผู้ชายที่เข้ามาขอขอบ เพราะคนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่ามีเมย์แต่งงานแล้ว เมย์ก็ปฏิเสธไป แต่ก็รู้สึกว่าการที่ปฏิเสธผู้ชายกับผู้หญิงที่เข้ามาขอ ก็จะแตกต่างกัน เมย์บอกว่าตอนนั้นตัวเองรับรู้เรื่องความเป็นทอม เป็นดี ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงแล้ว เมื่อมีผู้หญิงมาขอบ เมย์เลือกที่จะใช้วิธีการปฏิเสธแบบนุ่มนวล เพราะเมย์รู้สึกดีกว่าว่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชาย ที่พอรู้ว่าเข้ามาขอ เมย์รับกันตัวเองออก และบอกกับเขาตรง ๆ อย่างไม่ต้องถนอมน้ำใจมาก

หลังแต่งงานมา 9 ปี มีลูกกับสามี 2 คน คนโตเป็นผู้หญิง (ปัจจุบันอายุ 11 ขวบ) คนเล็กเป็นผู้ชาย (ปัจจุบันอายุ 6 ขวบ) เมย์ได้มาพบกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งเจอกันในการทำงาน เธอเป็นผู้หญิงมุสลิม ที่มีการศึกษา ทำงานในแวดวงนักกิจกรรมเหมือนกัน อายุน้อยกว่าเมย์ 4 ปี มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง เป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัว ที่พ่อเสียชีวิตไปแล้ว เหลือแค่เธอกับแม่อยู่ด้วยกันเพียงลำพังสองคน ในจังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคใต้ตอนล่าง เมย์บอกว่าตอนที่ได้พบกับผู้หญิงคนนี้ เมย์รู้สึกใจเต้นแรงอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน และมีความรู้สึกอยากเข้าไปดูแลและรู้ผู้หญิงคนนี้โดยอัตโนมัติ หลังจากนั้นเริ่มติดต่อกับเขานานทางอีเมล และค่อย ๆ พัฒนความสัมพันธ์มาเรื่อย ๆ โดยใช้การสื่อสารผ่านทางโปรแกรม msn และทางโทรศัพท์ ตลอดเวลาที่คุยกันเมย์ไม่กล้าบอกว่าเมย์มีครอบครัวแล้ว จนกระทั่งแน่ใจว่า อีกฝ่ายเองก็มีความรู้สึกที่ไม่ต่างจากเมย์ จึงได้บอกกับเธอ และหลังจากคบกันได้ 1 ปี เมย์ก็สารภาพกับว่า ตัวเองมีครอบครัว มีสามีแล้ว เพราะเมย์ไม่อยากจะปิดบังความจริงกับเธอ

“ ตอนนั้นเราเครียดมาก เรารู้สึกว่าการไม่บอกให้เธอรู้ว่าเราเป็นยังไง มันคงไม่ใช่ความรักที่แท้จริง เราเลยเริ่มบอกกับเธอว่าเรามีครอบครัว มีสามีและลูกแล้ว เธอจึงไปอยู่ที่พักรักษาการติดต่อกันประมาณเกือบเดือน ตัวเราเองก็ไม่ได้คาดหวังว่าความสัมพันธ์มันจะกลับมาได้อีก ซึ่งก็เป็นสิ่งที่เราเตรียมตัวมาก่อนแล้ว แต่ถ้าเธอรับได้ เราก็คิดว่าแล้วเราจะบอก

กับสามีเราเป็นคนต่อไป เพราะเราเองก็ไม่สามารถใช้ชีวิตแบบฮิมคริมได้ เรายอมรับและยอมจำนนในทุกอย่าง เรา คิดว่ามันเป็นเรื่องสำคัญที่เราต้องพูดคุยกะเพราะเราก็รักเขาทั้งคู่ สิ่งที่บอกกับตัวเองคือ เราทำดีที่สุด จริใจต่อคนทั้งคู่ที่สุด แล้ว ก็ปล่อยให้มันเป็นไป เพราะเราคงไปกำหนดอะไรให้ใครไม่ได้”

ผ่านไปอีกเดือน เดือนผู้หญิงของเมย์ก็ติดต่อกับสามี และบอกว่าเธอยอมรับในความเป็นเมย์ทุกอย่างได้ ซึ่งทำให้ เมย์มีกำลังใจที่จะคุยกับสามีต่อ เมย์ตัดสินใจบอกกับสามี 6 เดือนหลังจากที่บอกกับแฟนที่เป็นผู้หญิง แต่เมื่อเมย์บอกความจริง กับเขา สามีของเมย์กลับไม่เชื่อ และคิดว่าเมย์ล้อเล่น พอเมย์ยืนยันหนักแน่น สามีของเมย์ก็เริ่มไม่มั่นใจ และไม่พูด ไม่สื่อสาร ใด ๆ กับเมย์ อยู่ประมาณ 1 สัปดาห์ หากหลังจากนั้นมาเขาก็มาบอกกับเมย์ว่า เขายอมรับได้ แต่ถ้าจะให้เลิกกัน คงต้องขอ เวลา

“ตอนที่บอกแฟนครั้งแรก เขาไม่เชื่อ เพราะเขาทำให้ให้เขื่อยาก ในสังคมของเขา ก็ไม่มีเรื่องแบบนี้ด้วย”

ไม่เพียงแค่ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ที่ซ่อนกันระหว่างสามี กับแฟนผู้หญิงเท่านั้น เมย์ยังต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องที่ ครอบครัวยุคใหม่ของแฟนผู้หญิง ซึ่งรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมย์กับเธอ ไม่ยอมรับในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้ด้วย ทั้งนี้เพราะการ รักเพศเดียวกันเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอีกด้วย ในขณะที่เมย์ไม่สามารถจะตัดสินใจเลือก ระหว่างใครได้ แม้ของแฟนผู้หญิงของเมย์ก็โทรมาบอกกับเมย์ว่า ขอให้เมย์คืนลูกสาวให้กับแม่ และแฟนของเมย์กำลังจะต้อง เข้าพิธีแต่งงานกับผู้ชายที่เหมาะสมซึ่งแม่และลุงของเธอจัดการให้

“แม่เขาโทรมาพูดว่า “แม่ไม่เข้าใจหรอกนะว่าคบกันยังไม่ แต่มันสับสนเขาถือเรื่องอย่างนี้มาก แล้วอีกอย่างหนึ่ง แม่ก็ อยากให้ลูกสาวแม่แต่งงาน เพราะเขาก็อายุมากแล้ว คินลูกสาวให้แม่เถอะ” ตอนนั้นเราก็เข้าใจความรู้สึกของแม่เขาซะ แล้ว ก็ คิดว่า เรายุติความสัมพันธ์ เพื่อให้แฟนเราได้คิดที่ตีใหม่ เราก็เลยบอกเขาว่า เราอยากกลับไปใช้ชีวิตครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ที่ พูดไปอย่างนั้น เพราะเราหาทางออกไม่ได้ ตอนนั้นเรามาทำงานที่กรุงเทพฯ หลังจากตัดสินใจยุติความสัมพันธ์ เราก็ลาออกจาก งาน แล้วก็กลับบ้าน ก็ไม่ได้ติดต่อกับเขาอีก”

เมื่อกลับมามีชีวิตใหม่ เมย์มีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่มาก จนต้องออกจากบ้านไปทำงานที่จังหวัดอื่น เพื่อเยียวยาตัวเอง ผ่านไปหลายเดือนหลังแฟนของเมย์แต่งงานไป โดยที่เมย์พยายามที่จะจัดการสื่อสารกับเขาทุกอย่าง เมย์ได้ข่าวว่าแฟนของเมย์ ไม่มีความสุขกับการแต่งงานเลย เมย์เล่าว่า แฟนผู้หญิงของเมย์ขอยุ้ยชาย หรือผู้หญิง และเมย์ก็ไม่เคยถาม ทุกวันนี้เมย์ยังคง ซวักกันกับสามีดูแลลูก ในฐานะพ่อ แม่ และเพื่อน ส่วนแฟนผู้หญิงของเมย์ก็อยู่ในระหว่างดำเนินเรื่องหย่ากับสามี เมย์บอกกับ ผู้วิจัยว่า เมย์ไม่รู้เหมือนกันว่าจะเรียกว่าตัวเองอยู่ในสถานะอะไรกับใคร กับแฟนที่เป็นผู้ชาย เขาคิดว่า ถึงอย่างไรเมย์ก็ยังรัก เขา และเขาก็รักเมย์ และคิดว่าถ้าเขาทำดีกับเมย์ ความสัมพันธ์ก็คงจะกลับคืนไปเป็นเหมือนเดิม แต่เมย์ก็พยายามที่จะคุยให้ เขายอมรับความจริง ส่วนกับแฟนที่เป็นผู้หญิง เมย์คิดว่าเขาก็ยังรอเมย์อยู่ แต่เมย์ก็แค่คิดถึงเธออยู่ห่าง ๆ และติดต่อกับเธอ แต่เฉพาะเวลาที่เธอเป็นฝ่ายโทรมาหาเมย์ โดยบอกเธอว่าเมย์ยังคงปรารถนาดี และห่วงใยเธอเสมอ เมย์คิดว่าระยะห่าง จะทำให้ทั้งเธอและเมย์เข้าใจความต้องการของตัวเองมากขึ้น

เพศภาวะ เพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ

แม้ว่าที่ผ่านมา เมย์จะชอบแต่งตัวเสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์ รองเท้าผ้าใบมาตั้งแต่สมัยเรียนมัธยม แต่เมย์ก็ไม่คิดว่าคนอื่นจะมองว่าเมย์เป็นทอม เมย์ไม่แน่ใจว่าตัวเองเคยรู้สึกชอบผู้ชายสักคนน้อยแค่ไหน แต่รู้สึกดีกับเพื่อนผู้หญิง หากก็ไม่ใช่ คิดที่จะจีบผู้หญิง (หรือแม้แต่ผู้ชายด้วยก็ตาม) เป็นแฟน สมัยเรียนมหาวิทยาลัย เมย์บอกว่าเมย์วิเศษยาว รวบผม ไม่เคยปล่อยผม ยังคงแต่งตัวสไตล์เดิม และเมื่อมีเพื่อนผู้หญิงมาชอบ เมย์ก็รู้สึกดีในแง่ของความใกล้ชิดสนิทสนม แต่ไม่ชอบเวลาที่เพื่อนคนนั้นมาสัมผัส ต่างจากตอนที่เมย์มาเจอแฟนที่เป็นผู้ชาย แล้วเขาจับมือเมย์เดินข้ามถนน จะรู้สึกอบอุ่นมากกว่า ส่วนใหญ่แล้วในความสัมพันธ์ของเมย์ที่มีกับคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง หรือผู้ชาย เมย์จะไม่เป็นฝ่ายไปจีบก่อน ไม่เป็นฝ่ายรุก จนเมย์มาเจอกับแฟนที่เป็นผู้หญิง หลังจากที่เคยได้ยิน ได้เห็นความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงแล้ว เมย์จึงเป็นฝ่ายที่เข้าไปจีบ และทำความเข้าใจกับแฟนคนนี้นั่นเอง ซึ่งถือเป็นแฟนคนแรกที่เมย์จีบ

บุคลิกของคนที่เมย์ชอบ ไม่ว่าจะเป็นเพศไหน คือ ต้องเป็นคนอ่อนโยน สมถะ มั่นใจในตัวเอง และมั่นคงต่อความรู้สึกนึกคิดของตัวเอง สำหรับคนที่คิดว่าอยากจะใช้ชีวิตอยู่ด้วย เมย์บอกว่าเมย์ไม่ได้คาดหวังอะไรจากเขามากกว่าให้เขาเป็นตัวเขาเอง รู้จักตัวเอง

จากประสบการณ์ของเมย์ ที่มีแฟนมาแค่ 2 คน เมย์ไม่มีโอกาสได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกับแฟนทั้งสองคนมากนัก กับสามีหรือแฟนที่เป็นผู้ชาย เมย์ใช้ชีวิตอยู่กับเขาบ้างเป็นบางเวลา เพราะส่วนใหญ่แล้วเมย์จะเดินทางไปทำงานที่ต่างจังหวัด ส่วนแฟนที่เป็นผู้หญิงความสัมพันธ์จะเป็นไปในลักษณะที่ได้เจอกัน หรือใช้เวลาด้วยกันเป็นครั้งคราว เท่าที่จะมีเวลาตรงกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วต่างคนต่างใช้ชีวิตของตัวเองอยู่คนละที่ ได้แค่ติดต่อสื่อสารกันผ่านทางอีเมล เฟซบุ๊ก หรือโทรศัพท์เท่านั้น

ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับแฟนที่เป็นผู้ชาย เมย์กับแฟนจะช่วยกันรับผิดชอบในเรื่องการเลี้ยงดูลูก โดยการกันรายได้ส่วนหนึ่งจากการทำงานของแต่ละคนมาเป็นเงินสำหรับลูก นอกจากนี้การที่เมย์ไม่ได้เป็นผู้หญิงชนวน โดยเฉพาอย่างยิ่งเป็นคนในเมือง ที่มีการศึกษา เป็นเอ็นจีโอ ทำให้ได้รับอิทธิพลบางอย่าง และไม่ถูกคาดหวังให้ต้องรับผิดชอบงานบางอย่างที่ผู้หญิงชนเผ่าที่เป็น “เมโย” ทำ เช่น คำข้าว เลี้ยงหมูขณะที่ในช่วงที่อยู่กับแฟนที่เป็นผู้ชาย งานบ้านบางอย่าง เช่น ทำกับข้าว ล้างจาน เมย์จะช่วยทำด้วยความเต็มใจ แต่ไม่ใช่ทำเพราะเป็นหน้าที่เมย์ หรือแม่ที่ต้องทำ แต่เป็นการทำด้วยความชอบ งานที่ไม่ชอบทำอย่าง ซักผ้า ก็จะตกลงกันว่าต่างคนต่างซัก ส่วนของลูก แฟนจะเป็นคนดูแลซักให้ จนตอนนี้ลูก ๆ โตพอที่จะซักเองได้แล้ว เขาก็จะซักผ้าของเขาเอง

สำหรับเรื่องบทบาท และอารมณ์ความรู้สึกในเรื่องเพศกับคู่ ในมุมมองของเมย์ การมีเพศสัมพันธ์กับแฟนผู้ชาย เป็นเรื่องของการจ่ายยอมเพื่อให้ผ่าน ๆ ไป แต่กับแฟนผู้หญิงจะรู้สึกถึงความอบอุ่น และพูดคุยกันได้เปิดเผยกว่า ไม่จำเป็นต้องมีใครเป็นฝ่ายเริ่มก่อน หรือเป็นฝ่ายรุกอย่างเดียว แต่จะผลัดกัน

“ การมีเชื้อสืบนับอยู่กับความพึงพอใจ บางครั้งเราก็กังการกันนอกกอดกันเฉย ๆ ก็พอ มันก็อบอุ่น ส่วนการมีเชื้อสืกับผู้ชายมันเหมือนกับการต้องต่อสู้กัน มีการต่อสู้อะไร ”

ครั้งสุดท้ายที่ได้คุยกับเมย์ทางโทรศัพท์ หลังจากที่เราได้คุยกันมากมายถึงนิยามอัตลักษณ์แบบรักสองเพศของผู้หญิงพร้อมกับหนึ่ง และเพื่อนคนอื่น ๆ ที่วงสนทนาในการอบรมที่เชียงใหม่ ผู้วิจัยถามเมย์ว่า แล้วตกลงเมย์นิยามตัวเองว่าอะไร

จากที่บ่อย ๆ ครั้งเมย์มักจะพูดเรื่องการนิยามตัวเองว่าเป็น “โบ” เพื่อให้เพื่อนในแวดวงนักกิจกรรมที่ทำงานในประเด็นสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย ได้ตระหนัก และเข้าใจในประเด็นเรื่องการถูกเลือกปฏิบัติของคนที่เป็น “โบ เช็กวล” ขณะเดียวกันบ่อยครั้งเมย์ก็จะพูดว่า ตนไม่ต้องการใช้คำอะไรมานิยามความเป็นตัวเองทั้งสิ้น เพราะแต่ละคำนิยามที่ใช้ ล้วนเป็นกรอบที่คับแคบที่กักขังคนให้อยู่ภายใต้กรอบที่นิยามเหล่านั้นกำหนด

“เราเคยกรอกในแบบฟอร์มแผนงานด้านสุขภาวะว่าเราเป็นโบ

“หลัง ๆ มาเรารู้สึกว่าเราอิสระมาก คำว่า “โบ” ตรงใจเราที่สุด เราจะใช้คำว่า “โบ” ในเวลาที่เราเข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเพศ ถ้าไม่นิยาม มันก็จะไม่เกิดการแลกเปลี่ยน กว่าเราจะหาพื้นที่ “โบ” เจอ เมื่อก่อนมันก็มีน้อยนะ มันไม่มี แต่ความชอบ กับชีวิตจริงมันก็จะจจะคนละเรื่อง เราอาจจะไปชอบคนที่ เป็น “เอ็ม” (หมายถึง msm) ก็ได้ ใครจะรู้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เราเลยพบว่า เอ้ย ไม่ต้องนิยามอะไรหรอก เราเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ใช้ชีวิตอยู่บนโลกนี้ เรามีลูก มีสามี ด้วย แต่เราชอบผู้ชายที่เป็นผู้หญิงได้ ผู้หญิงที่เป็นผู้ชายได้”

เรื่องราวของเมย์จบลงตรงนี้ ในฐานะเรื่องเล่าเรื่องสุดท้ายในจำนวนเรื่องเล่าทั้ง 6 เรื่องที่สะท้อนแง่มุมชีวิต ประสบการณ์ความสัมพันธ์ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการมองเรื่องเพศวิถี และการนิยามตนเองของผู้หญิงหลากหลายวัย หลากหลายประสบการณ์ชีวิตทั้ง 6 คน

นอกจากเรื่องเล่าของผู้หญิงทั้ง 6 คนนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสพูดคุยกับเพื่อนผู้หญิงที่เป็นนักกิจกรรมด้านสิทธิผู้หญิง สิทธิของหญิงรักหญิง และสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ อีก 6 ที่ผู้วิจัยขวนมาคุยเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงโดยเฉพาะ โดยในจำนวนเพื่อน ๆ ทั้ง 6 คนนี้ มีเมย์ และหนึ่งซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักของผู้วิจัยรวมอยู่ด้วย ซึ่งแม้จะเป็นการพูดคุยในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่สิ่งที่เรารู้กัน เบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การนิยามอัตลักษณ์ มุมมองต่อความเป็นตัวตน อารมณ์รู้สึก ความชอบ และการตั้งคำถามกับเพศวิถีแบบรักสองเพศ อัตลักษณ์แบบผู้หญิงรักสองเพศโดยตรง ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก และสะท้อนให้เห็นแง่มุม วิธีคิดในเรื่องเพศภาวะ เพศวิถีที่แตกต่างหลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการจัดกลุ่มสนทนาในครั้งนี้นำมาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งประกอบการวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย

ตารางที่ 3 : ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มสนทนาเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง

ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	ที่อยู่ปัจจุบัน	การศึกษา	นิยามตนเอง	สถานภาพการมีแฟน/อัตลักษณ์ของแฟน
ปลา	32	อุบล	เชียงใหม่	ปริญญาตรี	รักได้ทุกเพศ	มีแฟนเป็นผู้หญิงที่รักได้ทุกเพศ
หนึ่ง	35	เชียงใหม่	ในเมืองภาคใต้ตอนล่าง	กำลังศึกษาปริญญาเอก	โบ	มีแฟนเป็นผู้หญิงที่เป็น “โบ”
เมย์	37	กรุงเทพ	เชียงใหม่	ปริญญาตรี	โบ / ไม่นิยาม	ไม่ชัดเจนอยู่กับแฟนผู้ชายที่มีลูกด้วยกันสอง

						คนในฐานะเพื่อน ขณะเดียวกันก็เว้น ระยะห่าง และพัก ความสัมพันธ์กับแฟนที่ เป็นผู้หญิงที่กำลังจะหย่า กับสามีด้วย
อ้อ	39	สงขลา	เชียงใหม่	ปริญญาตรี	โบ / รักได้ทุก เพศ	โสด
แมว	40	ระยอง	กรุงเทพ	กำลังศึกษา ปริญญาโท	รักได้ทุกเพศ	โสด
ต๊ิก	49	ระยอง	กาฬสินธุ์	ปริญญาโท	รักได้ทุกเพศ	ทอม

อัตลักษณ์ และเพศวิถีแบบรักสองเพศ : มุมมองเรื่องเพศของเอ็นจีโอที่ทำงานด้านสิทธิผู้หญิง

ในการสนทนากลุ่มในประเด็นเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศ และอัตลักษณ์แบบรักสองเพศของผู้หญิง ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาประกอบไปด้วยนักกิจกรรมผู้หญิงอิสระที่ทำงานในประเด็นเรื่องสิทธิของผู้หญิง สิทธิของผู้หญิงรักผู้หญิง สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ เกือบทั้งหมด มีเพียง “หนึ่ง” คนเดียวที่ทำงานประจำเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่สนใจทำงานในประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคม และผู้หญิงด้วย กลุ่มเป้าหมายนักกิจกรรมเหล่านี้ทำงานด้วยมีหลากหลาย ตั้งแต่ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้หญิงชนเผ่า กลุ่มผู้หญิงรักผู้หญิง และกลุ่มผู้หญิงที่รับบริการการให้คำปรึกษาเพื่อการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัย

นอกจากประเด็นกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานจะมีความหลากหลายแล้ว นักกิจกรรมแต่ละคนยังมีความหลากหลายทั้งอายุ บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เติบโตมา และที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งสถานภาพการมีคู่ และกานานิยามอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองและคู่ด้วย อย่างไรก็ตามบริบทที่คล้ายกันในกลุ่มนี้ก็คือ การที่ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่จบปริญญาตรี เป็นอย่างน้อย และมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันคือ อยู่ในช่วงระหว่างวัย 32-49 ปี

ผลจากการคุยในวงสนทนากลุ่มย่อยแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้

- นิยามอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนทางเพศ

ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทุกคนเห็นว่าถ้านิยามอัตลักษณ์ทางเพศด้วยคำว่า “โบ” หมายถึงเฉพาะเพียงแค่การรักได้สองเพศ คือ ผู้หญิง กับผู้ชายนั้น พวกเธอก็ไม่ต้องการที่จะนิยามตัวเองด้วยคำ ๆ นี้ เนื่องจากสำหรับทุกคนแล้ว พวกเธอรู้สึกว่ามันจะสามารถรักคนได้มากกว่า บุคคลที่มีอัตลักษณ์เป็นเพศชาย และบุคคลที่มีอัตลักษณ์เป็นเพศหญิง ผู้ให้ข้อมูล 3 ใน 6 คนใช้นิยามตัวเองว่าพวกเธอมีเพศวิถีแบบ “รักได้ทุกเพศ” ซึ่งในภาษาไทยยังไม่มีคำจำกัดความของเพศวิถี หรืออัตลักษณ์นี้ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีก 3 คน เห็นด้วยว่า ไม่ควรจำกัดคำนิยามคำว่า “โบ” แต่บุคคลที่รักสองเพศ และพวกเธอสามารถรักใครก็ได้เพศใดก็ได้ เพราะสิ่งที่พวกเธอให้ความสำคัญในการมีความสัมพันธ์กับใครสักคน เป็นเรื่องของจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก

มากกว่าจะพิจารณาเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลคนนั้นมาเป็นอันดับแรก แต่ทั้ง 3 คนนี้ก็ยังคงว่าตนเองก็เลือกใช้คำว่า “โບ” เพื่อสื่อสารกับคนอื่นให้เข้าใจในความเป็นตัวเองที่ไม่ได้ชอบแค่เพศใดเพศหนึ่งเท่านั้นด้วย โดยผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งบอกว่า ตนเองจะเลือกใช้คำว่า “โບ” นิยามตนเอง ในการสื่อสารกับวงนักร้องที่เคลื่อนไหวเรื่องสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทยโดยเฉพาะ เนื่องจากต้องการให้แวดวงกิจกรรมด้านสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย กะเทย ได้มองเห็นถึงตัวตนของบุคคลที่รักได้ทั้งสองเพศด้วย

“เราไม่ได้รักเพศเดียวกันเท่านั้น ไม่ได้รักต่างเพศเท่านั้น เรารักได้ทั้ง

เพศเดียวกัน และต่างเพศ แปลว่าแฟนเราเป็นอะไรก็ได้หมดเลย เหมือนเราก็ได้ ไม่เหมือนเราก็ได้ รักได้หมด ไม่มีจุด ไม่มีจิมก็ได้ ข้ามเพศก็ได้ แฟนก็นิยามแบบเดียวกัน”

(ปลา อายุ 32 ปี นิยามตัวเองว่าชอบได้หมดทุกเพศ)

มีแฟนเป็นผู้หญิงที่นิยามแบบเดียวกัน)

“ ถ้าเป็นตัวของตัวเองนี้ หลายคนก็อาจจะอธิบายว่าเป็นดี ก็ไม่ใช่เนะ พกก็สามารถลั่นโหลไปมาได้ ระหว่างเส้นที่แบ่งเป็นผู้หญิงข้างหนึ่ง รักผู้ชายอีกข้างหนึ่ง มันแล้วแต่ช่วงจังหวะชีวิต เราก็สามารถที่จะรักใคร เพศใดก็ได้ ถ้าเกิดว่าเราได้มีโอกาสที่จะรู้จักเขา”

(ตึก อายุ 49 ปี นิยามตัวเองว่าชอบได้หมดทุกเพศ มีแฟนเป็นทอม)

“ถ้าสำหรับเรียกตัวเองเธอ “โບแซ็กวล” ก็โอเคนะ แต่ไม่ใช่แค่ที่เราจำกัดการอธิบายให้เรา ว่าเราชอบแค่ผู้หญิงผู้ชายแค่นั้น อันนั้นไม่โอเคกับความหมาย”

(อ้อ อายุ 39 ปี เอ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า โບ หรือชอบได้หมดทุกเพศ สถานภาพโสด)

“ก็...ไม่ได้รู้สึกว่ามันเลวร้ายอะไรสำหรับหนึ่ง เราารู้สึกว่าคำนี้ช่วยอธิบายเราให้คนอื่นเข้าใจ เพราะไม่อย่างนั้นเราไม่รู้จะอธิบายความเป็นเราให้คนอื่นเข้าใจได้ยังไง แต่ถ้ามีเวลาโอกาส ก็อาจจะอธิบายเขาเพิ่มว่า มันไม่ใช่แค่สองเพศนะ มันมีรายละเอียด”

(หนึ่ง อายุ 35 ปี อาจารย์มหาวิทยาลัย นิยามตัวเองว่า โບ หรือชอบได้หมดทุกเพศ)

มีแฟนเป็นผู้หญิงที่นิยามตัวเองว่าโບเหมือนกัน)

“เราใช้คำว่า“โບ” พูดตรง ๆ เลยนะ เพราะเราต้องการพื้นที่ในการมีตัวตน ไม่จิ้นคนก็ไม่เข้าใจ ไม่รู้จักเราเลยในพื้นที่แบบนี้”

(เมย์ อายุ 37 ปี เอ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า โບ เมื่อต้องการเรียกร้องพื้นที่)

ในการแสดงตัวตน สถานภาพอยู่ในความสัมพันธ์ที่คลุมเครือ)

- ความหมาย และมุมมองต่อคำว่า “โบ” และ “เสือโบ”

ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทุกคนรู้จัก และเคยได้ยินคำว่า “เสือโบ” มาตั้งแต่สมัยเด็ก ๆ แล้วจากสื่อ เกือบทุกคนเห็นตรงกันว่า คำ ๆ นี้ ไม่ได้ใช้หมายความถึงแต่เฉพาะผู้ชายที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศเท่านั้น แต่ยังถูกนำมาใช้เรียก ผู้หญิงด้วย และในเวลาที คำ ๆ นี้ถูกนำมาใช้กับผู้หญิง จะถูกใช้ในความหมายในเชิงประณาม หรือดูถูกผู้หญิงที่รุนแรงกว่าใช้กับผู้ชาย ความหมายของคำว่า “เสือโบ” ที่เคยได้ยินมา จะหมายถึงคนที่เจ้าชู้ ก้าวร้าว

“เสือโบ นี่ได้ยินมาตั้งแต่เด็กนะ รู้สึกว่ามันโหด ๆ ยังไม่รู้ว่า มันออกมาในพฤติกรรมที่แบบว่า เจ้าชู้ก้าวร้าวรุนแรง”

(เมย์ อายุ 37 ปี นิยามตัวเองว่า โบ เมื่อต้องการเรียกร้องพื้นที่)

ในการแสดงตัวตน สถานภาพไม่ชัดเจน)

“คำว่า “เสือโบ” เป็นคำที่เรารู้สึกแสบกับมัน ไข่ เรารู้ว่าเป็นคำที่ใช้สำหรับผู้หญิงด้วย แต่มันเป็นคำที่ดูถูกเขาอีกที เราก็เลยรู้สึกไม่ติดกับคำ ๆ นี้”

(เมว อายุ 40 ปี นิยามตัวเองว่าชอบได้หมดทุกเพศ สถานภาพโสด)

“ตอนปวช.มีเพื่อน 2 คนถูกล้อว่าเป็น “เสือโบ” เพื่อนผู้หญิงคบผู้ชายด้วย แล้วมีแฟนเป็นผู้หญิงด้วย เพื่อนผู้ชายก็เหมือนกัน.....เราเข้าใจคำว่า “เจ้าชู้”.... เป็นคำไม่ดี เป็นคำที่เขาเอามาล้อเลียน มาว่า

(อ้อ อายุ 39 ปี เอ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า โบ หรือชอบได้หมดทุกเพศ สถานภาพโสด)

แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกคนจะรู้สึกไม่ดีกับคำว่า “เสือโบ” ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 2 คน ไม่ได้มีความรู้สึกกับคำว่า “เสือโบ” ในแง่ลบมากนัก

“คือเรารู้จักต่างจากคนอื่นนะ เรารู้จักคำว่า กะเทย ตูด หรือว่า เสือโบ โดยที่ไม่ได้รู้สึกว่ามันดีหรือไม่ดี คือที่อีสานเวลาพูดถึงอะไรอย่างนั้นมันไม่ได้รู้สึกว่ามันเหยียด หรือไม่เหยียด ก็รู้สึกผ่านสื่อนั่นแหละ คือรู้มาตั้งแต่เป็นเด็กนะ อย่างคำว่า กะเทย มันก็เป็นแค่คำเรียกแค่นั้นแหละ”

(ปลา อายุ 32 ปี นิยามตัวเองว่าชอบได้หมดทุกเพศ

มีแฟนเป็นผู้หญิงที่นิยามแบบเดียวกัน)

ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่รู้จักคำว่า “เสือโบ” มาก่อนจะรู้จักคำว่า “โบ” หรือ “โบเช็กชวล” ผู้เข้าร่วมคนหนึ่ง (เมย์) กล่าวว่าเธอรู้จักคำว่า “โบเช็กชวล” จากสมัยที่มาทำงานด้านเอดส์ และต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการแบ่งคนออกเป็นกลุ่ม ๆ

ตามเพศวิถีของตนเอง ได้แก่ กลุ่มรักต่างเพศ กลุ่มรักเพศเดียวกัน และกลุ่มรักสองเพศ ผู้เข้าร่วมอีกคนหนึ่ง (ดิก) บอกว่า เธอรู้จักคำว่า “ไบเซ็กชวล” ตอนที่ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโทในประเด็นเรื่องหญิงรักหญิง เมื่อ 10 กว่าปีที่แล้ว ขณะที่ผู้เข้าร่วม ๖ อีกคนหนึ่ง (หนึ่ง) รู้จักคำว่า “ไบ” ตอนที่พยายามทำความเข้าใจกับความรู้สึกของตัวเองที่มีต่อผู้หญิง และค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องหญิงรักหญิง และ “ไบ”

ผู้เข้าร่วมฯ ทุกคนมองว่า คำว่า “เสือไบ” เป็นคำที่มีน้อยในเชิงลบมากกว่าคำว่า “ไบ” หรือ “ไบเซ็กชวล” อย่างไรก็ตามหลายคนใช้คำว่า “เสือไบ” กับคำว่า “ไบ” ในความหมายเดียวกันสลับกันไปมา ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าคำว่า “ไบเซ็กชวล” เป็นคำที่ฟังดูดี และสุภาพกว่าคำว่า “เสือไบ” มาก

“มัน (ความรู้สึกไม่ดีกันนี้ของคำ) ก็เข้ามาแว็บ ๆ เนอะ คำว่า “เสือไบ” เพราะมันติดตัวเรามาตั้งแต่เด็ก แต่คำว่า “ไบเซ็กชวล” เรา รู้สึกว่ามันสุภาพกว่า เพราะมันมีคำอธิบายที่เป็นวิชาการกว่า”

(อ้อ อายุ 39 ปี เ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า ไบ หรือชอบได้หมดทุกเพศ สถานภาพโสด)

“เรา รู้จักคำนี้ ตอนทำงานเรื่องเอสส์ แล้วเขาจับให้เราแยกประเภทนั้นแหละ เราจะไปกลุ่มไหน แล้วเราก็ เขามีกุ๊มนั้นให้อยู่อยู่ เรา รู้จักอย่างนี้ก่อน แล้วค่อยมาเรียนรู้ว่า วิถีเพศคืออะไร แล้วก็มาเรียนรู้ศัพท์ด้าน sexuality เรา ก็ อ้อ....”

“ไบ” เป็นอย่างนั้นเนอะ มันก็ดีกว่าเสือไบตั้งเยอะ”

(เมย์ อายุ 37 ปี เ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า ไบ เมื่อต้องการเรียกร่องพื้นที่

ในการแสดงตัวตน สถานภาพอยู่ในความสัมพันธ์ที่คลุมเครือ)

“เพราะ “ไบเซ็กชวล” มันไม่ได้ดีมีความไบในแง่ลบไง แต่เสือไบมันดีมีความไบในแง่ลบเยอะ”

(เมว อายุ 40 ปี นิยามตัวเองว่าชอบได้หมดทุกเพศ สถานภาพโสด)

- ความเป็น “ไบ” : ความเป็นไบไม่มีตัวตน ไม่มีพื้นที่

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของคนที่ใช้คำว่า “ไบ” สื่อสารกับคนอื่นถึงอัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง หลายคนพูดคล้ายกันว่า ปฏิกริยาที่ตอบกลับมาก มักจะเป็นไปในทางลบ โดยเฉพาะในสังคมของหญิงรักหญิงที่คาดหวังว่าจะได้รับการยอมรับและเข้าใจมากกว่าในสังคมอื่นๆ คำพูดที่มักจะได้อินอยู่บ่อยครั้ง เมื่อบอกว่าตัวเองเป็น “ไบ” คือ หันคิดที่มองว่าเป็นคนเจ้าชู้ และไม่จริงจัง “เฮอไบเลสเป็นแท้” (หนึ่ง, เมย์) “แอบแฝงหรือเปล่า” (เมย์, อ้อ) “เป็นพวกเจ้าชู้ ได้หมด ไวใจไม่ได้” (หนึ่ง) “เจ้าชู้ อะไรก็ได้ ไถ่เยอะ” (อ้อ) “ได้ทีเดียวสองคน” (เมว)

“การเป็นไบ มันเหมือนคนเจ้าชู้เนะ อะไรก็ได้ ไถ่เยอะเนะ ซึ่งถ้าถามว่าคนที่รสนิยมทางเพศแบบอื่น คนที่เป็นเลสเบียน เป็นเกย์ หรือคนที่รักเพศตรงข้าม ก็ทำแบบนี้เหมือนกัน ในตัวความเป็นมนุษย์เนะ ไม่ว่ารสนิยมแบบไหน ก็จะดูคนนั้น คนนี้ เพียงแค่เขาจำกัคิดว่า คนนี้ชอบผู้ชายนะ หรือว่าเลสเบียนชอบเฉพาะผู้หญิงนะ”

(อ้อ อายุ 39 ปี เอ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า ไบ หรือชอบได้หมดทุกเพศ สถานภาพโสด)

เมย์ : เขาพูดกับเราว่า “เธอมันไม่แท้ มักมากรีบเล่า มันไม่จริงนะ เธอเป็นอะไรกันแน่”

หนึ่ง : เป็นอะไรกันแน่ ไซ่ คำนี้แหละ

หนึ่งซึ่งเป็นคนที่เข้ามาทำงานเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของหญิงรักหญิงเล่าถึงปฏิกิริยาจากกลุ่มหญิงรักหญิงที่เคยเจอมา ให้ฟังว่า เพื่อนหญิงรักหญิงที่รู้ว่าเป็น “ไบ” และคิดว่าแฟนของหนึ่งเป็นผู้หญิงที่ชอบแต่ผู้หญิงเท่านั้นจะรู้สึกกังวลแทนทั้งคู่

“ฉันมีคำถาม ทุกคนจะรู้ว่าหนึ่งมีลูก และเคยแต่งงานมาแล้ว และหนึ่งไม่ปฏิเสธว่า หนึ่งชอบผู้ชายได้ ที่นี้ทุกคนจะเป็นห่วงกันมาก เข้าใจมั๊ยคะ ฝ่ายเลสนะ แล้วแฟนเขาละ คือจะรู้สึกว่าการเสียเปรียบหนึ่ง”

(หนึ่ง อายุ 35 ปี อาจารย์มหาวิทยาลัย นิยามตัวเองว่า ไบ หรือชอบได้หมดทุกเพศ

มีแฟนเป็นผู้หญิงที่นิยามตัวเองว่าไบเหมือนกัน)

นอกจากนี้มายาคติอีกมายาคติหนึ่งซึ่งผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาก็ดำเนินอยู่บ่อย ๆ ก็คือ การมองเพศวิถีแบบรักสองเพศ ว่าได้เปรียบกลุ่มอื่น ๆ เพราะเข้าได้กับทุก ๆ กลุ่ม และไม่ถูกกดกันมาเท่ากลุ่มเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน เนื่องจากเพศวิถีแบบรักสองเพศเป็นสิ่งที่ไม่ถูกเห็นชัดจากภายนอก

“คนจะเข้าใจว่า ไบ นี่ ช้อนพรางตัวเองได้ดี หรือมีพื้นที่เยอะกว่าคนอื่น แต่จริง ๆ แล้วมันไม่ใช่ะคะ มันกลายเป็นว่า เราไม่สนิทกับที่ไหนเลย มันสนิทแต่สภาพภายนอกนะค่ะ สมมติเราเดินกับผู้ชาย เราก็กลายเป็น...เนี่ยน เราเดินกับผู้หญิง พวกเลสเบี้ยนก็...เออเธอพวกเดียวกับฉัน แต่อย่าถามลึกกว่านั้น เอ๊ย เธอแต่งงานแล้วหรือ? มันจะเปลี่ยนไปพื้นที่...ที่จริงแล้ว มันไม่มีพื้นที่เลยต่างหาก พอบอกกับผู้ชายว่าฉันชอบผู้หญิงได้ด้วยนะ สิ่งที่เขายินยอมมันเริ่มไม่มั่นคงแล้ว เพราะแฟนของเขามันจะไม่ใช่มือนอกกับผู้หญิงธรรมดาแน่นอน”

(หนึ่ง อายุ 35 ปี อาจารย์มหาวิทยาลัย นิยามตัวเองว่า ไบ หรือชอบได้หมดทุกเพศ

มีแฟนเป็นผู้หญิงที่นิยามตัวเองว่าไบเหมือนกัน)

ทั้งมายาคติเรื่อง “ความเจ้าชู้” และ “การไม่ใช่หญิงรักหญิงที่แท้จริง” “ความไม่จริงใจ” “การเข้าไปอยู่ได้ในทุกพื้นที่” ทั้งกลุ่มรักต่างเพศและรักเพศเดียวกัน” ส่งผลให้คนที่มิใช่เพศวิถีแบบรักสองเพศรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับ และถูกกีดกันจากทั้งสังคมรักต่างเพศ และสังคมของผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน ทำให้รู้สึกอึดอัด และโดดเดี่ยว ไม่มีใครเข้าใจตนเอง มุมมองที่ดูเหมือนจะเป็นมุมมองในแง่บวก ที่มองว่าการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศสามารถกลมกลืนได้กับสังคมของคนทุกเพศวิถี ในความเป็นจริงแล้ว พวกเขาถูกผลักไม่มีพื้นที่ที่มองเห็น หรือให้การยอมรับในความเป็นตัวตนอย่างที่พวกเขาคือจริง ๆ มากกว่า ซึ่งในการไม่ได้รับความเข้าใจหรือยอมรับก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างกัน ระหว่างผู้หญิงโสด กับผู้หญิงที่แต่งงาน มีครอบครัวแล้ว

“หลาย ๆ ที่รู้จักอ้อมมาก่อน อาจจะมองว่าอ้อมเป็น hetero แต่เขาไม่รู้ไง เขาพยายามที่จะจัดกลองให้เราว่า อยู่ตรงนั้นอยู่ตรงนี้ แต่พอเขารู้ว่าเราเป็นไบ เขาก็รู้สึก....แล้วทำไมไม่มีแฟนเป็นผู้หญิงล่ะ ก็ตอนนี้เรายังไม่ยอมมีแฟน ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย แต่เราไม่ยอมมีแฟนด้วยเงื่อนไขอื่น เราไม่ยอมมีแฟนเพราะมันรู้สึกอึดอัด

“เรารู้สึกว่าเราโดนกันออกนอกนะ แล้วเรารู้สึกอึดอัดมาก เพราะเรารู้สึกว่าเลสเบี้ยนกำลังมองเราว่า ตกลง “ไบ” จริงหรือ...เป็น hetero แล้วมาทำเป็น “ไบ” “

(อ้อม อายุ 39 ปี เอ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า ไบ หรือชอบได้หมดทุกเพศ สถานภาพโสด)

“กลุ่มเลสเบี้ยน เขาก็จะเข้าใจว่าเราเป็นเหมือนเขา แต่พอบอกว่าเลสเบี้ยนมีลูก เขาก็จะบอกว่า “อ้าว เธอโดนบังคับแต่งงานหรือ” “ไม่ ฉันชอบผู้ชาย “ (หัวเราะ) “อ้าว งั้นเธอไม่ใช่เลสเบี้ยนแท้สิ” “โอ้โห แล้วฉันอยู่ไหน ตกลงอันเป็นใคร แล้วฉันจะทำยังไง”

“คือพอเราบอกว่าเรามีลูก มีผิว อย่างนี้ทุกคนบอกว่า ไม่เนียน คือ มันเนียนแบบคนที่เขาไม่มีตรงนี้ไม่ได้ เหมือนกับหอมมะ มันเดินไปปุ๊บ ก็เห็นว่าเป็นหอม เพราะมันปิดไม่ได้ไง แล้วในวงหญิงรักหญิงที่คุยกัน ประเด็นอย่างเรื่องของเมย์ กับหนึ่ง คือเรื่องการมีลูก ไม่เคยถูกมองเห็นนะ ซึ่งหนึ่งคิดว่าอันนี้เป็นเรื่องใหญ่

(หนึ่ง อายุ 35 ปี อาจารย์มหาวิทยาลัย นิยามตัวเองว่า ไบ หรือชอบได้หมดทุกเพศ

มีแฟนเป็นผู้หญิงที่นิยามตัวเองว่าไบเหมือนกัน)

สำหรับผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศบางคนอย่าง “เมย์” แม้ตัวเธอเองจะปฏิเสธการใช้คำเรียกใดๆ มานิยามตัวเอง แต่เมื่อเข้ามาในพื้นที่การเคลื่อนไหวด้านสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย เธอก็ยังคงตั้งใจว่าจะบอกกับทุกคนว่าเธอเป็น “ไบ” หรือ “ผู้หญิงที่รักสองเพศ” เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงอัตลักษณ์ที่ถูกมองข้ามไป และมองเห็นถึงปัญหาที่คนซึ่งเป็น “ไบ” เผชิญอยู่ด้วย เพราะเธอคาดหวังว่าจะได้รับความเข้าใจจากกลุ่มเพื่อนที่รักเพศเดียวกันมากกว่าจากสังคมภายนอกทั่วไป

“จริง ๆ เราก็ไม่ได้อยากให้เรียกว่า “ไบ” แต่เราอยากให้เข้าใจมุมมองของคน ๆ หนึ่ง แล้วเราไม่มีพื้นที่ในวงของเพื่อน LGBT จริง ๆ เราอยากให้เพื่อนเปิดมุมมอง เข้าใจเราด้วย ในขณะที่เรายอมรับ เลสเบี้ยน เรายอมรับกะเทย เรายอมรับทุกอย่าง แต่กลับรู้สึกว่า แล้วเราอยู่ตรงไหนล่ะ เราไม่มีพื้นที่เลย”

“ปัญหาที่ไบเช็กขอลูกผู้หญิงนะเจอ คือมันไม่มีอะไรรองรับเลย กับผู้หญิง โดยเฉพาะเรื่องของการมีลูกนะ คือสมมติเราเกิดไปชอบผู้หญิงคนหนึ่งขึ้นมา แล้วเราเห็นว่า ผู้ชายนะไม่มีศักยภาพที่เรามองเห็นในการดูแลลูกเรานะ แต่ผู้หญิงคนนี้มี แล้วเราจะต่อสู้ยังไง ถ้าเราไม่มีจุดที่จะยืน เพราะฉะนั้นเราต้องสร้างพื้นที่”

(เมย์ อายุ 37 ปี เอ็นจีโออิสระ นิยามตัวเองว่า ไบ เมื่อต้องการเรียกร่องพื้นที่

ในการแสดงตัวตน สถานภาพอยู่ในความสัมพันธ์ที่คลุมเครือ)

เรื่องราววิถีชีวิต มุมมองความคิด ของผู้หญิงที่มีเพศวิถี หรือมีประสบการณ์ทางเพศวิถีแบบรักสองเพศทั้งหมด ไม่ว่า จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือจากกลุ่มนักกิจกรรมด้านสิทธิผู้หญิงที่มาร่วมสนทนากัน บอกกับเราว่า แม้สังคมจะไม่เคย ตระหนักถึงความมีตัวตนอยู่ของ ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ แต่พวกเธอก็มีอยู่ในทุก ๆ สังคม และไม่เพียงเท่านั้น ใน ความเป็นผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศที่อยู่ในสังคมแต่ละสังคม ยังเต็มไปด้วยประสบการณ์ชีวิต และมุมมองความคิดที่ ซับซ้อนหลากหลายด้วย

ที่ผ่านมาในการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศนอกกรอบเพศวิถีแบบรักต่างเพศ ไม่ว่าจะเป็น ยัฒนากร ฤทธิชัย หอม ดี หรือหญิงรักหญิง มักจะมาจากสมมติฐานที่ว่าอัตลักษณ์ของความเป็นคนที่มีเพศวิถีแบบนอกกรอบ เป็นอัตลักษณ์ที่คงที่ ดายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง หรืออย่างน้อยที่สุดก็เริ่มต้นที่การมองว่าเกย์,ยัฒนากร,หอม,ดี,อินเตอร์เซ็กส์ และหญิงรักหญิงเป็นอัตลักษณ์ทางเพศที่ดำรงอยู่ มีบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นเจ้าของอัตลักษณ์ทางเพศเช่นนี้อยู่ในสังคม ที่วิเศษิต มุมมองความคิด ประสบการณ์ เพศวิถี หรือพัฒนาการในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของพวกเขาจะแตกต่างกันไป จากผู้หญิง และผู้ชายที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศทั่วไป ส่งผลให้เกิดการกีดกัน การเลือกปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ทุบคุกลกลุ่มอัตลักษณ์นี้ แต่สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้แล้ว แม้เพศวิถีแบบรักสองเพศ หรืออัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงรักสองเพศ จะเป็นเพศวิถีและอัตลักษณ์ที่อยู่นอกกรอบเพศวิถีของสังคมกระแสหลักเช่นเดียวกับเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน และ อัตลักษณ์ของคนรักเพศเดียวกัน หากผู้วิจัยไม่อาจตั้งข้องานวิจัยเสมือนหนึ่งว่าอัตลักษณ์แบบรักสองเพศเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างชัดเจน และจับต้องได้ เหมือนกับอัตลักษณ์ทางเพศนอกกรอบอื่นๆ แม้จะตระหนักดีถึงปรากฏการณ์พฤติกรรมของผู้หญิงที่สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้ชาย และผู้หญิงซึ่งมีให้กันอย่างมากมายก็ตาม ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยแทบจะไม่เคยรู้จัก หรือตระหนักถึงการมีตัวตนของผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบ “ไบ” “ไบเซ็กชวล” หรือ “ผู้หญิงที่รักสองเพศ” มาก่อนเลย ทั้ง ๆ ที่มีผู้หญิงจำนวนมากในสังคมที่มีประสบการณ์ความสัมพันธ์กับผู้ชาย และผู้หญิง จุดเริ่มต้นของงานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจเรื่องราววิถีชีวิต ประสบการณ์ความสัมพันธ์ อารมณ์ความรู้สึกความปรารถนา และมุมมองที่มีต่อตนเองของผู้หญิงกลุ่มหนึ่งซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการมีความสัมพันธ์กับคู่ที่เป็นเพศเดียวกัน และต่างเพศ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศ (bisexuality) แบบตะวันตก โดยไม่ใช้คำว่า “ผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ” หรือ “ผู้หญิงไบเซ็กชวล” มาเป็นตัวกำหนดตั้งแต่ต้น เพื่อดูว่าในบริบทสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมแบบสังคมไทย ที่ไม่ได้แบ่งอัตลักษณ์ทางเพศออกเป็น 2 ชั้วตรงข้ามแบบสังคมตะวันตกนั้น ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งมีมุมมองในเรื่องเพศวิถีของตนเอง หรือมีคำอธิบายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศ หรือความเป็นตัวตนทางเพศของพวกเขาอย่างไร พวกเขาได้รับหรือวิเศษิตในเรื่องเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศแบบตะวันตกมาใช้ในการมองเพศวิถีของตนเองในแบบเดียวกันกับสังคมตะวันตกหรือไม่ และที่สำคัญก็คือพวกเขารู้จัก และเข้าใจความหมายของคำว่า “ไบเซ็กชวล” มากน้อยแค่ไหน และได้รับเอาคำ ๆ นี้มาใช้ในการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองด้วยหรือไม่ และอย่างไร

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยมีสมมติฐานเพียงคำว่า มีผู้หญิงมากมายที่เคยมีประสบการณ์การมีความสัมพันธ์กับคู่ที่เป็นเพศเดียวกัน และต่างเพศ และมีผู้หญิงที่มีประสบการณ์ในลักษณะนี้อยู่ทั่วไปในทุกบริบทสังคม และวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับว่าในการทำงานวิจัยครั้งนี้จะสามารถเข้าถึงพวกเขาเหล่านั้นได้อย่างไรเท่านั้น การไม่กำหนดหัวข้อว่าจะต้องหาบุคคลที่นิยามตัวเองว่าเป็น “ผู้หญิงที่รักสองเพศ” โดยตรง (ซึ่งมีน้อยมาก) เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้พูดคุยกับผู้หญิงจำนวนมาก ซึ่งมาจากบริบททางสังคม วัฒนธรรม การศึกษา อาชีพ วัย และสถานภาพสมรสที่มีความหลากหลายกว่าการมองหาเฉพาะผู้ให้

ข้อมูลซึ่งนิยามตัวเองว่าเป็น“ผู้หญิงรักสองเพศ”อย่างชัดเจน สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางคนที่พูดคุยเรื่องราวที่พวกเขาไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับใครมาก่อน เปรียบเสมือนการได้ระบายความรู้สึกที่เก็บไว้ในใจ ความรู้สึกเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องราวความอึดอัดใจจากการมีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างกัน ในความมีเพศวิถีแบบรักสองเพศแต่อย่างใด แต่เป็นความสงสัย ความอึดอัดใจในเรื่องเพศ และเรื่องอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง บางครั้งความอึดอัดใจนั้นก็อาจจะมาจากสิ่งที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกต หรือตั้งคำถามกับพวกเขาในสิ่งที่พวกเขาไม่เคยตั้งคำถามด้วย สำหรับผู้วิจัยการพูดคุยนี้น่าจะยิ่งมีมิตรภาพ และจุดเริ่มต้นของความผูกพัน ที่สำคัญยิ่งกว่าข้อมูลที่ได้รับ เรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลทุก ๆ คนล้วนแล้วแต่มีความน่าสนใจ และมีประเด็นในเรื่องเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศให้คิดต่อ และถามต่ออีกมากมาย จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยไม่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลได้ทั้งหมดตามที่ได้ไปพูดคุยมา ทุก ๆ บรรทัดของการบรรยายเรื่องราวของเพื่อน ๆ น้อง ๆ ที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสประสบการณ์ชีวิต บางครั้งผู้วิจัยก็มั่นใจว่าน่าจะออกนอกประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพยายามค้นหาความหมาย การอธิบายความเป็นตัวตนทางเพศตามใจทวิจิตที่ตั้งไว้หรือเปล่า แต่ผู้วิจัยก็เชื่อว่าคงจะเป็นไปไม่ได้เลยที่เราจะทำความเข้าใจอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมองข้ามความเป็นตัวตนในด้านอื่นๆของพวกเขา รวมทั้ง อัตลักษณ์ทางเพศและทางสังคมของบุคคลที่เป็นคู่ของพวกเขาด้วย เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นล้วนมีอิทธิพลต่อทัศนคติ มุมมอง อารมณ์ความรู้สึก และส่งผลต่อการนิยามความเป็นตัวตนทางเพศของคนเราไม่ทางใดก็ทางหนึ่งไม่น้อย

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ภูมิสำเนา การศึกษา และอาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดของผู้วิจัยประกอบด้วย ผู้หญิงอายุ 17-37 ปี จำนวน 6 คน แบ่งเป็น

- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคเหนือ 2 คน (หวาน อายุ 17 และหนึ่ง อายุ 35 ปี)
- ☐ ผู้หญิงชนเผ่ากะเหรี่ยง 1 คน (ปี อายุ 19 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คน (ดัน อายุ 25 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ในกรุงเทพ 1 คน (เมย์ อายุ 37 ปี) และ
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคใต้ 1 คน (เบิร์ด อายุ 27 ปี)

สำหรับคู่ของผู้ให้ข้อมูลหลัก มี 3 คน อายุระหว่าง 20-33 ปี ประกอบด้วย

- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคใต้ 1 คน (ปีว อายุ 20 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ในกรุงเทพ 1 คน (กุ้ง อายุ 26 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คน (น้ำ อายุ 33 ปี)

อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในภูมิสำเนาของตนเอง หลายคนย้ายมาทำงาน และใช้ชีวิตอยู่ในจังหวัดอื่นหลาย ๆ จังหวัด เช่น ตัน และเมย์ บางคนเพิ่งย้ายถิ่นฐานด้วยเงื่อนไขในเรื่องการเรียน หรือหน้าที่การงาน เช่น ปี และหนึ่ง ผู้หญิงที่ใช้ชีวิตอยู่แต่ในภูมิสำเนาเดิมตลอดมีเพียง หวาน และเบิร์ต

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 คน และคู่อีก 3 คน มีระดับการศึกษาตั้งแต่ ม.3-ปริญญาโท (มี 1 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก) ประกอบอาชีพ นักเรียน นักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย นักกิจกรรมอิสระ (เอ็นจีโอ) พนักงานบริการเกษตรกร (กสิกร) และทำงานอาสาสมัครที่โรงพยาบาล

ในส่วนของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม 6 คน ประกอบด้วยผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 32-49 ปี แบ่งเป็น

- ☐ ผู้ที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคเหนือ 1 คน (หนึ่ง อายุ 35 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คน (ปลา อายุ 32 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ 1 คน (เมย์ อายุ 37 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคตะวันออก 2 คน (แมว อายุ 40 ปี และคิก อายุ 49 ปี)
- ☐ ผู้หญิงที่มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคใต้ 1 คน (อ้อ อายุ 39 ปี)

ในจำนวนนี้มี 2 คน (คือ หนึ่ง และเมย์) ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกด้วย ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคน ไม่มีใครเลยที่ปัจจุบันใช้ชีวิตอยู่ในภูมิสำเนาเดิม

บุคลิกภาพ และสถานภาพการมีคู่

ในจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 คน เกือบทุกคนโสด ยกเว้นตัน ที่ไว้ผมเปีย และเมย์ที่หยอมผมสั้น แต่ตันก็ยังมีความรู้สึกเป็นคู่ (แต่งหน้า ทาปาก ทาเล็บ ใส่กางเกงขาสั้น เสื้อผ้ารัด) เช่นเดียวกับอีก 4 คนที่เหลือ หวาน กับหนึ่ง ชอบสวมกระโปรง มีเพียงเมย์ที่แต่งตัวคล้ายกับผู้ชาย (สวมเสื้อยืด หรือไม่มีก็เสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์) ผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 คน คือ ตัน เบิร์ต และหนึ่ง มีคู่ และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคู่ ส่วนหวานมีโอกาสได้เจอกับคู่ที่เป็นทอม ช่วงสุดสัปดาห์ มีเพียง 2 คนที่สถานภาพความสัมพันธ์กับคู่ไม่ชัดเจน คือ ปี และเมย์ โดยปีความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ผู้ชาย แต่ไม่ยืนยันว่าเป็นแฟน และมีความใกล้ชิดกับเพื่อนผู้หญิงที่อยู่ด้วย ส่วนเมย์บอกเลิกกับสามี แต่ยังคงใช้ชีวิตร่วมกันเพื่อเลี้ยงลูก ขณะที่มีความสัมพันธ์ห่าง ๆ กับแฟนผู้หญิง ซึ่งไม่ชัดเจนว่าเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะใด สำหรับอีก 4 คนที่เหลือ มีแฟนเป็นทอมวัยเดียวกัน 1 คน (หวาน) และมีแฟนเป็นผู้หญิงอายุน้อยกว่าเกือบสิบปี ที่รักได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง 1 คน (หนึ่ง) ขณะที่อีก 2 คนมีแฟนเป็นผู้หญิงที่มีบุคลิก

เป็นผู้ชาย (ต้น และ เบิร์ด) แต่น้ำหนักของต้นไว้ผมยาว แต่งหน้า แต่งตัวเป็นผู้หญิง โดยเฉพาะเวลาทำงานตอนกลางคืน
นอกจากนั้น 3 คนในจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 คน มีลูกที่เกิดจากอดีตสามี ได้แก่ ต้น หนึ่ง และเมย์

ส่วนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม 6 คน ถ้าไม่นับหนึ่ง กับเมย์ 4 คนที่เหลือมีบุคลิกภายนอกที่ดูเป็นผู้หญิง อ้อ ไว้ผม
ยาว รวบผม ส่วนเมวไว้ผมยาว ปลอยผม ส่วน ปลา และตึก คนไว้ผมสั้นระบอ แต่ด้วยท่าทาง เสื้อผ้าที่แต่ละคนสวมใส่ จะดู
บุคลิกออกเป็นผู้หญิง 2 คนมีสถานภาพโสด (อ้อ และเมว) 2 คนมีคู่เป็น ผู้หญิงที่นิยามตัวเองว่ารักได้ทุกเพศ 1 คน (ปลา)
และทอม 1 คน (ตึก)

ความปรารถนา คุณสมบัติของคนที่ชอบ

จากการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทั้งหมดพบว่า ความเอาใจใส่ดูแล เทคแคร์ (take
care --หลายคนมักใช้คำนี้) และการปกป้องคุ้มครอง ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอันดับ แรก ๆ ที่ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรัก
สองเพศบางคนมองหากันคนที่จะเป็นคู่ คุณสมบัติในการดูแลเอาใจใส่นี้ มักถูกเชื่อมโยงกับคุณลักษณะของความเป็นชาย (masculinity) ซึ่งผู้หญิงหลายคนมองว่ามีอยู่ในบุคคลที่มีอัตลักษณ์เป็น “ผู้ชาย” และเป็น “ทอม” ส่งผลให้การมีเพศวิถีแบบ
รักสองเพศของพวกเขาส่งผลถึงการมีคู่ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ (gender identity) เป็น “ผู้ชาย” หรือ “ทอม”
เท่านั้น รวมถึงการแบ่งบทบาททางเพศที่พวกเขาส่งผลให้มีบทบาทเป็นฝ่ายถูกระงับ หรือฝ่ายรับ (passive) มากกว่าจะเป็นฝ่าย
กระทำ หรือฝ่ายรุก (active) ด้วย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีแนวคิดเช่นนี้ จะเป็น ผู้ให้ข้อมูลหลักที่อายุน้อย และ/หรือมีระดับ
การศึกษาไม่สูงมาก มีภูมิสำเนาอยู่ในเขตชนบท และไม่ได้มีโอกาสดำเนินการร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องเพศวิถี เพศ
ภาวะ มากนัก เช่น หวาน ต้น และ เบิร์ด ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวในเรื่องสิทธิต่าง ๆ
มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป และเป็นกลุ่มที่มีโอกาสได้เข้ามาทำกิจกรรม และเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นเรื่องเพศวิถี
เพศภาวะ กลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ (gender identity) ในฐานะคุณสมบัติของบุคคล
ที่จะมาเป็นคู่แต่อย่างใด หากคุณสมบัติของผู้ที่พวกเขาพึงพอใจ จะเป็นเรื่องลักษณะนิสัยมากกว่า เช่น ความเป็นคนจริงใจ
ตรงไปตรงมา ใจดี (หนึ่ง) สมถะ เรียบง่าย มั่นคงต่อความรู้สึกของตัวเอง (เมย์) นุ่มนวล (ปลา) หลายคนพูดชัดเจนว่า
การมีแฟนไม่จำเป็นต้องมีเพศสัมพันธ์กันก็ได้ สิ่งที่สำคัญกว่าเรื่องเซ็กส์ หรือการมีความต้องการทางเพศ คือ เรื่องของจิตใจ
และความผูกพันทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (ปลา อ้อ เมว)

สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักที่อยู่ร่วมกับเอชไอวี อย่าง หวาน และเบิร์ด นอกจากพวกเขาจะให้ความสำคัญ กับคุณสมบัติ
ของคู่ในการเป็นคู่ดูแล เทคแคร์ มาเป็นอันดับแรกแล้ว การคำนึงถึงเรื่องความเสี่ยงในการถ่ายทอด และรับเชื้อเอชไอวีระหว่าง
คู่ ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลให้เธอเลือกมีคู่เป็น “ทอม” หรือมีเพศสัมพันธ์กับ “ทอม” แทนที่จะมีคู่เป็น “ผู้ชาย” อีกด้วย
แม้ว่าทั้งผู้ชาย และทอม ต่างก็มีคุณลักษณะของความเป็นชายในแง่ของการดูแล ปกป้องเอชไอวีเหมือน ๆ กัน เนื่องจากมองว่า
การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงมีความเสี่ยงในการถ่ายทอดและรับเชื้อเอชไอวีน้อยกว่าการมีเพศสัมพันธ์ระหว่าง
ผู้หญิงกับผู้ชาย

อัตลักษณ์แบบรักเพศเดียวกัน และอัตลักษณ์แบบรักสองเพศ

ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนมีมุมมองต่อเรื่องการรักเพศเดียวกันของผู้หญิงว่าเป็นเรื่องที่ปกติธรรมดา มาก โดยเฉพาะในสังคมโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนหญิงล้วน หรือโรงเรียนสหศึกษา แม้แต่ “เมย์” ที่เพิ่งมารู้จักความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงสมัยที่เรียนจบปริญญาตรี และทำงานแล้ว โดยอัตลักษณ์ของผู้หญิงรักเพศเดียวกันส่วนใหญ่ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักรู้จักก็คือ “ทอม” โดย หวาน และ กุ้ง (แฟนของหนึ่ง) รู้จักคำว่า “ทอม” ตอนเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ส่วน ดัน เบิร์ด ปี หนึ่ง รู้จักตอนเรียนอยู่ชั้นมัธยมต้น จากการเห็นเพื่อน คนใกล้ชิดมีบุคลิกเป็นทอม และ/ หรือมีความสัมพันธ์กับเพื่อนผู้หญิงด้วยกันในเชิงสาวว้า มีเพียง ปี คนเดียวที่บอกว่า รู้จักคำว่า ทอม พร้อมกับคำว่า ดี เกษย เกย์ ตอนทีครูสอน ส่วนเมย์ มารู้จักความเป็นทอม เป็นดีตอนเรียนจบปริญญาตรี ทำงานแล้ว จากสื่อ แต่ก่อนหน้านั้นสมัยเรียนปริญญาตรี เมย์ก็เคยมีเพื่อนผู้หญิงมาแสดงชอบ แต่ไม่คิดว่าตนเองจะชอบผู้หญิง

เมื่อถามถึงคำเรียกท้องถิ่นที่ใช้นิยามอัตลักษณ์ของผู้ที่มีบุคลิกลักษณะไม่เป็นไปตามเพศกำเนิด ทุกคนจะรู้จักคำว่า เกษย และมองเห็นเกษยมากกว่า “ปี” (ในกรณีของบริบททางสังคมวัฒนธรรมภาคเหนือ) หรือผู้หญิงที่ไม่มีลักษณะการแสดงออกเป็นแบบผู้ชาย จากการคุยกับ หวาน และหนึ่ง ซึ่งเกิด และเติบโตในบริบทสังคมวัฒนธรรมความเป็นคนเหนือ ทั้งสองคนดูจะไม่ได้นึกถึงคำว่า “ปี” เลย เมื่อถามถึงบุคคลที่มีบุคลิกภาพไม่เป็นชาย ไม่เป็นหญิง จนกระทั่งผู้วิจัย ถามว่าเคยได้ยินคำนี้ หรือไม่ ทั้งคู่สับสนขึ้นมาได้ ซึ่งหนึ่งอธิบายว่า อาจจะเป็นเพราะคำว่า “ปี” เป็นคำในภาษาท้องถิ่น หรือภาษาชาวบ้าน และเป็นคำเก่า โบราณ คนซึ่งจะใช้คำนี้ ส่วนมากจะเป็นคนรุ่นพ่อแม่ หรือแก่กว่านั้น ที่มีมักจะเรียนจบชั้นอยู่ในชนบท และไม่ค่อยพูดภาษากลาง เพราะในบริบทของสังคมวัฒนธรรมล้านนาที่มีความเป็นเมือง หรือความเป็นสมัยใหม่ อย่างไม่ถึงโรงเรียนในเมือง ซึ่งเด็กจะพูดทั้งภาษาไทยกลาง และภาษาเหนือควบคู่กันไป จะใช้คำว่า “ทอม” มากกว่าคำว่า “ปี” เพราะคำว่า “ปี” มีน้อยในเชิงถูกเหยียดหยามนิด ๆ

ผู้ให้ข้อมูลบางคน เช่น หนึ่ง เมย์ และอ้อ เคยมีความรู้สึกใกล้ชิดกับเพื่อนผู้หญิงที่สนิทมาก และมีอารมณ์ห่วงเพื่อนทีไปให้ความสำคัญกับคนอื่นมากกว่าตัวเองโดยไม่รู้ว่า เป็นอารมณ์ความรู้สึกของการชอบผู้หญิง เมย์ และดัน เคยมีประสบการณ์ที่มี ผู้หญิง และทอมมาชอบ (ในกรณีของดัน มีทอมมาขอขึ้นห้องด้วยโดยที่ดันไม่รู้ว่าเป็นทอม) แต่รู้สึกไม่ดี (เมย์) หรือ กลัว (ดัน) และมีปฏิเสธที่จะมีความสัมพันธ์กับคนที่มาชอบ หรือจะมาเป็นเพศสัมพันธ์ด้วย ส่วนเบิร์ดที่ไม่เคยมีเพื่อน หรือมีแฟนเป็นทอม หรือผู้หญิงมาก่อน ก็ชอบมองทอมมาตลอด แม้ว่าตนเองจะไม่ได้อีกสักชอบทอมในเชิงสาวว้า หรืออยากได้มาเป็นแฟนแบบที่รู้สึกกับผู้ชาย

สำหรับคำว่า “เสือใบ” และ “ใบ” ผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้ง ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาด้วย จะรู้จัก หรือเคยได้ยินคำว่า “เสือใบ” มาตั้งแต่สมัยเด็ก จากสื่อ ขณะที่คำว่า “ใบ” เป็นคำที่หลายคนเพิ่งมาได้ยินภายหลัง หรือเมื่อไม่นานมานี้ โดยคำว่า “เสือใบ” เป็นคำที่มีความหมายในเชิงลบ หรือเป็นคำว่า โดยมากจะใช้กับ ผู้ชายที่เจ้าชู้ (ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทุกคน) โดยในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ดูเหมือนจะไม่ได้นึกถึง หรือเข้าใจความหมายของคำ ๆ นี้มากนัก บางคนคิดว่า “เสือใบ” หมายถึงผู้ชายที่เี้ยวผู้หญิง (เบิร์ด) ขณะที่บางคนคิดว่า คำ ๆ นี้เป็นคำที่ใช้กับ ผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งผู้ชายและผู้หญิงเท่านั้น ไม่ใช้กับผู้ชายที่มีพฤติกรรมแบบเดียวกัน (ปีว) แต่ในกลุ่มของผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่มองว่า คำว่า “เสือใบ” เป็นคำที่มีความหมายในทางลบ และใช้ว่าคนที่มีพฤติกรรมเจ้าชู้ แต่ก็มีบางคนที่ไม่ได้รู้จักคำว่า “เสือใบ” จะเป็นคำที่มีน้อยในทางลบมากแต่อย่างใด (หนึ่ง และ ปลา) แต่เมื่อถามว่าคำ ๆ นี้ใช้กับผู้หญิงด้วยหรือไม่ ทุกคนบอกว่าใช้ และแสดงความ

คิดเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า การใช้คำว่า “เสือใบ” กับผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศ มีน้อยในเชิงประณาม หยาบเหี้ยม และกดขี่ผู้หญิงกว่า เวลาที่คำ ๆ นี้ถูกนำมาใช้กับผู้ชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมใช้มาตรฐานที่แตกต่างกันในการควบคุมเรื่องเพศของผู้หญิง และผู้ชาย โดยผู้ชายมีอิสระ และสามารถแสดงออกในเรื่องความต้องการ และตัวตนทางเพศ ได้มากกว่าผู้หญิง

ในกรณีของคำว่า “ใบ” ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เพิ่งจะมารู้จักคำ ๆ นี้ภายหลัง หากเทียบกับคำว่า “หอม” และคำว่า “เสือใบ” ที่รู้จักมานานแล้วก่อนหน้านี้ โดย หวาน กับ อ้อ รู้จักคำ ๆ นี้จากเพื่อนที่เรียนด้วยกันบอก (อ้อ รู้จักตอนสมัยเรียนปริญญาตรีที่มีเพื่อนเป็น “ใบ” ส่วนหวานรู้จักจากเพื่อนในห้องเรียนที่เห็นหวานมีแฟนเป็นหอมบ้าง เป็นผู้ชายบ้าง) หนึ่ง กับ เมย์ เพิ่งรู้จักคำ ๆ นี้ ในวัยทำงาน เมื่อไม่นานมานี้ หลังจากที่ตั้งคู่ ผ่านประสบการณ์การแต่งงาน แล้วมามีแฟนเป็นผู้หญิงในภายหลัง (หนึ่งรู้จักคำนี้ จากการพยายามค้นหา ข้อมูลที่จะมาอธิบายความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ส่วนเมย์ รู้จักคำนี้ เมื่อเข้ามาทำงานในแวดวงเอ็นจีโอที่ทำงานในประเด็นเอสดี ดีที รู้จักคำ ๆ นี้ ตอนที่ทว่าวิทยานิพนธ์ปริญญาโทเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถี ส่วน บี้ รู้จักคำ ๆ นี้จากการเข้าค่ายเรื่องเยาวชนกับการเรียนรู้ ทำความรู้จักตัวเองในเรื่องเพศภาวะ เพศวิถี และสุขภาพ ที่ปลาเป็นคณัด ชณะเวิร์ด และต้น ไม่รู้จักคำว่า “ใบ” ไม่รู้ว่าหมายถึงอะไร ที่น่าสังเกตก็คือ ในกลุ่มที่จะรู้จักและเข้าใจความหมายของคำว่า “ใบ” มากที่สุด ก็คือกลุ่มนักกิจกรรมอิสระที่เข้าร่วมกลุ่มสนทนา ซึ่งไม่เพียงแสดงความคิดเห็นต่อคำว่า “ใบ” ว่าเป็นคำที่ฟังดูมีความหมายดีคำว่า “เสือใบ” (เพราะไม่ได้มีน้อยในเชิงลบเท่ากับคำว่า “เสือใบ”) เท่านั้น แต่ยังตั้งคำถามกับความหมายของคำว่า “ใบ” และบอกถึงเหตุผลในการเลือก หรือไม่เลือกที่จะใช้คำว่า “ใบ” ในการนิยามตัวเองอีกด้วย โดย 3 ใน 6 คน (ปลา, เมว และดีดี้) ไม่ใช้คำว่า “ใบ” ในการนิยามความเป็นตัวเอง แต่จะอธิบายตัวเองว่า รักได้หมดทุกเพศ เพราะมองว่า ตนเองสามารถรักและมีความสัมพันธ์กับคนที่มี อัตลักษณ์ทางเพศมากกว่า ผู้ชาย และผู้หญิง ขณะที่อีก 3 คน (หนึ่ง, เมย์ และอ้อ) รู้สึกว่า สามารถนิยามตนเองด้วยคำว่า “ใบ” ได้ เพื่อสื่อสารให้คนอื่นได้เข้าใจในความเป็นตัวตน แต่คำว่า “ใบ” สำหรับพวกเขาก็ไม่ได้หมายถึงแค่ ผู้หญิงที่ชอบได้แค่ผู้ชาย และผู้หญิงเท่านั้น แต่หมายถึงชอบได้ทุกเพศด้วย โดยเฉพาะเมย์ เธอเลือกที่จะนิยามตัวเองด้วยคำว่า “ใบ” ในเวลาที่ต้องการจะสื่อสารกับเพื่อน ๆ นักกิจกรรมที่ทำงานเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย เพื่อให้พวกเขาตระหนักถึงความมีตัวตน และมองเห็นถึงปัญหาที่ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศเผชิญ แต่ในบริบทอื่น ๆ แล้ว เธอกล่าวว่า เธอไม่ต้องการจะนิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์ทางเพศแบบใดทั้งสิ้น เพราะทุก ๆ อัตลักษณ์ ล้วนแต่เป็นกรอบที่จำกัดความหลากหลายของความเป็นมนุษย์ให้คับแคบลง

เพศภาวะ เพศวิถี และการนิยามตัวตน : เพศวิถี และ/หรืออัตลักษณ์

ในการวิเคราะห์เรื่อง เพศภาวะ เพศวิถี และการนิยามตัวตนนี้ จะเน้นที่กลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นหลัก เนื่องจาก การพูดคุยในกลุ่มสนทนามีเวลาที่จำกัด และข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลในแง่ของแลกเปลี่ยนมุมมองที่ขณะเชิงความคิด มากกว่าจะจะได้แบ่งปันเรื่องราวความเป็นมา ความคิด และประสบการณ์ในชีวิตเหมือนกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (ทั้งนี้ 2 ใน 6 คนของผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาก็อยู่ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึก)

ตารางที่ 4

การนิยามอัตลักษณ์ของตัวเอง : ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ	อายุ	คำ/ภาษาที่ใช้	มุมมอง/เหตุผล
หวาน	17	ดี ผู้หญิง โบซ์	หวานนิยามตัวเองว่าเป็นดี เมื่ออยู่กับหอม ก็เป็นดี และเป็นผู้หญิงธรรมดา เมื่ออยู่กับผู้ชาย แต่คนส่วนใหญ่จะมองหวานว่าเป็นดี และก็มีเพื่อนบอกว่าหวานเป็น โบ เพราะชอบได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง หวานไม่ค่อยเข้าใจคำว่าโบมากนัก ไม่รู้ว่ามันมาจากอะไร แต่รู้ว่าแปลว่าทั้งสอง
บี	19	โบไอ้ผู้หญิงคนหนึ่งรักได้ทุกเพศ	ก่อนหน้านี้จะได้มาเรียนรู้เรื่องเพศจากค่ายเยาวชน บีเคยนิยามตัวเองว่าเป็นผู้หญิงที่รักได้ทุกเพศ แต่ภายหลังจากที่ได้มาเรียนรู้ และทำความเข้าใจในเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศมากขึ้นจากค่ายเยาวชนก็เปลี่ยนมานิยามตัวเองว่าเป็น “โบ”
ตัน	25	เลสเบี้ยน	ตันใช้คำว่า “เลสเบี้ยน” ในความหมายที่ว่านอนกับผู้หญิงก็ได้ นอนกับผู้ชายก็ได้ ตันมองว่า (น้ำ) แฟนตัวเองเป็นแบบนี้เหมือนกัน (เพราะแฟนยังนอนกับผู้ชายได้อยู่) แต่แฟนของตัน (น้ำ) บอกว่าเขาเป็นทอม อย่างไรก็ตามคำว่า “เลสเบี้ยน” สำหรับตันคือตันนอนกับทอมได้เท่านั้น ถ้าเป็นผู้หญิงแล้วให้ตัวเองเป็นทอม ก็ทำไม่ได้
เบิร์ด	27	ผู้หญิง	เบิร์ดไม่รู้จักคำว่า “ดี” และคำว่า “โบ” เคยได้ยินคำว่า “เสื่อโบ” แต่ไม่รู้ว่าแต่ละคำมีความหมายอย่างไร เบิร์ดไม่ได้ชอบผู้หญิงที่เป็นผู้หญิงในเชิงชู้สาว เพราะมองว่า “ ก็ถ้าเป็นผู้หญิงมันก็เป็นเพื่อนซี้มากกว่า ”
หนึ่ง	35	โบ	นิยามตัวเองว่าเป็น “โบ” ไม่ใช่ “เลสเบี้ยน” ที่ชอบแต่ผู้หญิง เพราะเราเข้าใจความพึงพอใจ เวลาที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย เข้าใจวิธีการชอบผู้ชาย ไม่ได้รังเกียจผู้ชาย
เมย์	37	ไม่นิยาม / โบ	เมย์ไม่ต้องการนิยามตัวเองด้วยคำว่าอะไรเลย แม้แต่คำว่าผู้หญิงเพราะการแบ่งเป็นผู้หญิง ผู้ชาย ทำให้เมย์รู้สึกเหมือนถูกใส่กรอบทันที เมย์คิดว่าตัวเองเป็นมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งในความเป็นมนุษย์มันประกอบไปด้วยความหลากหลาย

ตารางที่ 5

การนิยามอัตลักษณ์ของตัวเอง : คู่ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ	อายุ	คำ/ภาษาที่ใช้	มุมมอง/เหตุผล
ปิว	20	อยากให้คนมองเป็นผู้ชาย	ไม่ชอบให้ใครมาเรียกว่าทอม แต่อยากให้มองว่าเป็นผู้ชายมากกว่า ไม่มองว่าแฟนเป็นดี๊ แต่มองว่าเป็นผู้หญิงธรรมดาทั่วไป
ก๊ิง	26	ผู้หญิงธรรมดาทั่วไป	ที่สามารถรักได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ไม่ได้อยากแต่งตัวเป็นทอม ไม่ได้ชอบผู้หญิง แบบที่เลสเบี้ยนรักกับผู้หญิง ไม่ได้ปฏิเสธผู้ชาย
น้ำ	33	อยากเป็นผู้ชาย	ไม่สนใจว่าใครจะคิดอย่างไร รู้แต่ว่าชอบผู้หญิง และ อยากจะเป็นผู้ชาย

ตารางที่ 6

การนิยามอัตลักษณ์ของตัวเอง : ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มสนทนา

ชื่อ	อายุ	คำ/ภาษาที่ใช้	มุมมอง และเหตุผล
ปลา	32	รักได้ทุกเพศ	ไม่ได้รักเพศเดียวกันเท่านั้น ไม่ได้รักต่างเพศเท่านั้น รักได้ทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ แปลว่าแฟนเราเป็นอะไรก็ได้หมดเลย เหมือนเราก็ได้ ไม่เหมือนเราก็ได้
หนึ่ง	35	ไบ	ไบ ก็เป็นแค่คำเรียก ที่จะสื่อสารออกไปให้คนอื่นได้เข้าใจแต่จริง ๆ แล้ว sexuality มันหลากหลายกว่านั้น
เมย์	37	ไบ / ไม่นิยาม	ถ้านิยามตัวเองว่าเป็น ไบ เวลาที่เราต้องการพื้นที่ในการมีตัวตน แต่ชีวิตไม่จำเป็นต้องผูกติดกับความเป็น "ไบ" ไปตลอด
อ้อ	39	ไบ / รักได้ทุกเพศ	สำหรับตัวเอง เรียก ไบเซ็กชวล ก็ได้ แต่ไม่ใช่แค่ที่เขากำหนดการอธิบายให้เรา ว่าเราชอบแค่ผู้หญิงผู้ชายแค่นั้น ถ้าไบเขาแบ่งเป็น 2 ว่าต้องชอบผู้หญิง หรือชอบผู้ชายแค่นี้ มันก็ไม่ใช่ เพราะ คนที่เรารู้สึกนะ ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย ไม่ใช่ทุกคนที่เราจะรู้สึกกับเขาอย่างนั้น
แมว	40	รักได้ทุกเพศ	ไม่เห็นด้วยกับคำว่าไบ มันควรจะมีมากกว่าแค่สอง เพราะตัวเองไม่ได้รักได้แค่เพศชายกับเพศหญิง แต่ก็ตอบไม่ได้ว่าควรจะใช้คำว่าอะไร

คึก	49	รักได้ทุกเพศ	ตัวเองก็สามารถสลับไหลไปมาได้ ระหว่างเส้นที่แบ่งเป็น รักผู้หญิงข้างหนึ่ง รักผู้ชายอีกข้างหนึ่ง มันแล้วแต่ช่วง จังหวะชีวิต เราก็สามารถที่จะรักใคร เพศใดก็ได้ ถ้าเกิดว่าเราได้มีโอกาสที่จะรู้จักเขา ทำความรู้จัก
-----	----	--------------	---

หากดูจากประสบการณ์การมีคู่ และวิถีทางเพศที่ผ่านมา อาจแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 คนออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ

1.กลุ่มที่ยังไม่เคยแต่งงาน หรือผ่านการใช้ชีวิตคู่กับผู้ชาย แต่มีแฟนเป็นผู้ชาย และหอม ทั้งที่สลับช่วงกัน และเป็นแฟนพร้อมกันทั้งสองเพศในเวลาเดียวกัน ได้แก่ หวาน และ ปิ

2.กลุ่มที่เคยแต่งงาน หรือผ่านการใช้ชีวิตคู่กับผู้ชายมา ก่อนจะมีแฟนเป็นผู้หญิง มีจำนวน 4 คน คือ ดัน , เบิร์ด , หนึ่ง และ เมย์ (ในจำนวนนี้มีเบิร์ดคนเดียวที่ไม่มีลูก นอกนั้นทั้ง 3 คนมีลูก แต่ไม่ได้คุยด้วยกันตลอดเวลา)

ในกลุ่มแรกซึ่งเป็นเยาวชนที่อายุไม่มาก ทั้งคู่รู้จักคำว่า “ไบ” (หวานออกเสียงว่า “ไบซ์”) จากการให้ความหมายโดยคนอื่น และรับมาใช้ในการนิยามตัวเอง โดยไม่ตั้งคำถามกับ ความหมายของคำนิยามคำนี้มากนัก โดยแต่ละคนต่างก็เลือกใช้คำว่า “ไบ” ในต่างบริบทกันไป หวาน ใช้คำว่า ไบ ในกรณีที่ต้องการจะอธิบาย หรือสื่อสารกับคนอื่นว่าตนเองชอบได้ทั้งสองเพศ แต่ในเวลาที่เขาเป็นแฟนเป็นหอม หวานก็จะรู้สึกว่าเขาเองเป็น “ตี” “และไม่ปฏิเสธหากใครจะนิยามว่า หวานเป็น “ตี” และหวานก็จะไม่มอง หรือไม่คุยกับผู้ชายเลย เพื่อให้คู่ของหวานที่เป็นหอมสบายใจ เพราะหวานรู้ว่าหอมจะไม่ชอบผู้หญิงที่ชอบผู้ชายได้ด้วย แต่เมื่อยามที่เขาอยู่กับผู้ชาย หวานก็จะมองตัวเองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” นอกจากนี้ในเรื่องเพศวิถีของหวาน แม้หวานจะบอกว่า หวานชอบได้ทั้งสองเพศ (ผู้ชาย และ หอม) แต่หวานก็เลือกจะมีเพศสัมพันธ์แค่กับหอมเท่านั้น โดยจะไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชาย เพราะไม่ต้องการจะเสี่ยงต่อการท้อง และเสี่ยงต่อการที่ผู้ชายที่มีผลเลือดต่างอาจจะได้รับเชื้อไวรัสจากหวาน ซึ่งหวานคงจะรู้สึกผิด หากเกิดกรณีเช่นนั้น ในกรณีของหวาน จะเห็นว่า หวานมีอัตลักษณ์ที่ไม่อยู่นิ่ง เปลี่ยนไปมาระหว่างการเป็นตี และผู้หญิงธรรมดา และแม้หวานจะนิยามตัวเองว่ามีอัตลักษณ์แบบไบ แต่หวานก็ดูจะไม่ค่อยเข้าใจ หรือรู้สึกคำว่า คำ ๆ นี้เป็นตัวตนของหวานมากนัก ทั้งนี้ถ้าดูจากพฤติกรรมทางเพศประกอบด้วย ก็จะเห็นว่า คำว่า “ไบ” ของหวาน เป็นการรับเอาคำว่า “ไบ” มาใช้ในแง่ของ การอธิบายอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ มากกว่าจะเป็นเพศวิถี เพราะหวานเองก็ไม่ได้คิดที่จะมีเช็กส์กับผู้ชาย

กรณีของปิ คล้ายกันกับหวานตรงที่ปิเคยมีแฟนทั้งเป็นผู้ชาย และหอม และปิรู้จักคำว่า “ไบ” (ปิใช้คำว่า “ไบโอ”) จากค่ายการเรียนรู้อะไรของเขาวัยรุ่นกับปลา ดังนั้นปิมาปิก็เลยเปลี่ยนมาใช้คำว่า “ไบโอ” แทนคำว่า “ผู้หญิง” โดยที่ปิเข้าใจว่า คำ ๆ นี้ หมายถึง คนที่รักได้ทุกเพศ คำว่า “ไบ” สำหรับปิ ดูจะถูกใช้ในแง่ของ “อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ” มากกว่าจะเป็น “เพศวิถี” เช่นกัน เพราะที่ผ่านมามีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายเท่านั้น และปิยังไม่กล้าที่จะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง (ยกเว้นถ้ามีเพศสัมพันธ์กับหอม อาจเป็นไปได้) เพราะลึก ๆ ปิยังไม่ยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน ปิบอกว่าถ้าเทียบระหว่างผู้ชาย กับหอมแล้ว ตอนนีชอบผู้ชายมากกว่า

ในกลุ่มที่ 2 ผู้หญิงที่เคยแต่งงาน มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย และใช้ชีวิตร่วมกับผู้ชายมาก่อนที่จะมาอยู่กับหอม หรือมีแฟนเป็นผู้หญิง หรือ คู่ผู้หญิงที่เป็น “โบ” ในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยคนที่รู้จัก เข้าใจความหมายของคำว่า “โบ” ในแง่ของอัตลักษณ์ทางเพศ (gender & sexual identity) และใช้คำว่า “โบ” ในการนิยามตนเอง ได้แก่ หญิง และเมย์ กับคนที่รับรู้จักคำว่า “โบ” และไม่ได้นิยามตัวเองว่าเป็น “โบ” คือ ดัน และเบิร์ต แต่ทั้งสองคนมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ (sexuality) โดยเบิร์ตนิยามตนเองว่าเป็น “ผู้หญิง” แม้ปัจจุบันเบิร์ตจะมีแฟนเป็น “ผู้หญิงที่มีลักษณะเป็นผู้ชาย” แต่เบิร์ตก็ยังชอบผู้ชายได้ และชอบการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย ส่วนในกรณีของดัน การที่ดันทำงานเป็นพนักงานบริการ ซึ่งต้องมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย และดันยังสามารถที่จะชอบผู้ชายได้ ขณะที่ดันมีแฟนเป็น “ผู้หญิงที่ไม่ได้นิยามตัวเองว่าเป็นหอม แต่มีบทบาททางเพศภาวะ และเพศวิถีแบบผู้ชาย ดัน นิยามตัวเองและแฟนว่าเป็น “เลสเบี้ยน” (สะกดตามการออกเสียงของดัน) แต่คำว่า “เลสเบี้ยน” ของดันในที่นี้ หมายถึง ผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายก็ได กับผู้หญิงก็ได้ ซึ่งเป็นความหมายที่ไม่ตรงกับ ความหมายของคำว่า “เลสเบี้ยน” (lesbian) โดยทั่วไปที่หมายถึง ผู้หญิงที่รัก และ/หรือ มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง คำว่า “เลสเบี้ยน” ในความหมายของดัน น่าจะตรงกับคำว่า “โบ” ในแง่ของ เพศวิถีมากกว่า เนื่องจากดันแฟนของดัน ซึ่งดันมองว่า เป็น “เลสเบี้ยน” เหมือนกัน มีเพศภาวะ และอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ (gender identity) เป็นผู้หญิง ขณะที่ดัน อัตลักษณ์ทางเพศวิถี (sexual identity) แบบผู้หญิงรักเพศเดียวกัน แต่มี เพศวิถีที่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ทั้งกับผู้ชาย และผู้หญิง (bisexuality)

ในกรณีของหญิงและเมย์ ทั้งสองคนใช้คำว่า “โบ” ในการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง (gender & sexual identity) โดยเฉพาะในเวลาที่ต้องการจะสื่อสารกับคนอื่นให้ตระหนักถึงความมีตัวตน และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศที่ไม่มีพื้นที่ในสังคม โดยเมย์เลือกใช้คำว่า “โบ” ในการนิยามตัวตน ในพื้นที่การเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย หากมองพื้นที่ดังกล่าวเมย์กล่าวว่าตนเองไม่ต้องการจะนิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์ใด ๆ

สำหรับกลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนา 4 คน (ไม่รวม หญิง กับเมย์) มีเพียง 1 คนที่นิยามตัวเองด้วยคำว่า “โบ” (อ้อ) หากคำว่า “โบ” ของเธอในที่นี้ หมายถึง เพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ได้จำกัดว่า อยู่แค่การรัก 2 เพศ คือผู้หญิง และผู้ชายเท่านั้น แต่หมายถึง บุคคลที่สามารถจะรักเพศใด ๆ ก็ได้ ส่วนอีก 3 คนที่เหลือ ปฏิเสธที่จะนิยามตนเองด้วยคำว่า “โบ” เนื่องจากมองว่าเพศวิถี หรือ อัตลักษณ์ทางเพศแบบ “โบ” หมายถึงบุคคลที่รักได้แค่ 2 เพศเท่านั้น ในขณะที่พวกเขาเองมีเพศวิถีแบบรักได้หมดทุกเพศ

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้หญิงแต่ละคนรู้จัก เข้าใจ และตีความความหมายของคำว่าโบแตกต่างกันไปซึ่งส่งผลถึงการรับเอาคำ ๆ นี้มาใช้กับการนิยามอัตลักษณ์ของตนเอง

ผู้หญิงที่อายุน้อย ยังอยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน และมีพื้นฐานการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมชนบท และสังคมชนเผ่า ซึ่งไม่ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเพศภาวะ เพศวิถี ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมในเรื่องสิทธิของหญิงรักหญิง รวมถึงไม่คุ้นเคยกับการใช้คำในภาษาอังกฤษ อย่างหวาน และ ปี แม้ทั้งคู่จะเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารทันสมัย อย่าง อินเทอร์เน็ต หรือเฟซบุ๊ก และมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องเพศจากการเข้าค่ายที่จัดโดยนักกิจกรรมที่ทำงานด้านนี้ ซึ่งก็ทำให้พวก

เธอมีโอกาสได้รู้จักกับคำใหม่ ๆ และนำไปใช้ในการนิยามตนเองด้วยความเข้าใจในระดับหนึ่ง แต่ไม่ได้เข้าใจความหมายของคำเหล่านั้นอย่างแท้จริง หรือไม่ได้ใส่ใจที่จะเข้าใจความหมายของคำที่ตัวเองใช้มากนัก พวกเธอไม่รู้ว่าคำว่า “โอบ” มีที่มาจากคำว่าอะไร สะกด หรือออกเสียงอย่างไร ในกรณีนี้พวกเธอรับเอาคำว่า “โอบ” มาใช้ในแง่ของ การนิยามอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ เพื่อสื่อสารให้ทุกคนรู้ว่า เธอไม่ได้ชอบคนแค่เพศเดียวกัน หรือเพศตรงข้ามเท่านั้น แต่ชอบได้ทั้งสองเพศ (หวาน ชอบหอม และผู้ชาย) หรือชอบได้ทุกเพศ (บี ชอบได้ทุกเพศ แต่ไม่ได้มีเพศสัมพันธ์กับได้กับทุกเพศ)

ผู้หญิงที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท จบการศึกษาระดับที่ไม่สูงมากนัก และไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มผู้หญิงหญิงมีความรู้ภาษาอังกฤษไม่มาก ไม่สนใจเข้าถึงการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่มากนัก อย่าง เบิร์ต และตัน ไม่รู้จักคำว่า “โอบ” แม้ว่า เบิร์ต กับตัน อาจจะมียุทธศาสตร์การเรียนรู้เรื่องเพศจากงานอาสาสมัครที่ทำงานอยู่ (เบิร์ตทำงานเป็นแกนนำผู้ติดเชื้อ ที่โรงพยาบาลประจำอำเภอ ตัน เป็นอาสาสมัครในพื้นที่เป็นบางครั้งให้กับเอ็นจีโอที่ทำงานเพื่อสิทธิของพนักงานบริการ) แต่ทั้งคู่ก็ได้รับการเรียนรู้เรื่องเพศแต่จากแง่มุมที่เกี่ยวกับสุขภาพเท่านั้น ทั้งเบิร์ต และตัน จึงไม่ได้รับเอาคำว่า “โอบ” มาใช้ในการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง โดยเบิร์ตนิยามตัวเองว่าเป็น ผู้หญิง ขณะที่ตันนิยามตัวเองว่า เป็น “เลสเบียน” แต่ในความหมายที่หมายถึง ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายได้ และกับผู้หญิงได้ และในกรณีของตัน ๆ ก็ยังคงชอบผู้ชายได้ สำหรับทั้งคู่ ถ้าจะใช้คำว่า “โอบ” มานิยามความเป็นตัวเอง ก็จะเป็นในแง่ของเพศวิถีแบบรักสองเพศมากกว่าจะเป็นอัตลักษณ์ทางเพศ

ผู้หญิงชนชั้นกลางที่มีการศึกษา สามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทันสมัย และมีความรู้ภาษาอังกฤษ และรู้จักคำว่า “โอบ” ในฐานะเป็นคำนิยามอัตลักษณ์ทางเพศ และเพศวิถี แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1.คนที่ปฏิเสธที่จะใช้คำว่า “โอบ” ในการนิยามตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของอัตลักษณ์ทางเพศ หรือเพศวิถี เนื่องจาก รู้สึกว่าคำว่า “โอบ” หมายความว่ามีการมีเพศวิถี แบบรักสองเพศ คือชอบเพศเดียวกัน (ผู้หญิง) และชอบต่างเพศ (ผู้ชาย) หรือมีอัตลักษณ์เป็นผู้หญิงรักสองเพศ (ผู้หญิงที่รักผู้ชาย และผู้หญิงที่รักผู้หญิง) ซึ่งเพศวิถีของตนเองไม่ได้จำกัดอยู่ในกรอบเพียงแค่นั้น โดยพวกเธอมองว่าตนเองสามารถรักได้กับคนทุกเพศ (pansexual) หรือมีเพศวิถีที่สลับไหล แต่ยังไม่สามารถนิยามในภาษาไทยที่ระบุถึงการมีเพศวิถี หรือมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบนี้ (ในกรณีนี้มองว่าเพศวิถีของตนเองมีความสลับไหล พวกเธอไม่แน่ใจที่จะใช้คำว่า queer ในการนิยามตนเอง เพราะไม่เข้าใจความหมายของคำ ๆ นั้นมากนัก นอกจากนี้ ความชอบของพวกเธอยังรวมไปถึงความชอบในลักษณะของการไม่ต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศ หรือ asexual ด้วย) คนที่มีแนวคิดลักษณะนี้ได้แก่ ปลา แมว และตึก

2.คนที่ใช้คำว่า “โอบ” ในการนิยามตนเอง ในแง่ของอัตลักษณ์ทางเพศวิถี รวมถึงอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ และเปิดเผยตนเองในฐานะ ผู้หญิงที่รักทั้งสองเพศ เพื่อสื่อสารให้สังคมได้มีความเข้าใจ และตระหนักถึงความตัวตนของผู้หญิงที่รักสองเพศซึ่งไม่มีพื้นที่การแสดงตัวตนอยู่ในสังคมโดยเลย ไม่ว่าจะเป็นสังคมของรักต่างเพศ หรือสังคมของผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน คนที่อยู่ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย หหนึ่ง และเมย์ โดยหหนึ่งเปิดเผยความเป็น “โอบ” หรือเป็น “ผู้หญิงรักสองเพศ” ของเธอในทุก ๆ พื้นที่ ขณะที่เมย์ให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษกับการแสดงตัวตนความเป็น “ผู้หญิงรักสองเพศ” ในกลุ่มนักเคลื่อนไหวที่ทำงานในประเด็นเรื่องสิทธิของผู้หญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย เพราะเธอต้องการที่จะได้รับการยอมรับ และได้รับความเข้าใจ

จากบุคคลที่ถูกกีดกันจากสังคมด้วยการมีเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศนอกกรอบเหมือนกับมากกว่าคาดหวังว่าจะได้รับความเข้าใจจากสังคมกระแสหลักที่ใช้เพศวิถีแบบรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐาน สำหรับหนึ่ง การใช้อัตลักษณ์ทางเพศแบบ “ไบ” เป็นเสมือนเครื่องมือทางการเมืองในการแสดงตัวตนเพื่อเรียกร้องสิทธิ ในขณะที่ในแง่ของความเป็นปัจเจก แม้บอกว่า เธอไม่ต้องการใช้อัตลักษณ์ใด ๆ มานิยามความเป็นตัวเธอเองเลย เพราะไม่ว่าจะใช้ อัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่ง ก็ล้วนแต่เป็นการตีกรอบ และจำกัดอิสรภาพตัวตนความเป็นมนุษย์ที่มีความหลากหลายที่เธอเชื่อตัวกันทั้งสิ้น

.....

จากจุดเริ่มต้นของการศึกษาเพื่อค้นหาความหมายของเพศวิถี และอัตลักษณ์แบบรักสองเพศของผู้หญิง ซึ่งไม่มีที่ทางอยู่ทั้งในสังคมรักต่างเพศ และสังคมของบุคคลรักเพศเดียวกัน จนมาสู่ข้อสรุปที่ว่า แม้ ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลายอย่างสังคมไทย ที่เปิดพื้นที่ให้บุคคลที่มี อัตลักษณ์ และเพศวิถีที่แตกต่างจากเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศกระแสหลักได้แสดงตัวตนมากขึ้น แต่ก็ยังมีเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศแบบอื่น ๆ อีก ที่ไม่ถูกมองเห็นรวมทั้งถูกกดทับจากเพศวิถี และ อัตลักษณ์ทางเพศนอกกรอบด้วยตัวเองอีก

การศึกษาเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง หรืออัตลักษณ์แบบรักสองเพศของผู้หญิง เป็นสิ่งที่ยืนยันให้เห็นในอีกครั้งหนึ่งว่า สังคมไทยมีระบบคิดในเรื่องเพศที่แตกต่างไปจากสังคมตะวันตก ทั้งในแง่ของการตระหนักถึงความมีอยู่ของเพศภาวะ เพศไทย ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ ระบบการจำแนกเพศที่แบ่งเพศภาวะออกเป็น 3 เพศ และในแง่ของการมองเห็นพฤติกรรมทางเพศระหว่างคนเพศเดียวกันนั้นมีค่าเท่าเทียมที่ใช้อยู่ ซึ่งในกรณีของ เพศวิถีแบบรักสองเพศ แม้จะไม่มีคำเรียกโดยตรง แต่ปรากฏการณ์การมีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างคนเพศเดียวกันที่เกิดขึ้นกับผู้ชาย และผู้หญิงที่ในอีกด้านหนึ่งยังคงต้องทำหน้าที่เป็น “เมีย” เป็น “ผัว” ก็แสดงให้เห็นว่า เพศวิถีแบบรักสองเพศในสังคมไทยนั้นดำรงอยู่มาช้านาน ไม่น้อยไปกว่าเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน นอกจากนี้พฤติกรรมการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศที่มีอยู่ แต่ไม่แสดงตัวตนอย่างชัดเจน ยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า การที่สังคมไทยให้ความสำคัญกับการจัดแบ่งประเภทของเพศโดยเน้นไปที่เรื่องของเพศภาวะ (gender) มากกว่าเพศวิถี (sexuality) และมีระบบเพศภาวะแบบแบ่งเป็น 3 ทำให้การนำเอามุมมองในเรื่องเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศ (ซึ่งเป็นแนวคิดของการจัดประเภทวิถีทางเพศแบบตะวันตก ที่มีมุมมองในการจัดระเบียบสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งในเรื่องเพศ แบบแบ่งเป็น 2 ชั่วตรงข้าม) มาใช้อธิบายระบบความเป็นเพศในสังคมไทย เป็นเรื่องยาก และซับซ้อน ทั้งในแง่ของการศึกษาวิจัย และในแง่ของบุคคลที่พยายามจะรับเอาความหมายแบบตะวันตกมานิยามความเป็นตัวตนทางเพศของตนเอง (แต่ก็พบว่าวิธีคิดในเรื่องเพศของตนเอง กับแนวคิดในเรื่องเพศแบบตะวันตกไม่ไปด้วยกัน) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือ การที่ผู้หญิงชนชั้นกลางที่มีการศึกษาหลายคนมีคำถามกับความเป็นเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศว่า หมายถึงการได้เฉพาะสองเพศ คือ ชาย กับ หญิงเท่านั้นใช่หรือไม่ แล้วถ้าบุคคลที่รักได้ไม่เต็มอัตลักษณ์ทางเพศเป็นชาย กับ หญิง จะยังถือว่าเป็นการรักสองเพศไหม คำถามเหล่านี้ในเวลาเดียวกันมีนัยที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พวกเขาไม่ได้มองว่า อัตลักษณ์ทางเพศในสังคมไทย ไม่ได้มีแค่ 2 อัตลักษณ์เท่านั้น หากยังมีอัตลักษณ์อื่น ๆ อีกมากมาย เช่น หอม ดี เกย์ เกย์หญิงรักหญิง ซึ่งบางอัตลักษณ์ในสังคมตะวันตกอาจเป็นอัตลักษณ์ทางเพศวิถี หรือเป็นเพศวิถี ในขณะที่สังคมไทยมองว่าเป็นอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การที่มองว่าอัตลักษณ์ทางเพศมีมากกว่า 2 อัตลักษณ์ส่งผลให้ผู้หญิงบางคนปฏิเสธที่จะนิยามตนเองด้วยคำว่า “ไบเซ็กชวล” หรือใช้คำว่า “ผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศ” เพราะเธอมองว่าอัตลักษณ์

ทางเพศมีมากกว่า 2 และตนเองสามารถมีความรักกับคนที่มิใช่ลักษณะทางเพศแบบใดก็ได้ ขณะเดียวกันก็อธิบายอีกด้วยว่า “เรื่องเพศ” (หมายถึง เพศภาวะ และเพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ) ไม่ใช่เรื่องที่สำคัญสำหรับพวกเขาเท่า กับ เรื่องของจิตใจ ลักษณะนิสัย และความผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึกด้านอื่น ๆ

ปรากฏการณ์ความสับสน และซับซ้อนในการรับเอาแนวคิดเรื่องเพศแบบตะวันตก มานิยามตนเองอย่างต่างออกไปในกรณีของผู้หญิงที่ไม่ได้มีความเข้าใจในคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หรือมีโอกาสดูเรียนรูเกี่ยวกับระบบคิดเรื่องการจัดประเภทในเรื่องเพศ ออกเป็นเพศภาวะ เพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศ มากนัก ในขณะที่เพศวิถีของพวกเขามีความซับซ้อน และสับสน ไม่แตกต่างจากเพศวิถีของผู้หญิงชนชั้นกลางที่มีการศึกษา หากพวกเขามีปัญหาจะต้องนิยามตนเองให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ดี พวกเขาไม่มีวิธีคิด และมีคำที่อธิบายเกี่ยวกับเรื่องเพศของตนเอง ในแบบที่เป็นของตัวเอง (ซึ่งดูเหมือนจะไม่สับสน) อัตลักษณ์ทางเพศของพวกเขาเน้นไปภายใต้การให้ความสำคัญกับการแบ่ง อัตลักษณ์ทางเพศภาวะอย่างง่าย ๆ ในความเป็นชาย และความเป็นหญิง กล่าวคือ การรักสองเพศของพวกเขา ก็คือ การมีคู่ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศภาวะแบบตรงข้าม (คือ มีอัตลักษณ์ทางเพศภาวะเป็นชาย หรือ เป็นผู้ชาย และทอม) คู่มิบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรุก และตนเองมีบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรับ สิ่งนี้อาจจะแตกต่างไปจากการใช้ชีวิตคู่ หรือมีความสัมพันธ์กับคู่เป็นผู้ชาย คือ คู่ที่เป็นทอมมักจะช่วยผิดชอบงานในบ้าน มากกว่าผู้ชาย และไม่ได้ผูกขาดอำนาจในการเป็นผู้นำในความสัมพันธ์อยู่ฝ่ายเดียว

ความซับซ้อน และไม่สอดคล้อง ในเรื่องการรับเอาแนวคิดเรื่องเพศวิถีแบบรักต่างเพศของตะวันตกมาใช้อธิบายอัตลักษณ์ทางเพศ และระบบคิดในเรื่องเพศแบบไทย ยังสะท้อนให้เห็นจากการที่วาทกรรมทางการแพทย์และจิตวิทยาแบบตะวันตกส่งผลกระทบต่อเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง แตกต่างไปจากเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้ชาย หรือเพศวิถีแบบผู้หญิงรักเพศเดียวกัน โดยผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน

หรือผู้ชายที่รักสองเพศจะถูกมองในแง่ลบมากกว่าผู้หญิงที่รักสองเพศ หรือมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ แม้ว่าทั้งหมดจะถูกจัดให้เป็นเพศวิถีที่เบี่ยงเบน หรือผิดปกติตามแนวทางวิชาการทางด้านจิตวิทยาแบบเก่าก็ตาม (การรักสองเพศถูกมองว่าเป็นประเภทหนึ่งของรักร่วมเพศ ซึ่งเป็นความผิดปกติ ความเบี่ยงเบนทางเพศ) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสังคมไม่ได้ให้ความสำคัญกับเพศวิถีของผู้หญิง เท่ากับ เพศวิถีของผู้ชาย

การออกนอกกรอบในเรื่องเพศของผู้หญิง ในกรณีของผู้หญิงที่สามารถมีความสัมพันธ์ และมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งชายและหญิง ถูกมองว่าเป็นร้ายแรงเท่ากับการที่ผู้ชายมีความสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ทั้งนี้เพราะการมีความสัมพันธ์แบบรักเพศเดียวกันของผู้หญิงถูกเปรียบเทียบกับเป็นภาวะชั่วคราว ที่สามารถจะเปลี่ยนแปลงกลับไปสู่ความเป็นปกติ หรือการเป็นผู้หญิงรักต่างเพศได้ และไม่ถูกมองว่าเป็น “ผู้แพร่เชื้อเอชไอวี” เหมือนผู้ชายที่เป็น “โบล” เพราะผู้หญิงถูกควบคุมเรื่องเพศให้อยู่แต่ในอาณาบริเวณของครอบครัวอย่างเคร่งครัดมากกว่าผู้ชายที่มีอิสระทางเพศในพื้นที่สาธารณะมากกว่า

อย่างไรก็ตามนี่ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงที่รักสองเพศจะไม่ถูกตีตรา หรือถูกประณามจากสังคม ในการเป็นผู้หญิงนอกกรอบแต่อย่างใด โดยในขณะที่ผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันถูกสังคมประทับตราว่าเป็นผู้มีความผิดปกติและเบี่ยงเบนทางเพศ ผู้หญิงที่รักสองเพศ หรือมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ไม่เพียงถูกตัดสินจากมุมมองของสังคมเพศวิถีกระแสหลักว่าเป็น ผู้หญิงที่เบี่ยงเบน (เช่นเดียวกับผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน) ในเวลาที่พวกเขามีคู่เป็นผู้หญิงเท่านั้น หากยังถูกมองจากสังคมของผู้หญิงรัก

เพศเดียวกันด้วยว่า เป็นผู้หญิงที่เจ้าชู้ มีมาก ไม่จริงใจ ไม่รู้จักตัวเอง โดยอาทกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบ รักสองเพศมากที่สุด ดูจะเป็นอาทกรรมเรื่องของความเจ้าชู้หลายใจ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายที่รักสองเพศแล้ว ผู้หญิงที่รักสองเพศจะถูกประณามในเรื่องนี้อย่างรุนแรงมากกว่า ทำให้ผู้หญิงบางคนปฏิเสธที่จะนิยามตนเองว่าเป็น “ไบ” เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกมองว่าเป็นผู้หญิง “เจ้าชู้” และตอบโต้ด้วยคำอธิบายว่า “การรักสองเพศ ไม่ได้แปลว่า ต้องรักทั้งสองเพศ หรือมีแฟนสองคนในเวลาเดียวกัน” ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ผู้หญิงจะออกนอกกรอบในเรื่องเพศวิถีที่รักได้สองเพศ แต่ก็ยังติดอยู่ในอาทกรรมเรื่องเพศที่ให้ความสำคัญกับความรักแบบโรแมนติค ที่มองเรื่องการมีคู่หลายคนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และให้คุณค่ากับการมีคู่ หรือข้อขัดแย้งกับการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับคนเดียวในแต่ละช่วงเวลา (serial monogamy) ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบใดก็ตาม ที่น่าสนใจก็คือ แม้ผู้หญิงจะให้คุณค่ากับเรื่องการมีคู่ และข้อขัดแย้งต่อคู่เพียงคนเดียว หากในยามที่พวกเขากำลังอยู่ท่ามกลางความสัมพันธ์ซ้อนระหว่างคนสองคน (และสองอัตลักษณ์ทางเพศ) ผู้หญิงแต่ละคนต่างก็มีมุมมองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และเลือกใช้กระบวนการจัดการความสัมพันธ์ซ้อนที่เกิดขึ้นระหว่างคู่รักที่เป็นเพศเดียวกัน และคู่รักต่างเพศด้วยวิธีที่แตกต่างกันไป ผู้หญิงบางคน (บี) พึงพอใจที่จะมีความสัมพันธ์ซ้อน โดยไม่ได้เชื่อมโยงกับเรื่องเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ของความเป็นผู้หญิงรักสองเพศ ผู้หญิงบางคน (หนึ่ง) ใช้วิธีเปิดเผยความสัมพันธ์ซ้อนให้กับคู่ของเธอสองฝ่ายได้รับรู้ และเสนอการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันทั้ง 3 คน เป็นทางออก แม้ว่าจะไม่เป็นผลสำเร็จ ผู้หญิงบางคน (เมย์) เลือกที่จะไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะคนรักกับใครเลย ไม่ว่าจะเป็นสามี หรือแฟนที่เป็นผู้หญิง แต่ยังคงความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนร่วมชีวิต และรับผิดชอบต่อการครอบครัวในฐานะ และบทบาทของความเป็น “แม่ของลูก” อยู่

ในการศึกษาเรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงครั้งนี้ แม้ผู้วิจัยตั้งใจหวังวิจัยเพื่อหาคำตอบในเชิงตัดสินว่า การรักสองเพศของผู้หญิง เป็น เพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศกันแน่ แต่สิ่งที่ได้ค้นพบก็คือ การรักสองเพศของผู้หญิง เป็นทั้ง เพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศ พอๆ กับที่ ไม่ได้เป็นทั้งสองอย่าง ขึ้นอยู่กับการรับเอาความรู้ในเรื่องเพศภาวะ เพศวิถี และคำเรียกอัตลักษณ์ทางเพศในภาษาอังกฤษ ที่ผู้หญิงแต่ละคน ซึ่งมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายจะตีความ และเชื่อมโยงตัวเองกับคำ รวมทั้งแนวคิด และองค์ความรู้ที่มาพร้อมกับความหมายของคำๆ นั้นอย่างไร โดยจากงานศึกษาวิจัยนี้ พบว่า ผู้หญิงที่นิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์ทางเพศภาวะแบบ “ไบ” มีทั้งผู้หญิงที่ไม่เข้าใจ หรือไม่สนใจความหมายของคำว่า “ไบ” มากนัก และผู้หญิงที่มีการศึกษา และเข้าใจความหมายของคำว่า “ไบ” ตามการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศวิถี แบบตะวันตก เป็นอย่างดี ขณะที่ ผู้หญิงที่ไม่ได้นิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์ทางเพศแบบ “ไบ” มีทั้งผู้หญิงที่รับรู้ และเข้าใจความหมายของคำว่า “ไบ” ในแง่ของการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศแบบตะวันตก แต่ปฏิเสธที่จะนิยามตนเองด้วยคำๆ นี้ และผู้หญิงที่ไม่รู้จักคำ และความหมายของคำว่า “ไบ” ตามการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศแบบตะวันตก แต่ในชีวิตจริงเธอก็กลับมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการนำเอาอาทกรรม และวิธีคิดในการจัดประเภทเรื่องเพศแบบตะวันตกมาใช้อธิบายระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศแบบไทย เป็นสิ่งที่ยาก เพราะสังคมไทยมีระบบเพศที่ให้คุณค่ากับ “เพศภาวะ” เป็นหลัก และแบ่งเพศภาวะออกเป็น 3 เพศ ซึ่งต่อมาจึงได้แตกออกเป็นอัตลักษณ์ทางเพศแบบอื่น ๆ อีกมาก ในขณะที่สังคมตะวันตกให้ความสำคัญกับเรื่องของ “เพศวิถี” และมองเห็นวิถีทางเพศแค่ 2 ขั้วตรงข้าม คือรักเพศเดียวกันกับรักต่างเพศ เท่านั้น

แนวคิดในเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศโดยแนวคิดแบบตะวันตกเอง ก็มีความซับซ้อน และยุ่งยากในตัวเองอยู่แล้ว ระหว่างการมองว่ามนุษย์ทุกคนมีลักษณะของความเป็น "เพศวิถีแบบรักสองเพศ" อยู่ในตัวเองตามธรรมชาติ หรือเพศวิถีแบบรักสองเพศนั้นไม่มีอยู่จริง หากเป็นเพียงสภาวะชั่วคราวของการเปลี่ยนผ่านตัวตนจากการมีเพศวิถีแบบหนึ่ง ไปสู่เพศวิถีอีกแบบหนึ่ง เช่น เปลี่ยนจากรักต่างเพศ ไปสู่การเป็นบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน หรือเปลี่ยนจากการเป็นบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน ไปสู่การเป็นบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศ

ด้วยเหตุนี้เมื่อนำเอาวิธีคิดที่ซับซ้อนในเรื่องการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ มาอธิบายสังคมที่มีระบบความคิดเรื่องเพศที่แตกต่างออกไปด้วยการให้ความสำคัญกับเรื่องของเพศภาวะที่ซับซ้อน และจำแนก อธิบายลักษณะทางเพศตามเพศภาวะ ซึ่งทำให้เกิดนิยามใหม่สำหรับอัตลักษณ์ทางเพศที่มากมายหลากหลาย จึงไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใดที่จะพบว่า คำตอบของการรักสองเพศในผู้หญิง ไม่มีอยู่เพียงแต่คำตอบเดียว ระหว่างการตัดสินใจว่าการรักสองเพศ เป็นเพศวิถี หรือเป็นอัตลักษณ์ทางเพศ หากสิ่งที่สำคัญกว่า คือการตีความเห็นว่า เพศวิถีแบบรักสองเพศเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ควบคู่กับเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน ในสังคมไทยมาช้านานแล้ว และเป็นปรากฏการณ์ที่ในพบได้ในทุกบริบทสังคมและวัฒนธรรม ทุกรุ่นทุกวัย ทุกสถานะ และทุกรูปแบบของการใช้ชีวิต แม้ว่าเรื่องเพศของผู้หญิงจะถูกควบคุมอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอดก็ตาม นอกจากนี้ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือการมีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศของผู้หญิง ยังไม่ชัดเจน และมีคำอธิบายต่อเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศของตนเองอย่างแตกต่างหลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อการเลือกที่จะรับหรือไม่รับเอาคานิยาม "อัตลักษณ์แบบรักสองเพศ" มาใช้อธิบายความเป็นตัวตนทางเพศของตนเองที่แตกต่างกันไปในแต่ละคนด้วย

สำหรับผู้วิจัยการศึกษาเรื่องการรักสองเพศในผู้หญิงในสังคมไทย แม้จะเป็นความพยายามที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนักในการนำเอาแนวคิดเรื่องเพศจากตะวันตกมาใช้อธิบายระบบคิดเรื่องเพศ และ อัตลักษณ์ทางเพศในสังคมไทย แต่ก็เป็นการเปิดประเด็นใหม่ ๆ ให้นักวิชาการค้นหาคำตอบต่อไป เช่นในเรื่องการรักสองเพศของผู้หญิง กับความสัมพันธ์ทางเพศ หรือการปฏิเสธอัตลักษณ์ทางเพศ แบบแนวคิดเรื่อง เครียร์ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ได้รับจากการทำวิจัยในครั้งนี้สำหรับผู้วิจัย จึงเป็นการได้ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิต อารมณ์ความรู้สึก และมุมมองความคิด ของผู้หญิงที่มีเพศวิถีนอกกรอบ ที่ตัวตนของพวกเธอไม่เคยเป็นที่ปรากฏ เรื่องราวความเจ็บปวดของพวกเธอเป็นสิ่งที่ไม่เคยถูกได้ยิน หรือถูกมองเห็น ไม่ว่าจะเป็นสังคมรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วผู้วิจัยหวังว่างานศึกษาวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้สังคมได้เข้าใจความรู้สึกของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศมากขึ้น พร้อม ๆ กับชวนให้ผู้หญิงอีกหลายคน ๆ ได้ค้นหาและทำความเข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองที่ต่อเพศเดียวกัน โดยก้าวข้ามพ้นมายาคติในเรื่องเพศที่สังคมบอกว่าผิดปดผิดบาปสู่การตระหนักและยอมรับตัวเองว่า ไม่ว่าใครก็สามารถที่จะมีความรักทั้งกับเพศเดียวกัน และ/หรือกับเพศตรงข้ามได้ ไม่ว่ามันจะถูกนิยามว่าเป็นเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศที่ถูกเรียกด้วยชื่ออะไรก็ตาม

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). พจนานุกรมคำคะนองพิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : องค์การคำคุณสุภา

กรมศิลปากร (2514). บทละครเรื่องพระมเหศวร โอรสธรรมาธิราช เรื่องเพชฌัญญูเรื่องพระมเหศวรเป็นสวรรค์ พระ
อาการประหลาดของกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ.พิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร

กุลภา วจนสาระ. (2551). มีเรื่องเพศแบบโขนในท้องสมุดและข่าว : หนังสือ เอกสารวิชาการ ข่าว และบทความในฐานข้อมูล
สุขภาพทางเพศ.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา

นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์ และคณะ. (2529). เพศศึกษา : ประชากรกับการวางแผนครอบครัว.กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต

นิธิ เอียวศรีวงศ์.(2545). ว่าด้วย “เพศ” ความคิด ตัวตน และอคติทางเพศ.กรุงเทพฯ : มติชน

บพิศ เพ็ญนคร. (2514). โรงซ่อมสุขภาพ เล่ม 10.กรุงเทพฯ : สำนักงานโรงพิมพ์บริษัทพูลสิน จำกัด.

เทอดศักดิ์ ร่มจำปา.(2545).วาทกรรมเกี่ยวกับ “เกย์”ในสังคมไทย พ.ศ.๒๕๐๘-๒๕๔๖.วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550).พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค

อรทัย ชื่นมณูย์. (2518) ความผิดปกติทางเพศ หนังสือจิตวิทยาเกี่ยวกับโรคจิต โรคประสาท และความผิดปกติทางเพศ พิมพ์
ครั้งแรก กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คัมภีร์

ชมรมแพทย์ทางกายโรคแห่งประเทศไทย (2522) ถาม ตอบ เรื่องกามวิตถาร กับ กามโรคสมัยใหม่ งานอภิปรายหมู่ เรื่อง
“การวิตถาร กับ กามโรคสมัยใหม่ ณ หอประชุม กรมประชาสัมพันธ์ เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2521 โดย พญ.สุภัทร
พลเกษ, นายแพทย์อาคม สรสุชาติ,แพทย์หญิงกัลยา สุทธิสมบุญ,แพทย์หญิงศศิจันทร์ วิมุขตานนท์, นายแพทย์ธานี ศิริวง
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ

อุษณา เพลิงธรรม. (2529).เรื่องของจีน คารา.พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสายอักษร

วิทยานิพนธ์

จารุวรรณ พรหมวัง. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทยเชื้อสายจีน. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุไลพร ชลวิไล.(2545). ตัวตนในเรื่องเล่า: การต่อรองทางอัตลักษณ์ของหญิงรักหญิง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วารสารณ วิชญรัฐ. (2549) เชิงสังวาสของเพศเดียวกัน ในจิตรกรรมฝาผนังแบบแผนประเพณีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-5). สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วารสาร

ชลธิชา แสงใสแก้ว. "Feature : ลูกเราเป็นตุ๊ด ทอม ดี เกย์ เลส โบ...หรือไม่หนอ" ซีเคร็ต. 4 (92) :36-39 ; 26 เมษายน 2555

พรเพ็ญ อันตระกูล.ผู้หญิงไทยในกฎหมายตราสามดวง : จากผู้หญิงเป็นใหญ่ ถึงผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน. วารสารอักษรศาสตร์ 32 (1) : 246-302. มกราคม-มิถุนายน 2546.

วรรณนะ หนูหมื่น. "นัยของรักร่วมเพศ : ความหมายกับความคิดในกระแสวัฒนธรรมไทย" ใน วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. 6 (2) : 109-137 ; กรกฎาคม-ธันวาคม 2553.

หนังสือพิมพ์

นิภาภรณ์ บุญประเสริฐ. "สดจากจิตวิทยา : เกย์ฆ่าเกย์ ทอมฆ่าตุ๊ด" ข่าวสด 22 กุมภาพันธ์ 2539

Klein,Fritz.(1993). The Bisexual Options. Second edition.New York : The Haworth Press

Jackson, Peter A.(2000). "An Explosion of Thai Identities : Global Queering and Remaining Queer Theory" Culture, Health & Sexuality.2(4) : 405-424.

Sinnott, Megan. (2004). Toms and Dees : Transgender Identity and female same-sex relationship in Thailand. Honolulu : University of Hawai'i Press.

Merl Storr. (1999). Bisexuality : A Critical Reader. London,USA and Canada : Routhledge

Paula C. Rodriguez Rust. (2011) " Bisexuality : A Contemporary Paradox for Women".
http://findarticles.com/p/articles/mi_m0341/is_2_56/ai_66419862/ (access 21 November 2011)

ScienceDaily (Jan. 16, 2008) "Bisexuality Not A Transitional Phase Among Women, According To New Research." <http://www.sciencedaily.com/releases/2008/01/080116080306.htm> (access 21 November 2011)

เว็บไซต์

เกษม ขนาอินถ."สดจากสนามข่าว : คำสารภาพมือเฒ่าร้ายวาง สิ่งเวทย์รัก 4 เล้าอลวน ทอม ดี กัก" 14 สิงหาคม 2549 (<http://www.dek-d.com/board/view.php?id=638760>)

ไทยรัฐออนไลน์ วันที่ ตำรวจตราดรวบ 4 ผู้ต้องหา ฆ่าโหดสาวทอม 28 มิถุนายน 2554
<http://www.thairath.co.th/content/region/182470>

ข่าวสดออนไลน์ "ซานิ" แจงสัมพันธ์"ป๊อปปี้" - รู้จักกันตั้งแต่ก่อนเข้าบ้านเอฟ

25 กรกฎาคม 2555

http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRNME16SXdORGt3TUE9PQ==

ข่าวดาราทูริงกับการประกาศสนิยทางเพศ

www.variety.thaiza.com

